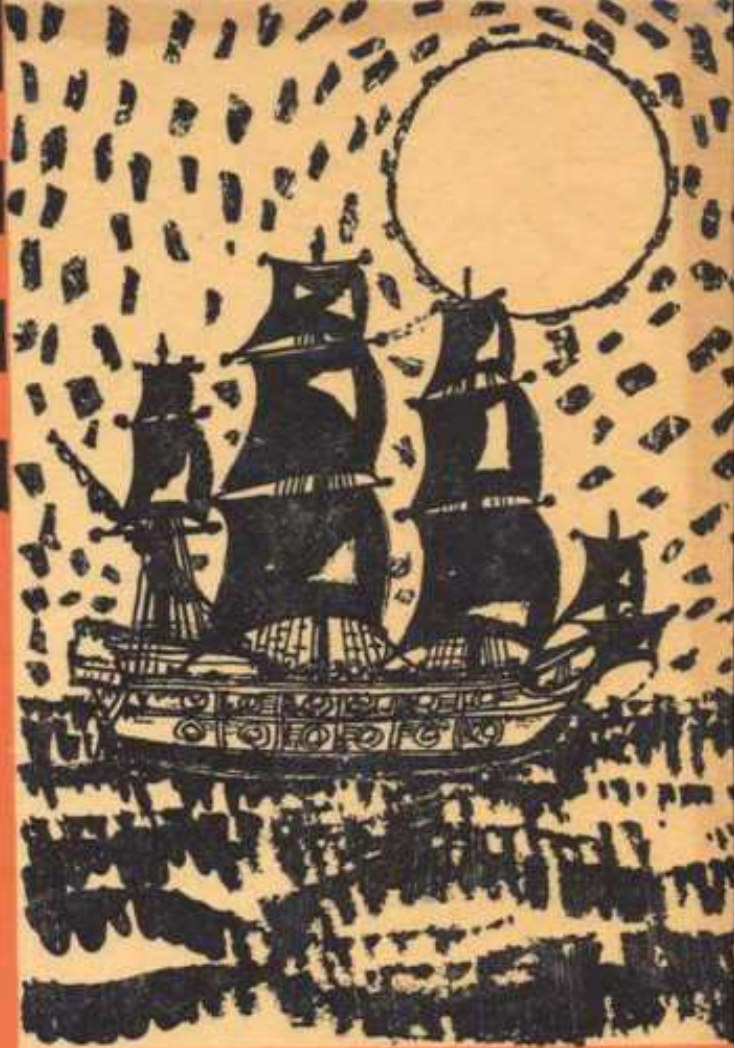

KNIHY ODVAHY

A DOBRODRUŽSTVÍ

SVAZEK 140

Nikolaj Smirnov

ŘÍŠE SLUNCE

Historický dobrodružný román sovětského autora Nikolaje Smirnova vyšel v Sovětském svazu poprvé roku 1928. Někteří ze starších čtenářů si možná vzpomenou na jeho staré české vydání z třicátých let, kdy tento román u nás vyšel jako jeden z prvních překladů ze sovětské dětské literatury.

Jeho nové vydání je nepochybně dokladem toho, že od dob svého vzniku nezestárl a že se jím jeho autor důstojně zapsal do historie sovětské dětské literatury.

Ústřední postavou románu je hrabě Moric August Beňovský, rodák z Vrbové u Pícičan, osobnost mezinárodního významu. Tento šlechtický revolucionář, navazující na první utopické socialisty, jejichž sny se snažil uvést v život, bojoval za svobodu utlačovaných na čtyřech kontinentech. Vystoupil v Rusku v době, kdy první šlechtický revolucionář Radiščev teprve vstupoval do veřejného života. Jeho zdařilé proticarské povstání na Kamčatce vypuklo v předvečer lidového povstání Pugačovova.

Ve svém románu se Smirnov opírá o vlastní životopis hraběte Beňovského. Vynechává pochopitelně řadu podrobností a zachycuje osudy Beňovského (v knize vystupuje pod jménem Bespojok) zevrubně v době, kdy je po potlačení povstání polských konfederátů, jehož byl účastníkem, vypovězen do vyhnanství na Kamčatku. Podrobně se zabývá jeho činností a pobytem na Kamčatce a jeho vztahem k Rusku a Rusům. Sleduje ho dále na jeho cestě do Japonska, na Tchaj-wan (tehdejší Formosu) a konečně na Madagaskar, kde hodlá se svými druhy a pomocníky a ve spolupráci se spřátelenými domorodými kmeny vybudovat bájnou, vytouženou říši blahobytu a spokojenosti — Říše Slunce.

Z VYŠLÝCH SVAZKŮ:

R. Halliburton: Toulky světem — A. Laurie: Magnetová hora — M. Ž. Thomas: Za obzorem čeká svět — Sir Arthur Conan Doyle: Pes baskervillský — F. Flos: Lovci kožilín — R. L. Stevenson: Černý líp — R. Sabatini: Odysea kapitána Blooda — F. Steuben: Tekumseh I. — M. Diekmannová: Marija u pirátů — E. Dillonová: Ostrov Divokých koní — M. Leblanc: Arsène Lupin kontra Herlock Sholmes — J. Fabricius: Tajemství starého venkovského sídla — Ž. Davydov: Zajatci ledu a noci — L. M. Gifštinová: Lovci mustangů — B. Bartosová-Höppnerová: Pozor, laviny! — R. Armstrong: Zakleté moře — J. F. Cooper: Lodivod — J. O. Carwood: Kočovníci severu — M. Pašek: Muž pro Oklahomu — F. Steuben: Tekumseh II. — W. Morey: Sever, můj domov — L. Dünkel-Gillesová: Knud Rasmussen — P. d'Ivoi-H. Chabrilat: S prázdnou kapsou kolem světa — K. Staňukovič: Muž přes palubu — V. Ananjan: Zajatci Pardálí soutěsky — M. Kadletová: Muž a pes — M. V. Kratochvíl: Podivuhodné příběhy a dobrodružství Jana Kornela — E. Salgari: Město malomocného krále — W. Makowiecki: Příhody Řeka Melikla — E. Hiob: Novou zemi pro divoká zvířata — W. Makowiecki: Tři útky z Korintu — M. Pašek: Ztracená prerie — W. Meinck: Mexické drama — E. Thompson Seton: Dva divoši — F. Steuben: Tekumseh III. — J. Kjellgaard: Lovci kuguárů — Šustr: Dobrodružství malého Indiána — M. Pašek: Nesmrtelný kovboj — F. Flos: Albartos — N. Smirnov: Říše Slunce.

13—793—76 14/64

Vázaný výtisk 20,— Kčs

PŘIPRAVUJEME:

*S. O'Dell: Pětina pro krále
W. Legère: Sám mezi korzáry
F. Steuben: Tekumseh IV.*

Nikolaj Smirnov

ŘÍŠE SLUNCE

ALBATROS PRAHA

Translation (c) Olga Ptáčková-Macháčková, 1976
Illustrations (c) Radim Malát, 1976

ČÁST PRVNÍ
ÚTĚK Z BOLŠERECKA

1 Náš život na Kamčatce

„Ljoňko,“ řekl mi otec, „skoč na dvůr. A když tam někoho uvidíš, kopni dvakrát do dveří.“

Věděl jsem, co to znamená. Táta se asi chtěl podívat na střelný prach, který měl pod postelí v okované železné truhle. Proto jsem bez zbytečného vpytávání vyšel ven a postavil se přede dveře.

Truhla se dvěma pudy střelného prachu byla naším jediným majetkem. Táta byl toho názoru, že střelný prach je jistější než peníze, cukr a tabák. Měnil za něj, co se dalo a kde se dalo.

A tak ho za deset let našetřil dva pudy. Svoje bohatství ukrýval přede všemi.

Jen jednou, když ryby nepřitáhly k našim břehům a začal hlad, odsypal pořádný pytlík a vyměnil ho za sobí samici. Jedli jsme ji čtrnáct dní, a potom se už objevily ryby. Pak si ještě pamatuju, že tatínek měl jednu velkou horečku a myslel, že umře.

Zavolal si mě a sotva slyšitelně řekl:

„Ljoňko, šetři ten střelný prach a vystačíš s ním celý život. Přísaha, že ho nebudeš měnit za vodku, až budeš velký, a že nebudeš střílet zbytečně...“

V slzách jsem to odpřisáhl. Otec sice tenkrát neumřel, ale já jsem zůstal své přísaze věrný celý život; měl jsem střelný prach v účtě, přestože jsem dostal pušku do ruky už ve dvanácti letech.

Je pravda, že jsem chodil s tatínkem na hon už dávno předtím a všímal jsem si, jak si na honu počíná. Ale ve dvanácti jsem dostal pušku vlastní, chodil jsem na lov sám a měl jsem dobrou mušku, zvláště když jsem si mohl o něco opřít hlaveň. Ale abych střílel jen tak zbůhdarma, to mě nikdy ani nenapadlo.

Přesto jsem ale tu tatínkovu šetrnost nechápal. Opatrovali jsme v truhle pod postelí celé bohatství, a sami jsme se nuzovali skoro jako Kamčadalové. Nosili jsme oděv ze sobí kůže jako oni a živilo jsme se hlavně rybami. Chleba a cukr jsme neviděli, jak byl rok dlouhý. Je pravda, že jsme na tom mohli být lip i bez toho střelného prachu. Ale podle zákona musel každý vyhnanec ročně odevzdat do kanceláře velitele Kamčatky padesát sobolích kůží a jednoho hranostaje. To

byla dobrá polovička všech našich úlovků. Navíc nás ještě okrádali úředníci a vojáci.

Stěžovat si nebylo komu, rvačka s vojáky se trestala smrtí, a tak jsme museli být zticha.

Žili jsme v osadě vypovězenců nedaleko Bolšerecka, na Kamčatce.

Tady jsem se v roce 1756 narodil. Můj otec byl státní rolník a jmenoval se Stěpan Ivanovič Polozjev. V mládí byl přidělen uralské Siversově železárně. V třiapadesátém roce ho dělníci poslali jako gramotného do Pitěru k samotné carevně Alžbětě se stížností na majitele. Avšak do Pitěru se nedostal, na cestě ho chytili i s jeho kamarádem, spráskali ho karabáčem a vypověděli na doživotí na Sibiř. Z Nerčinska, kam byl vypovězen, se pokusil o útěk. Byl však chycen, uštípli mu zvláštními kleštičkami chřípí a byli by ho utloukli k smrti, ale smílovali se jen proto, že byl znamenitý kovář a na Sibiři je o kováře nouze. Nerčinský náčelník ho s vytrženým chřípím

nechtěl mít u sebe, a tak ho hnali Sibiří dál. Nějaký čas žil v Ochotsku, ale ani tam nepobyl dlouho.

Až se koneckonců octl na Kamčatce, v Bolšerecku. Dál už ho poslat nemohli, za Kamčatkou začínalo moře. A tak otec zůstal natrvalo v Bolšerecku, kde se brzy oženil s Kamčadalkou.

Na svou maminku se nepamatuju vůbec. Zemřela, když mi byly dva roky. Otec mě vypiplal sám na zvířecích kožešinách, naučil mě mluvit rusky, a když jsem povyrostl, tak mě dokonce naučil číst a psát. Měl mě moc rád a v dětství se mi hodně věnoval.

Já jsem ho měl taky rád, zvykl jsem si na jeho zohyzděnou tvář, a dokonce mi připadal hezčí než ostatní lidé. Nosil starou kožešinovou halenu s límcem z psí kožešiny a nechal si narůst plnovous až do pasu. Myšlenka na útěk mu už teď nikdy nepřišla na mysl. Stal se šetrným hospodářem a byl čím dál tím nemluvnější. Kovářskému řemeslu se věnoval málo, zabýval se lovem. Střílel medvědy, vlky, a hlavně drobnou zvěř. A z toho jsme žili, poněvadž otec jako odsouzenec na doživotí žádnou podporu ze státní pokladny nedostával.

Podle zákona jsem byl volným člověkem, ale děti vyhnanců tehdy ze Sibíře nikam nepouštěli. Jako dědic dvou puďů střelného prachu a dvou pušek bych se bezpochyby stal lovcem z povolání, tím spíš, že jsem měl Kamčatku s jejími mrazy a mlhou nesmírně rád. A neměl jsem nikde na světě příbuzné ani přátele.

Ale dopadlo to právě naopak. Kamčatským lovcem jsem se nestal a spřátelil jsem se s lidmi málem z celého světa. Ale o tom až později.

Naše osada vypovězenců byla takovou verstu od Bolšerecka.

Tehdy to bylo docela malé městečko – čtyřicet domků, dřevěný kostelík, státní krčma a opevněná věznice. V pevnosti bydlel velitel Kamčatky kapitán Nilov a kolem padesáti vojáků.

A v městečku žili kozáčtí kupci a lovci. Stěny pevnosti byly dřevěné a v každém rohu stálo dělo. A to bylo všecko. Naše osada byla ještě menší – deset domků i s kůlnami dohromady.

Vypovězence tu nikdo nehlídal, poněvadž vedení se domnívalo, že z Kamčatky se utíkat nikam nedá, a my jsme si to mysleli taky.

Všichni vypovězenci, až na tatínka, byli šlechtického původu a na Kamčatce se octli pro spiknutí proti carevnám. Občas z Ruska dostávali peníze a různé věci. Ale chodili na hony a lovíli ryby stejně jako my. Tady se za peníze nedaly vždycky nakoupit potraviny.

V té době, o které chci vyprávět, žili v naší osadě kromě nás ještě čtyři vypovězenci. Tři důstojníci a jeden ranhojič, Němec Magnus Meder. Měl jsem dojem, že je to velmi důležitý pán.

Nosil kulaté brýle a vždycky měl při sobě hodinky. Na podzim chodil k močálům sbírat léčivé byliny. Kousek od nás bydlel druhý vyhnanec, důstojník Chruščov. Měl velký dům a podle všeho musel být hodně bohatý. Někdy se v létě oblékal jako pravý šlechtic a chodil po osadě v bílých punčochách a hedvábném županu. Pak tu byl ještě starý důstojník Turčaninov. Toho jsem se jako kluk bál, protože nemohl mluvit, vyrážel jen nesouvislé zvuky a mával rukama. Později jsem se dověděl, že měl uříznutou polovinu jazyka, protože v Petrohradě nadával na carevnu.

Na kraji osady bydlel důstojník Leont'jev, bledý samotář. Věčně se balil do deky a na ulici se objevoval málokdy.

Otec se s důstojníky nepřátelil. Měl za to, že za své uštípnuté chrípí vděčí pánům důstojníkům. Jejich domům se vyhýbal na sto honů a nikdy je nezdravil. Proto nás důstojníci přehlíželi.

A nám to bylo úplně jedno. My jsme měli malinkou chalupu nízkou jako rakev, kterou tatínek postavil sám, ještě než jsem se narodil. Měli jsme dvoumístnou kánoi, lehkou jako pírko, udělanou z vrbových prutů a tuleních kůží. Pak jsme měli ještě psa Nesta, střelný prach a pušky. A to byl náš veškerý majetek.

Měli jsme vlastně ještě jednu věc: knihu, kterou tatínek koupil v Bolšerecku od nějakého úředníka. Podle té knihy jsem se učil číst a psát a uměl jsem ji nazpaměť. Mladosti ctnostné zrcadlo se jmenovala. Byla tam celá azbuka a pravidla slušného chování.

Ta pravidla mi tady na Kamčatce nebyla k ničemu, ostatně jako i celé to učení. Jiné knihy jsme tady přece neměli, a ani jsem si neuměl představit, že se z nich člověk může hodně dovědět.

Jestli jsem tehdy něco věděl, tak to bylo jen z vyprávění.

Všelicos mi vyprávěl můj kamarád Vaňka Ust'uzinov. Byl synem bolšereckého popa, a jak otec říkal, vzdělával mě v Písmu

svatém a dějepise. Ale Vaňka toho znal moc málo, a to, co znal, jsem dávno z jeho vyprávění věděl. Proto jsme obyčejně častovali jeden druhého vlastními výmysly. Toužili jsme po mořských plavbách a toulkách cizími kraji. Ale o tom, co se děje v těch cizích krajích, jsme oba neměli ponětí, stejně jako pop, Vaňkův otec.

Zato o své vlasti, Kamčatce, jsem toho věděl hodně. K tatínkovi někdy chodili Kamčadalové, zvláště jeden mamincin příbuzný, Parančín. Hodně s tatínkem kamarádil, dával mu soby a pomáhal prodávat kožešiny. Parančín byl křesťan a mluvil dobře rusky. Přicházel k nám vždycky nečekaně a moc rád vyprávěl a dovídal se všelijaké novinky. Od něho především jsem se naučil kamčadalštině, a kromě toho jsem poznal ještě hodně slov z jiných kamčatských jazyků. Věděl jsem, že sob se řekne jakutsky oron a korjacky elli tuch.

Parančín mi podle vyprávění dědů vykládal, jak Rusové dobyli Kamčatku a jak pro nic za nic začali vyhlazovat Kamčadaly.

Jak se potom Kamčadalové společně s Kurily rozhodli Rusům pomstít a jak na to krutě doplátili. Pak mi ještě Parančín vyprávěl o psech, na kterých se v zimě jezdí, o velrybách, o ptáku kajce a o hlodavcích lumících. Naučil mě, jak mám hledat pod zemí zásoby lumíků – cedrové oříšky a kořínky řebčíku. Chodili jsme na podzim na ty oříšky a někdy jsme jich přinesli každý třeba pud. Ale Parančín mi taky řekl, že kdybychom lumíkově odnesli všechny zásoby, že by se lítostí oběsil na rozdvojené větvi.

Musí se prý jim nechat jako náhrada za oříšky jikry nebo nějaká jiná potrava, aby se tomu neštěstí předešlo. Parančín mi taky vyprávěl o kamčatských sopkách, ze kterých si za starých časů brali lidé oheň.

Později, když jsem povyrosl, jsem poznal, že ve vyprávění Kamčadala je hodně vymyšleného. Tak například Parančín tvrdil, že v zimě jezdí po horách trpaslík Pichlač v saních tažených kurem sněžným. Když prý člověk šlápne na jejich stopu, zabloudí, zmrzne a bude ztracen. Jestli ale švihne stopu vrbovým proutkem, tak se Pichlač okamžitě dostaví se stříbrnou liškou.

Ale nic takového se mi nikdy nestalo, přestože jsem si s sebou na lov bral proutek a nejednou šlehal stopy kurů sněžných.

Časem jsem přestal Parančinovi věřit, a tak se z mého učitele stal přítel. Moc rád jsem si s ním povídal, protože můj tatínek byl nemluvný.

A teď, když jsem stál na stráží u našich dveří, jsem v dálce uviděl sobí spřežení a v saních Parančina. Tloukl dlouhou holí soby přes parohy a bylo vidět, že spěchá k nám. Kopl jsem dvakrát patou do dveří a čekal jsem na něj.

Ale Parančin si mne ani nevšiml. Nechal soby a šel rovnou do světnice.

Domyslíl jsem si, že přivezl nějaké důležité zprávy, poněvadž přijel od moře. A tak jsem šel za ním do chalupy.

Parančin byl silně cítit soby a tukem. Sundal ušanku, hluboko se poklonil tatínkovi, který jen tak tak stačil schovat pod postel střelný prach. Potom poněkud táhle spustil:

„Honem dělej, Štěpáne Ivanoviči, připrav loďku. V noci příplula z Ochotska loď. Zakotvila na Čekavce. Musíš jet měnit zboží.“

Lodě připlouvaly do Bolšerecka zřídka – tak třikrát do roka. A v zimě nepřiplouvaly vůbec. Proto bylo pro nás Parančinovo sdělení příjemnou novinkou; na lodi se daly vyměnit kožešiny.

Otec vykřikl:

„Ljoňko, popadni pět sobolů a lišku!“

Nedal jsem se prosit, natáhl jsem si nové kožešinové holínky torbasy jen tak naboso, přehodil přes sebe kožešinovou halenu, zavázal kočky do tuleního střeva, aby nenavlhly. Vyšli jsme z chalupy všichni tři najednou.

Za chvíli jsme pobíhali na břehu Velké řeky u naší kánoe. Spustili jsme ji na vodu a otec se opřel do vesel. Parančin zůstal na břehu, poněvadž loďka byla jen pro dva.

A tak jsme pluli po řece k jejímu ústí, které se jmenovalo Čekavka.

2 Noví lidé

Celý podzim toho roku 1770 byly velké lijáky a obleva trvala dlouho. Proto Velká řeka nezamrzla do konce listopadu, ačkoli v dřívějších letech bývala celá pod ledem už začátkem listopadu.

Blízko Čekavky řeka nezamrzala vůbec. Tam dosahoval mořský příliv, a ten nedovoloval, aby zamrzla. Když jsme vyjeli, byl odliv a voda se mocně valila k moři. Vlny uchvátily loďku, a než jsem se nadál, objevila se v dálce neklidná hladina ústí a houpající se loď. Byla to loď Petr, státní galeota (Galeota, pobřežní loď v Severním moři. Pozn. překl) přidělená Ochotsku.

Když jsme připluli k lodi blíž, otec řekl:

„Že ji to ale pocuchalo...“

A skutečně, loď neměla zadní stěžeň a z boků jí visely dlouhé rampouchy. Petr vypadal žalostně, třebaže se jeho bachraté boky zvedaly nad vodou dost vysoko.

Přirazili jsme těsně k lodi a začali hledat, jak bychom se na ni dostali. Na boku se plandalo uzlovaté lano. Chytil jsem se za ně a začal šplhat na loď. Tatínek zůstal v loďce; jemu jako vyhnanci byl vstup na mořská plavidla zakázán.

Na palubě byl úplný zmatek. Stěžeň byl přelomený a zledovatělé lanová zamotaná. Člověk měl co dělat, aby neupadl. U boku lodě námořník v krátkém kožichu osekával led.

Uviděl mě a vykřikl:

„Kde ses tu vzal?“

„Z Bolšerecka.“

Upřeně se na mě podíval:

„Nepřihnul sis?“

„Já nepiju,“ odpověděl jsem vážně.

Námořník se rozchechtal:

„Co tady chceš?“

„Přijde na to, co máte. Já mám soboly... Máte střelný prach?“

Soboly jsme platili místo peněz, a já věděl, že na lodích za ně platí dobře. Ale tentokrát jsem měl smůlu.

„Kde bychom vzali střelný prach?“ vykřikl námořník. „Copak nevidíš, co se tady děje? Skoro celý náklad je v pekle, budete sedět celou zimu bez chleba. Jen tak tak, že se zachránila loď.“

Po těch slovech položil sekeru a začal mi líčit dobrodružství, která prožil za poslední týden. Především jsem se dozvěděl, že je to ochotský kozák a že se jmenuje Andrejanov. Plavit se začal teprve nedávno a v mořské plavbě se nevyznal o moc víc než já.

„Jen jsme, brachu, naložili,“ začal po tomto úvodu, „v Ochotsku sůl a mouku pro bolšerecké vězení, tak nám ještě přidali nádavkem pět vyhnanců, abychom je dovezli sem. Sotva jsme vypluli na moře, zvedl se vítr od severu. Dal nám zabrat. Velikánské vlny se převalovaly přes celou loď. Paluba se pokryla námrazou. Koule se po ní kutálely jako hrách. Opilý kapitán vyšel z kajuty, jen otevřel pusu – prásk! svalil se a zlomil si ruku. Chtěl vstát, upadl znovu a zlomil si nohu. Odnесли jsme ho do kajuty a bouře zesílila ještě víc. Nevěděli jsme si rady. Navigační důstojníci, aby do nich hrom uhodil, se hádají a nedávají žádné povely. Já jsem si samozřejmě myslel, že je to náš konec, vzpomněl jsem si na rodiče. Najednou – prásk! skácel se zadní stěžeň. Co teď? Vtom vyšel z kajuty jeden vyhnanec z těch pěti, nějaký Polák. ‚U sta hromů!‘ povídá. ‚To nás

chcete přivést do záhuby?‘ A my na to: ‚Už to tak vypadá.‘ Sestoupil do kajuty ke kapitánovi, něco mu polohlasem řekl a vyšel na palubu s hláskou troubou. Sotva vyšel na palubu, zařval: ‚U sta hromů! Stáhnout plachty! Kormidlo na jih a basta!‘ Vidíme, že se v mořeplavectví vyzná a nadává stejně dobře jako kapitán. Svinuli jsme plachty, jak nakázal. Dva dny jsme se lopotili. A třetí den se objevila země.“

„Kamčatka?“ zeptal jsem se.

„Kdepak! Sachalin. Odnoslo nás to na druhou stranu. Ale zůstali jsme všichni naživu.“

„A jak se ten Polák jmenuje?“

„August Bepokojnyj. Chtěl zakotvit u Sachalinu, ale kapitán to nedovolil. ‚Miřte,‘ povídá, ‚na sever August určil směr, dali jsme do pořádku náklad a hlemýždím tempem jsme se vydali přes moře. No a jsme tady.“

Námořníkovy vyprávění se mi zalíbilo. Už jsem si představoval, jak to budu vyprávět Vaňkovi Ust’užinovovi. Zvlášť mě zaujala osobnost záhadného Poláka. Rozhlédl jsem se kolem a tiše se zeptal:

„A kde je vlastně ten Polák? Utek?“

„Ale ne, neutek. Na břehu je všechny odvedli do strážní budky.

Jak přijede loďka z pevnosti, odvezou je k veliteli. Nilov mu dá za hrdinství určitě takových sto rublů...“

„Je to důstojník?“

„Prej generál...“

Tehdy jsem o generálech ještě neslyšel. Ani jsem jaksepatří nevěděl, co to znamená. Chtěl jsem se na to námořníka vyptat, ale nebyl čas. Abych s Andrejanovem uzavřel přátelství, vyndal jsem z kapsy hrst cedrových oříšků a řekl:

„Nastav ruku.“

Andrejanov si ořechy vzal.

„Povídá se, že upad v boji do zajetí,“ pokračoval ve vyprávění.

„Kulhá na jednu nohu, asi byl raněný...“

Ale já už neměl čas poslouchat dál. Zeptal jsem se jen suše:

„Co takhle trochu cukru byste neměl?“

„Na výměnu ne. Ale tobě kousínek dám.“

Zalovil v kapsách a vytáhl kousek okousaného cukru.

„Víc nemám, rozmočil se mi.“

Poděkoval jsem mu a začal se loučit.

„Přijed' zas, až bude trošku víc času,“ řekl Andrejanov na rozloučenou. „Budeme vykládat podpalubí, možná že se tam najde i nějaký střelný prach...“

„Dobře, přijedu. Děkuju za pozvání...“

Spustil jsem se do loďky po stejném laně. Táta mi vynadal, že jsem byl na lodi dlouho a vrátil se s prázdnou.

„Jen co je pravda, jeli jsme pro jednu cestu sem a pro druhou zpátky!“ zamumlal a začal veslovat.

Naštěstí začínal příliv a změnil se proud. Pluli jsme rychle zpátky.

Vtom jsem uviděl, že od břehu odrazila šestiveslice. Byli v ní kozáci a nejspíš noví vypovězena. Řekl jsem tatínkovi, aby k nim vesloval blíž. Tatínek se opřel do vesel a začali jsme je dohánět.

Najednou se od Bolšerecka ukázala kánoe s vypovězenými důstojníky. Na přídi stál vysoký důstojník Chruščov, v bílé haleně lemované dlouhou kožešinou, v jaké Kamčadalové pochovávají nebožtíky. Něco křičel. Přiblížili jsme se ještě víc a viděli jsme všecko, co se děje.

Chruščov zvedl vysoko ruku a zavolal na nové vypovězence:

„Zdravíčko! Co je nového v Evropě?“

„Že se ptáš?“ odpověděl mu ozbrojený kozácký průvodce.

„Copak nevidíš? Jsou to vyhnanci... Jak to můžou vědět...“

„Vypovězenci... Hurá!..“ vykřikl Chruščov.

„Hurá!“ přidali se důstojníci.

Vtom jeden z těch nových vyskočil v lodičce na sedátko a vykřikl:

„U sta hromů!.. Co se děje? Nepřijeli jsme sem proto, aby si z nás kdekdo tropil šašky!“

Muž měl vyhublou, větrem ošlehanou tvář, zarostlou světlým vousem.

Ale hlas měl mohutný. Nemohlo být nejmenší pochybnosti, že to je August Bespokojnyj. Ten přece za bouře sesílal na námořníky hromy a blesky.

„Nemějte nám naši radost za zlé,“ řekl Chruščov, když se kánoe setkala s veslicí. „Jsme vaši kamarádi v neštěstí. Až si tu odsedíte tolik, co já, pak pochopíte, proč to naše hurá...“

„V tom případě vás zdravím!“ řekl Polák a zvedl ruku.

Chruščov pokračoval:

„Proč jste se octli v našich končinách a co jste zač?“

„V minulosti jsem byl polský generál,“ odpověděl Polák vesele.

„V případě potřeby jsem kapitán zámořské plavby. A teď – otrok ruské carevny. Ale ubližovat si nedám nikde a od nikoho...“

Kánoe a veslice přirazily až k sobě. Chruščov stiskl Polákovi ruku a začal s ním rychle mluvit nějakou neznámou řečí. Polák mu odpověděl.

Nerozuměl jsem zhola nic. Věděl jsem jen, že nemluví kamčadalsky ani čínsky.

Loďky pluly pomalu. Řízli jsme to těsně kolem jejich přídi a nechali je daleko vzadu.

Na břehu u naší osady čněla postava Parančina. Začal radostně mávat rukama. Pomohl nám vytáhnout loďku a hned se ptal na střelný prach. Otec mu neodpověděl, chtěl, abych Kamčadalovi o naší cestě pověděl sám. Okamžitě jsem to udělal, a navíc jsem Parančina pohostil polovičkou cukru.

Tatínek šel domů a já s Parančinem jsme zůstali na břehu.

Chtěl se hned podívat na nové vyhnance, a já jsem mu měl ukázat, který z nich je Polák. Za chvíli důstojnická kánoe i veslice vypluly ze zátočiny.

Důstojnická kánoe přistala ke břehu blízko nás. A veslice s novými vypovězená plula dál k Bolšerecku. Začalo se stmívat a veslice zmizela v šedavé mlze. Parančin viděl Bespokojného jen matně.

To bylo moje první setkání s člověkem, který sehrál v mém životě velkou roli. Od toho dne se v našem Bolšerecku všechno změnilo. Novoty vznikaly tak překotně, jako by je řídil sám Parančin. Náš klidný život byl otřesen od základu.

Začnu tím, že hned na druhý den v poledne k nám do chalupy vtrhl Vaňka Ust'uzinov jako smyslů zbavený. Posadil se na lavici, vydýchal se, pak vyskočil a vykřikl:

„V Bolšerecku se otvírá škola!“

Pak překotně vyprávěl, že se ve škole nebude vyučovat jen čtení a psaní, ale i geometrie a zeměpis. Školu prý zakládá zajatý Polák, který se nejmenuje August Bespokojnyj, ale August Bespojsk. A že Nilov dal rozkaz začít s vyučováním nejpozději do týdne.

Z této zprávy jsem především pochopil, že Polák mohl být v případě potřeby nejen kapitánem zámořské plavby, ale i učitelem, a že se tedy jeho příjezd do našich končin týká i mne.

3 Nové události

Vyšli jsme s Vaňkou na dvůr a tam mi vyprávěl podrobněji o novém přistěhovalci a o jeho plánech.

Bespojsk byl polský statkář a měl dvojité jméno – Moric August. Bylo mu pětadvacet let, když ho příbuzní připravili o statek, a on se rozhodl, že bude námořníkem. V Hamburku studoval mořeplavectví a zrovna se chystal na plavbu do Indie, když Poláci v jeho vlasti zosnovali spiknutí – konfederaci – aby svrhli svého krále. Bespojsk se přidal ke spiknutí, přijel do Varšavy, složil přísahu věrnosti konfederatům a byl jmenován velitelem jezdeckého pluku. Ruská carevna se postavila na stranu polského krále a Bespojsk se několikrát bil s Rusy. Nakonec byl v bitvě raněn a padl do zajetí. V okovech byl poslán do Kyjeva a odtamtud do Kázaně, do vyhnanství. V Kazani se však nezdržel dlouho. Spolu se švédským zajatcem Wynblathem odtamtud uprchl v přestrojení za ruského důstojníka. Dostali se až do Petrohradu a počítali s tím, že odplují za hranice. Ale kapitán lodi, Holandřan, prozradil jejich plány tajné policii.

V noci, když Bespojsk s Wynblathem nasedali na Něvě do loďky, byli zatčeni a uvězněni v Petropavlovské pevnosti. Později byli za útěk tajným soudem odsouzeni k doživotnímu vyhnanství na Kamčatku. A tak se oba dostali k nám.

To všecko mi Vaňka vyprávěl, jak to slyšel od svého otce, který býval často u Nilova. Vaňka ještě dodal, že Nilov přijal Bespojska velmi zdvořile, poděkoval mu za záchranu loď, pozval ho k sobě na oběd a při obědě ho požádal, aby mu vyprávěl o svém životě. Když

se Nilov dověděl, že Bespojsk zná jazyky a dějepis, požádal ho, aby učil těm předmětům jeho syna Vašku.

Bespojsk mu to slíbil, ale přitom hned požádal o dovolení otevřít školu pro všechny, kdo by měli o učení zájem. Nilov si předvolal kupce a jeden z nich, boháč a tyran Kazarinov, slíbil, že věnuje na školu stavební dříví. Ostatní zas slíbili hřebíky. Takže teď už zbývá školu jen postavit.

„Cožpak o to,“ řekl jsem po chvílce přemýšlení. „Škola je velická věc. Jen jestli mi Nilov dovolí, abych do ní chodil?“

„Proč by ti to nedovolil?“ zeptal se Vaňka.

„Protože jsem syn vyhnance.“

„Co na tom, že jsi syn vyhnance. Sám jsi volný člověk. A pak, když tam bude vyhnanec učit, proč bys tam nemohl chodit?“

„To máš pravdu,“ souhlasil jsem rychle. „Ale má to ještě háček – co bude to učení stát? Jestli bude chtít peníze, tak z toho nic nebude. Jo, kdyby chtěl kůže, tak mu jich nastřílím, co bude chtít. Už teď mám doma dvě lišky.“

„Polák jistě kožky neodmítne. Potřebuje kožich,“ ujistil mě Vaňka. „A můj táta slíbil, že za mě bude platit.“

Povídali jsme si o škole a šli pomalu cestou do Bolšerecka, a pak jsme se vrátili zpátky. Otec Vaňkovi zakázal se mnou kamarádit, tak jsme se stýkali tajně.

Najednou jsme za sebou uslyšeli psí spřežení. Bylo slyšet pohánění psů a hovor. Zastavili jsme se, abychom viděli, kdo to jede. Za chvíli nás spřežení dohonilo. Vpředu na saních seděl Bespojsk, teď už bez vousů, a v ruce měl velkou pilu. Vedle něho seděl šedivý děda. Na druhých saních jeli taky dva. Jeden mluvil špatně rusky, byl to asi Wynblath. A druhý křičel a bil psy. Kdo to byl, jsem nevěděl.

Psí spřežení zastavilo u Chruščovovy chalupy a vypovězenci slezli ze saní. Naproti nim vyšel sám Chruščov a zval je dál.

Chvíli jsme stáli opodál, dívali se, a pak jsem šel vyprovodit Vaňku. Cestou jsme potkali ještě jednoho z těch nových. Ptal se po Chruščovově chalupě. Ukázali jsme mu. Vrávoral dál a začal si zpívat: „Bohatý tatíček, koupil mi botičky...“

Domyslili jsme si, že je opilý.

Ten den přišel tatínek domů pozdě. Byl na honu a vrátil se skoro v noci. Přinesl jen jednoho hranostaje, hodil jeho páchnoucí kůži do kouta a vůbec nemluvil. Pochopil jsem, že ho neúspěch mrzí, proto jsem se ho na nic neptal.

Když jsem uléhal na medvědí kůži, která mi sloužila jako postel, začal jsem si kdovíproč namlouvat, že v Bolšerecku žádná škola nebude. Jakmile Vaňka odešel, napadlo mi, že se učit asi stejně nebudu. Už jsem skoro usínal, když na okenní rám někdo silně zabouchal. Voják před oknem křičel:

„Polozjeve, zítra v šest přijď pracovat do pevnosti. Vem s sebou sekeru a lopatu.“

„Dobře,“ odpověděl otec.

Začal bručet, že co nevidět bude Nový rok, v kanceláři chtějí kožešiny a chodit na lov člověka nenechají. Napadlo mi, že ho volají stavět školu. Tak tedy škola přece bude? Je to možné, že se tam nedostanu?

S takovými smutnými myšlenkami jsem usnul.

Druhý den ráno tatínek odešel do pevnosti. Poručil mi, abych mu přinesl oběd, když se za dne nevrátí. Tak to taky dopadlo, nepřišel. Vzal jsem rybu, suchary a šel do Bolšerecka. Na staveništi bylo takových dvacet lidí. Pracovali dokonce kozáci a důstojníci, odhazovali sních. Vojáci tahali kmeny modřínů na srub. Tehdy byli v Bolšerecku všeho všudy tři koně a hodně je šetřili. Nilov zřejmě se stavbou moc spěchal. Seržant z pevnosti na práci dohlížel a bohapustě klel, když se někdo na chvilku zastavil, aby si odpočinul.

Tatínek si vzal jídlo a řekl, abych šel domů. Neměl rád, když byla chalupa prázdná.

Večer se otec vrátil z práce strašně unavený. Odhodil zlostně sekeru do kouta, sedl si na lavici a řekl:

„Jo, hochu, postaví se škola, ale ne pro našince. Za měsíc učení budou počítat pět padesát...“

A dal se do jídla.

Já jsem se, samozřejmě, nesměl ani zmínit, že bych chtěl chodit do školy. Pět padesát – to přece bylo devět sobolů!

Ta noc byla bouřlivá. Vítr hnal z Ledového moře sních a vyl pod okny jako pes. Měl jsem pořád dojem, že k chalupě někdo přijíždí.

Nemohl jsem usnout a pořád jsem se převracel. Táta seděl u misky s lojem a spravoval torbasy. Obrovský stín holínky se komíhal na stěně i na stropě. Tatínek právě utahoval zuby žílu, když vtom někdo tichounce zaklepal na dveře.

„Někdo klepe. Že by v tomhle čase přijel Parancin?“ zamumlal otec. „Otevři, Ljoňo.“

Zabalil jsem se do svého medvěda, šel jsem ke dveřím a odstrčil závoru. Před prahem stáli dva muži v kožiších. Rychle vešli dovnitř a setřásli ze sebe sněh. Byl jsem velice překvapen – byl to důstojník Chruščov a August Bespojsk.

„Jdeme k vám, Štěpáne Ivanoviči,“ řekl Chruščov tatínkovi jako starý známý. „Moc se sice neznáme, ale jsme přece sousedi.“

A tohle je náš nový kamarád v neštěstí – August Samoljovič Beňov.“

Otec rozpačitě vstal a nevěděl, co má říct. Tak mu Bespojsk podal ruku a řekl bodře:

„Můžete jít s námi? Jde o velmi důležitou věc.“

Tatínek zavrtěl hlavou:

„Musím spravovat, rozbily se mi boty. A zítra časně ráno musím vstávat do práce.“

„Opravdu?“

A Bespojsk mu něco pošeptal do ucha. Tatínek se na něho dlouho díval, potom se usmál a začal si oblékat halenu.

„Zamkni se, Ljoňko,“ řekl tiše, „a nikomu neotvírej. Vrátím se co nevidět.“

A všichni tři beze slova odešli. Otec s sebou nevzal ani sekeru. Z toho jsem usoudil, že ta důležitá věc se kuje někde nablízku.

4 Škola

Čekal jsem na tatínka málem do rána. Přiléval jsem několikrát lůj do misky a myslel si, že každou chvilku zaklepal na dveře.

Ale venku se jen proháněl vítr a sypal sněh na okenní rámy. Už jsem začínal mít strach. Chtěl jsem jít k Chruščovově chalupě, když vtom se otec vrátil, sundal si halenu a začal z ní setřásat sněh.

Neodvážil jsem se ho zeptat, co to bylo za věc, pro kterou ho důstojníci volali, ale tušil jsem, že nebyl pryč nadarmo. Vypadal roztržitě, ale vesele. Seděl jsem na své kůži a čekal, co řekne. Jistě to vycítil. Upřeně se na mne podíval, pousmál se a řekl:

„Co, Ljoňko, ponocuješ do rána? Zavři kukadla a spi. Polák tě vezme do školy zadarmo. Možná že se za zimu něco naučíš.“

Byl jsem radostí bez sebe. Postavil jsem se na hlavu jako půlroční medvěd a kopal jsem nohama. Tatínek si rychle lehl a křikl:

„Koukej už spát!“

Zhasl jsem světlo v misce.

Potom se u nás už mluvit nesmělo. Ale já jsem usnul pozdě, až když se do našeho okénka vkrádal úsvit.

Když jsem se ráno probudil, tatínek už nebyl doma. Zavolał jsem na Nesta, svého věrného psa, zavřel chalupu na zámek a vydal se přes závěje do Bolšerecka. Tam jsem asi třikrát obešel popův dům. A Nest vběhl k Vaňkovi na dvůr a dvakrát zaštěkal.

Vaňka věděl, že jsem to přišel já, a za chvíli vyšel ven. Šli jsme daleko za hřbitov, a teprve tam jsem začal vyprávět. Nejdřív jsem mu řekl, že se budu učit zadarmo ve škole. Vaňka už se chtěl radovat, ale já jsem ho zarazil:

„Počkej, Vaňko. Jsou tu důležitější věci.“

Vaňka zbystřil pozornost.

„A co?“

„Včera v noci byl u táty Polák s Chruščovem. Nepřišli přece proto, aby mu řekli, že mě vezmou do školy. Odvedli ho s sebou.“

„To jistě ne,“ řekl Vaňka vážně a zamyšleně. „Nepřihnalý snad v noci vlny k Čekavce velrybu?... Možná že ji chtěli stáhnout a vykuchat, aby to Nilov nevěděl?“

„Houby! Včera přece vál vítr od severu. A pak, táta nebyl cítit rybinou, když se vrátil.“

„Že by si hodili partičku?“

„Kdepak... Táta neměl jakživ karty v ruce.“

Vaňka najednou vykulil oči a řekl šeptem:

„Nechtěl jí snad z Bolšerecka utýct?“

„A víš, že asi jo?...“

Asi jo!... Až se mi zatočila hlava. Neusmyslel si snad ten Polák, když je takový koumák, že z Kamčatky uteče? Možná že s sebou vezme i tatínka...

Ale vtom jsem si vzpomněl, že za pokus o útěk mrskají a házejí lidi do sklepa. A pak, od táty jsem věděl, že utéct je strašně těžké.

Sibiř je nekonečná, v lesích by se lehko zabloudilo, a na cestách jsou hlídky. Aby se člověk dostal k Uralu, potřeboval by na to celý rok.

„Kam odtud, Vaňko, utečeš? A jak?“ řekl jsem smutně.

„Polák už něco vymyslí, ten se nás ptát nebude,“ odpověděl Vaňka rozhodně.

„Proč tedy začal s tou školou?“

Na to Vaňka odpovědět nedovedl. A tak jsme tehdy na nic nepřišli. Jen jsme se domluvili, že budeme pozorovat všechno, co se bude dít, a že si to hned navzájem řekneme. Jinak že budeme držet jazyk za zuby. A s tím jsme se rozešli.

Ale naše rozhodnutí všechno pozorovat bylo na nic. Za celý týden jsme nic nevy pozorovali. Táta chodil na stavbu od časného rána a já jsem štípal dříví, topil v peci a odhazoval sníh od zápraží. Důstojníci už u nás nebyli, a tatínek u nich asi taky ne. Vracel se z práce pozdě a pokaždé říkal, že Nilov se stavbou strašně spěchá, chce asi na škole vydělat. Nařídil, aby byla do soboty hotová, i kdyby se mělo pracovat při ohních.

Vaňka taky nevěděl nic zvláštního. Řekl jen, že Bespojsk bývá u Nilova často a že už se začal s Vaskou učit. Hraje šachy s kozáckým velitelem Čornychem a s kupcem Kazarinovem.

Kazarinova dokonce obehřál o tisíc rublů a za ty peníze si chce koupit hotový dům, aby si ho nemusel stavět sám. Nilov prý si Bespojska moc oblíbil a přemlouvá ho, aby se dal na pravoslaví.

Pozval proto popa a všichni spolu popíjeli vodku. Všecky ty zprávy nás definitivně přesvědčily, že Polák na žádný útěk nemyslí. Až jsme se naší domněnce zasmáli. Bespojsk byl válečný zajatec. Jakmile válka s Polskem skončí, bude určitě propuštěn. Proč by připravoval spiknutí a riskoval kůží?

V sobotu byla škola otevřena. V nové chalupě byla jen jedna místnost, ale dost velká. V oknech byla místo skla slída. Nilov ji škole přidělil ze skladu pevnosti. Uprostřed místnosti stál stůl a lavice. Nic jiného ve škole nebylo, nestačili postavit ani kamna.

V den otevření školy byl krutý mráz, a proto jsme všichni přišli v kožiších. Přišli i kupci, bolšerečtí boháči. Vpředu stál Kazarinov, ten, co věnoval dřevo. O něm se říkalo, že má na hotovosti sto tisíc a že se nebojí ani Nilova. Přišel i Vaňkův otec, pop, oblékl si přes kožich řízu a zapálil kadidlo s cedrovou smolou. Poslední se dostavil velitel Kamčatky kapitán Nilov v doprovodu seržanta Lemzakova, svého zástupce. Nilov měl na sobě sobolí kožich, potažený zeleným sukmem, a třírohý klobouk.

Jakmile vešel, pop zamával kadidlem a začal sloužit mši.

Když byla mše u konce, Nilov se obrátil k nám a dal rukou znamení, že chce mluvit.

„Tak, hoši,“ řekl polohlasem pomlaskáváje rty, „děkujte bohu, panovnici carevně a mně za milost – v Bolšerecku škola nebyla, a teď tu je. O užitku vědy vám povědí učitelé, já v tom nejsem zběhlý.

Učte se číst a psát jaksepatří. Jestli se dáte z učení na pití a z opilství budete řádit, dám rozkaz vás zpráskat a školu dám v ten moment zavřít. To si pamatujte.“

Chtěl říci ještě něco, ale škytl, mávl rukou a zamířil k východu. Za ním se dali kupci a všichni ostatní. Ve škole zůstali jen žáci a Bespojsk.

Bespojsk nám nakázal, abychom si sedli kolem stolu, a všechny nás spočítal. Napsal si na papír naše jména a věk. Ukázalo se, že žáků je dvanáct. Všichni byli starší, dvěma trhovcům bylo třicet. Chtěli se naučit počítat, aby si dovedli zapsat zboží a výdělky.

Když si Bespojsk napsal seznam žáků, vysvětlil, jak se bude ve škole vyučovat. Ruštinu bude vyučovat Chruščov, počty a geometrii Panov, nový vypovězený důstojník, ten, co bil psy holí. Bespojsk nám slíbil, že nás bude učit zeměpis. Nařídil, aby si každý pořídil sešit a dva husí brky. Pak vzal z kouta tyč, na té byla natočena mapa celého světa, kterou vlastnoručně nakreslil.

Rozvinul ji, připevnil na zeď a hůlkou začal ukazovat, kde jsou oceány a kde pevnina.

To, že naše země je koule, jsem slyšel už dřív od Vaňky. Ale po pravdě řečeno, jsem tomu moc nevěřil. Mátl mě Parančín – říkal, že země se spíš podobá talíři. Bespojsk hned napoprvé řekl, že země nevypadá jako talíř a na velrybách nestojí. Pak začal vyprávět o studených a teplých zemích. O tom, jak Kolumbus objevil Ameriku a kdo jsou to Indiáni. Mluvil o Africe, o ostrovech, kde žijí černoši a kde je takové vedro, že lidé chodí nazí. A pak vyprávěl ještě hodně jiného.

To bylo už jinačí vyprávění než Parančinovo. Bespojsk všechno ukazoval na mapě hůlkou a odpovídal na všechny otázky. Nikdy jsem si nepředstavoval, že učení ve škole je tak zajímavé. Poslouchal jsem, snažil jsem si zapamatovat každé slovo a každý název, ale nová slova přicházela a stará odcházela. Když byla hodina u konce, zbývala mi v hlavě jen neurčitá příjemná mlha.

Ze školy jsme šli s Vaňkou, zahloubáni do svých myšlenek.

Vaňka najednou řekl:

„Bylo by, Ljoňko, prima podívat se na ty teplé ostrovy. Musí to být hotový ráj!“

„Kdepak! Na to nemysli,“ řekl jsem. „Hlavně si musíme zapamatovat, co všecko Polák vyprávěl. Musíme si, Vaňko, každopádně všecko zapsat. Jen abysme sehnali sešit.“

„Proč ne,“ odpověděl Vaňka. „Dojdeme si do kanceláře a poprosíme úředníka o papír. Snad nám ho dá. Pak si z něho sešijeme žílou sešit.“

Přišli jsme do kanceláře, která byla ve zvláštním domě naproti pevnosti. Nikdy jsem tam nebyl. Přímo proti dveřím visel na zdi velký obraz. Na obraze byla namalovaná růžová ženská v bílých šatech, se zlatou hůlkou v ruce. Domyslel jsem si, že je to carevna Kateřina. Obraz byl ve zlatém rámu a za obrazem se to hemžilo šváby. Pod carevnou Kateřinou stál stůl a za stolem seděl přednosta kanceláře Sudějkin, stařec s dlouhým nosem, v županu z veverčích kožek. Kolem něho na stole ležely samé papíry, ale on si jich nevšímal a hrál šachy s kozáckým setníkem.

Od té doby, co přijel Bespojsk, hráli všichni v Bolšerecku šachy. Sundali jsme si s Vaňkou čepice a přistoupili ke stolu. Ale Sudějkin se na nás ani nepodíval, funěl nad deskou dál a táhl jezdcem.

K našemu štěstí partii brzy vyhrál. Dal se do smíchu a začal šňupat tabák. Všiml si nás, nasupil se a zeptal se:

„Copak potřebujete?“

Vaňka se hluboce uklonil a řekl, že jsme začali chodit do školy a potřebujeme papír. Stařec na nás dvakrát kýchl a zeptal se:

„Copak vám nedají erární?“

„Ne.“

„To znamená, že imperiál (Hist. imperiál, ruský zlatý v ceně deseti rublů. Pozn. překl.) zůstal kapitánovi v kapse,“ řekl a mrkl na setníka. „Zákon říká, že na školní potřeby se povolují prostředky z jasačních peněz.“ (Hist. „jasak“, daň v naturáliích, hlavně v kožešinách, odváděná v carském Rusku národy Povolží a Sibiře do státní pokladny. Pozn. překl.)

Pak se otočil k nám, zvedl ruku, ukázal na carevnu a slavnostně řekl:

„Tuhle té poníženě děkujte za svoji vzdělanost – matičce carevně. Až do našeho nehostinného kraje sahá její péče. Tak vy potřebujete papír?“

„Prosím ano.“

„A moclí?“

„Na ušití dvou sešitů.“

„Tak přineste kůžičku sobolíčka, dám vám papír. Přineste sobolíčka.“

„Ale kde ho vemem?“ řekl Vaňka žalostně.

„Po horách jich běhá!... Tak teda přineste v pondělí kožku, a já vám dám papír. A teď už jděte, nemám čas se s váma bavit.“

A začal rozestavovat figury na šachovnici.

Vyšli jsme ze dveří úplně zoufalí. Nebyl už nikdo, koho bychom mohli požádat o papír.

„Co se dá dělat,“ řekl jsem, „půjdem zítra na sobola, Vaňko.“

Řeknu si tatínkovi o síťku a půjdem. Třeba nějakého sobolíčka trefíme.“

„Tak jo,“ souhlasil Vaňka. „Nebudeme přece psát na březovou kůru!“

Spěchal jsem domů, abych tatínkovi vylíčil první hodinu. Pověděl jsem mu všechno, co jsem si zapamatoval, a skončil jsem tím, že jdu zítra s Vaňkou na sobola.

Tatínek nic nenamítal. Slíbil, že mi půjčí sobolí síť, kterou upletl v létě z kopřiv, a že mě časně ráno vzbudí, bude-li pro lov příhodné počasí.

5 Lov na sobola

Vyrazili jsme s Vaňkou asi kolem třetí ráno. Sel jsem na sobola poprvé bez tatínka. A byl to poslední lov na sobola v mém životě.

Abychom v prašanu našli sobolí stopu, museli jsme se především dostat k horským hřebenům, které byly jižně od Bolšerecka. Blízko lidských obydlí se sobol nezdržuje. Vzali jsme si jídlo na celý den a vyrazili jsme na lyžích.

Když začalo svítat, uviděli jsme na sněhu spoustu stop. Ale všechny byly většinou liščí. Teprve až u úpatí hor jsme přišli na sobolí stopu.

Pustili jsme po ní Nesta a šli za ním. Jenomže pes nás o tolik předběhl, že jsme ho ztratili z dohledu. Museli jsme se dlouho proplézat lyžemi v nízkých cedrových křovinách, které nebyly úplně zaváté sněhem. Pak jsme vyšli na sněhovou pláň.

Zatím vyšlo slunce a obloha byla bez jediného mráčku. Jak se to někdy na otevřených místech stává, uviděli jsme najednou na obzoru obrovského Nesta, jak pádí někam stranou. Byl to přelud od lesknoucího se sněhu, a já jsem ty žertíky znal. Šli jsme stále po stopě, až se konečně v dálce objevil nevelký remízek.

Odtamtud doléhal štěkot skutečného Nesta. Podle toho, jak štěkal, jsme poznali, že zahnal sobola na strom.

Začali jsme se tiše přibližovat, a už jsem slyšel, jak sobol na psa prská. Ty zvuky mě potěšily. Už jsem viděl, že mám kůži v pytli, a měl jsem radost, že jsme k sešitům přišli tak lehce.

Sundal jsem palčák, položil ho na studený křemen, zatajil jsem dech a jen opatrně jsem posunoval lyže. U lesa byly veliké závěje a šlo se těžko. Ale to všecko nevadilo. Jako pravý lovec jsem splynul s puškou, a na všechny obtíže jsem zapomněl.

Došli jsme už hodně blízko. Byli jsme téměř na dostřel. Nest přestal štěkat, stál a díval se nahoru. Zacílil jsem, ale hned jsem nechal pušku klesnout. Zatracený sobol mě nenechal vystřelit, skočil rovnou z koruny stromu a zmizel ve sněhu bez jakékoli stopy kromě malinké jamky.

Věděl jsem, že sobol může pod sněhem projít až půl versty a že dostat ho teď bude těžké, protože Nest za ním pod sněh nepoleze. Ale nepokládal jsem věc za ztracenou. Pes nám mohl prokázat velkou pomoc i tak. Obešli jsme remízek, a za delší dobu jsme přece našli ve sněhu díru, kterou sobol vyskočil.

Od díry se po sněhu táhla uzounká stopa.

„Budeme muset jít až k noře,“ řekl Vaňka s povzdechem.

Věděl, že se teď lov protáhne na hodně dlouho, a hned měl po náladě.

Možná že by bylo moudřejší nechat sobola sobolem a vrátit se domů, ale já jsem se nechal unést lovem tak, že jsem na takový zahanbující konec ani nepomyslel. Zapomněl jsem, že se touhle dobou brzy stmívá a jak daleko jsme se vzdálili od domu. Od rána

jsme neměli v ústech a ani jednou jsme si nesedli. Postáli jsme chvíli u sobolí stopy a bez zbytečných řečí jsme zamířili za Nestem, který rovněž bez váhání pokračoval v započatém díle.

Ukázalo se, že sobolí nora byla takové čtyři versty od remízku. Ale i to nás potěšilo, poněvadž jsme věděli, že teď už nám sobol neuteče. Bylo jen třeba vyhnat ho šikovně z nory.

Od tatínka jsem věděl, že lovci někdy sedí u nory i dva dny, než zvířátko vyjde. Počítal jsem, že my dokážeme skoncovat tu záležitost mnohem rychleji. Odehnal jsem Nesta, který se už chystal rozrývat noru. Poručil jsem mu, aby neštěkal. Nest si lehl na sních a pozoroval každé naše hnutí.

Rychle jsme nalíčili síť kopřiv u samého ústí nory a upevnili jsme ji ke kolíčkům. Pozorně jsme si prohlédli sních kolem, a když jsme se přesvědčili, že žádný jiný otvor z nory nevede, začali jsme tancovat nad místem, kde podle našeho přesvědčení seděl sobol. Chtěli jsme se pokusit vylekat ho a tak uspíšit konec.

Ale sobol se nebál. Tancovali jsme tak dlouho, dokud jsme se neunavili. Podupávali jsme prokřehlýma nohama, něco málo jsme pojedli, ale sobol se stále neukazoval. Zmocnilo se nás zoufalství. Sedli jsme si na snůh a dlouho mlčeli. Teď už nám nezbývalo než tiše sedět a čekat, až sobol vyleze dobrovolně.

Mohl vylézt pozdě večer, ale taky mohl zůstat v noře až do časného rána. Byli jsme nuceni sedět naprosto tiše a ani nepromluvit.

Byla už úplná tma, když jsem uslyšel slabé zazvonění rolničky na síti, i Nest sebou v tom okamžiku škulbl. Sobol vyskočil a zamotal se do sítě. Vystřelil jsem okamžitě, abych lov neprotahoval. Zastřelil jsem sobola jednou ranou a síť jsem na dvou místech poškodil.

Vaňka stáhl rychle ze sobola kůži a maso hodil psovi. Zatím se úplně setmělo. Museli jsme co nejrychleji spěchat domů. Teprve když jsme se sobolem skoncovali, pocítili jsme, jak jsme se za ten den unavili.

Neměli jsme s sebou spací pytle, nepočítali jsme, že se lov tak protáhne. Do Bolšerecka bylo nejméně dvacet verst. K tomu ještě začalo sněžít, ne silně, ale stačilo to, aby snůh zavál naše stopy a ztížil nám cestu. Pravda, byl s námi Nest, a ten by nás určitě domů dovedl, jenže Nest nechodil nikdy rovně. A tak nám nezbývalo nic jiného než pustit se za ním a skrývat obavy, že za noc domů nedojdeme.

V noci mráz zesílil ještě víc a začal fičet vítr od oceánu. Pronikal do nejtajnějších švů pod kožešinový oděv a řezal tělo jako nůž. Abych Vaňku povzbudil, pokoušel jsem se zavést hovor na teplé krajiny. Ale Vaňka jen mávl rukou. Když člověk mrzne v otevřeném poli, těžko si umí představit tropické země, kde je jakýkoli oděv zbytečný.

Vaňka šel, těžce dýchal a stále se rozhlížel kolem. Věděl jsem moc dobře, oč jde. Báł se, abychom nenarazili na smečku vlků, kteří jsou v prosinci zvlášť zlí. Přestože jsme oba měli pušku a psa, setkání s vlky by nevěstilo nic dobrého. Byla to nejobávanější zvířata v našich krajích. Parančin říkal, že na vlky se nikdy nemá střílet, aby se nerozduřili. Hlavní vlk, vůdce, se řekne korjacky ojur-tajono čili pán lesa. Má narudlou srst, je velký pomalu jako jelen a za ním jde celá smečka. Nikdo mu neunikne – větří na několik verst. I když je

smrtelně raněn, prokousne člověku hrdlo a okouše mu obličej. Sám dokáže zadávit celé psy spležení. Na to všechno jsem si vzpomněl tu noc, když jsme šli do Bolšerecka s jedinou sobolí kůžičkou v pytlí.

Dnes si už nepamatuju, kolik hodin jsme tehdy bloudili. Pamatuju si jen, že jsme byli úplně vyčerpaní a rozhodli jsme se, že přenocujeme v poli. Začali jsme už lámat cedrový porost na táborák, když v tom Nest zavyl. Na jeho vytí se odněkud ozvali tažní psi.

Nechali jsme křoviska, vzchopili jsme se a pustili se dál. Podle psího vytí jsme usoudili, že tu někde musí být obydlí kočovného Korjaka. Za chvíli jsme ucítili kouř. Nejdřív jsme prošli kolem tažných psů, kteří stáli v těsném hloučku. Mohlo jich být tak padesát. Vedle psů bylo několik nart, dlouhých saní. Na jedněch jsem nahmatal zabitého medvěda. Domyslíl jsem si, že v jurtě musí být kočovní lovci.

Přistoupili jsme až k jurtě, kolem níž se pomalu procházeli ospalí sobi. Z jurty se kouřilo a zblízka bylo vidět, jak oheň zdola osvětluje dým dorůžova. Za plachtovým otvorem v jurtě bylo slyšet ruskou řeč.

Bez nejmenších rozpaků jsem odhrnul plachtu a vešel dovnitř.

Kouř z ohniště mi zaplavil oči i nos, ucítil jsem kyselý pach sobolích kůží a jukoly (Jukola, ryby sušené na slunci, používané jako krmivo pro tažné psy. Pozn. překl.). Uprostřed jurty hořel oheň a nad ním visel kotlík s vodou. Korjacká rodina seděla na zemi. Několik ruských lovců, mezi nimiž jsem poznal svobodného Sibajeva a Kuzněcova, stáli u ohniště opření o pušky.

Nejblíže u ohně, osvětlen od hlavy až k patě, stál August Bespojsk a něco se zápalem vykládal.

6 První zprávy o Říši slunce

Tu noc jsem si zapamatoval na celý život. Stejně jako ve škole jsem neměl sešit. Měl jsem jen sobolí kůžičku ještě neproměněnou za papír. Ale už jsem se nebál, že něco zapomenu, skutečně jsem to nezapomněl. Bespojsk té noci vyprávěl toto:

Za Čínou a Japonskem, nedaleko Indie, je velký kulatý ostrov a jmenuje se Taprobana. Ostrov obývají obyčejní lidé, ale žijí zvláštním způsobem – nejsou tam ani chudí, ani bohatí. Na Taprobaně jsou si všichni rovni, i jídlo se tam vaří v kuchyních pro všechny najednou, a jedí je taky společně, co hrdlo ráčí, ze zlatých nádob. Při obědě hraje veselá hudba a po obědě hrají různé hry a zpívají. Lidé tam žijí družně v obrovském městě, ulice jsou tam dlouhé a čisté a domy jsou postaveny z bílého kamene.

Na Taprobaně se nikdy nikdo nehádá a neznají tam ani nadávky. Práce je v té zemi lehká a podobá se spíše hře. Je to konečně pochopitelné – na Taprobaně pracuje za všechny slunce.

Slunce nutí stromy rodit velikánské sladké plody, měkké a šťavnaté jako ploutve lachtanů. Země dává nesmírnou úrodu.

Víno teče přímo z palem. Ani ořechy tam nejsou tak malé jako u nás, ale velké jako dětská hlava. Slunce obyvatele Taprobany celý rok živí, navíc je celý rok hřeje, takže tam ani dříví, ani kožichy nikdo nepotřebuje. V té zemi se lidé dožívají vysokého věku, poněvadž šťastný život je zdraví příznivý. Země, v které se tak dobře žije, se jmenuje Říše slunce, a město – Město Slunce.

Každý, komu se na zemi špatně žije, může přijet do Říše slunce. Tam přijímají každého radostně, poskytují mu přístřeší, jídlo i šatstvo. Je to za oceánem. Směr: jih, cesta z Kamčatky trvá padesát dní.

Začouzená a smrdutá jurta kočovného Korjaka na Kamčatce byla jistě pro tohle vyprávění to nejméně vhodné místo na celé zeměkouli. Je ovšem možné, že by taky nikde neposlouchali vyprávění Bespojska tak pozorně jako tady. Lovci stáli a báli se pohnout. Korjaci se úplně proměnili v loutky vyřezané z mrožích klů. Nevím, jestli rozuměli tomu, co Polák vyprávěl. Myslím si, že i když tomu nerozuměli, přece se jeho nadšení přeneslo na ně. Dívali se na něho jako na cizince, který přijel na Kamčatku, aby pozval lidi z hladové, sněhem zaváté země do slunečních krajin.

Bespojsk mluvil tak dlouho, dokud nezačala vřít voda v kotli. Jakmile uviděl páru nad kotlem, odmlčel se, dal rukou znamení a lovec Sibajev zavařil čaj. Najednou nás zpozorovali. Já jsem dobře znal lovce Kuzněcova a on znal mne, poněvadž chodil k tatínkovi.

Kuzněcov ke mně přistoupil a já jsem mu pověděl, co se nám přihodilo. Rozesmál se a vedl nás k Bespojskovi.

Polák nám vlídně podal ruku, když se dověděl, že jsme jeho žáci a že si tady, v zamrzlé tundře, vyděláváme na sešity.

Zeptal se mě:

„A ty bys chtěl jet do Města Slunce?“

Odpověděl jsem bez rozmyšlení:

„Ano. Pojedu tam za čtyři roky. Jsem přece svobodný a můžu žít, kde chci.“

„Tak to mu dejte čaj!“ řekl Bespojsk a hlasitě se zasmál.

„A pak musíme vzít chlapce s sebou do saní.“

Dali nám čaj a jídlo. Lovec Sibajev mi řekl, že pojedu s ním a Vaňka na zastřeleném medvědu. Vypovězený důstojník Panov, který byl s nimi, chtěl medvěda nechat Korjakům, aby na nás v dobrém vzpomínali. Ale Korjaci medvěda nechtěli. Sibajev se smíchem vysvětlil, že zvíře nechtějí z pověřčivého strachu. Podle obyčeje Korjaků se musí okamžitě zabitému medvědu zašít oči, aby se jeho duch nepřišel lovcům pomstít.

Zatím zapřáhli psy do saní a Sibajev vykřikl:

„Tach-tach!“

A vyrazili jsme.

Vždycky jsem rád jezdil na psím spřežení, zvláště když byli psi dobře nakrmeni. Tentokrát před cestou dostali po kuse tuleního tuku, a psi, k mému velkému překvapení, uháněli čile.

Navíc se k nám přidalo ještě nějaké štěně. Běželo dopředu a začalo se točit před vůdcem spřežení. Potom se najednou rozběhlo, co mu nohy stačily. Psi nechtěli zůstat za štěnětem pozadu a vyrazili za ním. V životě jsem nejel tak rychle. Sibajev na psy pokřikoval a tu a tam utrousil i ke mně slovo. Z těch útržků slov jsem vyrozuměl, že se vydali na lov časně ráno a že vyslídili jen jedno doupě. Byl to velký medvěd se žlutým pruhem kolem krku a byl strašně zlý. Dlouho se v brlohu nehýbal, nakonec vylezl a namířil si to rovnou na Bespojska. Polák střelil, ale minul se a medvěd by ho zle pocuchal, nebýt Panova, který střelil zvíře do ucha. Zásah byl dobrý a medvěd se okamžitě skácel mrtvý. Kůže nebyla poškozena. Sibajev dokončil svoje vyprávění záhadně:

„Možná že se s medvědy brzy rozloučíme...“

Nestačil jsem se zeptat, jak to myslí. Dorazili jsme už do osady a Sibajev mě vysadil u naší chalupy.

Tatínek se o mne samozřejmě ani trošku nebál. Jen huboval, že jsem si nevzal spací pytel a že jsem potrhal síť. Byl jsem za celý den tak unavený, že jsem ani podrobnosti o našem honu nevyprávěl. Jen jsem ukázal tatínkovi kůži a hned šel spát.

V noci jsem měl pořád nějaké halucinace – zdálo se mi, že někdo chodí po světnici. Dokonce jsem měl dojem, že tatínek s někým mluví. Ale byl jsem tak unaven, že jsem si přetáhl kožešinu přes hlavu.

Teprve k ránu jsem uslyšel, jak tatínek říká:

„Na Taprobaně střelný prach není potřeba...“

Zbystřil jsem pozornost. Odkud ví o Taprobaně? Otevřel jsem oči. To, co jsem uviděl, mě neobyčejně překvapilo. Na podlaze, přímo proti mé posteli, seděl v dřepu lékař Magnus Meder a něco

pečlivě odměřoval. Plamen z misky se odrážel ve sklech jeho brýlí, takže to budilo dojem, jako by měl ohnivé oči. Otec seděl zády ke mně a patrně dělal totéž co Meder.

Zpočátku jsem nemohl pochopit, co to dělají. Ale po chvíli jsem si všiml, že vedle nich stojí truhla se střelným prachem.

Truhla byla otevřená a tatínek každou chvíli nabíral talířem prach. Teď už nebylo těžké pochopit, co dělají: připravovali náboje do pušek – odměřovali střelný prach a balili ho do kousků rybích měchýřů.

Co tady pohledává Meder, ten starší člověk v brýlích? Kdy se s ním tatínek mohl seznámit? Jak to, že svolil obětovat svoje bohatství? Tyhle otázky mě napadly všechny najednou. Ale já jsem nesměl vstát a nesměl se zeptat. Měl jsem dojem, že by mě otec zabil, kdybych jen zvedl hlavu.

A tak jsem mlčky ležel a nespal tak dlouho, dokud Meder neodešel.

7 Dovídám se všecko

Ráno vypadala světnice docela normálně. Truhla stála pod postelí, a po noční práci nebylo nikde ani stopy. Mohl jsem si myslit, že o Magnusovi Mederovi a o všem ostatním se mi jen zdálo.

Řekl jsem si, že si s otcem promluvím otevřeně. Už jsem to nemohl vydržet. Ale jak začít?

Tatínek přinesl zvenku kotlík plný sněhu, postavil ho na oheň a začal zametat světnici. A já pořád ležel na své kůži a ustavičně přemýšlel, jak mám začít.

Voda začala vřít. Tatínek zavařil čaj a přívětivě na mě zavolal:

„Ljoňko, vstávej, nebo zaspíš snídani. Vypadá to, že teďka přijdou soboli zatraceně draho. Jsi úplně uondaný!“

Postavil jsem se na své posteli jako svíčka a řekl chvějícím se hlasem:

„Proč jste dneska v noci vážili střelný prach? Všecko jsem viděl.“

Otec ani neotočil hlavu, jako bych mluvil ke zdi. Čekal jsem na odpověď bez hnutí. Tatínek přihodil dříví do ohniště a otočil se ke mně. Usmíval se.

„Proč jsme vážili střelný prach?“ opakoval mou otázku naprosto klidně. „To je jednoduchá věc – všichni jsme se rozhodli, že odjedeme, hned jak přijde jaro.“

„Kam odjedeme?“

„Na teplý ostrov v Indii.“

„Do Říše slunce?“

„Ano.“

Sedl jsem si na kůži a chvíli jsem se nezmohl ani na slovo.

Pak jsem znovu vstal.

„Já pojedu taky?“

„Ovšem, samozřejmě.“

„A co Nilov? Vojáci? A kozáci?“

„Ty dětino... Proč myslíš, že jsem deset let schraňoval ten střelný prach?“

Pak mi vyprávěl všechno po pořádku. Už před týdnem byl ustaven tajný výbor, který řídí přípravy k útěku. Členy výboru byli Chruščov a Magnus Meder a z nových – Bespojsk, Panov a Baturin, stařec s šedivým plnovousem. Hlavou výboru byl jmenován Bespojsk. Spiklenci se zavázali uchovat věc v nejpřísnější tajnosti. Za zradu byla stanovena smrt. To všechno mi otec vyprávěl polohlasem a šťastně se při tom usmíval. Už asi zapomněl na svůj nezdařený útek z Nerčinska a znovu věřil v úspěch.

„Ale zapamatuj si, Ljoňko,“ řekl nakonec velmi přísně. „Nesmí o tom vědět ani pes. Hlavně Vaňkovi o tom ani slovo. Ten by se podřekl před tátou a byl by konec. Jestli mu to vyzvoníš, zabiju tě.“

A pohrozil mi pěstí. Bylo jasné, že kdybych něco vyžvanil, byl by svou vyhrůžku splnil. Ale co jsem mohl dělat? My s Vaňkou jsme se už domýšleli, že se chystá útek.

Zbývalo jen jedno – jít k němu a přesvědčit ho, že se žádný útek nepřipravuje. Napovídat mu bůhvíco, poplést ho, a pak se o tom už nikdy slovem nezmínit. A tak jsem ještě ten den, po hodině počtů, kterou s námi měl Panov, přistoupil jakoby nic k Vaňkovi. Měl jsem s sebou sobolí kůži a šli jsme společně do kanceláře.

Tentokrát nás Sudějkin přijal vlídněji. Pohladil kůžičku po srsti i proti srsti, a dokonce si ji přiložil k tváři. Pak nám dal šest listů čistého papíru. Poděkovali jsme mu a šli pryč. Nechtěl jsem o spiknutí začít první a navrhl jsem Vaňkovi, že se hned dáme do přípravy sešitů.

Ale Vaňka ten den neměl o papír nejmenší zájem. Když jsme byli od kanceláře hezký kousek, zeptal se mě tajuplně:

„Nic jsi včera nepozoroval?“

„Kdy?“

„V jurtě a pak kolem psů.“

„Vůbec nic A co myslíš?“

„Mám dojem, že Bespojsk nemluvil o Taprobaně jen tak. Nechtěl tam odjet? Když jsme se motali kolem psů a Sibajev si stěžoval na velký mráz, tak mu Kuzněcov řekl: Ještě to nějaký čas vydrž, na Taprobaně je teplo jako v lázni...“

Bylo mi jasné, že nastal rozhodný okamžik. Musím okamžitě začít lhát. Proto jsem ani nemrkl a řekl jsem:

„To jsi, Vaňko, nejspíš špatně slyšel. Na žádný útěk nepomýšlejí. Včera jsem mluvil s tátou. Nejdřív se mi vysmál, a pak mi řekl, že mi namlátí, jestli budu povídat takové hlouposti.“

Ale Vaňku bylo těžké obalamutit. Kuzněcovova slova mu pevně uvízla v mysli. Opakoval pořád dokola:

„Říkám ti, Ljoňko, že se chystají na Taprobanu. Tvůj táta prostě nechce, abychom to věděli...“

Viděl jsem, že přetvařování už nemá žádnou cenu. Kdybych pokračoval ve svém žvanění, Vaňka by se okamžitě domyslel, že si vymýšlím, a přestal by mi věřit. Nemám jiného kamaráda, a proto by naši domněnku mohl vyžvanit otci nebo matce.

„Vaňko,“ řekl jsem tiše, „přísahaj, že nikomu neřekneš ani slovo – ani matce, ani otci... Dokonce ani u zpovědi...“

„Přisahám!...“ řekl Vaňka slavnostně a zvedl ruku.

„Představ si, táta řekl, že mě zabije, jestli se ti o tom zmíním jen slovem. A já ti to přesto řeknu. Všichni se chystají utéct do Říše slunce, hned jak pominou sněhové bouře. I já s nimi pojedou, Vaňko. Ale nikomu ani muk, nebo bude všechno ztraceno...“

Vaňka chvíli přemýšlel a pak lítostivě promluvil:

„Ty, Ljoňko, odjedeš... A co bude se mnou? Přimluv se, aby mě vzali taky. Do smrti ti to nezapomenu. Nebudu moct žít na Kamčatce, když ty odjedeš na Taprobanu.“

„Ale proč, Vaňko! Máš tady tátu a mámu...“

„To je pravda! Ale co to bude za život. Otec určitě bude chtít, abych byl d'áčkem, a já chci na moře. Popros tátu, aby mě vzali s sebou. Budu se vám hodit.“

„To ti, Vaňko, nemůžu udělat. I tak už jsem kvůli tobě porušil tátovo nařízení. Zabije mě, jestli se o tobě jen zmíním. Nechtěj na mě nemožnost. Zůstaň tady.“

„Ty jsi ale!“ řekl Vaňka cizím hlasem. „Sám pojedješ do Říše slunce, budeš tam obědvat na zlatých talířích při hudbě, a mě přemlouváš, abych zůstal tady... Mně stačí jukola, vid'?“

Bylo vidět, že Vaňka má slzy na krajíčku. Bylo mi ho hrozně líto. Chtěl jsem ho vzít za ruku, ale Vaňka se odvrátil.

„Váňo!“ zavolal jsem.

Ale neozval se. Pak se ke mně najednou otočil a řekl tvrdě:

„Ty si na mě, Ljoňko, vzpomeneš! Uvidíš, že o mně uslyšíš!...“

A dal se na útěk. Chtěl jsem ho dohonit, ale co jsem mohl dělat, co jsem mu mohl říct? Stál jsem chvíli na cestě a pak jsem šel domů.

Šel jsem sněhem sám, s papírem na sešit v ruce. Myslel jsem na to, že v Říši slunce se lidi nehádají a já že jsem se právě kvůli Říši slunce pohádal se svým nejuvěrnějším kamarádem.

Nejdřív mi to bylo moc líto, a pak jsem dostal strach – co když se nám Vaňka pomstí!... Ale hned jsem se uklidnil, řekl jsem si, že to není možné. Jediným slovem nás mohl zahubit všechny.

A copak je toho schopn správný kluk?

8 Plán útěku a naše těžkosti

Dá se říct, že jsem se od toho dne stal účastníkem spiknutí. Otec už přede mnou nic netajil, posílal mě k důstojníkům se vzkazy a oni po mně zas jemu vzkazovali důležité zprávy. Věděl jsem, jakých pravidel musím dbát, aby bylo zachováno tajemství, a na koho se

mám obrátit v krajních případech. Dokonce mi svěřili plán útěku do všech podrobností.

Ze začátku se mi ten plán zdál docela lehký. Spiklenci se rozhodli na jaře uloupit loď Petr, která zůstala přes zimu v Čekavce. Přestože kapitán loď odjel do Ochotska se psím spřežením, Bespojsk chtěl i bez kapitána dopravit loď k Taprobaně. Uloupit loď nebylo těžké, poněvadž stála daleko od pevnosti a ani námořníci by nekladli zvláštní odpor.

Ovšem uloupení loď by ještě zdaleka neřešilo všecko. Pro dalekou mořskou plavbu bylo třeba hodně potravin, střelného prachu a jiných zásob. To všechno na Petru samozřejmě nebylo. Vypout na oceán s prázdnou kocábkou by bylo nesmyslné – zahynuli bychom všichni hlady hned v severních vodách.

Chruščov vypočítal, kolik potřebujeme masa, soli, mouky a vody, abychom dopluli k rovníku. Vypočítat to bylo snadné, ale sehnat těžké. Kdyby vypovězenci začali skupovat soby a ryby ve velkém množství, rozneslo by se to hned po celém Bolšerecku a byli bychom prozrazeni. Abychom zamaskovali naše skutečné úmysly, bylo třeba vymyslet nějaký podložený důvod pro zásoby tolika potravin. A Bespojsk takový důvod vymyslel.

Podal Nilovovi žádost, ve které prosil o dovolení udělat zásoby pro vypovězence, aby se na jaře na nejjižnějším cípu Kamčatky, na mysu Lopatka, mohla založit zemědělská kolonie.

Bespojsk v žádosti dokazoval, že na Lopatce se bude skvěle dařit obilí i zelenině, poněvadž je tam dostatek tepla. Nilovovi se ten nápad zalíbil, na Kamčatce byl vždycky nedostatek obilí i brambor, ale dát povolení k založení kolonie se bál. Řekl, že o tom musí vyrozumět ochotského gubernátora, a věc se táhla. Pak Bespojsk předložil Nilovovi druhou žádost s prosbou, aby ji odeslal do Petrohradu. V té žádosti psal, že je možno s minimálním vynaložením sil proniknout z Kamčatky do Ameriky, vyhnat odtamtud Španěly a podřídit Kalifornii ruské koruně. K tomu je jenom třeba mít na Kamčatce dostatečné množství zásob potravin, čili jinými slovy, obdělat silami vypovězenců jižní část Kamčatky. Z té žádosti si dělal Bespojsk legraci, přesto však říkal, že ten žert

může mít v Petrohradě úspěch: carevna má ráda velkolepé záměry a nelituje na ně prostředky.

Bez ohledu na obě žádosti Nilov povolení na kolonii nedal; obával se pustit vypovězence z dohledu. Ale Bespojsk se nevzdával, chodil k veliteli každý den, stále mu dokazoval, že carevna bude ráda, když se na Kamčatce bude pěstovat zelí a mrkev. Kromě toho se Bespojsk seznámil v Bolšerecku se všemi kupci a je rovněž přesvědčoval o nutnosti kolonie. A mezi řečí obehrával kupce v šachu o velké peníze. Zkrátka nevydržel chvíli v klidu. Psal knihu o Kamčatce, sestavoval slovník kamčadalského jazyka a věnoval ho Nilovovi. Našel si čas, aby dojel k řece Banné, kde ze země tryskají horká vřídla. Přivezl odtamtud velikánskou láhev vody a tvrdil, že pomáhá ode všech nemocí. Věčně někam pospíchal, ale zároveň si nenechal ujít žádnou maličkost. Donutil mě, abych svému psu Nestovi říkal Nestor, a slíbil, že mi jednou bude vypravovat, co ten Nestor byl zač. Přestože Bespojsk býval často pryč, nedělalo se bez něho žádné důležité rozhodnutí. Zastupoval ho obyčejně Chruščov, ale ani on se bez Poláka k mnohým věcem neodhodlal.

Vyprávělo se, že Chruščov byl v Petrohradě strašný ochmelka a žvanil. A na svůj jazyk taky doplatil: na důstojnickém flámu nadával carevně čubek a kamarádi to na něj donesli. Chruščova zatkli, dostal výprask a odsoudili ho k trestu smrti. Ale Kateřina mu dala milost a místo trestu smrti ho dala poslat na doživotí na Kamčatku. Po sedmi letech strávených v Bolšerecku se stal docela jiným člověkem. Četl knihy, které mu posílali z Petrohradu, a úplně nechal pítí. Ale veselou povahu si zachoval, rád si zažertoval a zasmál se. Doma to měl moc pěkné. Na stěnách mu visely sobí kůže i s paroží a na policích stály knihy a korjačtí bůžkové. Mně se moc líbil.

Takový jako Chruščov byl ještě Panov, nový vypovězenec, který přijel s Bespojskem. Ten v Petrohradě taky mluvil proti carevně a zato se octl v našich končinách. Byl hrozně odvážný, ale i krut'as. Vždycky navrhoval to nejkrajnější řešení. Naléhal kupříkladu na to, abychom před útekem zabili Nilova a vyloupili pevnost. Zdůvodnil to tím, že kdybychom to tak provedli, odpadla by starost se zásobami potravin.

Panov bydlel se Štěpánovem, který se dostal na Kamčatku pro stejné provinění. Štěpánov byl náruživý pijan. Byl to právě ten opilec, kterého jsme potkali první den po příjezdu Bespojska do naší osady. Chodil věčně do Bolšerecka pro vodku, vracel se odtamtud v náladě a začínal hádky s důstojníky. Byl strašně hlučný a svárlivý, široký v ramenou a silný.

Jako další se na spiknutí podílel švédský důstojník Wynblath, stařík Turčanin, co měl uříznutou špičku jazyku, lékař Magnus Meder a Baturin.

Baturin rovněž přijel spolu s Bespojskem. Bylo mu něco kolem šedesátky a nosil dlouhý šedivý plnovous. Než přijel na Kamčatku, proseděl na příkaz Alžběty v Schlusseburské pevnosti v samovazbě dvacet let, a zapomněl dokonce ruskou řeč – dozorcí i vojáci měli zakázáno s ním mluvit. Náhodou se dozvěděl, že na trůně už není Alžběta, ale Kateřina. Podal si žádost o milost, ale Kateřina ho místo milosti poslala na Kamčatku. Teď hodně mluvil, vlastně spíš křičel. Leskly se mu při tom oči.

Pak tu byl ještě tichý důstojník Leontjev. Ale přestože byl ve spiknutí, přišel několikrát nečekaně k Chruščovovi a proboha prosil, aby se ode všeho upustilo – bál, se že spiknutí bude odhaleno a že nás všechny popraví.

A mohlo se to skutečně lehko stát. Bespojsk požadoval, aby Sibajev a Kuzněcov pozvali na Taprobanu co nejvíc lovců. Říkal, že samotným vyhnancům bude zatěžko zmocnit se lodě a naložit ji. A i pro případ odhalení spiknutí bylo nutné mít síly k odporu. Proto bylo do spiknutí přibráno nejméně patnáct lovců, Všichni dali s radostí souhlas k odjezdu z Kamčatky a zapřísáhli se mlčením. Ovšem vyžvanit to mohli docela náhodou. Ale my s tátou jsme se víc báli vypovězených důstojníků než lovců, poněvadž na Kamčatce platil zákon: když vypovězenec udá velitelům kamarády zamýšlející útěk, za odměnu bude osvobozen. Lovci byli i tak volní. Ale z důstojníků by se mohl některý dát lehko svést a získat za zradu svobodu.

Pokaždé, když jsem o tom s tatínkem mluvil, myslel jsem na Vaňku. Od toho dne už jsme spolu nekamarádili, nemluvíli ve škole, a když se naše oči setkaly, Vaňka se odvracel. To mě ale příliš nepřivádělo do rozpaků. Nemyslel jsem ani na něho, ani na školu.

Učení nám šlo dobře; kupci věnovali inkoust a papír, a postavili i pec. Ale přesto mě škola přestala zajímat. Seděl jsem při vyučování s otevřenýma očima, neviděl jsem však učitele, ale teplý oceán a břehy Taprobany. Myslel jsem teď jen na Město slunce a pro náš útěk jsem byl odhodlán ke všemu. Vaňka na mě samozřejmě tu změnu viděl, ale ani v nejmenším se nesnažil, aby na mě promluvil a usmířil se se mnou. Jen jednou, krátce před Novým rokem, ke mně nečekaně po vyučování přistoupil, rozhlédl se kolem a tiše řekl:

„Jsem rád, že jsem si s vámi nic nezačal. Kupci v Bolšerecku vyčenichali, že chcete utéct. Určitě to donesou Nilovovi.“

Na okamžik jsem zas uviděl ve Vaňkovi svého starého věrného kamaráda. Nic jsem mu nenalhával a zeptal jsem se přímo: „Odkud to víš?“

„Řekl mi to důvěrně Kazarinův syn.“

„Děkuju ti, Vaňko, za zprávu. Oplatím ti to. Udělám všecko, aby ses na Taprobanu dostal.“

Vaňka se jen ušklíbl:

„Ale ne, jen jed radši sám. Tady se dá taky žít.“

Neměl jsem čas s ním mluvit. Pádil jsem rychle do osady. Cestou jsem potkal Bespojska, který jel na sobu k Nilovovi. Řekl jsem mu nepřijemnou novinu.

Na Bespojska ta zpráva nijak nezapůsobila. Zeptal se jen:

„Kdo to říkal?“

„Kazarinov.“

„Říká to proto, že jsem ho včera pětkrát obehrál v šachu. Nic z toho nebude...“

Pobídl soba patami a jel pomalu dál – rychle to ještě neuměl.

Dlouho jsem se za ním díval. Jeho klid mě povzbudil. Ale tentokrát se Polák zmýlil.

9 Oslava Nového roku

Prosinec byl zatím u konce. Bylo rozhodnuto, že nový rok 1771 budeme vítat u Chruščova a že se na tu sešlost pozve několik lovců, aby se všecko důkladně prohodilo. Aby nás nepřekvapily stráže,

Chruščov navrhl, aby se schůze konala pod rouškou silvestrovské oslavy.

Otec s Panovem šli na hon a přinesli takových dvacet kurů sněžných a labuť. Bespojsk přivedl z Bolšerecka soba, kterého jsme měli upéct, Štěpánov slíbil, že sežene vodku.

Já jsem toho moc na práci neměl: sedl jsem si na práh a škubal kury. Jak je Bespojsk uviděl, prohlásil, že se musí upéct na rožni, a hned vysvědčil, jak se to dělá.

V tu chvíli přišel z Bolšerecka příručí kupce Kazarinova a přinesl učitelům dárky: Panovovi a Chruščovovi každému sobolí papachu a Bespojskovi dva funty čaje a pytlík cukru. Polák vzkázal po příručím kupci poděkování, a pak, po chvilce přemýšlení, rozhodl, že jeden funt čaje a polovinu pytlíku cukru pošle Nilovovi. Nařídil mi, abych nechal škubání a šel do Bolšerecka. Naučil mě, jak mám Nilovovi pográtulovat a jak předat dárek. Setřásl jsem ze sebe peří a šel jsem.

Branou pevnosti jsem prošel s důležitou tváří. Stráži jsem řekl, že nesu veliteli dárek. Pak jsem vešel do Nilovovy kuchyně a tam jsem uviděl jeho syna Vašku a vojáka. Vaška jedl cedrové ořechy, které mu louskal voják. Křikl jsem na Vašku:

„Jdi zavolat tátu! Potřebuju ho v moc důležitý věci.“

Vaška dojedl ořech a řekl mentorsky:

„Co tady řveš? Tady není tundra, hlupáku!“

To mě dohřálo. Odpověděl jsem mu stejně drze:

„Sám seš hlupák. Já umím nazpaměť celé Mladosti cnostné zrcadlo. Blbče!“

Vaška na mě plivl rozžvýkaný ořech a odešel. A já jsem zůstal stát uprostřed kuchyně, ruku nataženou s pytlíkem čaje a cukru.

Nilov vešel v sobolích střevících a s dlouhou dýmkou. Na ruce měl široký zlatý prsten. Zlostně svraštíl obočí a dlouho si mě prohlížel. Pak vyfoukl kouř a vykřikl:

„Co se děje? Ani ve svátek člověk nemá pokoj.“

Hluboce jsem se poklonil, jak mi to nakázal Bespojsk, a zdvořile řekl:

„Vyhnanci blahopřejí Vašemu Blahorodí k Novému roku, přejí hodně zdraví a prosí, abyste přijal tenhle skromný dárek.“

A podal jsem mu balíček.

Nilov se okamžitě obměkčil a s úsměvem se zeptal:

„Co je to za skromný dárek?“

Vzal si balíček a začal ho rozbalovat. Když uviděl čaj a cukr, zjhl úplně. Potěžkal cukr v ruce a zeptal se:

„Čípak jsi?“

„Syn vypovězence Štěpána Polozjeva.“

„Piješ vodku?“

„Prosím ne.“

„Tak dobrá, můžeš jít. Vyřid' Bespojskovi, aby ke mně zítra přišel na čaj dřív.“

Otočil se a zapleskal svými měkkými střevisi.

Když jsem přišel do osady k Chruščovovu stavení, kurové už byli oškubaní. I soba už otec stačil porazit. Na mě už zbylo jen přikládat dříví do pece a obracet ptáky na rožni. Slavnostní večere se vydařila jedinečně. Najedli jsme se k prasknutí, i já jsem dokonce vypil sklenici vodky. Někteří důstojníci se namazali, Štěpánov se opil tak, že si lehl na zem pod stůl a chytal každého za nohy. Bespojsk nepil vůbec. Zato snědl sám skoro celou labuť, a když večere skončila, zaklepal na stůl a nařídil mlčet.

Všichni okamžitě ztichli a Bespojsk řekl hlasitě:

„Drazí přátelé, byl jsem v mnoha zemích a Sibiř jsem prošel celou křížem krážem. A musím vám říct, že není na světě ubožejší země než Kamčatka. Zahnali nás sem s úmyslem, abychom tady všichni zahynuli. Ale to se přepočítali. Kamčatka není konec světa. Země je koule. Však my odsud cestu k svobodě najdeme...“

Všichni vykřikli hurá, ale Bespojsk je požádal ještě o klid.

„Drazí přátelé,“ pokračoval, „carevna nařídila, abychom na ni tady pracovali, lovili hranostaje na její mantily. Proč ne, pošleme Jejímu Veličenstvu takový dáreček, z kterého jí bude nanic. Nalejte mi vodku. Na šťastnou plavbu v novém roce!“ Vypil naráz celou sklenici vodky a sklenici rozbil.

Vtom vyskočil Chruščov. Vzpomněl si asi na svoje důstojnické pitky v Petrohradě a taky chtěl něco říct. Ťukl do sklenice, abychom byli zticha, a řekl:

„Přátelé, všichni, jak jsme tu, jsme obětí neslychané tyranie. Od zítřka to už půjde na devátý rok, co tady uboze živořím. V tuhle chvíli v Petrohradě Kateřina, matka vlasti, rovněž vítá nový rok. Ona mě přes celou Sibiř a Ural neuslyší... Nevadí, přesto jsem pro ni připravil přání. Připíjím na to, aby matička carevna co nejdřív chcípla.“

Vypovězenci a lovci vykřikli hurá. Ale najednou se zvedl bledý důstojník Leont'jev.

„Pánové,“ řekl slabým hlasem, „je to dobře, že tady vedeme takové řeči? Vytrhají nám jazyky a useknou hlavy, jestli se to donese Nilovovi. Pojd'te radši napsat žádost carevně do Petrohradu. Je dobrá a odpustí nám, když jí slíbíme pomoc na bitevních polích, v bojích za slávu Ruska...“

„Ne,“ zařval Panov. „Prosit se nemá slovy, ale tímhle tím...“

A zvedl pěst.

Všichni se přidali k Panovovi a Leont'jev okamžitě ztichl a posadil se.

V tom okamžiku Magnus Meder vyndal svoje hodinky a řekl:

„Je půlnoc.“

Vypovězenci si začali vzájemně blahopřát. Všichni věřili, že nový rok jim přinese osvobození a štěstí. Každý se snažil něco říct. Jen táta neříkal nic. Nevypil ani lok vodky, poslouchal, co se mluví, a každou chvíli bral sekeru a šel se podívat ven. Báł se, aby nás někdo neposlouchal. Ale pokaždé se vracel uklidněn a usedl na svoje místo.

Když si všichni pogratalovali, zpod stolu vylezl opilý Štěpánov. Popadl pušku a navrhl, aby se okamžitě šlo do pevnosti k Nilovovi. Omrzelo ho už ležet pod stolem a rozhodl se, že si trochu protáhne svaly. Dalo moc práce ho přemluvit, aby dal pušku na místo a uklidnil se. Zamračený si sedl a začal nadávat Bespojskovi, že je zbabělec.

Tak v povídání a přípitečích uběhla noc. V šest hodin ráno se všichni chystali domů, ale Chruščov nechtěl nikoho pustit. Navrhl, aby se uvařil čaj, a postavil na oheň velký kotel s vodou. Všichni souhlasili a řečnilo se dál. Když Kuzněcov oznámil, že čaj je hotov,

nikdo to nevzal na vědomí, poslouchali Wynblatha, který lámanou ruštinou říkal, že musíme v pevnosti nenápadně zanýtovat děla.

V tu chvíli lovec Čurin-Potrhanec (medvěd mu kdysi podrápal tvář) strašně zařval, chytil se za břicho a svalil se na podlahu. Na okamžik nastalo ticho. Pak se všichni vrhli k Curinovi.

Meder s Chruščovem ho položili na lavici. Zatímco Meder prohlížel lovce, stejný záchvat dostal Kuzněcov. Ten nevykřikl, jen celý zezelenal a lehl si na podlahu.

„Bude to asi po cukru,“ řekl tiše. „My s Čurinem jsme pili čaj první.“

„Je to určitě otrava!“ vykřikl Meder. „Ať už nikdo nejí cukr. Dejte mi ho.“

Dlouho si prohlížel cukr skrz brýle, a dokonce kousek olízl špičkou jazyku. Všichni ho pozorovali a ani nedutali. Konečně řekl:

„Arzén. Nahořklá chuť, je cítit česnekem.“

„Kazarinov otrávil cukr!“ vykřikl Bespojsk. „Musíme to okamžitě vyšetřit.“

„Chtěl nás všecky otrávit!“ křičel bledý Meder. „Dejte Čurinovi lůj a mléko. A okamžitě se to musí hlásit kapitánu Nilovovi...“

„Nilov už to ví,“ řekl Panov s úsměvem. „Poslali jsme mu polovičku cukru.“

„Správně!“ vykřikl Bespojsk. „Jeho smrt nemůžeme potřebovat! Musíme ho varovat.“

Přehodil si kožich a vyrazil ven.

Za malou chvíli Čurin umřel. A mně poslali honem do Bolšerecka, abych Bespojska dohonil a vyřídil mu tu smutnou novinu.

10 Zrada

Celou verstu do Bolšerecka jsem běžel, jen občas jsem se zastavil, abych nabral dech. Ale Bespojsk asi taky běžel. Celou cestu jsem ho nezahlédl ani zdálky.

U brány pevnosti mi strážný zahradil cestu puškou. A teprve tady jsem uviděl Bespojska, jak přechází dvůr. Přeskočil jsem pušku a křikl na hlídku:

„Běžím k hlavnímu veliteli!... Tamhle s tím...“

Strážný nic nenamítal, přeběhl jsem tedy dvůr a skočil na velitelské zápraží. V předsíni jsem zahlédl letmo záda Bespojska, který prudce otevřel dveře a vešel k Nilovovi do bytu. Vběhl jsem za ním. Na stole v první světnici vřel samovar, Nilov seděl za stolem a asi chtěl pít čaj.

Všecko ostatní se stalo v mžiku. Bespojsk přiběhl ke stolu a shodil Nilovův šálek na zem. Nilov vyskočil a vykřikl:

„Aby do tebe...“

Bespojsk mu stručně vylíčil, co se přihodilo. V cukru je jed, dostali jsme ho od Kazarinova, ten ho otrávil. Proto jsem musel rozbít šálek.

Nilov ho poslouchal mlčky. Pak se začal rychle křížovat. Patrně jím otrásla hrozba smrti. Jeho obličej každým okamžikem brunátněl víc a víc. Otočil se, chtěl něco udělat, a vtom si povšiml mě.

„A co ty tady pohledáváš?“ zařval jako tur.

„Poslali mě, abych vám vyřídil, že lovec Čurin umřel na otravu.“

„Umřel!...“ zvolal Bespojsk a zalomil rukama. „Prosím vás proboha, pane kapitáne, potrestejte toho traviče. Vždyť smrt v tomhle šálku čhala i na vás...“

Nilov na nás mávl a my jsme se odebrali do vedlejší místnosti, kde byla jeho ložnice. Chtěl jsem už odejít, ale Bespojsk mě zadržel.

Ložnice měla jen jedny dveře, ty, kterými jsme vešli. Slyšeli jsme, jak Nilov zavolal vojáky. Jednomu nařídil, aby přivedl Kazarinova, druhému, aby odklidil střepy šálku. Sám začal přecházet po pokoji a nás si nevšímal.

Prohlédl jsem si ložnici. Uprostřed stála ohromná postel s hromadou polštářů. Vedle postele stolek a na něm měděný svícen. Za malou chvíli jsem oknem uviděl, jak po dvoře jde voják s Kazarinovem. Bespojsk kapánek pootevřel dveře a díval se škvírou. Taky jsem přistoupil ke dveřím. Kazarinov se začal už hned ode dveří Nilovovi klanět a přát mu nový rok. Ani jsem nafoukaného kupce hned nepoznal, tak úlisně veliteli gratuloval.

„Děkuju, děkuju,“ odpověděl Nilov se strojenou srdečností.

„Pozval jsem tě na šálek čaje, ale musíme si i něco projednat. Posad se, budeš mým hostem...“

Kazarinov se posadil a zhluboka si oddechl. Patrně ho pozvání prostřednictvím vojáka vyděsilo. Když ale uviděl, že velitel je v dobré náladě, uklidnil se.

„Dáš si trochu čaje?“ zeptal se Nilov.

„Uctivě děkuju.“

Nilov mu sám nalil šálek čaje, postavil ho před něj a přistrčil mu cukr. Pak řekl výhruzně tónem velitele:

„Dobře si to oslad!“

A dal mu do čaje takové čtyři kousky.

Kazarinov se slabounce usmál, chápal ty čtyři kousky jako projev zvláštní přízně hlavního velitele.

„Napij se!“

Kazarinov se nalil čaj na talířek a začal do něj foukat. Třásl jsem se u škvíry rozčilením a už jsem si v duchu představoval, jak se kupec okamžitě svalí na podlahu, a za chvíli bude po něm.

„Čajíček jedna radost,“ říkal zatím Nilov, procházeje se místností sem tam. „Cukr je taky dobrý. Poslali mi ho včera vypovězenci jako dar.“

Kazarinov postavil šálek na stůl a oči mu vylezly z důlků.

Otevřel ústa a s hrůzou zíral na Nilova.

„Tak proč nepiješ?“ zařval najednou Nilov. „Pij!“

Kazarinov uchopil talířek, ale hned ho postavil.

„Dovolte, Vaše Blahorodí, náš dobrodinče, abych ten čaj nemusel pít!“ žadonil lítostivě.

„Nemáš chuť, nebo co?“

„Prosím ano...“

„No, ale jeden šálek ti snad neublíží. Jen se napij!“

Kazarinov se pomalu sesunul ze židle a klekl si:

„Nenuťte mě. Celý život se za vás budu modlit...“

„Copak se za takovou věc prosí na kolenou?“ otázal se Nilov.

„Proč nechceš?“

„Když je ten cukr od vypovězenců, tak je...“

„Co je?“

„Přiotrávený.“

„Jak to, přiotrávený? Proč přiotrávený?“

„Dovolte mi, Vaše Blahorodí... chtěl jsem otrávit vypovězence Bespojska. Proto jsem přimíchal do cukru arzén.“

„Jak ses mohl opovážit? Co?“ zařval Nilov a začal do kupce kopat. „Chtěls svévolně lidi tyranizovat, padouchu! Nechám tě shnit ve sklepe!“

Kupec se poníženě klaněl, zametal plnovousem podlahu a koktal:

„Prokažte mi boží milosrdenství, Vaše Blahorodí... Račte mi dovolit mluvit... Všecko vám vysvětlím.“

Nilov ho kopl špičkou nohy do ucha a celý zadýchaný ustoupil.

Byl asi moc unavený. Sedl si do křesla, otřel si obličej kapesníkem a řekl už klidněji:

„Tak mluv, co se děje.“

„Neračte se, Vaše Blahorodí, zlobit, že jsem chtěl Bespojska oddělat...“

„Jak to, že se nemám zlobit? Je přece vyhnanec a já ho mám na starosti. Je učitel... A zajatec...“

„Já vím, že je učitel, byl taky u nás. Jenomže já jsem našel pode dveřmi lístek...“

„Jaký lístek? Od koho?“

„To nevím. Nebyl na něm žádný podpis. Bylo na něm jen napsáno, že vypovězenci chystají vzpouru. Chtějí zabít vás, nás všechny zamordovat a odplout lodí do Indie. A to všechno punktuje pohlavár Polák Bespojsk. Proto jsem se rozhodl, že ho pošlu na onen svět.“

„Ukaž mi ten lístek,“ řekl Nilov úsečně.

„To, prosím, nemůžu. Zničil jsem ho po přečtení, jak bylo nařízeno. Nechtěl jsem vám dělat těžkou hlavu, tak jsem ten hřích vzal na sebe...“

Kazarinov se odmlčel. Teď se na velitele díval vychytrale. Nilov stál uprostřed místnosti a uvažoval. Bespojsk po špičkách tiše poodešel od dveří. Nejprv sáhl pod polštář velitelovy postele, pak otevřel noční stolek. Hledal patrně zbraň. Nic nenašel, vyndal svíčku z měděného svícnu a přistoupil s ním ke dveřím.

„Ty, Ljoňko, padni veliteli k nohám, jestli sem vejde,“ pošeptal mi, „a já ho vezmu tímhle...“

A ukázal na svícen.

11 Nečekaný obrat

Nilov pořád stál uprostřed místnosti, jako by přemýšlel, co má dělat. Potom najednou nešel k nám, ale otočil se ke Kazarinovi a zařval:

„Co mi věšíš bulíky na nos? Kdyby mě chtěl oddělat, tak by použil právě toho cukru. Ale on zatím přiběhl sem a šálek s tvým jedem mi vyrazil z ruky...“

Pak už asi nechtěl kupce trápit a udělal krok k našim dveřím.

Bespojsk postavil okamžitě svícen na místo a poodešel k oknu.

Já jsem taky couvl. A když Nilov otevřel dveře, stáli jsme oba jakoby nic.

„Pojďte sem, Auguste Samojloviči. Slyšel jste to?“ zeptal se ironicky.

„Slyšel,“ odpověděl Bespojsk a dobromyslně se zasmál. „Vy myslel si celý román... Lístek, vzpoura, Indie... Posuďte sám...“

Ale v mžiku změnil tón a otočil se k Kazarinovovi:

„Musíte veliteli dokázat mou vinu. Kde máte důkazy?“

Kazarinov se ani neomlouval. Když je Bespojsk tady, co může říkat! Nilov řekl přísně:

„Co se s ním budeme bavit..., Lemzakove!“

Dostavil se seržant Lemzakov ve vycházkovém stejnokroji, který si oblékl u příležitosti svátku.

„Odved'te tuhle toho do sklepa,“ nařídil Nilov. „Je to vrah. Sepíšeme o něm lejstro. Zavolejte sem Sudějkina.“

Když Lemzakov a Kazarinov odešli, Nilov Bespojska objal.

„Děkuju ti,“ řekl a vzlykl. „Zachránils mi život. Napíšu do Ochotska gubernátorovi, aby ti vrátili svobodu. Zaručím se za tebe. A zatím ti řeknu tohle – žádals mě, abych ti dovolil na Lopatce zřídit kolonii. Tak můžeš. Nasej tam obilí pro slávu carevny. Pošlu tam s vámi takových deset vojáků a dám na setí zrno, mám nějaké v zásobě. Rozumíš?“

Bespojsk se hluboce poklonil:

„Rozkaz, rozumím.“

„Máš radost?“

„Samozřejmě. Kdybyste dovolil, pane kapitáne, budeme kolonii říkat Nilovka na počest vaší moudrosti a dobroty.“

„Dobrá! Můžete. Vyřid' svým lidem, že u příležitosti nového roku a za to, žes mi zázrakem zachránil život, dávám svolení. Všecko to napíšu do Petrohradu. A teď můžeš jít...“

Šli jsme s Bespojskem tiše zasněženým polem. On trochu pokulhával a opíral se o mne. Unavila ho asi bezesná noc a rozrušení.

Byl zamračený a zarputile mlčel. Promluvil jsem první:

„Kdo to asi napsal Kazarinovi ten lístek?“

„Nemám ponětí. To našel toho pravého. Ale je tedy gramotný. Máme mezi sebou zrádce... Co se tak třeseš?“

„To nic... Jen tak...“

Chvěl jsem se skutečně celým tělem. Tak to mi tedy Vaňka provedl! To on určitě strčil lístek Kazarinovovi pode dveře. Copak by něco takového udělal někdo z důstojníků? Důstojník by přišel k Nilovovi a všechno by mu pověděl. Důstojník by neměl žádný důvod hrát si na schovávanou. Jedině Vaňka ze msty mohl udělat takovou bláhovost. Vaňka! Je to možné, že to byl on? Zapřísahal se přece, že to neřekne ani u zpovědi.

Když jsme došli k naší osadě, Bespojsk řekl:

„Nikom ani slovo o tom, co se odehrálo u velitele. Slyšíš?“

„Slyším.“

„Řekneme, že budeme muset s povstáním skoncovat. Pojedeme na Lopatku sít obilí. Rozumíš?“

„Rozumím.“

„Nejdřív musíme odhalit zrádce. Bez toho se nedá nic dělat, u sta hromů...“

Odsouzence jsme zastihli ještě u Chruščova. Kuzněcovovi bylo líp, dostali ho z toho sobím mlékem. Ale Čurina už vynesli do síně a přikryli rohoží.

Když jsme vešli, všichni se podívali na Bespojska. Polák mlčky svlékl kožich a přešel všechny přítomné pohledem. Měl jsem dojem, že hledá zrádce.

„Velitel zůstal naživu,“ řekl konečně. „Cukr otrávil Kazarinov. Přiznal se. Nilov ho nechal odvést do žaláře.“

„Proč otrávil cukr?“ zeptal se Chruščov.

„Z blbosti. Posedí si ve sklepení, pak přijde k rozumu. A teď vám povím příjemnou novinu. Nilov dal svolení obdělávat na Lopatce zem. A slíbil, že nám dá i osivo. A mně slíbil svobodu.“

„Tak teď sbohem, Kamčatko...“ začal Panov.

„To zas ne!“ řekl panovačně Bespojsk. „Dal jsem Nilovovi slovo, že budeme pracovat na Lopatce poctivě. Žádný útěk. Tvrdou prací si vydobudem štěstí tady...“

Rozhostilo se zlověstné ticho. Potom najednou Štěpánov zvedl pušku a řekl:

„Zrada! Viním vás, Bespojsku, že jste zradil nás všechny, abyste dostal svobodu.“

Obvinění bylo tak nečekané, že všichni upadli do rozpaků. Tentokrát všichni Štěpanovovo prohlášení vzali vážně. Chruščov strašně zbledl. Lovci svrátili zlobně obočí a uchopili pušky.

„Postavte se ke dveřím!“ přikázal Štěpanov.

Několik mužů se podvolilo. Vtom Štěpanov přistoupil k Bespojskovi a zařval mu přímo do obličeje. Obvinil ho z toho, že Nilovovi slíbil poctivou práci na Lopatce. A udělal to potom, když Nilov slíbil svobodu jemu osobně. To znamená, že vzpouru potřeboval jen pro svůj prospěch, a teď je ochoten opravdu sít obilí na Lopatce, kde půda obilí ani nerodí.

Ze všech přítomných jsem jen já věděl, že Bespojsk nemá možnost se ospravedlnit. Byl přesvědčen, že zrádce je mezi námi a že každé jeho slovo může být sděleno tajným lístkem Nilovovi.

Díval jsem se na Bespojska. Přemýšlel. Nebylo na něm vidět nejmenší zneklidnění. Když Štěpanov domluvil, řekl prostě:

„Jestli mi nedůvěřujete, můžu odejít.“

„To nestačí!“ vykřikl Štěpanov. „Jedno z dvojího – smrt, nebo útěk. Když vy budete pracovat na Lopatce, kdo potom dovede naši loď k Taprobaně? Smrt zrádci!“

Tahle slova, pronesená se zápalem, na lovce zapůsobila.

„Smrt! Smrt!“ opakovali.

Důstojníci nic nechápali a mlčeli.

„Tak dobře, smrt!“ řekl rozhodně Bespojsk a praštil pěstí do stolu, jako by měl zemřít někdo jiný, a ne on. „Smrt, u sta hromů! Ale nejdřív musím napsat lístek domů. A Chruščov ať ho odešle.“

Panov postavil před Bespojska inkoust a položil list papíru. Polák napsal jen několik slov. Dopis nesložil a dal ho Chruščovovi. Chruščov si lístek přečetl, zbledl ještě víc a předal list Panovovi. Ten si ho rovněž přečetl. Bespojsk se mezitím otočil k Štěpanovovi a řekl tvrdě:

„Jsem připraven.“

Štěpanov se obrátil k lovcům:

„Tak co je, kamarádi?“

Panov strčil dopis do kapsy Bespojskovi, přistoupil k Štěpanovovi a plácl ho do ramene.

„Neblni. Nejsme malé děti. Když se ti víc líbí Taprobana než Lopatka, tak si jed' na Taprobanu. A já pojedu s Bespojskem sít obilí.“

„Já taky,“ řekl Chruščov.

Takový obrat Štěpánov nečekal. Poodešel stranou a vykřikl:

„To se teprv uvidí, kdo zvítězí! Kdo je na mé straně, ať jde ke mně.“

Mrkl jsem na tátu a přešli jsme ke skupině Bespojska. Hned po nás následovala většina vzbouřenců. Se Štěpánovem zůstali jen tři lovci. Toho Bespojsk využil.

„Odmítám být zastřelen,“ řekl posměšně. „Slyšíte, pane Štěpánove?“

Štěpánov odpověděl nevraživě:

„Jděte všichni k čertu!“

A opustil místnost.

Ještě týž den večer mi otec smutně sdělil, že tajný výbor většinou hlasů rozhodl útěk zrušit. Všem bude nabídnuto jet na Lopatku, hned jak roztaje sníh. Pojede se na loďkách podél břehu. Okamžitě se započne s přípravou náradí a potravin na léto.

Věděl jsem, že toto ustanovení je vyhlášeno jen proto, aby zmátlo zrádce. Po celovečerním trápení jsem v noci tatínkovi všechno řekl. O tom, že jsem podezřívával ze zrady Vaňku, jsem se nezmínil slovem.

12 Přípravy na Lopatku

Od toho dne začalo moje trápení. Cítil jsem se vinen za veškerá neštěstí, která nás potkala. Dokonce i Čurinovu smrt jsem si kladl za vinu. Čím víc jsem přemýšlel, tím mi bylo jasnější, že lístek Kazarinovovi napsal Vaňka. Nechtěl, abychom odjeli na Taprobanu, tak se dopustil takové podlosti. Dobře že se z toho Bespojsk dokázal tak šikovně vytočit. Ale jestli se začneme znovu chystat k plavbě,

zrádce nás může vystopovat a udat podruhé. A to už bychom na to určitě doplatili.

Je pravda, že jsme už mezi sebou o útěku nemluvili. To, že plavba na Taprobanu není zrušena, věděl jen málokdo. Bespojsk teď viděl zrádce v každém. Já jsem podezřívával Vaňku a myslil jsem si, že v našem středu zrádce není. To Bespojsk nevěděl.

Proto co nejpřísněji zakázal dokonce i v našich soukromých rozmluvách vyslovovat slova: útěk, Říše slunce, Taprobana. Všecko, cokoli jsme teď dělali, dělali jsme pro odjezd na Lopatku. Na léto jsme museli připravit zásoby: suchary a sobí slaninu. Poněvadž sobi stáli moc peněz, Panov chtěl dát dohromady velký oddíl lovců, aby v horách nastříleli divoké soby. Když se však lovci dověděli, že se na Taprobanu nepojede přestali k nám chodit. Jen Sibajev a Kuzněcov se občas zastavili. Právě s nimi byl Panov dvakrát na honu. Ale divokých sobů bylo v našich krajích málo, vyplašili je. Proto oddíl Panovových lovců zastřelil jen tři soby. Naložili jsme je do soli a tím naše přípravy skončily.

Otec ani já jsme na lov nechodili. Měli jsme jinou práci. Bespojsk otci poručil, aby u Chruščova v kůlně zařídil kovárnu na výrobu rýčů, radlic a bran. Z pevnosti přivezl Polák na psím spřežení kovadlinu, měchy si táta vyrobil sám z tulení kůže, složil z kamení ohniště a bez reptání začal kout železo. Pomáhal jsem tatínkovi, jak jsem mohl: podával jsem mu náradí, a hlavně jsem rozdmýchával oheň. Teprv teď, když jsem s ním dlouho pracoval, jsem pochopil, jak veliká v něm byla touha po svobodě.

Pozdě večer, když v naší osadě všichni ulehli ke spánku, nechal rýčů a odkrýval tajnou jámu, přikrytou prkny. Tam měl schované pruty železa, moc málo podobné zubům bran. Z těch prutů dělal bodáky na naše lovecké pušky. Jen to pokládal za skutečnou práci. Rozhodl se, že každému povstalci udělá na pušku bodák.

Nepozorovaně změřil pušky lovců i vypovězenců a teď noc co noc koval bodáky. Každou chvilku nechal práce, aby se přesvědčil, jestli někdo nejde. Ale kolem panovalo ticho, a tak se pouštěl do práce nanovo.

Do jara chtěl tatínek udělat čtyřicet bodáků. Myslel si, že jen tak můžeme v případě střetnutí s vojáky počítat s úspěchem. Nakolik jsem vyrozuměl z různých narážek, plán útěku byl teď takový: Bespojsk chtěl na jaře přepravit na Lopatku naše zásoby, náradí a část vypovězenců a lovců, aby se mohlo začít pracovat. Druhá skupina vypovězenců zůstane v Bolšerecku.

Do té skupiny byli určeni Štěpánov, Leont'jev, Turčaninov a Meder, kteří odmítli obdělávat půdu. Jakmile plovoucí ledy odejdou z Ochotského moře, vypovězenci na Lopatce odzbrojí vojáky, připlují v noci na kánoích do Bolšerecka, spojí se s ostatními a téže noci obsadí loď, zvednou plachty a odjedou na Lopatku. Tam naloží potraviny a lidi a potom Petr zamíří k Taprobaně.

Byl to obtížný plán. Kdybychom odjeli z Bolšerecka na Lopatku, mohli bychom propást loď, která měla na jaře odplout do Ochotska. Mohli jsme se zmocnit lodě, ale pro špatné počasí jsme se mohli zdržet na moři. A Nilov by poslal po souši vojáky, a pak by se na Lopatce odehrála skutečná bitva. Mohlo by dojít i k jiným překvapením. Museli jsme být připraveni na všechno.

Tatínek měl za to, že bodáky se hodí za všech okolností. Tak jsme spolu pracovali bez oddechu celé noci. Proto jsem teď chodil do školy jen zřídkka. Byl jsem unavený z práce, a pak jsem se nechtěl setkat s Vaňkou. Co bych mu řekl, kdyby na mě začal mluvit? Ale Vaňka ke mně nepřišel. Kamarádil teď se synem Kazarinova a mne si nevšímal. Ale jednou ke mně přece jen přišel. A rozmluva s ním nebyla tak těžká, jak jsem si představoval.

„Poslyš, Ljoňko,“ řekl skoro drze, „povídá se, že vám někdo nasypal do cukru arzén.“

„Jo. A Kazarinov sedí ve sklepě.“

„To vím. A co je s Říší slunce?“

„S ní jsme se rozloučili. Na jaře pojedeme na Lopatku a budeme tam sít obilí. Bespojsk řekl, že na Lopatce postaví paláce a kolem že budou lány žita. Já teď pracuju v kovárně.“

„No jo, ale v Říší slunce se jí ze zlatých talířů...“

„Bespojsk řekl, že najde zlato i tady.“

Vaňka se celý rozzářil.

„To bude Taprobana vedle!“ řekl radostně. „Tak já k vám někdy přijdu a budeme zas spolu kamarádit. Pomůžu vám v kovárně...“

„To ne, to nepůjde!...“

Vaňka se na mě překvapeně podíval. A já měl sto chutí popadnout ho pod krkem a říct: „Vaňko, to tys napsal lístek Kazarinovovi!“

Ale neudělal jsem to... On by se samozřejmě nepřiznal, jen by dostal strach. A neví se, jak by to skončilo. Proto jsem jen zvolal:

„Sbohem, Vaňko!“

A šel jsem rychle pryč.

A Vaňka odpovéděl:

„Sbohem, Ljoňko!“

Vykročil na opačnou stranu.

Měl bych ho dohonit, upřímně si s ním promluvit, rozptýlit všecky pochybnosti... Ale já to neudělal. Vynadal jsem si zbabělců, ale šel jsem do kovárny a uchopil provaz od měchů.

Ten večer táta pracoval úplně zuřivě. V jednom kuse mě pobízela, abych dobře udržoval žár. Rozžhavl na uhlí dlouhý prut železa a zpracovával ho na kovadlině. Jiskry pod jeho údery jen lítaly

a železo se měnilo v smrtonosnou zbraň. Najednou se ozvaly venku hlasy. Táta mi řekl:

„Jdi se podívat, kdo to tam je.“

Vykoukl jsem ze dveří.

„To jsou naši.“

Do kovárny vešel Bespojsk, Leont'jev a Chruščov.

Bespojsk řekl Leont'jevovi:

„Říkáte, že nemáme čím obdělávat zem. Připravujeme se. Podívejte se.“

A ukázal rukou na kovadlinu. Na ní ležel právě rozžhavený bodák, který otec nestačil schovat.

Leont'jev pokrčil rameny:

„To slyším poprvé, že se dá země obdělávat bodáky...“

Bespojsk se zamračil.

„Co to je?“ zeptal se tatínka.

Otec zvedl svoje kleště s bodákem.

„To je bodák,“ vysvětlil jsem.

„Opravdu, je to bodák,“ řekl překvapeně Bespojsk. „Proč to děláte?“

„Pro svou pušku,“ odpověděl tatínek. „Chci zkusit jít s bodákem na medvěda.“

„To bude sotva dobré,“ řekl Leont'jev. „Na medvěda je potřeba rozsocháč. Bodák je krátký.“

A zamířil k východu.

Bespojsk přistoupil blízko k otci a tiše řekl:

„Nemůžeme nic dělat... Máme mezi sebou zrádce, rozumíte? Nevěřím nikomu. O vašem bodáku už zítra může vědět Nilov. Musíte ho zničit...“

Otec řekl:

„Nic se neděje.“

A hned rozbil bodák kladivem. Když všichni odešli, tatínek mi řekl:

„Dej sem, Ljoňko, ty bodáky. Budu muset zničit všechny. Nebo to zrádce vyčuchá!“

Odpověděl jsem:

„Ne. Počkej do zítřka... Počkej do zítřka...“

A prosil jsem otce tak úpěnlivě, až se rozhodl, že s tím počká do zítřka.

13 Smrt zrádci

V noci jsem slyšel nějaké zvonění. Co to mohlo být? Možná že to zvoní zlaté nádoby, na kterém obědvají v Říši slunce? Ba ne, to není zvonění, ale údery kladiva. Otec ničí bodáky. Nikdy se nedostáném na Taprobanu. Máme mezi sebou zrádce, a on jediný nám nedovolí provést to, co si přejeme všichni...

Probudil jsem se a ne a ne usnout. Za chvíli mi bylo jasné, že už neusnu. Musím stůj co stůj donutit Vaňku k přiznání. Ale jak na to? K ránu jsem přišel na nejjednodušší způsob. Nabiju pušku hrubými broky, vylákám Vaňku na odlehlé místo a donutím ho, aby se přiznal. Jestli zradil on, tak ho zastřelím. A pak řeknu tátovi – teď můžeš dělat bodáky. A Bespojskovi řeknu – můžete svolat lovce a připravovat se k útěku. Zrádce je zastřelen...

Řekl jsem si, že Vaňku vytáhnu večer na dvůr, aby mě nikdo neviděl. Pošlu na dvůr svého Nesta, ten dvakrát zašteká, jako dřív, a Vaňka vyjde. A pak si to povíme. Už ráno jsem nabil pušku velkými broky. To bylo to nejlehčí.

Při obědě mnou třásla zimnice. Ale chtěl jsem se vypořádat se zrádcem ještě ten den. Jakmile se setmělo, vykročil jsem na cestu do Bolšerecka. V duchu jsem si říkal: cesta do Říše slunce není zadarmo. Asi se tam krásně žije, když je tak těžké se tam dostat.

Musím zabít kamaráda, opustit rodný dům a kdovíkolik ještě utrpení budu muset přestát, abych stoupl na břeh Taprobany.

Na to všechno jsem myslel, když jsem ten večer kráčet k Bolšerecku. Byl jsem už skoro u pevnosti, když jsem před sebou zpozoroval postavu, která šla stejným směrem jako já. Zrychlil jsem krok, poněvadž mi postava připadala povědomá. Rozbušilo se mi vzrušením srdce. Zavolał jsem:

„Vaň...“

Postava se zastavila.

Nebylo pochyb, byl to Vaňka. Ale proč je tady? Co dělal v naší osadě? Dobře že jsem ho potkal právě teď.

„Váňo... Kdes byl?“

„Chtěl jsem jít za tebou do kovárny. Ale vrátil jsem se.“

„Tak pojď, půjdeme za hřbitov. Musím si s tebou promluvit.“

Vaňka zavrtěl hlavou.

„Teď nemůžu. A nechceš až zítra po škole?“

Viděl jsem, že Vaňka spěchá a že se strašně vyděsil, když mě uviděl. No co, tím lip! Bude dřív konec!

„Půjdem za hřbitov hned!“ řekl jsem tvrdě.

„Ted, Ljoňko, nemůžu. Když nemůžu, tak nemůžu.“

Tak jsem připravil pušku.

„Vaňko!“ řekl jsem. „A věřit mi můžeš?“

„Můžu!“

„Tak abys věděl, pušku mám nabitou největšími broky. Mám sedm nábojů, a strefit se do tebe je daleko lehčí než netrefit.

Když začneš utíkat, Nest tě chytí za torbasy a já vypálím. Tak vidíš, nezbyde ti než si semnou promluvit.“

Vaňka zkontl.

„Tak se ptej.“

„Kam jdeš?“

„Do pevnosti. K Nilovovi.“

„Proč?“

„Předat mu lístek.“

„Tak jdem za hřbitov.“

„Ne.“

Stiskl jsem u pušky spoušť a pružina na mraze zvonivě cvakla.

„Co je to za lístek?“

„Co, Ljoňko, otravuješ? Nemůžu to říct a hotovo.“

Rozhodl jsem se ještě jednou ho rozebrat.

„Vaňko, kamarádili jsme spolu hodně let a přísahals mi přátelství.

Řekni, jsi můj přítel, nebo nepřítel?“

„Přítel,“ odpověděl Vaňka bez váhání.

„Tak proč mi tedy nechceš říct, od koho je ten dopis?“

„Mám to zakázáno. Dostanu rubl, když ho předám Nilovovi tajně.“

„Vaňko, tady nejde o rubl, ale o lidské životy. Řekni, od koho je to psaní?“

„Od důstojníka Leont'jeva.“

„Dej ho sem.“

„Nedám. Nač ho potřebuješ? Žádá o milost. Co je ti po tom?“

„Je mi do toho. Když mi ho okamžitě nedáš, vpálím do tebe celou dávku, co mám v pušce. Vezmu si dopis a tvou mrtvolu odveču do řeky. Odnese tě do moře a ani pes po tobě neštěkne...“

Vaňka si asi teprv teď uvědomil, že jde do tuhého. Zeptal se vyděšeně:

„Opravdu mě zastřelíš?“

„Zastřelím.“

„A když ti dám dopis, vemete mě na Lopatku?“

„Nedonesl jsi to na nás Kazarinovovi ty?“

„Blázníš, Ljoňko? Přísahal jsem ti přece, že to nikomu nepovím...“

„Ani jeho synovi jsi nic neřikal?“

„Ani slovo...“

„Vaňko!...“

Znal jsem asi ještě špatně lidi, když jsem si myslel, že Vaňka Ust'juzinov je zrádce. Teď stál přede mnou takový, jakého jsem ho znal posledních pět let. Dokonce i potmě jsem viděl, jak se usmívá svým rozpačitým úsměvem. Nechal jsem klesnout pušku a hned se mi ulevilo. Veškeré moje trápení v tom okamžiku skončilo. Šťouchl jsem lehce Vaňku do týla, on mě šťouchl do boku a vykročili jsme cestou k naší osadě.

Cestou mi Vaňka vyprávěl, že se plížil k nám do kovárny, poněvadž se mu po mně moc stýskalo. Jak na ulici potkal důstojníka Leont'jeva, který ho pozval do své chalupy, dal mu cukr a požádal ho, aby tajně odnesl dopis Nilovovi.

„Slíbil mi rubl a nožík,“ svěřil se mi důvěrně Vaňka.

„Pěkný nožík?“

„Pěkný. V koženém pouzdře. Ale to nevádí, čert ho vem! Radší ať mě vezme Polák na Lopatku...“

Přišli jsme k Chruščovovi a zastihli jsme všechny u něho ve světnici. Dokonce i Bespojsk tam byl. Hned jsem podrobně pověděl,

jak Vaňka přišel k dopisu, ale neřekl jsem, jak jsem Vaňku vrátil od pevnosti. Bespojsk okamžitě otevřel dopis a přečetl si ho. Zamračil se a předal dopis Chruščovovi. Pak se podíval na Vaňku.

„Jsi prima kluk! Kdyby takových bylo víc. Co by sis přál?“

Místo Vaňky jsem odpověděl já:

„Chtěl by s námi jet na Lopatku. Bude tam pracovat.“

„Dobrá. Když na Lopatku, tak na Lopatku. A teď, hoši, můžete jít.“

Vyšli jsme ven. Měli jsme si o čem povídat. Ale Chruščov za námi volal ze dveří, abychom daleko neodcházeli, že nás brzy zavolají. A skutečně, za chvíli nás volali.

Když jsme vešli do světnice, viděli jsme, že všichni důstojníci seděli u stolu, Chruščov uprostřed.

A právě on nás začal vyslychat. Řekl, že musíme mluvit jen pravdu. Slíbili jsme.

„Proč Leont'jev nešel s dopisem sám?“ zeptal se Chruščov Vaňky,...

„Řekl mi, že je nemocný a nemůže tam jít sám.“

„Viděl tě, že jdeš sem?“

To jsem odpověděl za Vaňku:

„Ne, neviděl. Obešli jsme to zadem.“

„Kdy jsi mu jsi mu slíbil, že se vrátíš s odpovědí?“

„Brzy.“

„Tak musíme spěchat,“ řekl Bespojsk. „Zrádce nečeká. Když nedostane brzy odpověď, půjde s udáním k veliteli sám. Jděte, hoši.“

Šli jsme s Vaňkou pryč, ale chodili jsme ještě chvíli kolem domu a doufali, že nás ještě zavolají. Ale už nás nezavolali a my jsme šli domů a povídali si dlouho do noci. Když Vaňka odešel, běžel jsem do kovárny. Ale tatínek tam nebyl a já se vrátil domů.

Otec se vrátil pozdě v noci. Probudil jsem se a chtěl jsem mu vyprávět všechno, co se přihodilo. On jen mávl rukou.

„Vím, to už je stará věc! Leont'jev umřel.“

„A kdy?“

„Před hodinou. Ale o to nejde. Bespojsk poručil, že mám udělat čtyřicet bodáků. Rýče a brány už nepotřebujeme. Takže zítra do školy nemůžeš.“

Druhý den jsem do školy nešel. Dopoledne se po osadě rozneslo, že Leont'jev je mrtev. Večer ho pochovali.

Teprv mnohem později, až za půl roku, jsem se dozvěděl, že Leont'jev poslal po Vaňkovi Nilovovi udání, popsal celý tajný výbor jmenovitě, a napsal dokonce i to, že táta vyrobil bodák.

Podle rozsudku tajného výboru Panov Leont'jeva donutil vypít sklenici čaje s cukrem od Karazinova.

Před smrtí se Leont'jev přiznal, že dopis Kazarinovovi napsal taky on.

14 Jaro

Přijel k nám na sobu Parančin. Už dávnou nás nebyl. Obratně seskočil ze sedla, pustil soba a vešel do světnice. Zastavil se na prahu a začal se smát na celé kolo.

„Co je?“ vykřikl tatínek radostně.

„Ze zálivu odletěly kajky, tak bude brzy jaro. Na Čekavce zakotvila loď, asi rybářská z Ochotska. A možná že ani ne.“

Že bude brzy jaro, to jsme věděli i bez Parančina. Nebe bylo po západu slunce dlouho zelené a dny se viditelně prodlužovaly. Ale kde se vzala ta loď?

Táta se na mě zneklidněně podíval. Loď z Ochotska na Čekavce – s tím jsme nepočítali.

„Čí je to loď, Parančine?“

„Povídám, že nevím. Menší, s jedním stěžněm.“

Tatínek k němu přistoupil blíž, natočil ho ke dveřím a lehounce do něho strčil:

„Sedni na soba a jed' po břehu moře. Možná že se dovíš, co je to za loď.“

„Dobře, pojedu. A dáš mi trochu střelného prachu?“

Parančin moc dobře věděl, že táta střelný prach nerozdává. Za deset let mu nedal ani špetku. Ale teď se stal zázrak.

„Dám,“ řekl otec. „Jenom jed' okamžitě.“

Parančin se podíval, jestli si táta nedělá legraci. Ale hned pochopil, že ne.

„Dobře, za chvíli se to dovíš...“

Vyšel na dvůr, skočil na soba, usadil se v sedle hned za hlavou a houpavě klusal k moři. Tatínek chodil chvíli po světnici, pak se zastavil a řekl:

„Jdi, Ljoňko, k Chruščovovi a řekni mu, že připlula nějaká loď. K večeru budeme vědět, co tady pohledává.“

Přiběhl jsem k Chruščovovi. Pozorně mě vyslechl a zeptal se na Parančina:

„Je to spolehlivý člověk?“

„Je náš.“

„Tak dobře, počkáme do večera.“

A začal kreslit mapy. Pozoroval jsem ho a pak jsem ho požádal, aby mi ten nákres vysvětlil. Chruščov mi ukázal Ochotské moře a kolem spoustu malých ostrovů. Byly to Kurilské ostrovy.

„Poplujeme kolem nich?“

„Poplujeme.“

Pak zabodl kružítko do stolu a vyndal velkou barevnou mapu. Kamčatka na ní vypadá jako losos pověšený za ocas. Kolem obrovské modré moře, na něm černé vlny a malé lodě. Níž – Japonské ostrovy, Čína, a úplně dole Indie.

Všecko jsem si prohlédl a zeptal se:

„A kde je Taprobana?“

Chruščov se hlasitě rozesmál:

„Na naší mapě Taprobana není. Nestačil nám papír. Leží pod Indií. Ale mohu ti ukázat tohle.“

Vzal z police menší knížku, vázanou v hnědé kůži – vypadala jako malá hliněná cihla.

„V téhle knížce je popsáno, jak se žije na Taprobaně.“

Chtěl jsem popadnout knížku, ale hned jsem viděl, že jsem na ni krátký – byla napsána neznámou řečí, ani písmena jsem všechna neznal.

„A co je v ní?“

Chruščov otevřel knihu namátkou, začal listovat a překládat:

„Ve dne se v městě nosí bílé šaty, ale za městem nebo v noci se oblékají červené. Oděv mají Solarané vlněný nebo hedvábný...“

Vysvětlil mi, že Solarané jsou obyvatelé Říše slunce, a pak začal obracet listy knihy a četl místy vždy jen několik řádků.

Dozvěděl jsem se, že Město Slunce je postaveno do sedmi kruhů obehnaných hradbami. Na zdech jsou nakresleny obrazy, podle kterých se školáci učí. Jsou na nich mapy, hvězdy, rostliny, sloni, mořští ježci a různá jiná zvířata. Pod každým obrázkem je krátký verš. Na náměstích tryská do výšky pramenitá čistá voda, jako u nás stříkají velryby slanou vodu. Nahoře na hradbách se vyvěšují různobarevné prapory, podle kterých Solarané poznávají, kolik je hodin a směr větru. A ještě hodně jiných věcí jsem se ten den o Říši slunce dověděl.

Strašně mě to všecko nadchlo a byl bych nejradši seděl až do pozdní noci a pořád se jen dovídal všecko možné. Ale musel jsem jít domů. Tatínek na mě čekal. Řekl jsem Chruščovovi, že se zítra určitě u něho ještě zastavím. A běžel jsem domů.

Večer se vrátil Parančin a začal vypravovat:

„Na lodi přijeli kozáci z pevnosti. Deset mužů. Viděl jsem je na vlastní oči. Je to kupecká loď Jelizaveta z Ochotska. Proč sem připlula, nevím. Jela asi na ostrovy...“

„A proč sem přijeli kozáci?“

„Jak to mám vědět? Nic dobrého z toho nekouká! Tak mi dej ten střelný prach.“

Otec mu odměřil dva hrnečky střelného prachu a šel k Chruščovovi.

A já jsem zůstal s Parančinem. Ale tentokrát nevyprávěl on mně, ale já jemu. Pověděl jsem mu všecko, co jsem se dověděl o Říši slunce. Všecko do nejmenších podrobností. Jak je tam teplo, jak Solarané družně pracují a jak hodně tam jedí.

Parančin poslouchal, vzdychal těžce jako lachtan a pomlaskával jazykem. Všemmu věřil, jen občas mi položil otázku:

„A jsou tam bílí sobi? A silní psi? A tučné ryby?“

Řekl jsem mu, že ani sobi, ani psi tam nejsou, ale tučné ryby ano. Parančin pochyboval, že tam nejsou sobi, a vůbec nevěřil, když jsem mu řekl, že na Taprobaně není nikdy mráz ani sněh.

„Jak to, že tam není sněh? Sněh a mráz je všude. Od sněhu roste země. A bez mraků by roztála a rozvalila se.“

„Jel bys, Parančine, na Taprobanu?“

„Proč ne? Jenže když tam není sníh, tak se tam člověk nedostane.“

„A co lodí?“

„Ale kde vzít loď? To by musela být velká. A za velkou loď by se muselo dát tisíc sobů a ještě dva tisíce na penězích.“

Tak jsme spolu tlachali pozdě do noci, dokud nezačal tlouct špačky. Pak jsem mu řekl, aby si šel lehnout. Položil na zem spací pytel, svlékl se do naha, vlezl do pytle a pod hlavu si dal sedlo. Za chvíli chrápal, až to hvízдалo.

15 Nečekaná pomoc

Druhý den jsem přišel k Chruščovovi, abych se ještě něco dověděl o Říši slunce. Ale tentokrát jsem s ním skoro nemluvil.

Seděli u něho ještě jiní důstojníci a začali si ze mne dělat legraci. Panov například řekl, že Říše slunce je strom, na kterém už roste pečený chléb. Já jsem, samozřejmě, pochopil, že si ze mne dělají legraci, a oplácel jsem jim to vtipy, jak jsem mohl.

Najednou se dveře otevřely dokořán, vešel lovec Sibajev a Kuzněcov, a s nimi ještě nějací dva neznámí.

Chruščov se zeptal Sibajeva:

„Tak jak je?“

A Sibajev odpověděl:

„Musíme to prodebatovat. Tihle jsou z lodě Jelizaveta. Jsou to delegáti námořníků: Lapin a Pečinin.“

Posadil se, postavil si pušku mezi nohy, vysmrkal se a začal vypravovat. Ukázalo se, že ho Chruščov poslal na loď, aby vyzvěděl, jaká je situace. A taky to vyzvěděl.

Loď, která připlula na Cekavku, patřila ochotskému kupci Cholodilovovi. Ten ji vypravil k ostrovům lovit mořské živočichy.

Když vypluli z Ochotska, zjistili, že loď je stará, že do ní teče každou spárkou a že nevydrží ani jednu plavbu. A plout na ní po oceánu by znamenalo jistou záhubu.

Na Jelizaveté bylo šestnáct lovců, kteří byli zároveň námořníky. Je známo, že lovci dovedou prosazovat svou. Prohlásili kormidelníkovi Sofjinovu, který u nich byl kapitánem, že na oceán nevyplují. Požádali, aby je vysadil v Bolšerecku. Kormidelník u Bolšerecka zakotvil, dojel na břeh a zašel k Nilovovi.

Ohlásil, že se lovci vzbouřili a že nechtějí jet dál. Nilov poslal na loď kozáky, ti je nejdříve přemlouvali, a pak tři námořníky zmrskali před očima celé posádky. Lovci však svoje rozhodnutí nezměnili. Pak kozáci sebrali tři námořníky a odvezli je do pevnosti.

Co tam s nimi provedou, to se nevědělo. Možná že je zase zbijí. Ostatní chlapi zesmutněli a málem svolili, že vyplují na oceán. V tu chvíli přijel na loď Sibajev. Promluvil s námořníky a ti si zvolili dva zástupce. A tak teď jsou tady, aby si promluvili s vypovězenci a poradili se s nimi.

Bespojsk v tu chvíli ve světnici nebyl. Proto ho zastupoval Chruščov. Hned mu bylo jasné, že jde o vážnou věc. Zeptal se jich:

„A nechtěli by vaši chlapi plout do teplých krajin?“

„Jistě by chtěli. Nic nám taky nezbyvá. Buď jít na dno oceánu k mrožům, nebo se přidat k vám.“

„A máte pušky?“

„Pušky by byly, jenže nám je kozáci sebrali a zamkli do kapitánovy kajuty. A střelný prach odvezli s sebou.“

„A to je ta vaše loď doopravdy taková rachotina?“

„Hotová rakev...“

„Musíme to všechno promyslet,“ řekl Chruščov.

Začala debata, mluvili jeden přes druhého. V tom okamžiku cvakly dveře a vešel Bespojsk. Spíš vběhl, než vešel. Byl u Nilova a tam se všechno o Jelizaveté dověděl. Když mu řekli, že přišli z loďe zástupci, zatleskal radostí. Shodil kožich, stoupl si doprostřed světnice a obrátil se k námořníkům:

„Vaše lidi dal Nilov zavřít do sklepa. Řval na ně, že je utluče, jestli loď nevypluje na moře. Chápete?“

„To se ví, že chápeme.“

„Tak tedy. Chcete se nám podřídit? Chcete být s námi zajedno?“

„Proto jsme přišli.“

„Tak si nic lepšího nemůžeme přát. Jděte na loď a promluvte o tom s chlapci. Usněte se na rozhodnutí, že souhlasíte vyplout na oceán. Snad Nilov vaše kamarády propustí. A vy odkládejte odplutí pod různými záminkami. Snažte se svou loď přitáhnout co nejbliž k Petru. Dělejte všecko nenápadně. A my k vám pak pošleme Sibajeva.“

„Dobře, platí.“

„O tom, že jste byli u nás, nikomu ani slovo.“

„Jasný.“

„No, a teď si vypijte každý na cestu skleničku a jděte na loď.“

Bespojsk podal každému námořníku sklenici vodky a popřál jim všecko nejlepší.

Když odešli, zavřel dveře, prošel se jednou po pokoji a řekl:

„Navrhují, abychom cestu na Lopatku odložili. Když jich je šestnáct a nás nejméně třicet, zmocníme se Petra, kdy budeme chtít. Na Petru vyplujeme na moře a Jelizavetu rozstřílíme z lodních děl. To je můj plán. Souhlasíte?“

Souhlasili všichni.

Pak začal Bespojsk komandovat.

„Kdo by chtěl proniknout na Petra a promluvit s posádkou, abychom věděli, jestli budou klást odpor?“

„Třeba já,“ řekl Kuzněcov.

„Musíte tam dojet hned zítra, nesmíme ztrácet čas. Možná že se k nám přidají bez boje.“

„A jak budeme loď nakládat?“ zeptal se Chruščov. „Nilov nás ji nenechá naložit.“

„Nebude moct nic dělat. Na lodi jsou děla. Stačí, když se dostaneme na Petra.“

„A jak poplujeme po moři?“ zeptal se Panov. „Mořeplavci zrovna nejsme.“

„Musíme získat na svou stranu kormidelníky z pevnosti. Jen se tady flinkají. Třeba s námi rádi poplují.“

„Nebudou souhlasit,“ řekl Chruščov. „Jsou tady zvyklí, pošlou nás ke všem čertům a ještě nás udají.“

Vtom se najednou zvedl Štěpánov. Dosud zachmuřeně poslouchal, a teď promluvil:

„Kormidelníky si vezmu na starost já. Mazal jsem s nimi deku nejednou. Jsou to přímo kluci, určitě si dají říct.“

„Ale musí se s nimi promluvit až zítra.“

„Vždyť si s nimi taky zítra promluví.“

Potom byly rozděleny další úkoly. Panov a Sibajev měli informovat všechny lovce, aby přišli do naší osady. Tatínek a já jsme dostali rozkaz připravit co nejdříve zbraně.

Mořili jsme se v kovárně skoro celou noc. Museli jsme brouskem naostřit bodáky, poněvadž z kovadliny byly tupé.

Oči se mi klížily, ale cítil jsem, že nesmím jít spát. Blížila se hodina našeho osvobození. Kdepak spát!

Ale tatínek mě přece jen vystřadil domů. Nařídil mi, že musím zítra jít určitě do školy, abych se dověděl, jestli se v Bolšerecku něco nešušká. Bylo mi jasné, že kdybych v kovárně pracoval celou noc, nebyl bych ve škole nic platný.

Musel jsem si jít lehnout.

16 Boj začíná

Chruščov druhý den ve škole vyučoval, jako by se nechumelilo. Ke konci vyučování přišel nečekaně Štěpánov a s ním tři kormidelníci z pevnosti: Bočkarjov, Zjablikov a Izmajlov. Stáli u dveří a pořád se uculovali.

Když vyučování skončilo a žáci se rozešli, Štěpánov sundal ze stěny mapu, kterou kdysi nakreslil Bespojsk, a rozložil ji na stole. Pak zavolal kormidelníky a začal jim vysvětlovat:

„Kapitán Nilov nám vypovězencům dovolil sít na Lopatce obilí a pěstovat zeleninu. Už tam brzy pojedeme. Nemohli byste nám pomoci dostat se přes moře?“

Kormidelníci si vyměnili pohledy. Nakonec se Bočkarjov zeptal:

„A na čem pojedete?“

„Chceme Nilova požádat, aby nám půjčil Petra“

„Nilov vám Petra nedá,“ řekl Bočkarjov rozhodně. „Chce ho brzy poslat do Ochotska. Budete muset plout na loďce, na které se plavil pop, když na ostrovech kázal Kúrilcům Písmo svaté. Je prostorná, vejde se do ní takových dvacet lidí.“

„Na loďce nepojedem,“ namítl Štěpánov. „Máme moc věcí, pluhy a potraviny na celé léto. Bespojsk říkal, že mu Nilov Petra slíbil. Ale není na něm kapitán. Proto se obracíme na vás.“

Kormidelníkům takový návrh polichotil. Plulo by se sice jen podle břehu, ale ať je to jak chce, na Petrovi jsou děla. Souhlasili jeden přes druhého a dávali rady.

Štěpánov samou radostí vytáhl z rukávu štof vodky (štof, dutá míra 1/10 ruského vědra, tj. asi 1,20 litru. Pozn. překl.) a postavil ho přímo na mapu. Nabídl kormidelníkům, aby se napili, a omluvil se, že na zakousnutí má jen mizerné suchary.

Kormidelníci se napili rovnou z láhve. Řeč hned nabyla na živosti. Štěpánov ukázal sucharem na Japonské moře a řekl:

„Tady by se to plavilo!“

Kormidelníci souhlasili a dali si ještě jednou přímo z láhve. Bočkarjov láhev dopil, postavil ji na podlahu a řekl:

„Už dávno jsem se chtěl podívat do Japonska. Učil jsem se dokonce jejich řeč, znám přes pět tisíc slov. Jenže se tam asi nedostaneme.“

„S našimi loděmi se člověk dál než do Ochotska nedoplaví.“

Štěpánov na něho mrkl a vytáhl z kapsy druhou láhev.

„To všechno závisí na nás. Petr sice není velká loď, ale dalo by se s ní doplout až do Indie. Až pojedeme na Lopatku, tak to stočíme na jih. A pak ať nás maj rádi...“

Bočkarjov se podíval na Štěpánova kalnými očima, ale žádný údiv neprojevil. Řekl jen:

„Tak to taky uděláme.“

A otevřel druhou láhev.

Pak se začalo mluvit otevřeně. Kormidelníci si stěžovali, že je v Bolšerecku hrozná nuda, plat že je malý a ještě ho nedostávají celý. Strava že je špatná a vodku dostávají jen málokdy. Štěpánov je začal uklidňovat, třebaže sám měl v hlavě. Když dopijeli druhou láhev, shodli se s konečnou platností, že místo na Lopatku poplují do Indie.

„S takovými kapitány pojedou třeba na kraj světa!“ řekl Štěpánov, když se kormidelníci začali loučit.

Se všemi se políbil a požádal je, aby dnešní rozhovor zachovali v tajnosti.

„Nebo nám Nilov Petra nedá...“

Když kormidelníci odešli, vylezl jsem ze zápečí, kde jsem seděl po celou dobu jejich jednání. Když mě Štěpánov uviděl, zařval zběsile:

„To tě sem poslal tajně Bespojsk, vid'? Zatracený špióne!“

Ale já mu vysvětlil, že nejsem žádný špión, ale že mám službu a musím zamknout školu. Proto jsem nemohl odejít. Štěpánov se uklidnil a šli jsme spolu do naší osady. Cestou se pořád chvástal, jak báječně to s kormidelníky sehrál a že ho za to musí vypovězenci zvolit velitelem a Bespojska svrhnout.

Zpráva o tom, že kormidelníci poplují s námi, Chruščova nadchla. Je to pochopitelné – ze všech vyhnanců se v mořeplavectví vyznal jen Bespojsk. A on sám nemohl během daleké plavby

zvládnout na lodi všecko. Ukázalo se však, že naše nadšení bylo předčasné.

Večer u Chruščovova domu zahoukala sova. Ten zvuk mi připadal známý. Vyšel jsem na zápraží a uviděl jsem, že to Vaňka napodobil nočního ptáka. Hvízdal jsem a on přistoupil blíž.

„Je zle,“ vypálil šeptem Vaňka. „Kormidelník Izmajlov někde vyčuchal, že vypovězenci nechtějí plout na Lopatku, ale do Indie. Pověděl všecko Sudějkinovi, a ten to řekl Nilovovi. K mámě teď příběhla Sudějkinových kuchařka. Povídala, že zítra seberou všechny důstojníky.“

Přestože Vaňka až do této chvíle přesně nevěděl, kam poplujeme, na Lopatku, nebo na Taprobanu – důstojníci věděli, že pracuje s námi a že je spolehlivý kluk. Proto jsem ho bez váhání popadl za ruku a vtáhl do světnice. Tam Vaňkovo sdělení všechny hrozně překvapilo. Nejvíce se vyděsil Meder.

„Naši chlapi jsou ztraceni!“ vykřikl úzkostlivě. „A teď nebude záchrana.“

Oblékl si kožich a honem někam běžel. Ostatní se obořili na Štěpánova. Vyčítali mu, že zmařil celou věc, poněvadž neuměl s kormidelníky jaksepatří promluvit. Ale Bespojsk ty řeči přetrhl:

„Nechte pření! Co se stalo, to se stalo. Musíme všechny naše lidi svolat sem. I námořníky z Jelizavety. Jde do tuhého. Boj začíná.“

Sibajev se okamžitě přihlásil, že půjde na Jelizavetu. Panov šel do Bolšerecka, aby řekl tamějším lovcům o chystaných vojenských akcích. Já jsem běžel shánět ostatní důstojníky a Vaňka šel domů. Pozdě večer se u Ghruščova v bytě sešlo asi dvacet mužů. S Panovem z Bolšerecka přišlo asi sedm lovců s puškami. Jen Kuzněcov, který odjel na Petra, se ještě nevrátil.

Když se všichni sešli, Bespojsk řekl:

„Chlapci! Nilov se dověděl o naší vzpouře. Musíme rozhodnout, co podnikneme dál.“

Začaly se hrnout návrhy. Jedni říkali, že se musíme zmocnit lodě. Druzí namítali: Zmocníme se lodě, a co budeme jíst? Zásoby na ní nejsou valné a s sebou si toho mnoho nevezmem. Nakonec se po dlouhém pření rozhodli počkat. Nerozcházet se. Mysleli si, že to

bude lepší, a pak čekali na Kuzněcova, až se vrátí z Petra. O půlnoci přišel Sibajev a s ním devět mužů z Jelizavety.

Statní chlapíci, v kabátcích z tuleních stěv, jaké se nosí na Kurilských ostrovech. Ale pušky měli staré a nikdo neměl střelný prach. Spali jsme tu noc všichni u Chruščova na zemi. Museli jsme načít i nasolené maso, které jsme si připravili na cestu. Všichni dostali polévku. Časně ráno, když ještě ani všichni nebyli vzhůru, někdo hlasitě zaklepal na dveře. Chruščov zavelel:

„Ticho!“

Všichni jsme se přitiskli k podlaze.

Znovu bouchání na dveře. Přeběhl mi po zádech mráz, jako by to klepala smrt. Chruščov šel ke dveřím.

„Co je?“ vykřikl jako z rozespání.

Odpověděl hlas vojáka:

„Jeho Blahorodí vzkazuje, aby se vypovězenec Bespojsk okamžitě sebral a šel do kanceláře k veliteli.“

„Vyříd' kapitánu Nilovovi,“ odpověděl Chruščov, „že Bespojsk stůně a nemůže se dostavit.“

„Má se dostavit okamžitě.“

„Říkám, že nemůže. Tak to tak vyříd'.“

Voják něco za dveřmi zabrumlal a odešel. Domyslili jsme si, že nám zatím velké nebezpečí nehrozí. Nilov patrně neuvěřil udání Izmajlova.

Ale válka byla stejně vypovězena.

V rychlosti byly rozděleny zbraně. Nasazeny bodáky. Potom Panov začal rozdávat střelný prach a náboje. Skoro veškerá tátova zásoba zmizela v kapsách.

Pro lepší přehled nás rozdělili na tři oddíly, přibližně po deseti. Veliteli byli jmenováni Bespojsk, Chruščov a Wynblath. My s otcem jsme byli přiděleni do oddílu Chruščova. Tak jako v noci jsme seděli na podlaze v Chruščovově bytě.

Raději jsme nevycházeli na dvůr, poněvadž jsme čekali, že po vojákovi pošlou celý oddíl. Dva lovci byli posláni na hlídku k první chalupě osady. Aby se vědělo předem, kdy nás přepadnou.

Jak jsme tak seděli a čekali, vrátil se Kuzněcov. Podařilo se mu dostat na Petra a vyzvědět všechno, co se dalo.

Na lodi přezimovalo deset námořníků s lodivodem Serogorodovem. Mužstvo bylo s přezimováním nespokojeno, hladovělo – zadržovali jim potraviny. Oprava lodě je dokončena. Kuzněcov se domníval, že bude lehké zmocnit se Petra nečekaně v noci. Na lodi je sice osm děl, ale nejsou nabitá, a svobodník dělostřelectva bydlí v Bolšerecku. Zatímco tohle všechno Kuzněcov vykládal, příběhla naše hlídka. Sdělila, že k nám z Bolšerecka míří pět kozáků a s nimi kozácky setník Čorných.

Šest lidí sice není velké nebezpečí, ale bylo nám jasné, že připravit se musíme. Lovci nabili pušky, zkontrolovali křesadla. Bespojsk nařídil, abychom tiše seděli a bez povelu nestříleli.

Zavřel dveře zevnitř a zastrčil si za pás dvě pistole. A já jsem si přisedl blíž k oknu v síni, a dokonce jsem udělal díрку v rybí kůži, která byla v okně místo slídy. Tou dírkou jsem viděl všechno, co se dělo na dvoře, ale mě nemohl vidět nikdo.

17 Vojenská lest

Kozácky setník Čornych se s Bejspojskem dobře znal. Polák ho ustavičně obehřával, když hráli šachy a chodili spolu k Nilovovi. Proto Čornych nevtrhl do domu s kozáky, ale nechal je opodál. Přistoupil ke dveřím, zaklepal a zvolal:

„Hej! Bespojsku! Co to máte za nemoc?“

Bespojsk odpověděl:

„Asi jsem se otrávil rybou. A co vy, přišli jste mě zatknout?“

„Ano. Nilov nařídil, abych vás přivedl živého, nebo mrtvého.“

„Přiveďte mě živého,“ odpověděl Bespojsk. „Hned si natáhnu holínky. Pojdte dál. Pohostím vás vodkou a velrybím jazykem.“

„S radostí,“ odpověděl Čornych. „Už dávno jsem nejedl velrybí jazyček.“

A dal znamení kozákům, aby počkali. Sám vzal za kliku.

Kuzněcov okamžitě odstrčil závoru a setník vešel. Sibajev na něj hodil veverčí deku tak rychle, že nestačil ani pípnout. Popadl ho a odnesl do pokoje.

Setník se patrně domníval, že je to vtíp, legračně mrskal nohama a pištěl. Když však ze sebe shodil deku, pochopil, že nejde o žert. Kolem stěn seděli vypovězenci a lovci s puškama. A před ním stál Bespojsk, v holínkách a s pistolí v ruce. Nějakou chvíli bylo ticho.

„Vy na to sakramentsky doplatíte,“ řekl konečně setník nejistě.

„Ani muk!“ vykřikl Bespojsk a zvedl pistolí.

V tom okamžiku byl Bespojsk k nepoznání. Ubohý odsouzenec a učitel kamčatské školy se proměnil v hrozivého velitele. Nikdy předtím jsem ho takového neviděl.

„Vaše vyhrůžky jsou v tuhle chvíli směšné,“ pokračoval vytahovat od pasu druhou pistolí. „Chcete-li si prodloužit život, musíte splnit mé požadavky. Chceme se vyhnout krveprolití.“

Volejte sem vaše kozáky po jednom. My je pak svážeme a všechny vás strčíme do sklepa.

Čornych jen přikývl a zamumlal:

„Dobře.“

Přivedli ho ke dveřím. Bespojsk natáhl kohoutek pistole, dveře se otevřely.

„Potapove!“ zvolal setník ponuře.

Od skupiny kozáků se jeden oddělil a běžel ke dveřím. Sotva vstoupil dovnitř, byl odzbrojen a svázán. Stejným způsobem byli svázáni ostatní. Všichni vcházeli do světnice, aniž něco tušili.

Mysleli si, že vypovězenci jim nabídnou vodku.

Svázané kozáky a setníka jsme odvěkli do naší kovárny a uložili na podlahu. Sedl si k nim lovec s puškou a začal je přemlouvát, aby s námi jeli na Taprobanu.

Teď jsme mohli mít za to, že první vítězství máme za sebou. Druhé přepadení jsme hned tak nečekali. Nikdo nevěděl, jak jsme se s kozáky vypořádali. A v pevnosti se také nemohli domyslet, že začal boj na život a na smrt. Všichni jsme se znovu sešli u Chruščova a hlídky jsme poslali skoro až k Bolšerecku. Teď jsme se mohli o jakémkoli přiblížení nepřítele dovědět včas.

Ale až do soumraku pevnost mlčela. Teprve asi kolem osmé večer přiběhl od Bolšerecka Kuzněcov a hlásil, že z pevnosti jde takových třicet vojáků, a že s sebou dokonce táhnou kanón.

Bespojsk nám okamžitě nařídil, abychom se rozestavili za prvními staveními osady. A Wynblathův oddíl byl poslán na obchůzku úseku.

Neseděli jsme v našem úkrytu dlouho. Za chvíli jsme uslyšeli dupot a hlasy. Poznal jsem mezi nimi hlas seržanta Lemzakova:

„Poláka budu mlátit vlastnoručně... Mám ho plný zuby.“

Sotva to vyslovil, Bespojsk zavelel:

„Pal!“

A všichni jsme najednou vystřelili.

Ozvaly se výkřiky a vojáci utíkali po silnici zpátky. Kanón nechali kanónem. Okamžitě jsme se ho zmocnili, zkrátka jsme popadli provazy, které k němu byly přivázány. V tu chvíli jsme uslyšeli druhou salvu. To střílel Wynblathův oddíl. Ta salva nikoho nesložila, ale prokázala nám velkou pomoc – vojáci odbočili z cesty a utíkali do lesa.

„Teď vede cesta na Taprobanu přes pevnost!“ zvolal Bespojsk.

„Na rozmýšlení není čas. Kupředu!“

Žádné námitky po tom povelu nenásledovaly; všichni se už chtěli bít do konce. A tak jsme popadli kanón a táhli na pevnost.

Vykročili jsme ve tmě nevlídnou cestou, vítr nám foukal do zad. Skoro nikdo nemluvil. Každý cítil, že tato cesta rozhodne o našem osudu. Kousek od pevnosti se k nám připojil Wynblath se svým oddílem. Nějakou chvíli jsme se zdrželi, abychom nabili kanón.

Nabíjel ho Baturin: vsypal do ústí dvě láhve střelného prachu a celý pytlík kulí. Na místě bylo rozhodnuto přiblížit se ve tmě k pevnosti, vypálit z kanónu do vrat, vtrhnout dovnitř, zajmout Nilova a odzbrojit vojáky. Podle našich výpočtů mohlo být v pevnosti nanejvýš třicet lidí.

Došli jsme až k bráně a nikdo na nás ani nekřikl. To bylo zvláštní; mysleli jsme si, že v pevnosti je všechno připraveno k obraně. Panov zabouchal na bránu pažbou.

„To seš ty, Lemzakove?“ zeptal se strážný.

„Jo,“ odpověděl Panov bez váhání.

„Vedete vzbouřence?“

„Jo.“

„A proč jste pálili? Pro výstrahu?“

„Jo.“

Voják nás ve tmě pokládal za svoje lidi. Patrně ho ani nenapadlo, že by se vypovězenci mohli tak rychle vypořádat s oddílem a zmocnit se kanónu. Je to možné, že otevře vrata? Nevěřili jsme v takový úspěch a stáli jsme se zatajeným dechem. V nastalém tichu jsme uslyšeli, jak se odsouvá zástrčka. Pomalu se otevřela jedna polovina brány. Právě to jsme potřebovali. Nechali jsme kanón na cestě a vtrhli jsme do pevnosti.

Na dvoře bylo tma. Svítilo se jen v oknech velitele. Lovci i vyhnanci vtrhli do kasáren a svázali vojáky, kteří překvapeni kladli jen slabý odpor. Několik mužů vylomilo dveře do sklepa, kde seděli námořníci z Jelizavety. Námořníci se připojili k nám.

V tu chvíli začala střelba ze strážní budky od brány. Patrně se probudil strážný. Naši odpověděli zuřivou palbou. Slyšel jsem, jak otec vykřikl:

„Berte je, hoši, na bodáky! Musíme šetřit prach...“

A běžel k strážní budce. Námořníci vyrazili za ním. Já byl v tu chvíli s Bespojskem a Panovem u domu velitele. Dlouho jsme bušili na dveře, byly pevně zavřené a nikdo nešel otevřít. Nilov se pravděpodobně připravoval k obraně. Světlo v domě zhaslo.

Bespojsk obešel dům a nahlížel do oken. Pak mi najednou vytrhl pušku a praštil pažbou do rámu tak, že se okenní rám i slída vysypaly dovnitř. Vrátil mi pušku a lezl do tmavého otvoru.

„Musíme zatknout Nilova,“ řekl přes rameno. A skočil dovnitř.

Chtěl jsem tam vlézt za ním, ale Panov mě zadržel:

„Takhle nás Nilov postřílí jednoho po druhém... Musíme vylomit dveře.“

V tom okamžiku se v domě ozval výstřel z pistole. Nevěděli jsme, zda vystřelil Bespojsk, nebo velitel. Panov rychle odvázal od pasu polní láhev se střelným prachem, položil ji pod dveře, poodešel a vypálil do láhve z pistole. Následoval okamžitě výbuch a dveře praskly. Panov zašlapal oheň, vyrazil dveře nohou a vtrhli jsme spolu dovnitř.

Tmavou chodbou jsme prošli do pokoje, kde Nilov na Nový rok pil čaj. Panov vykřesal oheň, popadl ze stolu několik listů papíru, zapálil je a pokoj se ozářil. Nikdo v něm nebyl. Hnali jsme se dál, do Nilovovy ložnice, odkud bylo slyšet údery a chroptění.

V ložnici jsme při světle hořících papírů uviděli, jak Nilov srazil Bespojska na zem a škrtí ho. Bespojsk chroptěl. Panov bez dlouhých okolků vytrhl od pasu druhou pistoli a vypálil Nilovovi do týla. Ten se těžce svalil na Bespojska.

S velkou námahou jsme Bespojska vytáhli zpod velitele. Polák měl namále. Ruku měl prostřelenou u lokte a kabát zbrocený krví. Celý krk měl podrápaný. Panov rozsvítil dohořívajícím papírem svíčku a položili jsme Bespojska na postel.

„Utíkej pro Medera!“ nařídil mi Panov.

18 Neštěstí

Vylítl jsem na dvůr a rozhlédl se. Nemohlo být nejmenších pochyb, že vítězství je naše. Strážní budka byla obsazena. Lovci s puškami prohledali všechny místnosti, vytahovali poslední vojáky,

poschovávané v různých koutech. Jiní zatím sbírali raněné a odnášeli je do domu velitele. Mezi raněnými byl i můj tatínek.

Lovci ho nesli kolem mě. Slabě sténal. Byl raněn do břicha. Nevím, proč mě napadlo, že to není nebezpečné, ale přesto jsem začal shánět Medera zvlášť rychle.

Volal jsem ho po celém dvoře a díval se do všech koutů. Někdo z vypovězenců mi řekl, že Medera v pevnosti vůbec neviděli.

Tak jsem si řekl, že poběžím do naší osady a vyhledám ho tam. Přiběhl jsem k bráně, ale byla na zámek. Zatímco jsme byli ve <f_ velitelově domě, došly nepříznivé zprávy.

Lovec Sibajev byl poslán Chruščovem do Bolšerecka, aby vyzvěděl, co dělají kozáci, kteří bydleli ve městě se svými rodinami.

Sibajev se vrátil a sdělil, že jakmile se kozáci dověděli o obsazení pevnosti, ozbrojili se a vyrazili do města. Jak mu řekly ženy, šli hledat svého setníka. Takže jsme mohli očekávat každým okamžikem přepadení padesáti kozáky pod vedením Čornycha, kterého mohli hravě osvobodit. Proto Chruščov nařídil přitáhnout opuštěný kanón a zamknout bránu.

Uprostřed dvora Wynblath lámanou ruštinou křičel, že se musí okamžitě nabít pevnostní kanóny kartáčovými náboji. Ale nikdo mu nerozuměl. Stařík Baturin, který kdysi sloužil u dělostřelectva, mu přišel na pomoc, a lovci se chopili kanónů. Jenže nikdo nevěděl, kde jsou náboje, a tak kanóny nemohli nabít. Lidi běhali ve zmatku po dvoře, ale k ničemu to nevedlo.

Nezdržoval jsem se tam a chtěl jsem se vrátit do domu velitele, abych řekl, že budu muset pro Medera běžet do osady, V Nilovově ložnici svítil velký několikaramenný svícen. Bespojsk seděl s ovázaným krkem na posteli a křičel:

„U sta hromů! Nemůžeme nečinně čekat na kozáky. Zažeňte okamžitě jejich rodiny do kostela jako rukojmí... Ať Sibajev kozákům vyřídí, že za hodinu kostel podpálíme, jestli nám nevydají zbraně a setníka. Jděte! Nebo půjdu sám, tisíc láter...“

A pokoušel se seskočit z postele.

Panov ho zadržel. Řekl, že se to obejde bez něho, a začal hledat dobrovolníky, aby šli do Bolšerecka.

Já jsem zatím našel tatínka. Ležel na podlaze v jídelně a měl pod sebou Nilovův sobolík kožich. Hlavu měl zvrácenou a brada mu trčela vzhůru. Několikrát jsem ho oslovil, ale on mě nepoznal.

Pochopil jsem, že mu ničím nemůžu pomoci, a znovu jsem zoufalý běžel hledat Medera. Chtěl jsem vyjít zadním vchodem, ale zabloudil jsem v četných pokojích a nemohl jsem najít východ na dvůr. Vyrazil jsem nohou nějaké dveře a dostal jsem se na záchod. Tam v koutku seděl Vaška Nilov a celý se trásl. Chytil mě za ruku a začal proboha prosit, abych ho nevyzradil.

Já měl jiné starosti, ale slíbil jsem mu, že jeho skryš zachovám v tajnosti. Už jsem ho víckrát nespátřil. Povídalo se, že utekl z Bolšerecka do tundry a tam že ho sežrali vlci.

Na dvoře už Panov řadil svůj oddíl do Bolšerecka. Otevřeli bránu. Vyšel jsem zároveň s oddílem, a co mi nohy stačily, jsem uháněl k naší osadě v naději, že tam najdu Magnuse Medera.

Začalo svítat. To můj úkol znesnadňovalo. Byl jsem přesvědčen, že v naší osadě řadí kozáci a že mě seberou, hned jak mě spatří. Musel jsem se dostat k Mederovu domu nepozorovaně.

Když jsem se ale přiblížil k naší osadě, bylo mi hned jasné, že kozáci odešli. Všude bylo ticho, jen otevřené dveře svědčily o tom, že tady byla návštěva. Běžel jsem k Mederovu domu, ale dům byl zamčen na zámek. Chtěl jsem hledat lékaře u Chruščova.

Ale když jsem šel kolem Mederovy kůlny, zaslechl jsem, jak někdo kýchl. Začal jsem na kůlnu bouchat a křičet. Za dveřmi se ozval šepot:

„Tiše! To je Polozjev?“ ptal se Meder.

„Ano. Pojd'te rychle ven. Bespojsk je raněn a můj tatínek taky... Musíme rychle do pevnosti,“ řekl jsem.

Meder otevřel dveře. Vypadal dost uboze. Měl na sobě kožich a přes něj ještě nějakou rohož. Celou noc strávil v kůlně, v koutě pod rohoží, aby se podobal pytli. Ale ani v takové podobě mu nebylo dvakrát blaze. U Chruščova v bytě hledali kozáci setníka a řvali, že vypovězencům rozpárou břicha. Podle těch vyhrůžek Meder usoudil, že jsme naši věc prohráli a že mu zbývá jen několik hodin života. Ale když jsem mu řekl, že jsme pevnost obsadili, Nilov že je zabit a že i s kozáky se vypořádáme, okamžitě ožil. Poručil mi, abych mu našel

brýle, které ztratil v kůlně, když dělal ze sebe ten žok, a sám šel do svého bytu pro cupaninu a léky.

Našel jsem jeho brýle právě ve chvíli, když už měl všechny věci pohromadě. Za chvíli jsme už mířili k pevnosti a Meder se mě podrobně vyptával, kdo je raněn, kam a jak.

V tu chvíli jsem ještě netušil, jak vážný je stav mého otce.

Proto jsem předal u brány pevnosti Medera hlídce a běžel jsem do Bolšerecka, odkud se ozývala střelba.

V Bolšerecku se mi naskytla tato podívaná. Panov s lovci nahnal rodiny kozáků do kostela. Několik desítek žen a dětí se s hlasitým nářkem tlačilo před vchodem do kostela. Panov si vykračoval kolem kostela s obnaženou šavlí v ruce. Lovci snášeli odevšad dříví a klestí a chystali obrovské hranice. Ženy nechápaly, co s nimi budou dělat, řvaly, jako když je na nože bere.

Panov rovněž nevěděl, jak si má počínat dál. Sibajev, kterého poslali ke kozákům, se nevracel, i když měl být už dávno zpátky.

Z domu kupce Šapkina se ozývaly výstřely. Tam se usadili úředníci, kupci a několik kozáků. Střelného prachu měli asi dost. Pálili po celé ulici nazdařbůh a nebylo možno se k nim přiblížit.

Panov mě uviděl, zavolal si mě a řekl:

„Jdi do pevnosti k Bespojskovi. Zeptej se ho, co mám dělat s ženskými a kupci. Kozáci se nevzdávají, ohně jsou připraveny. Zeptej se, jestli máme ženské upálit.“

Běžel jsem do pevnosti, prošel bez zadržení branou a vběhl do domu velitele. Jídelna se proměnila v opravdový lazaret, kterému velel Meder. Když jsem šel kolem, ošetřoval právě tátu. Houkl na mě, abych mu nepřekážel, a začal brousit nějaký nožík. Odešel jsem do ložnice.

Bespojsk už seděl u stolu a něco psal levou rukou. Nilova odnesli a vyražené okno bylo zatlučeno kobercem. Na Nilovově posteli spal Turčaninov. Pověděl jsem Bespojskovi všecko, co vzkazoval Panov. Bespojsk se zamračil a odpověděl podrážděně:

„Tak takhle? Ať u kostela zapálí velkou hranici. Kozáci uvidí kouř a přiběhnou. A dům Sapkina ať rozmetají palbou z kanónu. Nemáme čas se s nimi piplat.“

A hned přikázal Wynblathovi vyvézt kanón a střílet na dům. Wynblath vyšel na dvůr a za chvíli jsme už táhli do Bolšerecka dělo, které jsme vybojovali v nočním střetnutí. Nebylo velké, měřilo tak půldruhého aršínu. Pohybovalo se na malých kolečkách, která se skřípavě otáčela. Vezlo ho nás šest docela lehce, třebaže na něj ještě naložili dva pytle střelného prachu a kartáče.

Wynblath dlouho vybíral umístění pro dělo, jako by byla skutečná válka. Nakonec jsme postavili dělo šikmo proti Šapkinovu domu, tak aby nám střelba kupců nevadila. Sám nasypal do hlavně střelný prach a začal zaměřovat. A já běžel k Panovovi a vyřídil jsem mu vzkaz od Bespojska.

U kostela okamžitě vzplála obrovská hranice, ze které stoupala oblaka dýmu. Ve stejnou chvíli vypálili z kanónu. Ženské zaječely znovu. Kostel obkládali sněhem, aby nechytíl. Kanón vypálil podruhé. V tu chvíli kupci z Šapkinova domu začali křičet, že se vzdávají, a zastavili palbu. Kolem kostela je vedli pod dozorem lovců. Mezi kupce se vecpal i Sudějkin. Za nimi táhli kanón ještě teplý po výstřelech.

Nad kostelem stál sloup kouře a zdálky se oheň podobal skutečnému požáru. Panov křičel ochraptělým hlasem, aby se nosilo další dříví a připravovaly nové hranice. Ale k tomu už nedošlo.

Ke kostelu přiběhl Sibajev a s ním dva kozáci. Každý kozák měl v ruce bílý hadr. Domyslili jsme si, že se vzdávají. A skutečně, starší kozák s černým plnovousem prohlásil, že proti vypovězencům nebudou bojovat. Žádali, aby je Panov pustil do Bolšerecka k rodinám a ohně uhasil. Panov souhlasil, ale kladl si dvě podmínky: aby vydali setníka Cornycha a odevzdali všechny zbraně lovcům. Kozáci svolili.

Neměl jsem už v Bolšerecku co dělat, a tak jsem šel do pevnosti. U brány stáli jako hlídky námořníci z Jelizavety – Pečinin a Lapin. Řekl jsem jim, že se kozáci vzdali, a Pečinin se šel vyspat. V rohu dvora napájel Štěpánov každého, kdo měl chuť, ze soudku vodky, který někde sehnal. Hned vedle leželo několik mrtvol vojáků a lovců.

V domě velitele tiše sténali ranění. Otec ležel se zavřenýma očima. Břicho měl ovázané ručníkem a tvář žlutou jako vosková

svíčka. Meder mi řekl, že k ránu zemřel. Domlouval mi, abych byl statečný a neplakal, jestliže chci být skutečným vojákem, a šel spát.

Tiše jsem si poplakal a řekl jsem si, že budu sedět u tatínka až do rána. Myslel jsem si, že ještě přijde k sobě a něco mi řekne. Ale zdolala mě únava a usnul jsem rovnou na podlaze, se sekyrou pod hlavou. Nevím, jak dlouho jsem spal, ale najednou se mi zdálo, že na mě tatínek volá: Ljoňko!

Vyskočil jsem, ale otec ležel nehybně jako předtím. Začal jsem jím trást, ale on se jen pohupoval a nejevil známky života. Rozplakal jsem se.

Přišel rozespálý Meder, pootevřel tatínkovi jedno oko a dlouho se do něho díval. Potom mu zatlačil oči a řekl, že je konec.

„Nedalo se nic dělat,“ řekl a zkřížil otci ruce na prsou. „Roztrhaná střeva...“

Tak se před mým otcem zavřely dveře do Říše slunce. Musel jsem pokračovat v cestě sám.

Z toho pomyšlení jsem se rozplakal nahlas.

19 Všecko je naše

Za noc Bespojsk sestavil několik rozkazů, které se týkaly pevnosti. V prvním článku říkal, že v důsledku Nilovovy smrti bere funkci hlavního velitele na sebe. Dále určil, aby Baturin se skupinou udělal soupis veškerého majetku nalézajícího se v pevnosti. Wynblath byl určen velitelem strážní služby pevnosti. Panov se měl postarat o pohřbení zabitých. Chruščov dostal zvláštní rozkaz, který se choval v tajnosti. Sám Bespojsk zůstal v domě velitele a nechal si předvolávat kormidelníky a úředníky k výslechu. Hned po ránu byl předveden i svázaný seržant Lemzakov. Oddíl, který jsme v noci rozdrtili, nechtěl pokračovat v boji. Vojáci seržanta svázali a kajičně se dostavili do pevnosti.

Nenechali mě dlouho oplakávat tatínkovu smrt. Poněvadž jsem byl žákem školy a vyznal se v počtech, Baturin mě vzal do svého oddílu, abych počítal majetek pevnosti. Bylo nás celkem Šest. Dostali jsme rozkaz nejen všecko počítat, ale i zapsat na archy.

Šel jsem do kanceláře pro papír. Portrét Kateřiny na mě přísně zíral, když jsem otevřel Sudějkinovu zásuvku a začal odtamtud vytahovat všechno, co jsme potřebovali. Vzal jsem asi dvacet listů papíru, ořezaná pera a inkoust, otočil portrét vzhůru nohama a šel na dvůr pevnosti.

Vtom jsem uviděl Vaňku, který přišel, aby nám nabídl svoje služby. Vyprávěl mi, že jeho otec i matka, jakmile začala přestřelka v pevnosti, zapřáhli psy a odjeli do sousední osady. Chtěli prý ho vzít s sebou, ale on to odmítl. Tak ho otec z psího spřežení prokletl a ufrnkl. Prokletí Vaňku poděsilo. Schoval se do komory, poplakal si tam a pak usnul. Ráno mu to všechno připadalo bezvýznamné. Nasadil si novou tátovu papachu a přišel do pevnosti, aby se už ode mne nikdy neodloučil.

To mi pověděl Vaňka. A já mu zas vyprávěl o tatínkově smrti. Chvilí jsme mlčeli a pak jsme se dali do třídění zásob pevnosti. Především jsme urazili zámky od komor a truhel. Ukázalo se, že v

truhlách jsou různé kožešiny, které Nilov vybíral od Kamčadalů a vypovězenců pro státní pokladnu. Vysypali jsme truhly na dvůr a před našima očima byly celé hory sobolů, hranostajů a lišek, jako by se stáhla kůže ze všech zvířat Kamčatky. Baturin nám nakázal, abychom kožky spočítali a počet zapsali na vrata uhlem. Vtom z velitelova domu vyšel Bespojsk. Prohlédl si soboly a rozkázal, abychom uložili kůže do pytlů a převázali provazy.

„Vyměníme je v Číně za potraviny a budeme mít jídla, co hrdlo ráčí,“ řekl vesele. „A carevně za to všechno necháme potvrzení.“

Mořili jsme se půl dne s počítáním a skládáním kůží do pytlů. Pak nás zavolali na oběd do kasáren. Když jsme obědvali, přišel Panov a oznámil, že rakve pro zabitě jsou hotovy a hroby vykopány. Odpoledne se může pohřbívat.

Kvůli pohřbu Bespojsk zastavil práce v pevnosti. Uvolnil dokonce vojáka bubeníka, aby mohl s bubnem na hřbitov. Poněvadž pop vzal v noci do zaječích, pochovávalo se bez něho.

Šel jsem vedle Bespojska, který se o mě opíral a říkal, že mi nahradí otce a nikdy mě v životě neopustí. Přes to přese všechno jsem ustavičně potlačoval pláč.

Když rakve spouštěli do hrobů, Bespojsk přikázal bubnovat a lovcům dal pokyn, aby vystřelili do vzduchu. Tři naše padlé pochovali zvlášť. Když byl otcův hrob zasypán, Bespojsk na něj vystoupil a pronesl několik slov. Říkal, že můj tatínek dal život za svobodu a že my všichni na něj nesmíme do konce života zapomenout. Setřel z oka slzu a dal rozkaz vrátit se do pevnosti.

Zpátky jsem se vracel s Chruščovem. Taky mi řekl, že mě nikdy neopustí, a slíbil, že mě bude učit různým vědám. Když se dověděl, že jsem jednou v zimě byl na Petru a že tam mám známého, navrhl mi, abych s ním jel zabírat loď.

To byl právě ten tajný rozkaz, co mu dal Bespojsk. Samozřejmě že jsem souhlasil. A tak když jsme se vrátili z pohřbu, vytáhli jsme na led velkou kánoi z pevnosti. Přestože byla veliká, byla velmi lehoučká, poněvadž byla vyrobena z ohýbaných vrb a kůží. Naložili jsme do ní pušky a sekery a navrch jsme dali pytle. Na radu Kuzněcova jsme s sebou ještě vzali soudek vodky. A pak jsme táhli

kánoi po sněhu, abychom ji spustili na vodu blíž k Čekavce. Jel s námi i Panov, poněvadž po pohřbu neměl v pevnosti co dělat.

Žádný zvláštní plán na zabrání Petra jsme neměli. Počítali jsme prostě s tím, že se námořníci s námi bít nebudou. Proto jsme pluli k Čekavce s naprostou nadějí na úspěch. Petr stál teď mnohem blíž u břehu a boky měl zledovatělé ještě víc než na podzim. Měl nový stožár a přidělaná ráhna. Lano s uzly, jako tehdy, sahalo až k hladině.

Byli jsme zpozorováni už zdálky. Když jsme dopluli k lodi, námořníci stáli na palubě. Nestačili jsme se chytit lana, když kormidelník Serogorodov zvolal:

„Hoši, vytáhněte lano!“

Avšak nikdo z námořníků se nepohnul. Nato kormidelník začal vytahovat lano na palubu sám.

Boky Petra, na němž nebyl žádný náklad, se zvedaly vysoko nad vodou, a ke všemu se loď dost silně houpala. Žebříky jsme s sebou v rychlosti nevzali, a tak jsme v naší loďce na vodě byli bezmocní.

Chruščov vykřikl:

„Hej, vy tam! Spusťte okamžitě lano!“

Ale kormidelník odpověděl:

„Čerta starýho! Nejdřív pověz, proč jste přijeli?“

„Na návštěvu k Andrejanovovi!“ vykřikl jsem. „Zval mě už hned na podzim...“

Na lodi se dali do smíchu, ale lano neshodili. Tehdy Kuzněcov zvedl vysoko nad hlavou soudek s vodkou a křikl:

„Přijeli jste vás uctít dobrou vodkou, abyste věděli!“

Na lodi se rozchechtali ještě hlasitěji. Námořníci odstrčili kormidelníka stranou a hodili nám lano. Kuzněcov lezl na palubu první, za ním Pečinin a Lapin. Vytáhli jsme pušky, aby našim na lodi někdo neublížil. Potom vylezl na palubu Sibajev, popadl kormidelníka za límec a dal ho svázat. Pák jsme vylezli na loď všichni.

Panov vyskočil na palubu a vykřikl:

„Hoši, teď tu vládneme my! S Nilovem je konec. Kdo chce plout do teplých krajín, ať si stoupne nalevo. Kdo nechce – napravo.“

Všichni si bez řeči stoupli na levou stranu. Kuzněcov vyrazil ze soudku dno a vyzval všechny, aby si vzali sklenky. U soudku se hned utvořila fronta.

Šli jsme si prohlédnout loď. Sešli jsme na dolní palubu, kde stála děla. Panov sestoupil dokonce do podpalubí a dal rozkaz, aby se tam před nakládáním uklidilo. Kromě toho dostali námořníci rozkaz osekát z loď led a spravit sudy na vodu. Na lodi měl zůstat Kuzněcov s pěti lovci. A pět námořníků mohlo jet do Bolšerecka. Zatímco se pila vodka a povídalo se, vyhledal jsem svého známého Andrejanova. Strašně za zimu vyhubl, byl téměř k nepoznání.

Poodešli jsme stranou a já mu vypověděl, jak vypovězenci obsadili pevnost a co chystají dál. Když se dověděl, že kapitánem na lodi bude Bespojsk, který je na podzim na moři zachránil, zaradoval se. Jen se tiše zeptal:

„Poplujeme daleko?“

„Na Taprobanu.“

„A kde to je?“

„U Indie.“

„To jsem nikdá neslyšel...“

Vysvětlil jsem mu, jaký je to ostrov a jak se nám tam bude krásně žít. Andrejanovovi se všechno moc líbilo. Byl to odvážný chlapík a k námořníkům se dal z vlastní vůle. Chtěl vidět celý svět, a ne se plavit jen mezi Kamčatkou a Ochotskem. Když se dověděl, že doba odplutí se blíží, rozhodl se, že s námi půjde na břeh a pomůže nám s nakládáním.

Brzy jsme se začali chystat zpátky. Vzali jsme s sebou kormidelníka a všechny mapy, jaké na lodi byly. Sebrali jsme i dalekohledy a hodiny. To všechno chtěl mít Bespojsk v pevnosti.

Potom jsme odrazili od loď a pluli proti proudu. Do Bolšerecka jsme dorazili až pozdě večer.

V pevnosti nám provolávali hurá, poněvadž obsazení loď byl poslední těžký úkol.

20 Poslední přípravy

Všechny další dny jsme se připravovali k odjezdu na Taprobanu.

Nijak zvlášť pospíchat jsme nemuseli – zpráva o obsazení pevnosti mohla dojít do Ochotska nejdříve za měsíc. Psím spřežením se tam muselo jet bezmála tři tisíce verst a cesty byly na jaře nesjízdné. A plavit se lodí přes moře neměl kdo. Proto jsme čekali, až se Ochotské moře zbaví plovoucích ker. Ale nedočkali jsme se toho; přesto nás skutečné jaro zastihlo v Bolšerecku. Začátkem května nastaly teplé noci, rozmrzla řeka, a přiletělo dokonce i hodně ptactva.

Teď se nám žilo v Bolšerecku dobře. Nechtělo se ani věřit, jak se všechno změnilo od té doby, co jsme obsadili pevnost. Práce jsme měli dost, ale ta nás nelekala. Dobře jsme jedli a dělali, co jsme chtěli. V kanceláři se v truhle našlo poměrně hodně peněz. Za ty peníze Bespojsk nakoupil od kupců všechno nezbytné k plavbě: solené maso, ryby, lana a sudy. Procházeli jsme se volně po Bolšerecku, zabavili všechnu vodku ze státní krčmy a všechny svíčky z kostela.

V Bolšerecku přišlo pomalu všechno do normálních kolejí. Bespojsk propustil kupce, dokonce i Kazarinova, který to vůbec nečekal. Mnozí obyvatelé i kozáci, kteří se rozutekli po lesích, se vrátili ke své práci. Z našich debat a vyprávění se dověděli, kam chceme plout. Najednou chtěl každý do Říše slunce a k Bespojskovi přicházelo denně několik lidí s prosbou, aby je vzal s sebou. Ale Bespojsk skoro všechny odmítal. I tak nás bylo dohromady s námořníky z Petra a Jelizavety víc než dost. Kromě toho bylo rozhodnuto vzít s sebou násilím kormidelníky a Sudějkina, aby nám nemohli škodit, kdyby zůstali v pevnosti.

K odvážení věcí na loď byly bolšereckým obyvatelům odebrány kánoe a baty – loďky se špičatou přídí – celkem asi deset. Z batů jsme udělali velký vor. Na něm se přepravovaly na loď nejtěžší věci: zbraně, mouka, děla. Zvlášť dlouho jsme se mořili s jedním dělem. Vážilo nejméně takových čtyřicet pudů a málem potopilo vor. Ale i s tím dělem jsme si poradili a postavili je na palubu Petra. Převezli jsme i všechno ostatní, takže k desátému květnu byla loď naložena.

Odplutí bylo stanoveno na jedenáctého května. Den předtím jsem zašel do svého domku, abych si vzal věci. Dávno jsem nebyl doma, ale všechno tam bylo tak, jak jsem to zanechal, poněvadž jsem dal na dveře zámek.

Celý smutný jsem vešel do světnice, v které jsem se narodil a kde jsem strávil dětství. Vytáhl jsem zpod tatínkovy postele truhlu a otevřel ji. Střelného prachu tam bylo málo, tenká vrstva sotva pokrývala dno. Při pohledu na střelný prach jsem si vzpomněl, jak ho tatínek dlouhá léta schraňoval. No což, dělal dobře! Ten střelný prach pomohl lidem dostat se z otroctví.

Avšak otec sám se toho nedožil.

Z takových myšlenek mi začaly na střelný prach kapat slzy.

Aby nezvlhl, přikryl jsem ho liščími kůžemi. Pak jsem tam dal torbasy a nějaké tatínkovo náradí. Věděl jsem, že v Říši slunce z toho nic nebudu potřebovat, ale byla to jediná památka na něj. Položil jsem do ní i Mladosti ctnostné zrcadlo, z kterého jsem se učil číst. Staré medvědí kůže, které jsem proležel svým tělem, jsem si nevzal. Neměly za groš ceny. Víc toho k ukládání nebylo. Zavřel jsem truhlu a začal ji převazovat provazem.

V tu chvíli klaply dveře. Otočil jsem se a uviděl na prahu Parančina. Vešel do světnice a podíval se smutně na tatínkovu postel. Zamlaskal jazykem a na obličejí se mu objevil smutný výraz. Neřekl ani slovo, sedl si na lavici a chvíli mlčel. Potom vyskočil a svým obvyklým tónem zvolal:

„Z Čekavky odplouvá loď!“

„Ano, odplouvá. A já odjíždím s ní.“

„A kam pluješ?“

„Daleko. Do Říše slunce. Sbohem, Parančine. Můžeš bydlet v téhle chalupě, dám ti ji. Vem si i loďku a kůže.“

Místo odpovědi mě Parančin uchopil za ramena a zafňukal jako ženská:

„Vem mě s sebou, Ljoňo. Vem mě do té slunečné země. Nahradím ti tátu, Štěpána Ivanoviče...“

Bylo mi to k smíchu. Vysvětlil jsem Parančinovi, že Petr je malá loď a lidí jede spousta. Polák nikoho navíc nebere. Ale Parančin na to nedbal. Nařikal a fňukal tak dlouho, dokud jsem mu neslíbil, že o něm s Bespojskem promluvím. Hned dostal dobrou náladu, pomohl mi ovázat truhlu a hodil si ji na rameno. Cestou do pevnosti vykřikoval, že rozprodá soby, nakoupí soboly a vymění je na Taprobaně za zlaté nádobí.

Po návratu do pevnosti jsem skutečně s Bespojskem o Parancinovi promluvil. Polák se zatvářil rozmrzele, že se hlásí spousta lidí, takže by se nevystačilo se zásobami. Ale když se dověděl, že Parancin je můj příbuzný a v lecčems nám pomáhal, svolil. Vyřídil jsem to Parancinovi. Dal se do smíchu a někam běžel.

Druhý den ráno jsme šli s Vaňkou naposled na hřbitov, tatínkovi na hrob. Chvilí jsme u hrobu poseděli a pak jsme šli do pole cestou k lesu. Šel jsem a díval se na zelenající se trávu. Najednou na kraji lesa Vaňka zvolal:

„Ljoňko, koukej, červený vrabec!“

Skutečně, na pařeze seděla červená křivka a zpívala svou píseň: „Čavyča, čavyča!“

Čavyča se u nás říkalo stříbrnému lososovi. Zpěv křivky obvykle ohlašoval tah těchto ryb do našich řek. Minulá léta jsme touhle dobou vřdycky začínali lovit ryby. Jenže v tomhle roce jsme se chystali k něčemu jinému.

Odehnal jsem křivku z pařízku a řekl jsem tiše:

„Váňo... Na tomhle místě jsem tě chtěl v zimě zabít.“

Mávl jen rukou:

„Nech toho. Co bylo, bylo. Dobře že jsme viděli červeného vrabce. Ryby sice nenachytáme, ale budeme mít šťastnou plavbu.“

Tentýž den večer před naším odjezdem z pevnosti vystrojil Bespojsk hostinu kozákům a vojákům, kteří zůstali. Na dvůr bylo vyneseno několik soudků vodky a ryb, v kuchyni se pekli tři sobi. Když se setmělo, zapálili uprostřed dvora velký oheň. Kozáci zpívali a skákali přes plameny.

Zatímco na dvoře byla zábava, důstojníci v kanceláři psali carevně dopis. V dopise se říkalo, že vypovězenci opouštějí navždy Kamčatku a carevně děkují za její velké dobrodiní. Poukazovali na bezpráví, které panuje v zemi, a vysmívali se plánům osvícené carevny. Dopis byl strašně dlouhý. Každý důstojník chtěl přidat své, aby Kateřinu co nejvíc pokořili. Dopis pověsili v kanceláři místo jejího obrazu. A obraz popadl starý Turčaninov a hnal se s ním na dvůr pevnosti.

U ohně Turčaninov vydal několik nesrozumitelných, ale strašlivých výkřiků, a všichni ho obstoupili. A on zvedl vysoko obraz

a hodil ho do ohně. Plamen zachvátil carevnin portrét. Turčaninov otevřel ústa a ukázal kozákům uříznutý jazyk. Chtěl něco vysvětlit. Ale pohled na uříznutý jazyk vysvětlil všecko i beze slov.

V tu chvíli vešel na dvůr Bespojsk. Vystoupil na velitelovo zápraží. Okamžitě byl obstoupen.

„Buďte sbohem, kamarádi!“ vykřikl hlasitě. „Nevzpomínejte na nás ve zlém!“

Kozáci mlčeli. Pak jeden z nich vyslovil prosbu.

„Měl bys nás vzít s sebou... Tady není žádný život. Loď je veliká...“

Ostatní se k němu přidali:

„Proč bys nás nemohl vzít?.. Přijede nový velitel a bude zle... Vem nás s sebou do té slunečné země...“

Bespojsk odpověděl:

„My se, kamarádi, ještě vrátíme. Nehledáme štěstí jenom pro sebe... Jen mějte strpení. Pobudeme ve šťastné zemi nějaký čas a pošleme pro vás loď... Jen čekejte a nezapomínejte na křivdy... A my svůj slib splníme...“

Toto prohlášení bylo uvítáno výkřiky hurá. Kozáci začali dokonce Bespojska vyhazovat do vzduchu. Ale vtom přišel Chruščov a řekl, že je čas nasedat do loďky. Za chvíli Bespojsk, Chruščov a Turčaninov odpluli na loď.

Snažil jsem se zdržet poslední kánoe co nejdéle. Stále jsem čekal na Parančina, a on pořád nešel. Vycházel jsem i na cestu za pevnost, ale ani tam jsem ho nepotkal. Napadlo mě, že si to rozmyslel, a vrátil jsem se do pevnosti.

Bylo už něco po půlnoci, když Panov zvolal, že je načase, aby odplula poslední kánoe. Spolu s hloučkem kozáků jsme vyšli ke břehu a začali nasedat.

Já se svou truhlou jsem nasedl první. Hned po mně tam skočil Nest, také jel na Taprobanu. Potom nastoupil Vaňka s obrovským rancem – odvázel popův majetek. Panov nasedl poslední.

Na břehu přešlapoval hlouček kozáků. Začali zpívat nějakou píseň na rozloučenou, ale najednou přestali a volali za námi:

„Přijed'te pro nás! Budem na vás čekat!“

Pomalu jsme odpluli od břehu doprostřed řeky.

Bylo dost teplo a už začínalo svítat. Velice matně jsem si představoval, že opouštím svou vlast, Kamčatku. Vaňka taky ztichl. Seděl vedle mne a plakal.

Bylo už úplné světlo, když jsme vpluli do Cekavky. Kolem teď plavala spousta ptáků jako na jaře. Když jsme se přiblížili, neochotně vzlétali a letěli nízko nad bělavou vodou. V dálce se už objevil Petr, lehce zahalený nízkou mlhou. Kousek dál hořela stařena Jelizaveta. Bespojsk ji dal spálit, aby nás na ní nemohli pronásledovat. Panov popoháněl veslaře. A v tu chvíli ze břehu někdo vykřikl.

Zastavili jsme se, volání se opakovalo. Platilo to zřejmě nám.

„Nestalo se něco?“ otázal se Panov. „Veslujte ke břehu.“

Začali jsme se přibližovat ke skalnatému břehu. Tam, v řídké mlze, stál Parančín, vedle něho ještě někdo a dva bílí sobi.

„Co se děje?“ zeptal se Panov zdola.

„Plujte sem!“

Kánoe přirazila ke břehu. Parančín hodil dolů velký pytel a sám se skutálel s ním. V druhé osobě na břehu jsem poznal Lukerju

Ivanovnu, Parančinovu manželku. Lukerja Ivanovna houkla na soby a sobi uskočili stranou. Skulila se dolů zrovna jako její muž.

„Kam se hrneš?“ zeptal se Panov, když uviděl, že se Parančin štrachá do kánoe.

„Jedu do království nebeského,“ odpověděl vážně Parančin.

„Velitel mi to dovolil.“

„A co tahle?“

„Ta nám bude v království nebeském vařit.“

Podíval jsem se na Panova prosebně. Zasmál se a nic nenamítal. Když jsme dorazili k lodi, bylo už všecko připraveno k odplutí. Do naší kánoe spustili rukojmí z pevnosti: kozáckého setníka Lemzakova a kormidelníka Sofjina. Sofjina Bespojsk jmenoval velitelem pevnosti a předal mu všechna potvrzení na peníze, na potraviny a kožešiny, které jsme zabrali.

Kánoe s rukojmími odrazila od lodě. Bespojsk dal rozkaz rumpálem zvednout kotvu. Od břehu vál slabý větřík. Kormidelník Zjablikov dal pokyn, jaké plachty se mají napnout.

Petr začal pomalu vyplouvat z Čekavky. Vypovězenci i lovci stáli mlčky na palubě s pohledem upřeným na známé břehy.

Najednou z kajuty vyšel Chruščov. Pravděpodobně spal. Ospalýma očima přehlédl břehy a uvědomil si, že odplouváme z Kamčatky.

Vykřikl zastřeným hlasem:

„Jsme volní...! Volní...! Hurá!“

A začal objímat Bespojska. Pak objal Panova, Baturina, lovce a všechny ostatní. Všichni vypovězenci následovali jeho příkladu. Gratulovali si, křičeli a objímali se. Bylo slyšet i pláč. Bespojsk si najednou stoupl na svůj kapitánský můstek a zařval do hlásné trouby:

„U sta hromů!... Hoši, palte sedm salv na rozloučenou s Kamčatkou!“

Kanóny byly okamžitě nabity. A ve chvíli, kdy se nad břehem vyhouplo slunce, z paluby Petra se ozvalo: Prásk!...Prásk!...

Ozvěna od břehu sedmkrát výstřely opakovala. Hned nato Bespojsk rozkázal napnout všechny plachty. Za svěžího větříku vyplul Petr z čekavského přístaviště, a poněkud nakloněn na levý bok, zamířil k jihu.

ČÁST DRUHÁ
KAMČATKA– PAŘÍŽ

1 Na moři

Dřív jsem vždycky jezdil jen na kánoích a batech po řece Velké a podél břehů Kamčatky, proto mi loď Petr připadala jako ohromné a spolehlivé plavidlo. Ve skutečnosti, jak se později ukázalo, to byla velmi stará dvoustěžňová obchodní loď holandského typu, jakých se za Petra I. stavělo v Rusku hodně. Měla nosnost dvě stě čtyřicet tun a ponor osm stop. Na palubě lodi ležel plachetní člun a loďka s vesly. A na stožárech bylo deset velkých plachet, z nichž každá měla svou funkci.

Loď byla vyzbrojena dobře. Na dolní palubě stálo osm děl a osm jsme jich vzali z pevnosti. S takovým dělostřelectvem jsme se cítili naprosto bezpečni, poněvadž tolik děl by se nenašlo v celém Ochotsku.

Jen jedno bylo špatné – na loď nastoupilo příliš mnoho lidí. Byla vypočtena na padesát osob, ale nás, jak se ukázalo, bylo devadesát šest. Z těch devadesáti šesti osob bylo:

vypovězenců.....	8
lovců a dělníků.....	32
námořníků z Petra a Jelizavety	39
ostatních.....	17

Do ostatních jsem patřil já a Vaňka, tři kormidelníci, dva úředníci, Parančín a jeho žena; dalších sedm žen byly manželky lovců, dvě nevolnice Sudějkinovy a žena Andrejanova. Ta poslední byla rybářka a jmenovala se Kalista. Námořník se s ní oženil dva dny před naším odplutím z Bolšerecka. Kromě toho s námi jel bolšerecký kupec Gulušnikov, šetrný, ale přihloupý chlapík. Myslel si, že v Říši slunce zbohatne. Bespojsk ho vzal s sebou, aby nakládal ryby a dohlížel na potraviny.

Lidi na lodi jsme spočítali, až když jsme zvedli plachty. A to už nebylo možno nikoho vysadit. Dlouho jsme se hádali, než si každý našel místočko na spaní.

Bespojsk se ubytoval v kapitánské kajutě a důstojníci v důstojnické. Jednu kajutu přidělili kormidelníkům. Námořníci zůstali

ve staré místnosti. A my všichni ostatní jsme se museli umístit na druhé palubě. Já s Vaňkou a Nestem jsme se uvelebili na podlaze u krajního děla. Z druhé strany se za dělem usadili Parancinovi. Mezi dalšími děly se rozložili lovci a dělníci.

Přestože nás byla taková spousta, měli jsme zásobu potravin víc než na měsíc. V komorách a v podpalubí jsme měli:

mouky.....	100 pudů
ryb.....	120“
naloženého masa	50“
velrybího tuku.....	30“
cukru.....	12“
čaje.....	12“
sýrů a másla.....	10“
vodky.....	5 soudků

Počítali jsme, že s takovými zásobami vystačíme přinejmenším do teplých krajin a tam snadno vyměníme různé věci za další potraviny. A na výměnu jsme toho měli plno.

Především jsme měli sto dvacet pušek, nepočítaje ty, které měl každý při sobě. Sto šavlí a šedesát pistolí. Různých železných předmětů – seker, hřebíků a lopat jsme měli padesát pudů. Z velitelské bolšerecké pokladny jsme vzali:

kožek sobolů.....	1900 kusů
kožek bobrů.....	748 kusů
kožek lišek.....	682 kusů

Kromě toho hodně drobných kožešin a dvě stě padesát medvědích kůží. Bespojsk řekl, že v Číně za ty kožešiny dostaneme milión španělských piastrů. Proto jsme neměli žádný strach, že cestou umřeme hladu.

První den plul Petr podél břehů Kamčatky, takže se zjevila našim očím úplně celá. Viděli jsme ohromné špičaté sopky, podobné stanům obrů. Jejich vrcholky byly pokryty sněhem. Viděli jsme holé drsné břehy. Od pevniny foukal studený vítr, ale nám byl vhod. Z

rozmluvy jsem vyrozuměl, že musíme zakotvit u jednoho z Kurilských ostrovů, abychom si napekli suchary na další cestu.

Druhý den ráno jsme se už vzdálili od břehů Kamčatky a vypluli jsme na otevřené moře. Potkávali jsme jen ledové kry a lachtany. Kvečeru druhého dne jsme připluli k ostrovu Alandu. U tohoto ostrova jsme se rozhodli zastavit. V noci jsme spustili kotvu, a když jsem vyšel ráno na palubu, uviděl jsem takovou verstu od naší loď vysoké útesy a spoustu různých ptáků, kroužících nad námi.

A právě tady, u ostrova Alandu, došlo k neštěstí, které jsem pokládal za stejně kruté, jako byla tatínkova smrt. Toho rána, dřív než se jelo na břeh péct chleba, dal Chruščov rozkaz, abychom přišli všichni nahoru. Posadili jsme se na palubě. Z ponuré olověné oblohy slabě sněžilo. Netušili jsme, o čem se bude jednat, a všichni jsme netrpělivě čekali na příchod důstojníků.

Důstojníci přišli a postavili se v odděleném hloučku. Chruščov řekl, že musíme zvolit kapitána loď a důstojníky. Bez nejmenšího dohadování byl za kapitána zvolen Bespojsk a za jeho pomocníky Chruščov a Wynblath. Panov, Štěpánov a kormidelníci měli mít na lodi strážní službu. Baturin byl určen velitelem dělostřelectva a Magnus Meder byl pověřen dohledem nad lazaretem a proviantem. Sudějkin byl na návrh veselé kopy námořníka Jerofejeva navržen za myče nádobí v kuchyni.

Bespojsk nám poděkoval za důvěru, ale hned dodal, že přijímá funkci kapitána jen s podmínkou, že jeho veškeré příkazy budou bezvýhradně plněny. Slíbili jsme. Potom se Bespojsk na chvíli odmlčel a pak dodal:

„Teď musíme, chlapci, řešit nejdůležitější otázku. Jakého kursu se máme držet? Jak máme plout?“

Té otázce patrně nikdo nerozuměl. Jak plout? Nejkratší cestou na Taprobanu, to je přece jasné!

„Rovnou na Taprobanu!“ vykřikli lovci. „Rovnou a žádný zdržování.“

Panov se hlasitě rozchechtal. Vůbec jsem nechápal, co ho tak rozesmálo. Bespojsk mu pokynul. Panov vyskočil na sud.

„Žádná Taprobana neexistuje, chlapci!“ vykřikl bujně. „Proto k ní nemůžeme zamířit. Musíme se rozhodnout, jakou cestou máme plout do Evropy.“

Nejdřív jsem si myslel, že jsem špatně slyšel. Přistoupil jsem k Panovovi a vykřikl:

„Chceme plout přímo na Taprobanu, a ne do Evropy!“

„Taprobana neexistuje. Kdo s námi nechce plout do Evropy, toho můžeme vysadit na tenhle ostrov.“

A ukázal na Aland.

Zavládlo zlověstné mlčení. Pak lovci hlasitě zvolali:

„Zrada! Je to zrada, kamarádi!“

Ale bylo to jen několik hlasů. Námořníci se usmívali stejně jako důstojníci. Věděli pravděpodobně dávno, že žádná Taprobana na světě není.

Měl jsem dojem, že se pode mnou prolomila paluba. Ani jsem nevěděl, co bych řekl, a prostě jsem se hlasitě rozplakal. Vedle mne plakal Vaňka. Strašně křičel a bědoval Parancin a jeho žena brečela ještě víc než on. Celým shromážděním zavládlo rozčilení. V zoufalství jsem přiběhl k Bespojskovi a popadl ho za ruku. Táhl jsem ho k sobě a stále opakoval:

„Řekněte mi, řekněte mi...“

„Neplač, chlapče,“ napomenul mě Bespojsk vlídně. „Panov má pravdu. Žádná Říše slunce neexistuje. Ale my najdeme místa ještě lepší.“

Měl jsem sto chutí zabít všechny důstojníky anebo se sám okamžitě vrhnout do moře. Podíval jsem se na lovce, mračili se. Možná že zvažovali svoje síly? Ale copak by nám pomohla vzpoura? I když naházíme důstojníky do moře, tak se přece Taprobana z vody nevynoří. Kromě toho, na straně důstojníků jsou námořníci. A je jich víc než nás.

Moje zoufalství bylo tak strašné, že jsem se nemohl vzpamatovat. Ležel jsem na palubě tváří dolů a myslel, že smrt mého otce teď nemá vůbec žádné ospravedlnění. Říše slunce neexistuje! Hvězda mého života zhasla!

Zatím se shromáždění částečně uklidnilo. A když jsem se zaposlouchal, Bespojsk právě vysvětloval, že se do Evropy můžeme dostat dvěma směry. Kolem Afriky je cesta dlouhá, muselo by se plout několik měsíců. Kolem Asie, od severu, je cesta o něco kratší, ale neprobádaná. V Ledovém oceáně jsou věčné ledy a ještě nikomu se nepodařilo jimi prorazit.

„Jaképak ledy?“ vykřikl Štěpánov. „Co nevidět bude léto! Poplavem kolem Asie! Jsme na mrazy zvyklí a oblečení máme!“

Začalo dohadování. Všichni byli při Štěpanovovi. Mráz a ledy nelekaly nikoho. Všem připadalo strašnější vedro v tropech, bouře a černí lidé. A cesta přes Ledový oceán byla aspoň desetkrát kratší.

Bespojsk se pokoušel mluvit o tom, že plout kolem Afriky je přece bezpečnější. V evropských koloniích se prý dají prodat kožešiny, doplnit zásoby potravin a koupit dobré mapy. Ale vtom propukla taková vřava, že nebylo rozumět slovu. Bespojsk mávl rukou a řekl:

„Tak dobře, u sta hromů! Když většina chce plout na sever, já se podrobím.“

Prohlásil schůzi za skončenou a dal odvézt mouku na břeh, aby se mohly napéct suchary.

2 Spiknutí

Dlouho jsem seděl na palubě nehnutě, s hlavou na kolenou. Za tu dobu skoro všichni stačili opustit loď. Loďka několikrát připlula a odplula. Kdo neodjel, svalil se a spal. Kolem všecho ztichlo. Jen o bok lodě šplouchala voda a křičeli ptáci, jak přelétali nad stěžněm. Vlekl jsem se dolů k dělu jako v mátohách.

Na podlaze u mé truhličky ležel Vaňka. Pořád ještě plakal a bědoval:

„Opustil jsem tátu a mámu. Tak jsem chtěl žít v Říši slunce...Co teď budu dělat v Evropě? Plavit se takovou hroznou dálku pro nic za nic...“

Seděl jsem opřen zády o dělo a díval se na plačícího Vaňku. Sám jsem už neplakal, ale Vaňkův pláč mě uklidňoval. Jako by plakal za mě. A já jsem zatím pomalu uvažoval. Moje situace byla značně horší než Vaňkova...

Najednou jsem uslyšel, jak z druhé strany děla Parančin řekl své ženě kamčadalsky:

„Musíme rychle zpátky. Nebo nedáme soby dohromady. Jestli se vrátíme zítra, seženeme je všechny do jednoho.“

„Jak to zpátky?“ naříkala Lukerja Ivanovna. „Lod' přece zpátky nepopluje. Říkala jsem ti, abychom nikam nejezdili. A teď máme neštěstí na krku. Evropu nikdo nezná. Možná že tam o rybách a sobech nemají ani poněť. Záhy nem kvůli tvé hlouposti.“

„Mlč už,“ řekl Parančin a slyšel jsem, jak se zvedl. „Ještě dneska se vrátíme domů. Kormidelníci dali souhlas k návratu zpátky. Úředníci budou při nich. Vzali je s sebou násilím. Zjablikov řekl, že zamíří zpátky do Bolšerecka.“

Zbystřil jsem sluch. Parančin už patrně měl celý plán, jak se vrátit. Stačil si dokonce promluvit i s kormidelníky. To se povedlo!

Samozřejmě, zatímco budou na břehu péct suchary, dá se přeseknout lano a napnout plachty. Námořníci, kteří zůstali, se dají zastrašit, protože pušky máme u sebe. Už jsem chtěl jít za Parančinem, ale vtom jsem dostal jiný nápad.

Parančin se může vrátit, sežene soby, odjede do tundry a bude tam žít, jak tam žil dosud. Ale my, já a lovci, jsme se přece zúčastnili obsazení pevnosti. Přijde nový velitel, nás všechny zavřou do sklepa a pak utlučou za účast v povstání. My se už na Kamčatku vrátit nemůžeme. Musíme plout s důstojníky, jinak nás čeká jistá smrt...

Všecky ty myšlenky mě utvrdily v tom, že Parančinův nápad musím překazit co nejdřív. Zapomněl jsem na svoje neštěstí a nehlučně se kradl po čtyřech. Parančin těžce vzdychal a namířil si to ke schodům. A já ho následoval tiše jako myš. Vystoupil jsem na horní palubu a vidím, jak Kamčadal vešel do kajuty kormidelníků. Věděl jsem, že ze všech kormidelníků jel na břeh jen Bočkarjov. Izmajlov a Zjablikov zůstali na lodi.

Dveře kabiny kormidelníků nebyly dovřeny. Proto jsem mohl slyšet, o čem tam mluví.

„Lodě se nedokážem zmocnit,“ říkal Izmajlov, „ale můžeme ji podpálit, aby nás nepronásledovali. A sami se vrátíme lodkou.“

A oni, ať si pěkně hačají na ostrově a papají vajíčka. My potom pro ně pošleme kozáky.“

„Správně!“ řekl Parančin. „Jak loďka připluje k lodi, vlezeme do ní a námořníky naházíme do vody.“

„Ale lano můžeme přeseknout už teď,“ navrhl Izmajlov.

„Potřebujeme jen, aby nás takových deset námořníků podpořilo. Pojdte k nim do kajuty a promluvíme s nimi.“

„Pozor, hoši,“ vmísil se Zjablikov, „ať nepřivoláme nějaké neštěstí.“

„Horší to už být nemůže,“ utrl se Izmajlov. „Máme pojit tady, nebo v Ledovém oceánu! Smrt jako smrt.“

Dál jsem už neposlouchal. Všecko bylo jasné. Běžel jsem do kajuty námořníků. Spali všichni na svých místech. Jen Andrejanov si něco šeptal se ženou. Pozval jsem ho k sobě.

„Andrejanove,“ řekl jsem, „ty přece víš, že žádná Říše slunce není?“

„No jo, není,“ odpověděl námořník. „Žádný neštěstí. Dost na tom, že jsme se dostali z Kamčatky.“

„Máš pravdu, Andrejanove. Ale máme na lodi spiknutí. Chtějí podpálit loď se vším všudy.“

„Kde jsou?“ zeptal se polekaně Andrejanov a překvapením až otevřel ústa.

„V kajutě kormidelníků.“

A hned jsem všechno Andrejanovovi pověděl. Neuvažoval dlouho.

„Musíme je tam zavřít,“ pošeptal mi. „Zapřeme dveře veslem, a pak to dáme vědět na břeh.“

Andrejanov popadl rychle sekeru a úlomek vesla. Tiše jsme se přiblížili ke kajutě kormidelníků, spiklenci tam ještě byli. Námořník zapřel dveře, a dokonce je přiklepl sekerou.

„Teď se ven nedostanou,“ mrkl na mě. „Já tady postojím, a ty jdi a řekni to některému důstojníkovi.“

Běžel jsem do důstojnické kajuty a zastihl jsem tam jen starého Baturina. Ale ten spal na svém lůžku, přímo v holínkách. V noci měl hlídku a teď odpočíval. Už jsem ho chtěl vzbudit, ale vtom můj pohled spočinul na podlaze. Byly na ní naházeny věci důstojníků: holínky, šachy, dýmky a knihy. A najednou jsem mezi knihami zahlédl známou hnědou vazbu – knihu o Říši slunce...

Teprve teď jsem si na ni vzpomněl. Jak to? Říše slunce neexistuje a kniha o ní existuje. Nepodvedli nás důstojníci? Chtějí plout do Evropy a Taprobanu před námi tají!

Ale na přemýšlení nebylo kdy. Popadl jsem knihu a strčil do kapsy. Pak jsem začal budit Baturina.

Baturin vyskočil, hned jak jsem ho šťouchl do boku. Když se dověděl o vzpouře, zatvářil se vyděšeně, popadl pistoli, šavli a hnal se ke dveřím. Spěchal jsem za ním. U kajuty kormidelníků se už shlukli lidé. Kormidelníci bouchali na dveře a kleli a Andrejanov s Pečininem drželi dveře zády.

„Vystřelte dvakrát z děla!“ přikázal Baturin. „Je třeba, aby se všichni vrátili na loď.“

Někdo běžel k dělu. Prásk! Prásk!

Nad ostrovem vzlétlo hejno ptáků. Dlouho létali v oblacích a pak znovu usedli na svá místa. Naše loďka se však neobjevovala.

Vystřelili jsme ještě jednou. A teprv pak jsme uviděli, že loďka odplouvá od břehu.

Bespojsk vystoupil na palubu mrzutý, myslel si, že jsme ho vyrušili zbytečně. Ale když mu Baturin řekl, oč jde, zbledl a dal rozkaz zavolat všechny na palubu.

Loďky i člun jeli několikrát ke břehu a zpátky. Mouku přivezli zpátky – nestačili ani zadělat. Přivezli hodně ptačích vajec. Bespojsk všechny svolal na zadní palubu.

„Jsem váš kapitán!“ vykřikl hrozivě jako nikdy. „Sami jste si mě zvolili. Podle námořních zákonů můžu naložit se vzbouřenci, jak sám chci. Jenže já to neudělám. Ať všichni rozhodnou, co máme udělat se zrádci, aby se takové případy neopakovaly.

„Smrt!“ řekl Panov.

„To není nutné,“ namítl Bespojsk. „Především je musíme podrobit výsledku.“

Předstoupily před nás sklíčené postavy Parančina a dvou kormidelníků. Parančin se dal okamžitě na pokání. S brekotem prohlásil, že jel jen kvůli Říši slunce. A když taková země není, tak se mu nikam z Kamčatky nechce. Kormidelníci se pokoušeli svou vinu popřít, ale nakonec se přiznali. Zjablikov padl před Bespojskem na kolena a prosil proboha za odpuštění.

Tím výslech skončil. Musel se vynést rozsudek. Bespojsk navrhl:

„Když nechtějí plout do Evropy, vysadíme je všechny na ostrov.“

Všichni ten návrh podpořili. Trest to nebyl nijak velký: ostrov Áland ležel blízko Kamčatky a naši zločinci se mohli někdy v budoucnu vrátit s rybáři zpátky. Do velkého člunu spustili sud sušených ryb, půl pytle mouky, dvě sekery a šavli. Parančin vyl jako lachtan, když nasedal do člunu, ale vysazení na břeh neodmítal. Za ním spustili jeho ženu. Pak slezl Izmajlov.

Ale Zjablikov nechtěl z lodě za živého boha. Vykřikoval, že ho budeme za plavby potřebovat a že už je odhodlán plout kamkoliv. Líbal Bespojskovi a Panovovi nohy. Je jisté, že pro nás bylo těžké ztratit dva kormidelníky najednou. Tak mu Bespojsk dovolil zůstat.

Když člun odrazil od lodě, zvolal jsem:

„Sbohem, Parančine! Můžeš bydlet v mém domku.“

Kamčadal mávl rukou.

„Kdypak se dostaneme domů? To už možná ani tvůj dům nebude. Pojed', Ljoňko, s námi. Odkážu ti soby.“

Ustoupil jsem od zábradlí. Bylo mi Parančina líto a už jsem mu jeho zradu odpustil. Když se to tak vezme, proč by měl jet do Evropy? Vždyť konec konců, důstojníci mají sami vinu na vzpouře. Obelstili nás...

Ale v tom okamžiku jsem si vzpomněl, že mám v kapse knížku o Říši slunce. To přece měnilo celou věc! Možná že nás tehdy důstojníci vůbec nepodvedli, ale podvádějí nás teď. Třeba Říše slunce existuje, ale oni tam nechtějí plout. Nemohl jsem to vyřešit, protože jsem si nemohl přečíst knížku – byla francouzská.

Avšak naděje ve mně přece jen vzklíčila.

Díval jsem se, jak se vzdaluje člun s Parančinem. V tom okamžiku se někdo dotkl mého ramene. Ohlédl jsem se, za mnou stál Bespojsk.

„Stav se u mě,“ řekl tiše. Následoval jsem ho. Dobře si svou kajutu zařídil. Na zdi visely mosazné hodiny a ještě nějaké přístroje. Na stole ležely mapy.

„To ty jsi odhalil spiknutí?“ zeptal se Polák prostě.

„Ano.“

„Jsi pašák. Chceš bydlet se mnou v kajutě?“

Nejdřív jsem chtěl odmítnout. Bylo mi hanba nechat Vaňku samotného. Ale pak mě napadlo, že mě Bespojsk může naučit francouzsky a já si přečtu knihu. Proto jsem odpověděl:

„Chci.“

„Jsi hodný chlapec,“ řekl Bespojsk. „A já tě budu všeličemu učit. Přines si sem svou truhlu, spát budeš na tomhle kanapíčku.“

Jen mi sem nevod' psa, a ať je v kajutě vždycky čisto. Musí se každý den mýt podlaha a otírat stěny. Rozumíš?“

„Rozumím.“

„Postupně tě naučím mořeplavectví.“

„A francouzsky taky?“

„Když chceš, tak i francouzsky. Zatím budeš plavčíkem a musíš plnit všechny moje rozkazy. Říkej mi kapitáne.“

„Rozkaz, kapitáne. Kdy mě začnete učit francouzsky?“

„Třeba hned.“

A napsal na papír latinskou a ruskou abecedu.

„Tohle se nauč do zítřka,“ nařídil.

„Rozkaz, kapitáne!“

A od toho dne jsem byl plavčíkem.

3 Na sever

Zvedli jsme kotvu druhý den časně ráno. Petr plul kolem ostrova, Parančin a Izmajlov za námi něco volali. Ale nerozuměli jsme, jestli nám nadávají, nebo přejí šťastnou cestu. Na rozloučenou jsem Parančinovi zamával kožešinovou halenou. Nevím, jestli se domyslí, že mu posílám poslední pozdrav.

Několik příštích dnů jsme pluli na sever za pěkného příznivého větru. Předháněly nás velryby, které s příchodem léta plují taky na sever. A vstříc nám letěli černí orlové a ještě nějakí neznámí ptáci. Kromě toho pluly s námi, hnány větrem, ledové kry.

Moře bylo den ze dne hrozivější a hrozivější. Ker stále přibývalo a voda pod kalnou oblohou vypadala těžká a černá jako rybí tuk. Kolem dvacátého května z mlhy vyplul Beringův ostrov. Na něm jsme krátce zastavili, napekli suchary, načerpali pitnou vodu a pustili se dál, zase na sever.

Bydlel jsem teď v kajutě s Bespojskem a všichni na lodi mi říkali plavčíku. Bespojsk se mnou mluvil málo a vůbec mě neučil. Už jsem se naučil nazpaměť abecedu a byl jsem připraven číst francouzsky, ale kapitán neměl na vyučování čas. Zato úkolů mi dával hodně, takže jsem celý den lítal po lodi jako splašený. Někdy jsem zaběhl na dolní palubu k Nestovi a Vaňkovi, kterého moc mrzelo, že jsem ho opustil. Snažil jsem se ho uklidnit, jak jsem mohl, ale zatím jsem se mu o knize, kterou jsem vzal v důstojnické kajutě, nezmínil. Vždyť jestli Říše slunce skutečně existovala, pak jsme se od ní vzdalovali...

Zatím se lovci smířili s tím, že žádná Taprobana není. Dokonce i ti největší prud'asové si dělali jeden z druhého legraci, když se v řeči někdo zmínil o Taprobaně. A nemohl jsem jim to mít za zlé. Lapin a Sibajev, prostí a hrubí vousáči, se nemohli věčně rmoutit svým zklamáním a zhrzenými nadějemi. Kuzněcov byl moudřejší a chytřejší, jenže ten byl tak nadšen plavbou, že mu bylo naprosto jedno, jakým směrem se pluje. Andrejanov, všestranně šikovný člověk, pořád něco kutil a teď už jen snil o tom, jak se usídlí s manželkou v Evropě. Ostatně všichni počítali s tím, že v Evropě bude možno výhodně prodat kožešiny i loď a pak si najít práci.

Já si strašně přál kamarádit s někým, kdo by mohl se mnou sdílet tajné naděje. Vaňka mi nestačil. Po dlouhém snažení se mi zdálo, že jsem našel vhodné lidi. Především to byli dva bratři Loginovi, mladí dělníci z Bolšerecka. Nechali rybářské práce jen proto, aby mohli jet do Říše slunce. Pak lovec Alexej Popov, vyprávěč a písničkář, který celou svou duší uvěřil v Taprobanu a velice zesmutněl, když důstojníci prohlásili, že neexistuje.

A konečně vtipálek námořník Jerofejev, podobný spíš strašáku do zelí. Ani teď si nedal ujít příležitost a každou chvíli vykřikoval, že plujeme na Taprobanu. Pravda, dělal to jen proto, aby kamarády pozlobil. Ale bylo vidět, že na Říši slunce myslí stále. Se všemi čtyřmi jsem se pokusil promluvit, ale odhalit jim všecky své úmysly jsem se zatím neodvážil. Neměl jsem přece žádné důkazy, že Říše slunce opravdu existuje. Když je to tak, nikdo by mi stejně neuvěřil.

A knížka stále ležela nepřečtena na dně mé truhly, kde předtím tatínek skladoval střelný prach. Právě tak jako on svého času střelný prach, tak jsem já pokládal tu knihu za své bohatství, povzbuzovala mě v těžkých chvílích a živila ve mně naději.

Když jsem si v noci lehal na kanapátko, utěšoval jsem se myšlenkou, že nevadí, když teď míříme na sever; stejně za čas vyrostu, budu námořníkem a nikdo mě od cestování neodvrátí. A moje první plavba bude samozřejmě na Taprobanu.

Zatím jsme pluli na sever; přestože byl konec května, z nebe se nepřetržitě valily ohromné spousty mokrého sněhu. Lepil se na lana, na plachty, na palubu a za noc všecko pokryl jednolitou ledovou krou. Na palubě jsme ji po ránu osekávali, ale plachty a lana

zůstávaly těžké, samý led. To taky ovlivňovalo chod lodě. Ve dne spolu s vločkami sněhu kroužili nad lodí nějací černobílí ptáci. Lovci říkali, že to jsou kormoráni. Lítali nízko nad palubou a podobali se velkým vločkám sněhu. Nic jiného živého jsme široko daleko neviděli.

Květen se chýlil ku konci, ale každým dnem bylo chladněji a chladněji, jako by roční doby změnily svůj směr. Vaňka silně kašlal, stejně jako celá posádka. Na dolní palubě byla veliká zima, a třebaže byly všem vydány medvědí kůže, nemocných stále přibývalo. Doktor Meder se je pokoušel léčit, ale neměl potřebné léky. Přicházel každý den rozzlobený s hlášením ke kapitánovi, že brzy onemocní všichni.

Kapitán vstával každé ráno mrzutý a chodil na palubu jako na těžkou zkoušku. Teď jsme pluli skoro ustavičně mezi ledovými krami. Pravda, tloukly loď svými hranami dosti mírně, ale já jsem slyšel, jak si Bespojsk říká sám pro sebe, skláněje se nad mapou: „Zatím ještě pořád postupujeme kupředu. Ale jestli se přižene bouře, tak z toho nevyvážném.“

A tečkami na mapě označoval, kde právě jsme. Prvního června se ke mně otočil a řekl:

„Bude bouře, u sta hromů! Říkal jsem, že nemůžeme plout na sever. Teď poznáme, zač je toho loket!“

Kv ečeru se skutečně rozpoutala bouře.

Snad ani nebyla tak silná, jenže ledy na vodě zvětšovaly nebezpečí.

Kapitán dal rozkaz stáhnout horní plachty. Dva námořníci spadli ze zledovatělých stěžňů, a jeden z nich, Meškov, si zlámal nohu.

Kapitán s důstojníky strávili na palubě celou noc. Bylo světlo jako vždycky v létě v těchto šířkách. Všecko kolem vypadalo šedě a voda byla černobílá. Naše loď nadskakovala a praskala ve všech spárách. Ledové vlny se přelévaly přes palubu a v podpalubí se objevila voda. Bespojsk nařídil odčerpávat ji pumpou.

A tak jsme střídavě pumpovali vodu bez nejmenší naděje na úspěch. Kolem třetí hodiny ranní jsem unavený a prokřehlý sešel na dolní palubu a přistoupil k Vaňkovi. Už třetí den jím lomcovala zimnice a ležel pod svou kožešinou v bezvědomí. Ale přesto mě poznal.

„Umírám, Ljoňko,“ řekl. „To mám za to, že jsem utekl z domova. Potápíme se, vid’?“

„Nepotápíme.“

„Lžeš, potápíme. Proč jsi mokrý?“

„Na palubě je hodně vody.“

„Au, umírám!“

A strašlivě zasténal. Jako ozvěna zasténali i jiní nemocní a rozplakaly se ženy. Loď tančila na vlnách, ale na dolní palubě šla na člověka větší hrůza než na horní. Chtěl jsem už odejít, když jsem zaslechl Čulošnikova, jak říká:

„Divím se vám, kamarádi, že jste zticha. Když bylo domluveno jet do teplých krajin, tak se měla úmluva dodržet. Když takhle poplujeme dál, octneme se mezi velrybami. Žádejte, aby Polák obrátil loď. Když ho požádáte všichni, určitě bude souhlasit.“

„Ještě jsme neminuli Čukotku,“ řekl Panov. „A dál, jak říkají námořníci, to bude ještě mnohem horší,“

„Bespojsk na jih nepojede,“ řekl basem Sibajev.

Tím by mohla rozmluva skončit, ale já jsem dál nečekal. Prolezl jsem po čtyřech mezi spícími a nemocnými a octl se u Sibajeva. Pošeptal jsem mu:

„Kamarádi, Bespojsk bude souhlasit s cestou na jih. To důstojníci ho přinutili jet na sever, aby byli dřív v Evropě. Když ho požádáme, aby změnil kurs, určitě bude souhlasit.“

„Ty myslíš, že jo?“ zeptal se nejistě Sibajev. „Tak se musíme s chlapci domluvit. Jdi na palubu. Řekni jim, aby sem chodili po jednom, jako by se šli ohřát. Nejdřív zavolej námořníky. Rozumíš?“

„Co na tom bylo nesrozumitelného? Vyběhl jsem na palubu.“

Vítr stále sílil a sníh vířil jako opravdová metelice. Ledové kry se pomalu zvedaly a klesaly na vlnách a každým okamžikem mohly rozmačkat naši lodičku. Paluba se houpala jako houpačka.

S bídou jsem se dostal k čerpadlu a šeptl Lapinovi, který byl naším lodivodem.

„Jdi nenápadně dolů. Sibajev ti něco chce.“

„Teď nemůžu. Vidíš, co se tady děje. V podpalubí je taková stopa vody.“

„Jdi, povídám. Něco ti chce. Vodu odčerpáme i bez tebe.“

Lapin si domyslel, že jde o něco důležitého. Šel klidně po palubě. Byl námořník každým coulem i nohy měl vytrénované. Chodil i za bouře úplně bez držení. Přišlo ráno, ale bouře nezeslábla. Vody v podpalubí stále přibývalo. Už jsme si mysleli, že je v lodi díra. Ale přišla i naděje na záchranu.

Za noc se všichni námořníci po jednom vystřídali na druhé palubě a souhlasili s žádostí o změnu kursu. Ráno se vítr poněkud ztišil; kapitán šel odpočívat do kajuty. Hned za ním šel Sibajev, Lapin, Andrejanov a Pečinin. Já jsem nešel, ačkoliv jsem byl zvědav, jak to dopadne. Za malou chvíli Bespojsk vyhlédl ze dveří a zavolal:

„Plavčíku! Zavolej sem Chruščova, Wryblatha a Panova.“

Přivedl jsem důstojníky a slyšel jsem, jak v kajutě začala debata o změně kursu. Důstojníci se dlouho nepřeli – stav lodě byl příliš kritický. I celá posádka trvala na změně kursu. Když jsem za malou chvíli vešel do kajuty s horkou vodou na čaj, Bespojsk už ukazoval na mapě, kde právě jsme.

„Musíme nejdřív přistat u břehů Ameriky a opravit loď,“ říkal. „A pak teprv můžeme plout na jih.“

„A je to odtud daleko do Ameriky?“ zeptal se Sibajev.

„Ne, není.“

„No tak plujeme do Ameriky!“

Vyřítíl jsem se z kajuty a pelášil na dolní palubu. Přihnal jsem se k Vaňkovi, ale ten ležel bez hnutí. Polekal jsem se, že umřel.

„Vaňko!“ vykřikl jsem ze všech sil. „Umřels, nebo co?“

„Au! Co je?“ breptal Vaňka z rozespání. „Ještě žiju!“

„Probud' se, Vaňko!“ vykřikl jsem. „Nejdřív poplujeme do Ameriky a pak na jih do teplých krajin. Až budeš na sluníčku, uzdravíš se jedna dvě.“

„Ba ne... Stejně umřu...“

Nemohl jsem to vydržet. Naklonil jsem se k němu co nejbliž a řekl úplně tiše:

„Neumřeš, Vaňko, Říše slunce existuje. Poplujeme na jih a dojedem na Taprobanu.“

Vaňka nadzvedl hlavu:

„A nelžeš?“

„Nelžu. Něco ti ukážu. Uvidíš sám...“

Bespojskovi toho dne nebyl dopřán odpočinek. Po bezesné noci vyšel na palubu znovu. A vtom před mýma očima loď změnila směr. Jenže jsme nepluli na jih, ale na východ, k Americe.

4 Obrat o 180°

Ukázalo se, že Amerika není za horami. Hned druhý den k polednímu jsme mezi krami zpozorovali loďku. Začali jsme volat a mávat rukama, aby se k nám přiblížila, a za chvíli k nám na palubu vystoupili dva Čukčové v halenách z tuleních střev.

Vyptali jsme se pomocí posunků, jak daleko je země. Ukázali na východ. Při tom opakovali slovo Aljaksina. Napadlo nás, že mluví o ruské zemi, o Aljašce.

Loď byla ještě stále obklopena ledovými krami, ale už se trochu vyčasilo. Vyhouplo se slunce a zbarvilo ledy na jasně zeleno a na modro. Paluba začala osychat, ale v podpalubí ještě stále byla voda. V šest hodin večer jsme spatřili zem. A pozdě večer jsme zakotvili.

Ráno poslal kapitán člun pod velením Kuzněcova, aby prozkoumal břeh a dal vědět, zda nejsou nablízku Indiáni nebo lovci. Za Kuzněcovem jsem vlezl do člunu já. Připluli jsme ke břehu podobnému našemu kamčatskému. Vyskočil jsem na zem první a hlasitě hvízdal. Tak jsme tedy dorazili do Ameriky!

Obešli jsme břeh, a když jsme se přesvědčili, že je liduprázdný, vystřelili jsme z pušky. Hned nato jsme postavili stan a zapálili oheň. Člun plul na lodd' pro ostatní. Po kymácení na lodi měl člověk při chůzi po zemi divný pocit – připadalo nám, že se nám Amerika pohybuje pod nohama. Když byli všichni převezeni, Panov rozdělil lidi na tři skupiny. Jedni šli do lesa pro dříví. Druzí na lov a chytat ryby. A námořníci jeli prohlédnout loď. Báli se, že Petr má pod ponorovou čarou trhlinu.

V Americe jsme pobyli všeho všudy pět dní. Ukázalo se, že loď je v pořádku, a to bylo naše největší štěstí. Uspořádali jsme náklad, napekli spoustu sucharů a naplnili vodou všechny naše sudy. S lovem jsme měli smůlu. Lovci za celou tu dobu zastřelili jen pět tuleňů. A ryby nechytily vůbec žádné; buď jsme přijeli brzy, nebo pozdě.

Desátého června jsme odpluli od břehů Ameriky. Na místě, kde jsme tábořili, jsme nechali sloupek, na kterém jsme napsali, že stojí na 64° šířky.

A teď jsme tedy pluli na jih. Za několik dní už nebylo vidět v oceáně ledy. Voda i obloha byly modré a po palubě se proháněl vlahý větřík. Hned v prvních pěkných dnech se všichni naši nemocní vyškrabali na palubu a prohlásili, že už je jim dobře. A opravdu, stonat teď bylo těžké – všechny naše nesnáze byly za námi a budoucnost byla jasná. Mířili jsme k Japonsku, počítali jsme, že tam prodáme část našich kožešin a uděláme si zásoby všeho nejnnutnějšího pro plavbu v tropech. Kromě toho jsme ještě měli v plánu opravit v Japonsku Petra.

První týden naší plavby od Ameriky byl nejzdařilejší. Počasí bylo čím dál lepší, takže jsme se až začali bát, aby nás nepotkalo něco zlého. A naše obavy se bohužel splnily. Nastalo strašné vedro. Na vedra nikdo z nás nebyl zvyklý a v našich kožešinových papachách a holínkách nám bylo příšerně. A pak se hruly další trampoty.

Začnu tím, že se začala kazit pitná voda. Pak praskly vedrem dva největší sudy. Kapitán dal rozkaz snížit denní dávku, poněvadž plavba do Japonska byla ještě dlouhá a na cestě nebyly žádné ostrovy. A v té době se Štěpánov ukázal.

Hned od začátku naší plavby se kamarádil s úředníky Sudějkinem a Rjuminem, a také s kormidelníky. První čas myl Sudějkin v kuchyni nádobí svědomitě. Ale pak se rozstonal a lehl si na druhé palubě. Když se uzdravil, odmítl jít do kuchyně. Nakreslil na palubě šachovnici a hrál se Štěpánovem celý den šachy. A když nehráli, tak si pořád něco v koutech šuškali s kormidelníky.

Kromě kormidelníků a úředníků bylo ve společnosti Štěpánova ještě několik námořníků. Dohromady jich mohlo být tak deset, ale my všichni na lodi jsme cítili, že nepřijemností s nimi bude až až. A nemýlili jsme se. Když Bespojsk svolal všechny na palubu a oznámil, že se musí snížit dávky vody, Štěpánov vykřikl první:

„S tím nesouhlasíme! Zjablikov říká, že za tři dny budeme v Japonsku.“

„To není pravda,“ řekl Bespojsk. „Budeme muset plout ještě nejméně dva týdny.“

Štěpánov se nevzdával:

„To se uvidí. Navrhuju dávky vody nesnižovat. Proč vodou šetřit. Beztoho už ztuchla.“

Na lodi věděl každý, že se voda skutečně kazí. Proto většina byla při Štěpanovovi.

„Dobře,“ souhlasil Bespojsk zneklidněně, „pijte po dvou hrnečcích. Ale upozorňuju vás, že k pevnině poplujeme dlouho. A nebude to žádná legrace.“

Tehdy jeho slovům nevěnoval nikdo pozornost, poněvadž žízni na moři nikdo netrpěl. Ale uplynuly tři dny a země nebyla k spatření. Měli jsme už jen čtyři sudy vody, to znamená na čtyři dny, kdybychom pili jen po jednom hrnku. Dál se zjistilo, že máme nedostatek potravin. Několik sudů nasolených ryb se zkazilo a šířilo strašlivý puch po celé lodi. Meder je dal hodit do moře. Suchary jsme už snědli a mouka došla. Zbývalo jen trochu sušených ryb, a to bylo všecko. Bespojsk nás znovu svolal na zadní palubu. Hovořil o těžkostech.

A Štěpánov zas začal křičet:

„Nebojte se, hoši! Zítra spatříme matičku zem!“

Ale teď mu nikdo nevěřil. Všichni souhlasili se zmenšením porcí. Bylo už ale pozdě.

Ani druhý den, ani třetí a čtvrtý den jsme zemi nespátřili. Bylo strašné vedro, že se bosýma nohama nedalo chodit po palubě.

Voda se vydávala teplá a jen po čtvrt hrnku. Doktor Meder zkoušel z mořské vody vařit čaj. Ale ten se nedal pít. Vyvolával zvracení. Mnozí z posádky dostali bolení břicha a dolní paluba se znovu proměnila v lazaret. Bylo tam k zalknutí.

Ženy nám ušily bílé košile z lněného plátna, ale i v nich bylo horko. Lili jsme na sebe mořskou vodu z věder, ale žízeň se tím nezmenšovala. Mně ustavičně hučelo v uších, nevím, bylo-li to z hladu nebo žízně. Nemohl jsem už tak rychle běhat a plnit kapitánovy příkazy.

K dovršení všech nesnází vítr zeslábl a my se po moři sotva vlekli. Na lodi začaly hádky, dokonce i rvačky. Klid nebyl ani ve

dne, ani v noci. Pamatuju se, že jednou v noci na naši kapitánskou kajutu začal bouchat Vaňka.

„Ljoňko, vstávej...! Ljoňko! Kapitáne...!“

„Co se děje?“

„Na palubě je schůze. Štěpánov ji svolal.“

„Jaká schůze?“ vykřikl Bespojsk a vyskočil z lůžka.

„Všichni mají žízeň.“

„Nemáme přece vodu.“

„To vím. Štěpánov navrhuje, aby se rozdělila vodka.“

Bespojsk si natáhl kalhoty, zastrčil za pás pistoli a hnal se bos na palubu. Křikl na mě:

„Ljoňko, rychle, vzbud' Panova a Chruščova. Ať se ozbrojí.“

Vzbudil jsem důstojníky a přišel s nimi na palubu. Noc se chýlila k ránu a část oblohy byla žlutozelená. U stěžně stál malý hlouček lidí. Byli to Štěpanovovi přívrženci. Z dolní paluby se ozvaly hlasy. Polonazí námořníci šli nahoru. Když se sešlo hodně lidí, Bespojsk se zeptal:

„Tak co se děje?“

„Chceme pít!“ křičeli všichni.

„Nemáme vodu,“ odpověděl Bespojsk. „Sami jste ji vypili. A teď' ustal vítr. Kdy doplujeme k zemi, nevím. Snad zítra. Mějte strpení. Víte dobře, že voda došla.“

„Je vodka!“ zařval Štěpánov. „Pět soudků. Je snad horší než voda?“

„Styd' se, Štěpánove!“ okřikl ho Panov. „Pamatuj, že jsi šlechtic. Máš být příkladem.“

„Uprostřed oceánu šlechtici nejsou!“ odpověděl Štěpánov. „Šlechta je v Petrohradu. Co se budem bavit. Vodku sem! Sklenku pro každého.“

„Vodku vám nedám,“ řekl Bespojsk a vyndal pistoli.

„My se tě nebudem ptát,“ prohlásil drze Štěpánov. „Hoši, kdo chce vodku, pojd'te sem.“

Štěpanovovi přívrženci u stěžně se rozestoupili.

Na palubě stál soudek s vodkou. Vzbouřenci ho asi už v noci přikutáleli z komory a už si i trochu přihnuli. Na hlídce přece stál Bočkarjov, jejich přítel.

Štěpánov měl najednou v ruce hrnek a zvolal:

„Kdo má žízeň, ke mně!“

Okamžik všichni stáli bez pohnutí. Najednou Jerofejev zařval:

„Připijem si, chlapci, na Taprobanu!“

A vrhl se k soudku. Ostatní ho následovali. Každý měl sucho v ústech, proto bylo pochopitelné, že mu tak rychle podlehli.

Nejdřív pili z hrnku, jeden po druhém a pak soudek převrhli. Vodka tekla po palubě. Chlapi padli na zem a začali lízat podlahu. U louže vodky se strhla pranice. Bespojsk zastrčil pistoli za pás a tiše se zeptal:

„Co teď budem dělat?“

Důstojníci mlčeli. Ani Panov nevěděl, co na to odpovědět. Jediný Sibajev se ušklíbl a řekl:

„Je to jasné. Až se všichni opijí, Štěpánova svážeme a přede všemi dáme zpráskat.“

Důstojníkům se Sibajevův návrh nelíbil. A bylo těžké ho uskutečnit. S Bespojskem zůstalo všeho všudy několik lidí. Vodka mnohým pomátla rozum. Dokonce i Andrejanov se neudržel a lízl si z paluby. Ale když ho Sibajev zavolal a nařídil mu, aby šel pro pušku, poslechl. Jerofejev se k nám taky přidal. Já jsem ale viděl, že se to bez rvačky neobejde, tak jsem běžel dolů a začal skládat do pytle prachovnice (prachovnice – nádoba na střelný prach. Pozn. překl.), aby opilí chlapi neměli střelný prach. Když jsem se s tím pytlem objevil na palubě, vodka už byla všecka slízaná a Štěpánov řval a mával hrnkem:

„Kamarádi, v komoře jsou ještě čtyři soudky. Jdeme!“

Všichni, kdo se na rozkaz Sibajeva stačili ozbrojit, i důstojníci, se postavili ke dveřím komory. Naším cílem teď nebylo zpráskat Štěpánova, ale aspoň zachránit vodku, nebo nás opilá posádka všechny hodí přes palubu. Jen pušky v našich rukou jim bránily přiblížit se k nám. Štěpánov řval pořád ještě s hrnkem v ruce:

„Přineste sem pušky! Nikoho nenecháme naživu!“

Vtom Bespojsk střelil z pistole Štěpánova do nohy a ten se s klením svalil. Povstalci okamžitě ztichli. A Bespojsk křikl:

„Obvažte ho!“

To platilo Mederovi. Ale Jerofejev si myslel, že se má Štěpánov svázat, a začal mu stahovat ruce řemenem. Ale vtom už přiběhl Meder a Štěpánova odnesli do kajuty. Ukázalo se, že zranění není nebezpečné, ale nebyla voda na vymytí rány. Tak ji opláchli vodkou. Potom svázali dva křiklouny, námořníky Lisicyna a Kudrina, a ostatním bylo nařízeno, aby se šli prospat.

Bespojsk přidělil Panovovi na palubě stráž, a sám si šel lehnout. Ale naše situace i po potlačení vzpoury zůstala špatná. Neměli jsme co pít ani jíst. K obědu jsme si uvařili polévku z amerických tuleních kůží. Nachlemstali jsme se té ztuchlé bryndy a rozešli se. A k večeru se námořníci začali zase shlukovat a něco si povídali. Vaňka mi v noci zašeptal:

„Poslyš, Ljoňko, hlídej si Nesta. Já za něj neručím. Námořníci ho chtějí v noci sníst.“

Přešel mi mráz po zádech. Nest obvykle spal v noci s Vaňkou na dolní palubě. Bespojsk mi nedovolil vodit ho do kajuty. A mohlo by se to docela dobře stát, že by ho v noci snědli, když už se pustili do tuleních kůží. Rozhodl jsem se, že strávím celou noc na palubě s

Nestem. Neodjeli jsme z Kamčatky proto, abychom tak bídne skončili. Usadil jsem se na palubě poblíž příďe a objal psa kolem krku.

Nest těžce dýchal. Několikrát ten den chtěl skočit do oceánu, takže jsem ho přivázal provazem k rumpálu. Abych si dodal trochu odvahy, myslel jsem na Taprobanu. Ty myšlenky mě neposílily.

Naopak, bylo mi do pláče. Ale netekly mi slzy. Jen jsem křivil tvář a vzlykal. Nebe se zatáhlo mraky. Ale s deštěm se nedalo počítat – skrz mraky prosvítaly bledé hvězdy. Z dolní paluby ke mně doléhalo sténání a pláč žen. Ale pomalu se na lodi všechno začalo uklidňovat.

Dlouho jsem zápasil se spánkem. Nakonec jsem to nevydržel a usnul, s tváří v Nestově chundelatém kožichu.

Jak dlouho jsem spal, nevím. Pamatuju se jen, že Nest najednou vyskočil a tím jsem se vzbudil. Měl jsem dojem, že mi někdo chce vyrvat psa, přitiskl jsem ho k sobě ještě pevněji.

Rozhlédl jsem se. Nablízku nikdo nebyl. Nest stál, větřil a pak najednou táhle zavyl. Tak vyl tenkrát v noci v tundře, když jsme s Vaňkou zabloudili.

Stíkl jsem mu suchou tlamu rukou a snažil jsem se ho povalit, ale nepovedlo se mi to. Věděl jsem, že kamčatský pes dokáže výt celou noc, a polekal jsem se. Vzbudí se hladoví námořníci a vzpomenou si, že na lodi je ještě maso. V tu chvíli se ozvaly na palubě kroky.

Uviděl jsem ve tmě doktora Medera. Šel v dlouhé bílé košili, s holí v ruce. Sklonil se ke mně a zeptal se šeptem:

„Pes vyl?“

„Ano.“

„Když vyla, tak to znamená, že tamhle je země...“

A ukázal holí dopředu. Šli jsme spolu na kapitánský můstek. Tam stál Chruščov. Meder mu sdělil svůj předpoklad. Chruščov mávl rukou.

„Kapitán říká, že Japonsko se objeví tak za čtyři dny.“

„Lžeš,“ řekl Meder. „Musí se měřit voda. Nebo uvíznem na kamenech.“

„Proč ne, můžeme provést měření. Ljoňko, skoč pro kapitána.“

Probudil jsem kapitána a přivedl ho na palubu. Několikrát zívá a dal rozkaz shodit olovnici. Jerofejev běžel pro provaz.

„Třicet stop!“ zařval najednou na celou loď. A ozvěna opakovala slova z vody.

„Kotvu!“ křikl Bespojsk.

Shodili kotvu. Rumpál chvíli rachotil. Kotva rychle dolehla na dno. V tu chvíli už byli všichni na nohou. Stáli na palubě a dívali se do dálky.

A když se začal rozplývat jitřní soumrak a obloha znachověla, z oceánu se vynořil jako temný stín ostrov. Byl úplně blízko nás, takovou polovinu versty. A jen díky Nestovi jsme na něj v noci nenarazili.

„Čluny!“ zavelel Bespojsk, jakmile se ukázaly jasné obrysy ostrova. Nikdo samozřejmě neatálel. Loďku i člun spustili v jednom mžiku. A Lapin a ještě několik námořníků ani na loďky nečekali. Shodili košile, skočili do vody a plavali kraulem k blízké zemi, prskající jako tuleni.

5 Ostrov, který není na mapách

Přesně naproti Petrovi se vlévala z ostrova do oceánu maličká říčka, široká takové tři sáhy. Nejdřív jsme z ní jen pili. A když jsme se napili, skočili jsme se vykoupat. Zatím už skoro všichni dopluli ke břehu. Dokonce i raněný Štěpánov se přivlekl podpírán Mederem. Na lodi zůstal jen Bespojsk, Turčaninov a nemocní.

Dopravili jsme jim loďkou pět soudků vody a několik ryb, které jsme na místě chytili rukama. Na ostrově nebylo nikde vidět obydlí, ani lidské stopy jsme nenašli. Proto jsme se bez nejmenší opatrnosti rozdělili do skupin a rozešli se, abychom nalovili nějakou zvěř. Já jsem šel s Vaňkou a Nestem proti proudu řeky. Nikdy v životě jsem se neprocházel v tak nádherném lese!

Topoly, duby a javory nebyly nízké a křivolaké jako u nás na Kamčatce, ale obrovské, nevídané výšky. Cedry, které by muselo obejmout několik lidí, stály jako svíčky a zdálo se, že svými dlouhými jehlami sahají k oblakům. Rákosí a stepní býlí podél řeky

bylo vyšší než člověk. Ptáci se žlutými ocasy nám vylétali přímo zpod nohou. Ale my jsme je nestříleli, chtěli jsme ulovit něco většího. Cesta lesem byla obtížná. Snažili jsme se držet břehu, a tak jsme místy čvachtali přímo ve vodě. Neušli jsme ani verstu, když jsme na druhém břehu řeky spatřili žlutého jelena, jak z houští vystrčil hlavu. Parohy měl krátké, tupé, a nohy velice tenké.

Nest, třebaže se mu na Kamčatce zakazovalo honit soby, vyrazil k říčce a Vaňka střílel jelena přímo do hlavy. Z jelena vytryskla krev až do vody, padl a zaškubal nohama. Neváhali jsme ani chvíli a všichni tři jsme se přebrodili přes řeku.

Uřízli jsme zvířeti zadní nohu a snědli okamžitě každý kus syrového masa. Dali jsme i Nestovi. A pak jsme se vysvlékli, rozvěsili šatstvo na keře a začali si povídat.

„Leonide!“ oslovil mě Vaňka poněkud slavnostně. „My vlastně do teďka jaksepatří nevíme, jestli Taprobana vůbec na světě existuje. Tvoje knížka nedokazuje nic, poněvadž v ní nerozumíme ani slovo. Já si spíš myslím, že žádná Taprobana není. Teď poslouchej dál. Je

nás celkem sto lidí, flinkat se po mořích nás pekelně unavilo! Tenhle ostrov je neobydlený, a já ještě lepší místo na zemi neviděl. Pojd', navrhneme lovcům, abychom tady zůstali navždycky. Postavíme si tu domky, ochočíme si jeleny. Možná že se nám tady nebude bydlet hůř než v Říši slunce.“

„Na to nemůžeme myslet,“ odpověděl jsem smutně. „Jakápak je tady Říše slunce? I do tropů je to daleko...“

Na chvílku jsem se odmlčel a pak jsem dodal:

„Váňo, buď kamarád, nezmiňuj se o tom lovcům. Když zůstanou tady, tak Taprobanu do smrti neuvidíme.“

Nestačili jsme se domluvit. V houští stepního býlí se ozvaly hlasy, zavolali jsme je. Přišel k nám Andrejanov, Jerofejev a ještě tři muži. Uviděli jelena a hned ho chtěli upéct. Ale než rozdělali oheň, snědli ho syrového – tak byli všichni vyhladovělí.

Když se námořníci najedli, začali mluvit o tom, že by se mělo zůstat tady na ostrově. Ten nápad měli asi všichni. Nikomu se nechtělo zpátky na moře a snášet útrapy znovu.

„Jenže důstojníci tady nezůstanou,“ řekl Andrejanov. „Povídá se, že Bespojsk má v Polsku ženu a syna.“

„Jak to, že ne?“ vykřikl Jerofejev. „Když tady zůstaneme my, tak oni taky. Bude tady krásný život. Viděl jsem v lese tučné slepičky. Prase tady taky proběhlo. Nejdřív jsem si myslel, že je to vlk!“

Vtom se vmísili do hovoru i jiní. Lovec Alexej Popov řekl, že tady v lese rostou plané višně a jablka. Krátce, nikdo ani slovem nic nenamítal proti tomu, že by bylo dobré tady zůstat. Jenom my s Vaňkou jsme mlčeli. Už jsem málem otevřel pusu a začal mluvit o Taprobaně, ale dostal jsem strach, že se mi všichni vysmějí. Náš rozhovor skončil tím, že jsme vzali kůži a parohy a zamířili k táboru.

Na břehu to vypadalo jako na opravdovém trhu. Lovci přinášeli jeleny, ptactvo a vejce. Sibajev dokonce přitáhl divoké prase, bylo to možná to, které viděl Jerofejev. Stěží je donesl. Z lodě přijel Bespojsk. Nařídil postavit stany z plachetnic. Ženy zapálily oheň, vařily polévku a pekly zvěřinu. Všichni se vraceli do tábora rozradostnění. Bratři Loginovovi přinesli několik želv a Panov z nich vařil polévku. Když se všichni najedli a napili, přišla řeč na to, že by

nebylo špatné zůstat na ostrově. Nejdřív si to šeptali, a pak Sibajev přistoupil k Bespojskovi a řekl:

„Naši mě prosili, abych vám vyřídil, že bychom měli zůstat na ostrově. Les je tady nádherný i zvěře, co hrdlo ráčí. Lepší místo se nenajde.“

Jerofejev dodal:

„Náš Petřík už je moc starý. Jestli poplujeme dál, octnem se v bouři a zaručeně se potopíme. Tady je taky Taprobana.“

A všichni najednou jednohlasně spustili:

„Dál se plout nemůže! Chceme zůstat tady. Už jsme si užili dost.“

Zatajil se mi dech. Tak tedy je s naší plavbou konec!...

Najednou Panov vykřikl:

„Vy jste se, hoši, zbláznili! Copak se můžeme stěhovat na pustý ostrov? Kde vezmeme střelný prach, až nám dojde? Na to jste nepomysleli? Kdo chce, ať tady zůstane, ale my pojedeme na Petru dál.“

Jerofejev se rozchechtal:

„A kdo vám bez námořníků zvedne plachty?“

Panov až zrudl zlostí a zařval:

„Dobře, nějak to zvládnem! Kdo chce odjet, ať přistoupí ke mně!“

Já jsem běžel první. Za mnou Vaňka. Pak přistoupili kormidelníci, úředníci a důstojníci. Několik námořníků. Celkem nás bylo asi dvacet. Vtom promluvil Bespojsk:

„Musíme se, kamarádi, rozejít v dobrém. Necháme vám tady všecko, co můžeme, a sami pojedeme dál. Souhlasíte?“

„Ne, nesouhlasíme!“ odpověděl za všechny Lapin. „Co bychom tady bez lodě dělali? Musíme přece mít spojení s pevninou. My si Petra vzít nedáme.“

Nevím, jak by ten rozhovor skončil, ale právě v tom okamžiku se vrátil do tábora Kuzněcov. Byl to neúnavný průzkumník a vždycky se dostal nejdál. I teď se vrátil poslední. Přistoupil k ohni, na všechny se podíval a hodil na zem nějaké kameny.

Všichni nechali dohadování. Přistoupili blíž a vykřikli:

„Co je tohle?“

Kuzněcov odpověděl prostě:

„Copak nevidíte? Čisté zlato.“

Nastal zmatek. Dokonce i důstojníci si začali prohlížet jeho nález. Což teprve Čulošnikov, ten ječel jako kluk. Přitiskl si kameny k sobě a vykřikl:

„Kluci zlatý, to nám sám pámbu poslal za naše utrpení!“

Když se všichni trošku uklidnili, Sibajev se zeptal:

„A je tam toho zlata hodně?“

„Je ho tam celá hora,“ odpověděl Kuzněcov. „Tak se leskne, až přecházejí oči.“

„Zůstanem!“ vypálil Štěpánov. „Kdyby mě nebolela noha, běžel bych tam hned. Hotová věc, zůstanem tady všichni!“

Teď bylo nebezpečné odporovat. Bespojsk, Wynblath a Panov si něco tiše šeptali. Konečně se Bespojsk zvedl, nadhodil si na dlani kameny a řekl:

„To se musí ověřit. Co když to není zlato?“

Ale všichni vykřikli:

„Je to zlato, je! Je těžké a leskne se!...“

Celá noc uběhla v debatách a dohadování. Mluvílo se o tom, kde se budou stavět domy a kdo s kým bude bydlet. Kameny oškrabávali noži, házeli je do ohně. Bylo rozhodnuto, že se hned po rozbřesku půjde k zlaté hoře. Zdřímli si teprve k ránu.

Všichni ještě spali, když Bespojsk vyšel ze svého stanu a vystřelil jednou z pistole. Vyskočili jsme a on zvolal:

„Kamarádi! Doktor Meder říká, že to není zlato, ale klam.“

Za ním vyšel Panov a začal se smát:

„Za takové zlato dostanete leda pár pohlavků. Budete kopat celý rok, a ve skutečnosti nemá za groš ceny.“

Znovu se všichni vzrušili. Nevypadalo to, že by důstojníci lhali. Do Evropy se jim sice chtělo, ale proč by si nemohli vzít na loď zlato? Tím spíš, že by to nedalo žádnou námahu. Ještě se nestačili rozhodnout, když promluvil Bespojsk:

„Chlapci! Když jsme se rozhodli, že všichni zůstaneme tady a budeme opracovávat zlato, pak nemám námitek. Jenže to musíme provést s rozumem. Především si musíme ověřit znalci, je-li to opravdu zlato. Mám za to, že odtud poplujeme do Japonska takový

týden. Pojedme tam a dejme si to ověřit. Můžeme tam kromě toho prodat i kožešiny. Za utržené peníze si koupíme koně, krávy, nářadí a střelný prach. Vrátime se sem za měsíc a budeme mít všechno. Souhlasíte?“

Ten plán se všem líbil. Jenom Čulošnikov vykřikl:

„A co když nám tu zatím naše zlato někdo ukradne?“

Bespojsk se rozesmál:

„Můžeme u té hory postavit oddíl s kanóny.“

Všichni se rozchechtali. Bespojskův plán byl přijat. Na ostrově však nikdo nechtěl zůstat. Co když zlato nebude pravé, říkali. A pak, co kdyby se, nedej pámbu, loď nevrátila. Všichni chtěli jet do Japonska a co nejdřív se vrátit.

Potom se šli podívat na zlatou horu. Hora byla za lesem, takových šest verst od našeho tábora. Skutečně se celá leskla, jenže bylo těžké věřit, že je to ryzí zlato. Každý si nabral do pytle zlatých hrud, co mohl unést, jen důstojníci si nevzali nic.

V příštích dnech jsme se rychle připravovali k odjezdu. Sudy jsme naplnili vodou, nasolili maso a natrhali různé byliny. Postříleli jsme na ostrově skoro všechno divoké ptactvo. Ten, kdo byl chtivý, tahal celé dni od skály zlaté kameny, až se na Petru dalo těžko projít.

Před odjezdem jsme na břehu přibili desku s nápisem:

„Tento ostrov, nevyznačený na mapách, byl nazván ostrov Vody. Byl objeven lodí Petr pod velením kapitána Bespojska. Posádka loď prohlašuje ostrov za svůj majetek a má v úmyslu zde založit kolonii. Nyní loď podniká plavbu do Japonska, ale brzy se vrátí. 21. června roku 1771.“

Všecky naše přípravy byly skončeny 22. června. A ráno toho dne jsme za příznivého větru zvedli kotvu a pluli do Japonska. V hloubi duše jsem pevně doufal, že se na ostrov Vody nevrátíme.

6 Japonsko

Tiché teplé moře a hejna létajících ryb nad vodou. K naší velké radosti nám ty ryby padaly až na palubu a my z nich rovnou vařili polévku. Tak lehce jsme k rybám ještě nikdy nepřišli!

Po čtyřech dnech plavby jsme začali potkávat rybářské loďky. Pravda, jakmile nás rybáři zahlédli, napnuli plachty a odplouvali na různé strany. Ale moře s loďkami už se nezdálo takové pusté. Měli jsme naději, že brzy uvidíme Japonsko.

27. června jsme propluli kolem ostrova, který se zdál neobydlený. Druhý den jsme potkali tři lodě s krátkými stěžni a malými plachtami. A za další den jsme spatřili proužek země, který se táhl přes celý obzor. Kapitán nám řekl, že to je Japonsko.

Připlouvali jsme ke břehu a stále jsme měřili hloubku. Konečně olovnice dosáhla dna. Teď jsme už viděli hory porostlé lesy, domky na břehu, a dokonce lidi. Jak jsme se potom dověděli, bylo to město Uzilpačar. Kapitán zamířil s lodí do zálivu, který se hemžil loďkami. Velké podivné lodě, docela jiné než naše, nám bránily vidět břeh. Zakotvili jsme uprostřed zálivu. Okamžitě nás obklopila spousta loďek. V loďkách stáli žlutí polonazí lidé a polekaně křičeli:

„Holand!... Holand!...“

Někteří Japonci měli v loďkách ryby. Různými posunky jsme jim dávali na srozuměnou, že bychom si chtěli s nimi něco vyměnit. Ale ani jeden Japonec k nám nešel na palubu. Podle jejich gest jsme pochopili, že kdyby nám dali ryby, tak by jim usekli hlavu.

Brzy nastala noc. Kapitán dal rozkaz připravit děla a postavit na palubu ozbrojené strážce. Řekl, že v noci by Japonci mohli napadnout naši loď a všechny nás pobít. Ale k žádnému přepadení v noci nedošlo. Vyšel jsem několikrát na palubu a viděl jsem jen, že nedaleko od naší lodě hlídkovaly dvě japonské loďky. Na každé z nich svítila dvě kulatá žlutá světla jako oči vlka. Japonci na sebe ve tmě volali. Na jedné z loďek Japonec tenkým hlasem zpíval nějakou tesknou píseň. Ráno byly loďky pryč.

Všichni jsme vstali časně. Bespojsk po rozmluvě s důstojníky vyslal posly ke guvernérovi města. Napsal dopis v holandské řeči, v kterém mu sděloval, že máme na lodi různé vzácné kožešiny, které chceme prodat. S dopisem zároveň poslal soboly, bobry, a dokonce dvě medvědí kůže. Dopis měl odnést Wynblath, Kuzněcov a několik námořníků.

Wynblath si oblékl Nilovův kaftan, třírohý klobouk a opásal se kordem. Druhý Nilovův kaftan si oblékl Kuzněcov. Nikdo z

ostatních neměl slušné oblečení. Námořníci měli špinavé košile a kožešinové papachy. Bespojsk zakázal brát si na břeh kožešinové čepice, poněvadž v nich každý vypadal jako loupežník. I košilemi museli vzít čisté.

Zatímco se poslově vypravovali, sestoupil jsem na dolní palubu a povídám Vaňkovi:

„Vzal sis s sebou ten nový kabát?“

„Vzal, to se ví. Mám ho v ranci.“

„A kožené holínky?“

„Jsou tam taky.“

„Rychle je vyndež. Jdu s poselstvím, musím se naporádit.“

Vaňka vyndal z rance svoje šaty a podal mi je. Přitom mě proboha prosil, abych mu neroztrhl kabát, ve kterém v Bolšerecku chodil jen do kostela. Oblékl jsem se jako milostpán a vyšel na palubu. Kapitán mě okamžitě včlenil do Wynblathovy družiny, jen ještě poručil, abych si vzal šavli. Andrejanov si taky vzal šavli a jel s námi. Poslední sestoupil do člunu Jerofejev.

I ten se chtěl stůj co stůj podívat do Japonska. Člun odplul. Na břehu stálo dobrých dva tisíce Japonců. Všichni byli oblečeni pestře. Měli na sobě červená, žlutá a zelená kimona, a vlasy se jim leskly, jako by je měli mokré. Klobouk z nich neměl nikdo. Většina si chránila hlavy slunečnky, a někteří dokonce vějíři. Ti stáli směšně ohnutí. Všichni Japonci nás pozorovali s neskryvanou zvědavostí, zatímco jsme vystupovali.

Jakmile jsme byli už všichni na pevnině, ze zástupu vystoupili dva muži, každý měl dvě šavle za pasem. Poklonili se hluboce Wynblanthovi, a my jsme se hluboce poklonili zase jim. Wynblath s nimi začal mluvit různými jazyky, ale Japonci mu nerozuměli vůbec nic a jen se klaněli. Nato Wynblath vyndal dopis a začal jím mávat ve vzduchu. Tomu Japonci porozuměli. Jeden z nich něco hlasitě vykřikl a zástup se okamžitě rozestoupil. Přistavili nám nosítka. Wynblath nařídil čtyřem námořníkům, aby zůstali u člunu, a sám si vlezl do nosítek. Do dalších nosítek se usadil Kuzněcov, potom já a všichni ostatní. Když si Jerofejev sedal do nosítek, řehtal se jako blázen a křičel, že ho ještě v životě nikdo nechoval.

Nesli nás ulicemi města. Domky po obou stranách cesty byly malinké a jeden jako druhý. Na domcích byly praporky a větrné korouhvičky, které ukazovaly směr větru. Na konci ulice stál japonský kostel. Podle něho stáli japonští popové v bílých pláštích a tloukli do měděných táčů. Hned vedle pouštěli nazí kluci na provázku k nebi papírové draky. Naše nosítka zastavila před nízkým vchodem s červenou stříškou.

Všichni jsme sestoupili a šli dál. V zahradě nás uvítali tři Japonci, kteří se zas hluboce klaněli a pokrčovali kolena. Pak nás odvedli do nízkého domu a my se octli ve velikánském pokoji, ověšeném obrazy. Na samém konci pokoje seděl na zemi starý člověk s drobnou vrásčitou tváří. Usmál se na nás a my jsme se poklonili. Pak stařík vykřikl:

„Holand?“

Zřejmě se ptal, jestli jsme Holanďané.

Wynblath zavrtěl hlavou. Pak ten muž vykřikl:

„Braki?“

Nevím, na co se chtěl zeptat. Wynblath pokrčil rameny.

„Tu Tunguli?“ zeptal se Japonec.

„Rusi,“ odpověděl Wynblath.

Vtom vzal stařík hůl a uhodil do bubnu, který stál vedle něho. V okamžiku vešlo šest Japonců. Stařík jim něco přikázal a za chvíli přinesli velkou zeměpisnou mapu. Japonec Wynblathovi naznačil, že má k němu přistoupit. Já jsem taky přistoupil, ačkoli to znamení mi nepatřilo.

Mapa byla veliká a moc stará. Sotva jsem na ní poznal Japonsko a Afriku. Naše Kamčatka na ní vůbec nebyla. Japonec se díval na Wynblatha tázavě a ukazoval prstem po moři, patrně se chtěl dovědět, kam plujeme. Wynblath odpověděl za hezku chvíli a dlouho si prohlížel mapu. Taky jsem si začal prohlížet Indii. A vtom jsem uviděl, že až úplně dole na mapě je zakreslen velký kulatý ostrov. A na něm byl latinský nápis:

TAPROBANA

Vyrazilo mi to dech. Co to znamená? Dokonce Japonci mají na mapě Taprobanu, a nám chce někdo namluvit, že neexistuje.

Chtěl jsem zavolat na Andrejanova a Jerofejeva, aby se šli podívat, ale vzpomněl jsem si, že neumějí číst. Chtěl jsem křiknout na Japonce: „My plujeme na Taprobanu!“

Ale Wynblath už zatím našel Evropu, ukázal na ni a řekl:

„Evropa.“

Mapu okamžitě odnesli a bylo po Taprobaně.

Ostatní jednání mě málo zajímalo. Wynblath předal Japonci dopis, ten ho přitiskl na prsa, ale ukazoval gesty, že přečíst si ho nemůže. Tak Wynblath poručil, aby rozložil kůže, a začal vysvětlovat, že je dáva guvernérovi darem. Ale ten vrtěl záporně hlavou a ukazoval, že ho pověsí, jestli kůže přijme. Pak Wynblath otevřel ústa a předstíral, jako by jedl a pil. To Japonec pochopil a přikývl... Za chvíli nás odvedli do vedlejšího pokoje.

Tam nějaká žena vzala velmi opatrně naše kožešiny a místo toho podala Wynblathovi košíček květin. Pak přišel Japonce se dvěma šavlemi a naznačil, že mě doprovodí na loď.

Teď jsem už nevnímal, co se kolem mne dělo. Donesli nás v nosítkách ke břehu a za doprovodu Japonců jsme nasedli do člunu. Spolu s námi pluly dvě japonské loďky plné potravin.

Díval jsem se na vodu, na břeh, ale nic jsem neviděl. Měl jsem jen jedinou utkvělou myšlenku – když je Taprobana na mapách, jak teď odhalit celé posádce podvod důstojníků? Jak zamířit naši loď ke břehům šťastné říše?

Návrat na ostrov Vody mi teď připadal jako s ničím nesrovnatelné neštěstí. Jednání důstojníků jsem pokládal za zločin. A nám všem, lovcům i námořníkům, jsem nadával ohromných pitomců, že si nechali utajit veliký ostrov, označený na mapách. Pokusil jsem se promluvit o Taprobaně s Andrejanovem.

Ale on mě hrubě odbyl:

„Nech toho! Máme těch pohádek dost!“

A to mi vzalo veškerou chuť v hovoru pokračovat. Až jsem lítostí zavřel oči. Bespojsk nás uvítal na palubě v Chruščovově kaftanu a v jeho bílých punčochách. Velice zdvořile Japonce pozdravil a nakázal přinést na palubu stoličky. My všichni jsme se shlukli kolem. Japonce pronesl dlouhou řeč, ale nikdo mu nerozuměl.

Bespojsk mu odpověděl holandsky. A zas nikdo ničemu nerozuměl, Japonci samozřejmě také nic nechápali.

Já jsem se zatím trochu vzpamatoval z těžkých myšlenek. A když po Bespojskově řeči zavládlo mlčení, řekl jsem tiše:

„Kapitáne, kormidelník Bočkarjov se na Kamčatce vychloubal, že umí japonsky.“

Bespojsk vykřikl:

„Zavolejte Bočkarjova!“

Bočkarjov se dostavil. Nejdřív prohlásil, že zapomněl všechna japonská slova. Ale pak Japonci přece něco řekl a ten mu odpověděl.

„Zeptejte se ho, jestli se tady dá koupit dobytek!“ vykřikl Bespojsk.

Bočkarjov začal mluvit pomalu, hledal slova. Japonec odpověděl a kormidelník to přeložil:

„Říká, že mají dobytka málo a že ho neprodávají. Říká, že podle japonských zákonů se u nich nesmí obchodovat s cizinci. Prosí, aby už nikdo z nás nejezdil na břeh.“

Tak jsme konečně začali Japoncům rozumět. Rozmluva se protáhla. Já jsem dal Vaňkovi znamení a šli jsme na druhou palubu. Tam jsem mu řekl, že jsem viděl na mapě Taprobanu a že k ní máme mnohem blíže než do Evropy.

Vaňku to překvapilo, přímo rozčílilo, ale nic kloudného mi poradit nemohl. Rozhodli jsme se, že budeme vyčkávat a jednat dál podle okolností, a hlavně že se budeme ze všech sil bránit návratu na ostrov Vody.

Když jsme se vrátili na palubu, rozmluva s Japoncem už byla u konce. Dohodli se na tom, že Bespojsk pojedje ke gubernátorovi sám a požádá ho o dovolení nakoupit dobytek. Japonec odjel s prosbou, abychom přijali potraviny jako dar.

Okamžitě po jeho odjezdu jsme začali vykládat japonské loďky. Bylo tam dvacet pytlů rýže, bedna čaje, nasolené ryby, šest beden sušeného ovoce a sud rýžové vodky. Kromě toho několik košů pomerančů, které jsme nikdy předtím nejedli. Ochutnali jsme je a poznali, že jsou na světě i chutnější věci než cedrové ořechy.

Na druhý den se Bespojsk přichystal k cestě na břeh. Vybral si do své družiny největší a nejvoustatější chlapy, aby Japonce udivil.

Proto mě s sebou nevzali. Jel s ním Sibajev, Baturin, Lapin, Panov a Bočkarjov. Dali jsme jim s sebou do loďky hodně kožešin a několik lahví ruské vodky. Kromě toho vzal Bespojsk s sebou kousky našeho zlata, aby ho dal vyzkoušet japonským znalcům.

Čekali jsme na návrat našich celý den velice netrpělivě. Vždyť od toho závisel osud celé naší další plavby!

Ale Bespojsk se nevracel dlouho do noci. Když už byla úplná tma, od vody se rozlehlo volání:

„Hej, spusťte žebřík!“

To volal Lapin. Vyběhli jsme mu naproti a jeho první slova byla:

„Kamarádi, hod'te to vaše zlato do vody! Je to tak, jak jsem říkal. Japonci se nám vysmáli...“

Sibajev jeho slova potvrdil. Námořníci nejdřív reptali, ale pak začali všechno to kamení házet do vody. Obzvlášť jsme se činili my s Vaňkou ačkoli ruda nebyla naše. Takovou jsme měli radost, že s tím zlatem je konec. Bespojsk a Panov se na loď nevrátili, zůstali nocovat u guvernéra.

Lapin a Sibajev pak vyprávěli, jak je guvernér báječně přijal, a hostil dokonce čajem, ale bez cukru. Úřední jednání bylo odloženo na příští den. Aby jednání mělo lepší průběh, Panov se vrátil na loď pro dary. Vzal s sebou vodku, pistole, několik pušek a odjel znovu na břeh.

Druhý den ráno přivezl Panov na loď několik bohatých Japonců. Ti, dřív než vystoupili na palubu, požádali, abychom ucpali děla. Zacpali jsme jícny hadry a pak Japonci přišli na loď. Podrobili všechno důkladné prohlídce, jeden z nich dokonce nakreslil na papír všechny stěžně a ráhna. Když si Japonci prohlédli loď, Chruščov je pohostil vodkou. Ta jim rychle stoupla do hlavy, začali se hlasitě smát a odjížděli velmi neradi.

Bespojsk se vrátil od guvernéra až třetí den. Svolal všechny na palubu a oznámil, že jednání nedospělo k žádnému konci. Guvernér by s námi rád obchodoval, ale podle japonských zákonů se na obchodování s cizinci musí žádat o povolení u samého císaře, a to by si vyžádalo nejméně půl roku. Proto nám guvernér poradil, abychom

jeli na jih Japonska. Tam je jednak víc dobytka, a jednak se obchodování s cizinci nebere tak přísně.

Když Bespojsk dokončil svoje hlášení, Panov zvolal:

„Na kterého čerta teď potřebujeme dobytek, když na ostrově není zlato! Copak poplujeme zpátky? Mějte rozum, hoši!“

Na to všichni lovci i námořníci odpověděli:

„Ostrov nemůžeme nechat jen tak! Co země tam leží ladem! Musíme se tam rozhodně vrátit. Tam je přece nádherná půda samá černozem! A co ten les! A řeka! Jak bychom se mohli zříct takového ostrova? Takových míst je na světě pomalu.“

Zkrátka, chlapi láteřili, až konečně bylo dohodnuto, že nakoupíme dobytek na jihu Japonska a vrátíme se zpět.

Ale Panov pořád reptal. Za nic se nemohl smířit s myšlenkou, že nepoplujeme do Evropy. Pořád křičel:

„Já zpátky nepojedu! Radši vystoupím na břeh. A nebudu jistě sám...“

Ale nikdo si ho nevšímal, poněvadž Bespojsk a ostatní důstojníci mlčeli. Druhý den ráno japonský guvernér poslal Bespojskovi dary:

celý koš nádobí, pomalovaného rybami a raky. Dva štůčky červeného a modrého hedvábí, bednu psacího papíru, tuš a štětce. A navíc šavli ze zlata.

Kromě toho přijel na loď asi šestnáctiletý japonský chlapec v žlutém kimonu, jen tak bez kalhot. Guvernér prosil, abychom ho vzali s sebou na jih; chtěl se dostat do Evropy. Bespojsk mě s ním seznámil:

„Tady máš, Ljoňko, nového kamaráda, jmenuje se Rinzo. Budete se spolu učit francouzsky.“

Tys mě toho naučil! pomyslil jsem si. A jak se s takovým kamarádem má člověk domluvit? Ale měl jsem radost, že Rinzo byl tady, možná že to teď s tím učením bude doopravdy lepší.

Pro začátek mi Bespojsk řekl, abych Japonci ukázal latinská písmena a naučil ho je vyslovovat. Vysvětlil jsem mu to, ale pořádně jsem se při tom zapotil.

Druhého srpna dal kapitán rozkaz vystřelit sedmkrát z děla.

Pak jsme Petra otočili, nahnuli jsme plachty a opustili město Uzilpačar. Rybáři z přístaviště za námi volali:

„Ili, ilan!“

Náš Japonec mával vějířem a něco jim odpovídal. Vypluli jsme ze zálivu dobře, ale nějaká zvláštní radost na lodi nevládla. Námořníci kleli, že se kvůli kravám zase musí plahočit po mořích.

Zato my s Vaňkou jsme se radovali a jásali. Petr mířil na jih, a to bylo pro nás to nejdůležitější.

7 Toulky po mořích

Celé příští dny jsme pluli podél břehů Japonska. Několikrát jsme se pokoušeli přistát u pevniny a vylodit se, ale pokaždé jsme měli smůlu. Jakmile jsme se přiblížili, seběhli se ozbrojení Japonci a spustili takový řev, že nás přešla veškerá chuť vystoupit na břeh. Náš Japonec Rinzo nám prostřednictvím Bočkarjova řekl, že nás mají za mořské piráty a že uděláme lip, když se nevylodíme. Totéž se opakovalo i dál, takže jsme se začali obávat, jestli si z nás guvernér Uzilpačaru nevystřelil, když nás poslal na jih. Tady byli Japonci daleko vyděšenější než na severu. Ale vracet se na sever se nám nechtělo, a tak jsme pluli stále kupředu v naději, že někde prodáme kožešiny a koupíme dobytek. Celou tu dobu bylo strašné vedro a mnozí krváceli z nosu. Doktor Meder pouštěl žilou každému, kdo si to přál, ale nijak to nepomáhalo. Mně bylo taky z nezvyku těžko, ale nevěšel jsem hlavu. A to proto, že Bespojsk skutečně začal mě a Japonce učit francouzsky. A pustil se do nás s takovou vervou, že jsem sotva stačil všechno si pamatovat.

Během dne nám ukazoval spoustu věcí a říkal, jak se jmenují francouzsky. Ukázal například na Nesta a řekl: „le chien“ nebo zvedl ruce a řekl: „le ciel.“ Japonec si zapisoval slova japonsky a já je psal latinkou. Potom jsme se je dlouho učili nazpaměť a navzájem se zkoušeli. Takovým způsobem jsem se denně naučil spoustu slov.

A časně ráno, dokud ještě všichni spali, jsem bral tajně knihu o Říši slunce, vylézal na stěžeň a pouštěl se do čtení. Ale ničemu jsem nerozuměl. Dni utíkaly, učil jsem se novým slovům, ale knize jsem

nerozuměl stejně jako předtím. Nabyl jsem přesvědčení, že francouzských, slov je nekonečně moc.

Nedařilo se nám valně ani na lodi. Potraviny docházely, voda se kazila. Bylo třeba aspoň naplnit sudy, ale nebyla k tomu nejmenší příležitost: Japonci nám pořád nedovolovali přistát u břehu. Námořníci je teď pokládali za naše největší nepřátele. A taky právem; byli jsme u břehu a mohli jsme zemřít hlady a žízni. Ale nezemřeli jsme, jen jsme se museli stát piráty. Došlo k tomu takto.

Jednoho rána se Bespojsk podíval na obzor a prohlásil, že bude bouře a že se musíme schovat do nějakého zálivu. Změnili jsme kurs a pluli k pevnině, naštěstí žádné obydlí na břehu nebylo. Blížící se déšť nás dokonce těšil. Počítali jsme s tím, že nachytáme do sudů vodu a v měkké vodě si vypereme košile. Nízká mračna se nám valila přes cestu a občas zahřmělo. Potom se najednou přihnal víchr a plachty se hrozivě zatřepotaly. Bespojsk dal rozkaz sejmut horní plachtu a pomalu jsme pluli ke břehu. Země byla docela blízko.

Abychom neuvízli na mělčině, vyslali jsme napřed loďku s Kuzněcovem, Rinzem a námořníky. My jsme se nehnuli z místa a čekali na signál, je-li v zálivu všecko v pořádku.

Najednou se z loďky, která odplula za skalnatou kosu, ozvaly výkřiky a dva výstřely. Pak jsme si všimli, že se loďka rychle vrací. Kuzněcov volal, že v zálivu stojí japonská nákladní bárka a že se z ní střílí z luků. Jedna střela dokonce zasáhla Rinza do ruky.

Ale poněvadž se bouře blížila, rozhodli jsme se přesto vplout do zálivu. Tam skutečně nedaleko břehu stála velká nízká bárka se svinutými plachtami. Po její palubě pobíhali lidé. Jakmile nás spatřili, spustili hrozný křik a začali po nás střílet šípy.

Samozřejmě že šípy nedolétaly až k nám, padaly do vody. Panov zvolal:

„Kamarádi, dejte se do nich!“

A všichni se hned hnali dolů pro pušky. Když jsme byli připraveni k boji, Bespojsk dal rozkaz vystřelit jednou naslepo z děla.

Zahřměl výstřel a Japonci rázem ztichli. Bespojsk zavelel:

„Těsně přirazit! Zahákovat se!“

Začali jsme se blížít k bárce.

Japonci zpozorovali náš manévr, ihned odhodili zbraně a začali skákat do vody. Když jsme zastavili vedle japonského plavidla, nebyl na něm jediný člověk.

V tom okamžiku se všichni vrhli na palubu bárky a sešli dolů. V podpalubí byla červená měď v prutech a bílé hrnečky. A ve špižírně jsme našli pytle rýže, čaje, sušené ryby, vodku a vodu. Začali jsme všecky potraviny přenášet na loď, poněvadž jsme to všecko pokládali za své, když nám Japonci nechtěli nic dát po dobrém.

Tu najednou vyskočil na palubu Japonec s ovázanou tváří. Vrhli jsme se na něj, povalili ho, ale ukázalo se, že si to Jerofejev oblékl japonské kimono, aby nás vystrašil. Zatímco jsme se smáli a přenášeli potraviny, na břehu se objevili skuteční Japonci.

Blížili se s praporem, a táhli s sebou dokonce i kanón. Poněvadž se nám nechtělo s nimi bojovat, rozhodli jsme se, že odplujeme, tím spíš, že se nám bouřka vyhnula. Štěpánov první a po něm všichni lovci prohlásili, že musíme odvléct bárku s sebou. Přivázali jsme k ní

lano, napjali plachty a vypluli pomalu na Širé moře. Japonci nám hrozili.

Ale použití červené mědi nám nebylo dopřáno. K večeru se rozpoutala strašlivá bouře a my byli nuceni přeseknout lano.

Bárka se před našima očima potopila. Bouře se zmocnila i nás a zmítala námi po moři několik dní, takže kromě zásob potravin jsme na našem lupu nevydělali nic Nicméně tato událost měla ještě jeden následek. Teď jsme nemohli doufat v obchodování s Japonskem. Rinzo řekl, že Japonci budou informovat všechna přímořská střediska o našem pirátském přepadení. A tak nám nezbývalo než co nejrychleji opustit japonské vody.

Na mne osobně se tato událost taky odrazila. Rinza bolela ruka a nemohl si zapisovat francouzská slovíčka. Proto s námi Bespojsk dočasně přerušil lekce franštiny. Nicméně mi ze zvyku někdy ještě říkal nová slova. Ve chvíli strašného uragánu jsem mu přinesl na kapitánský můstek rýžovou kaši. Vzal do ruky lžící, máchl jí kolem a řekl:

„L'orage.“

Nerozuměl jsem, co tím myslí, tak jsem se zeptal:

„Jaký loráž, kapitáne?“

„L'orage je francouzsky bouře,“ vysvětlil mi, když poryv větru poněkud zeslábl. „Zapiš si to.“

Tehdy za bouře jsem si to slovo nenapsal. Ale zapamatoval jsem si je na celý život. A několik dní nato jsem přišel na nový způsob, jak knihu přečíst. Vypsal jsem si na přeskáčku všechna neznámá slova z první stránky a začal se Bespojska a důstojníků ptát, co znamenají. Takovým způsobem se mi podařilo rozluštit začátek knihy. A na začátku bylo právě to, co mě nejvíc zajímalo. Tam se mluvilo o tom, kde je Říše slunce.

Taprobana ležela nedaleko Indie, pod samým rovníkem. Když jsem se to dověděl, zmocnilo se mě hotové šílenství.

V prvním okamžiku jsem chtěl prchnout z lodě v nejbližším přístavu a spolu s Vaňkou se vydat na Taprobanu. Pak jsem svůj plán rozšířil. Napadlo mě, že bude lepší, když lstí dovedu celou loď k Taprobaně. K tomu bylo třeba především zajistit si spojence z řad lovců, a tak jsem se začal přátelit s Loginovem a Popovem. Snažil

jsem se získat si jejich důvěru, abych jim později mohl odhalit své tajemství. Dělal jsem to pomalu a velmi opatrně. S narážkami na Taprobanu jsem už měl nějaké zkušenosti!

Teď když jsme měli potraviny a vodu, jsme nijak nespěchali s přistáním. Naopak, chtěli jsme plout co nejdál od Japonska.

Dvacátého srpna kapitán prohlásil, že bude nejsprávnější, když zamíříme na ostrov Formosu (dnes Tajvan. Pozn. překl.).

A tak jsme zamířili k Formose v naději, že tam prodáme kožešiny a doplníme své zásoby vody a potravin.

8 Formosa

Slovo Formosa v nějaké řeči znamená překrásná. A ten název ostrovu sedí doopravdy báječně. Spatřili jsme Formosu dvacátého sedmého srpna ráno. Zdátky se podobala plovoucí zahradě. Úplně nazí lidé tmavé pleti nám ukázali cestu do pěkného zálivu u ústí řeky. A Petr zakotvil tak blízko u břehu, že jsme mohli skákat z lodě přímo na břeh.

Sotva jsme spustili schůdky, nahrnula se k nám spousta snědých lidí s palmovými větvemi v rukou a volali:

„Chuvritto!... Vej, vej!...“

Nevěděli jsme sice, co chuvritto znamená, ale všem nám bylo jasné, že se s námi chtějí barevní lidé spřátelit.

Přes Bespojskův zákaz jsme všichni vyšli na pevninu. Domorodci okamžitě přinesli k lodi slepice, kokosové ořechy, pomeranče a banány. Kromě toho ještě velikánské chutné plody, což byly, jak se pak ukázalo, ananasy. Za to všechno žádali nějaké jehly nebo hřebíky.

Ostrov, plody a slepice vyvolaly nadšení u všech lovců, námořníků i důstojníků. Ale barevní lidé nevzbuzovali nejmenší důvěru. Byli strašně tmaví, navíc se ještě mnohým loupala kůže od slunce a podobala se stromové kůře. Nám, kteří jsme nikdy neviděli lidi s tmavou pletí, připadalo všechno velice podezřelé.

Bespojsk dal rozkaz, aby deset lovců nedalo pušky z ruky pro případ napadení. Kromě toho nám co nejpřísněji zakázal vzdalovat se od lodě.

My všichni jsme se strašně chtěli podívat na tropický les. Už docela blízko u břehu rostly stromy, které jsme v životě neviděli. Některé z nich byly vysoké a tenké jako stěžně. Jiné zas náramně tlusté, obsypané drobnými lesklými listy.

Zatímco jsme si s Vaňkou prohlíželi všechnu tu nádheru, přistoupil k nám Chruščov, podíval se na les a nadšeně zvolal:

„To je místočko, hoši! To je něco jiného než ostrov Vody. Tamhle ten strom je přece červený. Z něho se dělá carevně nábytek. A tamhle to houští je bambus. A což ta vůně, cítíte?“

Vzduch skutečně voněl, a dokonce se zdálo, že je sladký. To voněly květiny a trávy. Ptáci o málo větší než čmelák lítali nad ráhny lodě. Na přídi lodě se usadila nějaká růžová volavka.

Chruščov zavolal na lovce:

„Tady by se mělo postavit město!“

Panov se rozesmál:

„To je jisté! Budeme jako ti hlupáci v pohádkách – pořád jen měnit a měnit.“

„Ty ale mluvíš!“ odpověděl Chruščov. „Hlupák měnil za horší, ale já navrhuju měnit za lepší. Formosa má jen jednu vadu, že tady neprodáme kožešiny.“

Opravdu na to nebylo ani pomyšlení. Vedro bylo takové, že z nás pot jen lil. Zdejší domorodci potřebovali kožešiny asi tak jako naši Kamčadalové slunečníky.

Nehledě na vedro rozdělali jsme několik ohňů u samé lodi a vařili jsme si slepičí polévku. Domorodci stáli opodál a pozorovali každý náš pohyb. V tu chvíli se mezi nimi objevila podivná postava.

Byl to Evropan, sice hodně opálený, ale běloch. Měl na sobě dlouhý černý plášť, hodně ořepaný, a klobouk obšitý zčernalou zlatou portou. Pod pláštěm neměl na sobě nic a byl bos. Stál mezi černými lidmi a neměl odvahu k nám přistoupit.

Kuzněcov mu šel vstříc. Ale nemohli se dorozumět, proto byl neznámý přiveden na palubu. Bespojsk se s ním domluvil španělsky,

poněvadž to byl Španěl, původem z Manily. Jmenoval se Jerónimo Pacheco.

Podle jeho slov někoho před deseti léty v Manile ze msty zabil a prehl před soudem na Formosu. Tady získal domovské právo, dokonale se naučil řeči domorodců a osvojil si místní obyčeje, rozuměl jejich sporům, léčil a dával různé rady. Bespojsk viděl, že nám může být prospěšný, daroval mu kalhoty a šavli.

Španěl si kalhoty okamžitě oblékl a zapřísahal se, že nám bude věrně a oddaně sloužit po celou dobu, co budeme na ostrově. Pro začátek nám leccos o Formose vyprávěl.

Z jeho vyprávění jsme se dověděli, že jedna polovina Formosy patří Číňanům a druhá domorodému princí Chuapovi, Španělovi příteli. Chuapo prý je velmi bohatý a může postavit armádu o dvaceti tisících mužích. Přesto není v jeho silách vyhnat Číňany z ostrova. Princ však počítá s tím, že nakonec Číňany přece jen přemůže. Proto chce především sjednotit všechny domorodce Formosy pod svou moc. Bojuje se vzpurnými kmeny a podrobují si jeden po druhém. Taková

válka se vede i teď a docela blízko. Proto nám don Pacheco poradil, abychom se nevzdalovali od lodě: Chuapovi nepřátelé prý nás mohou napadnout, poněvadž jsme uskutečnili výměnný obchod s kmenem Chuapo.

Španěl u nás proseděl celý den a zůstal na lodi i na noc. Vypytał se Bespojska na všechny evropské politiky, a třebaže jsme toho věděli málo, on nevěděl ani to, co my. Všemmu se divil, nadsakoval a křičel. Proto jsem opustil kajutu a šel spát na palubu. Kromě toho jsem si chtěl právě této noci promluvit s několika námořníky o Taprobaně.

Zvolil jsem si k rozmluvě o Taprobaně tuhle noc proto, že nás všechny Formosa ohromila svým bohatstvím. Přesvědčili jsme se na vlastní oči, jaké zázraky dokáže slunce. Od Formosy k Říši slunce, jak se mi tehdy zdálo, byl pouhý krok.

Sešli jsme se v útulném koutku paluby za naprosté tmy a já spustil. Pověděl jsem jim o knize, o japonské mapě i o svých rozmluvách s Chruščovem na Kamčatce. Oba Loginovové i Popov mě poslouchali pozorně a neskákali mi do řeči. Potom mi položili spoustu otázek, na které jsem jim odpověděl, jak jsem mohl. První se zapálil Popov.

„A proč jsi to neřekl dřív?“ pošeptal mi do ucha. „Šašku jeden!“

Musíme přece všechny zalarmovat. Důstojníci před námi zatajili Taprobanu, a my je teď odhalíme.“

Musel jsem bohužel Popova zchladit. Řekl jsem mu, že námořníci a lovci nechtějí o Taprobaně ani slyšet, ačkoli jsem se jim to pokoušel vysvětlit.

„To se teprv uvidí,“ řekl starší Loginov, „Svoláme zítra do lesa ty nejspolehlivější a tam jim otevřeme oči.“

Pro takový návrh byli všichni. A tak jsme se rozhodli svolat na druhý den nepozorovaně takových pět šest lidí, nejdřív si promluvit s nimi a pak i s ostatními. Měl jsem velkou radost z dosaženého úspěchu, třebaže Loginov mladší na samém konci naší rozpravy prohlásil, že to jsou všechno povídačky a že žádná Taprobana nemůže existovat. Usnuli jsme všichni pohromadě na palubě za pískotu ohromných netopýrů, kteří létali ve velkých hejnech nad naší lodí.

Na Formose jim dokonce neříkali netopyři, ale psi. Druhý den časně ráno mě probudil Panov:

„Ljoňko, chceš jet loďkou pro vodu?“

Myslel jsem si, že si ze mne dělá legraci. Kotvili jsme u ústí řeky a vody jsme měli, co hrdlo ráčí. Ale on mi vysvětlil, že tady, u ústí, je voda trochu slaná a že se musí jet loďkou aspoň verstu od moře. A zároveň že se podíváme do lesa.

Řekl jsem Popovovi a staršímu Loginovovi, aby jeli s námi. Mrkl jsem na ně, že jako si možná promluvíme s námořníky. Jel s námi ještě Lapin, Kudrin, Kazakoy a Meškov. Spustili jsme do loďky dvanáct prázdných soudků, vzali s sebou pušky a pluli nahoru proti proudu. Les přiléhal těsně k řece a větve stromů se splétaly někde vysoko nad vodou. Proto bylo všecko kolem zahaleno v zeleném šerosvitu. Z větví stromů visely líány jako zelená koudel a po nich šplhali neznámí modří ptáčci. O ničem hezčím se člověku ani nezdálo, a tak jsme pluli stále vpřed. Bylo strašně veselé plout po neznámých, báječných místech.

Konečně Panov řekl:

„Stop! Naplňte sudy!“

Námořníci přirazili ke břehu, ale než stačili nabrat vodu, Panov zvolal znovu:

„Hoši, kdo se chce vykoupat? Krokodýli by tu neměli být.“

Vykoupat se chtěl samozřejmě každý. Já jsem se svlékl první a skočil do vody. Po mně začali skákat ostatní. Odplaval jsem od loďky, převrátil se na záda a uviděl jsem, jak se na břehu pomalu svléká Panov. A najednou se za jeho zády mezi listy objevila tmavá tvář a pak ruka s lukem. Zařval jsem na celé kolo, ale bylo už pozdě. Tmavý muž vystřelil. A hned nato se sypaly šípky ze všech stromů, jako by padalo ostré dlouhé listí.

Uslyšel jsem volání námořníků, ale naše pušky byly v loďce, takže jsme se nemohli bránit. Několik střel padlo do vody vedle mne. Jedna mi zasáhla rameno a začala mi téci krev. Bylo mi jasné, že jsme všichni ztraceni, a potopil jsem se.

Plaval jsem pod vodou, dokud jsem vydržel s dechem, pak jsem se vynořil, nadechl se a znovu potopil. Pak jsem plul po proudu, co jsem měl sil. Brzy jsem se unavil a taky rameno mě bolelo.

Vyškrábal jsem se na protější břeh a běžel rákosím – věděl jsem, že řeka mě přivede k zálivu. Uslyšel jsem za zády jeden výstřel, jenže jsem nevěděl, jestli to střílejí naši, nebo se domorodci zmocnili našich zbraní.

Utíkal jsem dlouho, poškrábal jsem se o rákosí a krev z rány mi zbarvila tělo. Ale najednou jsem v ohybu řeky zaslechl hlasy. Vyběhl jsem na břeh a vidím, že naše druhá loďka, v které byl Sibajev, námořníci a prázdné soudky, pluje po řece vzhůru. Skočil jsem rychle do vody, volal na ně a plaval k loďce. Už se nepamatuju, jakými slovy jsem jim vylíčil naše neštěstí. Jen se pamatuju, že Sibajev vykřikl:

„Opřete se do vesel!“

Když jsme se přiblížili k místu střetnutí, barevní už byli pryč.

Zranili všechny naše lidi a utekli. Panov dostal tři zásahy a nejevil nejmenší známku života. Popov a Loginov byli rovněž těžce raněni. Ostatní jen lehce. Vystřelit stačil po domorodcích jen Lapin. Připlaval k loďce, vypálil a ihned se skácel zasažen strelou pod paží. Nicméně ten výstřel donutil domorodce k útěku.

Smutný byl náš návrat na loď. Panov a Popov leželi bez hnutí a vypadalo to, že už nežijí. Ostatní ranění se strašně trápili. Moje rameno trochu zaschlo, ale krutě, nesnesitelně bolelo.

Raněné vynesli na palubu a doktor Meder je prohlédl. Začal je obvazovat, ale ukázalo se, že Panov už skonal. Měl prostřelené plíce. Dále zemřel starší Loginov a Popov. Byl jsem zoufalý ze smrti Popova, a Loginova, jako by mi podruhé umřel tatínek. Nad Panovem stáli důstojníci. Štěpánov brečel jako kluk. Dokonce i Bespojsk plakal. Nečekaná nesmyslná smrt kamarádů všechny omráčila a pobouřila.

Don Jerónimo, který ještě stále byl na lodi, nám vysvětlil, že nás přepadli nepřátelé kmene Ghuapo. A tak nad mrtvými kamarády lovci přísahali, že jejich smrt pomstí. Pochod byl určen na zítra. Dnes jsme pochovávali zemřelé. A navečer mě roztrásla zimnice. Ležel jsem na palubě a zdálo se mi, že se blížím k Říši slunce.

Všichni moji kamarádi zahynuli a já už nemám sílu. Viděl jsem už Sluneční Město ze zlatých paprsků a zářících hvězd. Stačilo jen zvednout ruku, ale nemohl jsem to udělat. Vynakládal jsem strašlivě

úsilí, křičel jsem a probouzel se. Najednou jsem ucítil, že mám ruku přivázanou k tělu. Stál nade mnou doktor Meder a říkal:

„To nic, Ljoňko, střela nebyť otrávená. Ty uzdravít.“

Díval jsem se na nebe a viděl nad sebou velké načechrané hvězdy, které mi ve spánku připadaly jako hřebíky. Nařikal jsem při pomýšlení, že moji kamarádi umřeli a že teď není nejmenší možnost, jak se dostat do Říše slunce. Pak jsem znovu usnul a moje cestování nebralo konce.

Druhý den časně ráno vzali lovci pušky a šavle. K nim se přidal Jerónimo s oddílem sta mužů. Kromě toho šli i všichni ostatní domorodci, aby se podívali na střetnutí. Aby naši nezastřelili omylem své barevné spojence, převázali si Jerónimovi vojáci ruce bílými hadříky. V čele oddílu stál Wynblath, který k smrti rád bojoval.

Na lodi zůstalo všeho všudy několik lidí. Břeh se rovněž vylidnil. Já se svou převázanou rukou se nudil jen s Vaňkou a Rinzem. Čas od času k nám vítr donesl výstřely. Celý den jsme netrpělivě čekali na návrat oddílu.

Lovci se vrátili pozdě večer. Jako trofeje si přinesli šípy, luky, koše soli a zastřelená prasata. Podle Wynblathova vyprávění ve skutečnosti k žádnému boji nedošlo. Domorodci stačili závčas vyklidit vesnici.

Ale don Jerónimo, který znal Formosu lépe než my, nám řekl, že nepřátelé utrpěli strašnou porážku, z které se nevzpamatují. Hned jak bylo po všem, vyslal posly k princovi Chuapovi. Poslové měli princovi sdělit, že nepřátelé jsou potřeni na hlavu díky novým spojencům, kteří připruli lodí. A Španěl důrazně Bespojska a všechny ostatní prosil, aby s odjezdem počkali. Počítal, že princ Ghuapo nás bude chtít vidět osobně.

„A tím,“ řekl, „můžeme získat všichni...“

Přestože jsme si nedovedli představit, jaké výhody nám může přinést známost s barevným princem, rozhodli jsme se pobýt na Formose ještě několik dní. Dlouhá plavba všechny unavila.

Don Jerónimo nám pomáhal ve všem. Nařídil domorodcům, aby nám vybudovali tábor, a ti velmi rychle postavili lehké stany z bambusu a listí. V každém stanu mohli spát dva lidé. Tábor obehnali

bambusovými holemi a do každého rohu Wynblath postavil kanóny. Naše loď odrazila od břehu a zakotvila uprostřed zálivu.

Za čtyřiaadvacet hodin nám Jerónimo sdělil, že princův důvěrník, generál Bamini, už připlul ke břehu a staví pro prince stan. K polednímu se k nám do tábora ráčil dostavit sám Bamini.

Měl na sobě červené kalhoty a vysoký fez, na kterém vlála koňská hříva. Ta hříva a nepřirozené pohyby dodávaly Baminimu podobu koně. A navíc stále jako kůň žvýkal nějaké listí.

To mu však nebránilo chovat se velice důležitě. S nemožnými ceremonii sdělil Bespojskovi Španělovým prostřednictvím, že princ Ghuapo už vyjel ze své rezidence a co nejdřív bude zde. Bespojsk s Vaňkou a Baturinem připravovali celý den ohňostroj.

Lepili trubičky z papíru, plnili je sírou a střelným prachem a pak je sušili na slunci. Bylo rozhodnuto všechno to zapálit při vítání prince, abychom se mu pochlubili svou silou.

Rameno se mi rychle hojilo, takže jsem se mohl klidně procházet.

Druhý den jsme si šli s Vaňkou prohlédnout princův tábor. Ležel asi půl versty od nás. Měl takových sto chýší z větví a slámy a jednu velkou pruhovanou boudu. Nestačili jsme si ještě všechno prohlédnout, když se v dálce objevil princův průvod.

V čele jelo šest jezdců s koňskými ocasy na tyčích. Pak šli nazí pěšáci, ozbrojení oštěpy a sekyrkami. A za tím už jel sám princ Chuapo. Měl na sobě čínské kimono, celý byl ověšený nějakými cetkami, které se na slunci náramně leskly. V uších se mu pohupovaly náušnice a hlavu měl omotanou bílou látkou, ze které trčela ptačí pera. Princ dojel doprostřed tábora, kde ho sundali z koně. Vešel do stanu. Za malou chvíli přišel Bespojsk, Wynblath, Chruščov, Jerónimo a Bamini.

Večer princ přijel k nám do tábora se svými blízkými důvěrníky. Jeho hlavní pozornost patřila našim kanónům. Bespojsk okamžitě předvedl ukázkovou střelbu. To prince nesmírně nadchlo, třebaže se třásl na celém těle.

Potom Chruščov a Baturin zavezli prince na loď a Bespojsk přikázal, aby mu dali vodku a zdrželi ho do tmy. Když se setmělo, Bespojsk začal pouštět rakety. Ale překvapit prince se mu

nepodařilo. Řekl Chruščovovi, že ohnivé hady zná od Číňanů a že se jich vůbec nebojí.

Pozdě večer, když princ z našeho tábora odjel a my jsme už chtěli jít spát, Bespojsk prohlásil, že s námi musí mluvit ve velmi důležité věci. Všichni jsme vyšli z našich stanů a sesedli se do kroužku.

„Kamarádi,“ řekl Bespojsk. „Chtěli jste založit město na ostrově Vody?“

„To se ví, že chtěli,“ odpověděli všichni.

„Byl jsem tenkrát proti tomu, protože stavět město na pustém ostrově není lehká věc. Ale teď vám to navrhuji sám: vystavíme si město na Formose. Vidíte přece, že ostrov je bohatý. Ovoce je tady spousta, dobytka, kolik chceš, i úroda rýže je znamenitá.

Domorodci jsou pracovití a my je naučíme různým řemeslům a zemědělským pracím. Princ Chuapo nám slíbil půdu a všecko, co je třeba k osídlení. Nabízí nám uzavření smlouvy...“

Zatímco jeden lovec po druhém říkali, že s tím souhlasí, seděl jsem stranou zahloubán do svých myšlenek. Tak to tedy dopadlo. Dokud byl živ Panov, důstojníci na kolonii ani nepomysleli.

A sotva zemřel, tak se všecko obrátilo. Teď sám Bespojsk navrhuje, abychom zůstali v teplých krajích. Proti jeho návrhu byl jen Meder. Ale souhlasil s tím, že vystoupí z lodě v Makau a dojede do Evropy samostatně. Když debata skončila, Bespojsk zvolal:

„Tak, a teď to dořešíme s konečnou platností! Kdo je pro kolonii na Formose, ať zvedne ruku.“

Všichni zvedli ruce, jediný já ne. Bespojsk si toho všiml a zeptal se:

„Proč jsi, Ljoňko, nezvedl ruku?“

„Bolí mě rameno,“ odpověděl jsem, „nemůžu zvednout ruku.“

Vtom dal i Vaňka ruku dolů. Bespojsk pochopil, že to není ramenem, a přísně si mě změřil. Ale nikdo z ostatních si toho nevšiml.

Co znamenaly naše dva hlasy, když se všichni ostatní pevně rozhodli k usídlení na Formose?

Na druhý den Bespojsk podepsal za nás všechny smlouvu s Chuapem. Smlouva byla sepsána ve španělské řeči. My jsme se

zavázali přivést z Makaa vojáky a zbraně, a princ nám za to slíbil postavit vesnici, přidělit pole a dát koně.

Ted' nám tedy zbývalo už jen dojet do Makaa, a tak jsme se začali svorně připravovat k odjezdu. A Bespojsk, Chruščov a Wynblath se s princem vypravili na prohlídku ostrova. To jim trvalo tři dny. Po návratu nám Bespojsk sdělil, že na Formose je káva i tabák, ale je toho poskrovnu. Je tu i čaj a cukrová třtina.

A s tím vším že budeme obchodovat s cizinci, až se tu usídlíme. Před odjezdem Bespojsk daroval Chuapovi dvacet pušek a střelný prach. Kromě toho nechal na ostrově se všeobecným souhlasem dva kanóny a s nimi dělostřelce Loginpva mladšího.

Ten se tak soužil bratrovou smrtí, že se nechtěl z ostrova nikam hnout, a proto ochotně zůstal u kanónů. Za to ho Chuapo jmenoval velitelem dělostřelectva a daroval mu bílého koně.

Bespojsk řekl Loginovovi, aby se do našeho návratu naučil řeči domorodců a dohlížel na stavbu vesnice. Výměnou za kanóny a pušky nám princ Chuapo poslal hodně malých zlatých slitků a my jsme se o ně bratrsky rozdělili. Nám s Vaňkou připadla nejméně taková osminka funtu. Bespojskovi princ daroval navíc deset diamantů.

V neděli jedenáctého září jsme ve vleku domorodých loděk vypluli na širé moře. Pak jsme napjali plachty a zamířili po větru k jihu. Všichni si mysleli, že veškeré trápení pominulo.

Našli jsme si místo na zemi a brzy bude konec všem nesnázím. Proto na lodi panovala dobrá nálada. My s Vaňkou jsme taky nevěšeli hlavu. Makao leží za obratníkem Raka. A odtamtud je k rovníku, co by jablkem dohodil.

Řekli jsme si, že se nevrátíme na Formosu a z Makaa poplujeme na Taprobanu. Měli jsme k tomu všecko potřebné: adresu Říše slunce a osminku funtu zlata v mé truhličce.

9 Těžké časy

Nic nenasvědčovalo tomu, že nás štěstí opustí. Nejhorší část naší cesty byla za námi, do Makaa bylo blízko, a chlapci měli zlato. Ne

falešné, ale pravé, ryzí zlato. Počasí bylo taky pěkné. Přibližně za týden jsme mohli směle dorazit do Makaa.

Pluli jsme den, dva, tři po nádherném moři a za příznivého větru. A najednou čtvrtého dne časně ráno jsme byli všichni probuzeni nečekaným výstřelem z děla. Výstřel zaburácel docela blízko, všichni jsme se vyhrnuli na palubu. Kousek od nás se houpala na vlnách velká loď pod holandskou vlajkou. Na přídi loď byla pozlacená figura ženy se zvednutýma rukama a z boků loď vycínávalo nejméně dvacet děl.

Naši námořníci nám vysvětlili, že výstřel z děla může znamenat jen jedno – že Holanďan požaduje, abychom zůstali na místě a předložili svoje lodní doklady.

„Myslí si, že jsme piráti,“ řekl dutě Bočkarjov bledý jako smrt. Bespojsk dal nad Petrem vztyčit vlajku polské konfederace. Tu vlajku ušila z hedvábí ještě v Japonsku Andrejanova žena. Vlajka vzlétla na stožár. Ale to na Holanďany nezapůsobilo. Na cizí lodi se ukázal oblak dýmu a zahřměl ještě jeden výstřel.

Bespojsk zašeptal důstojníkům:

„Musíme nabít děla... Rychle... Všecky...“

Pádili jsme dolů k dělům. Nikdo z nás se v životě nezúčastnil námořní bitvy, proto jsme se všichni strašně vyděsili. Strachy jsme nemohli ani děla jaksepatří nabít. Přivlekli jsme střelný prach, ale koule jsme najít nemohli; kdovíjak se octly v kuchyni.

S pomocí Wynblatha a Baturina jsme přece jen děla na jednom boku loď nabili. Sibajev vykřikl, že musíme mít připraveny i pušky, poněvadž se loď přibližuje. A holandská loď se skutečně blížila. Viděli jsme už dokonce holandské námořníky v červených fezech.

Konečně na nás volali francouzsky, abychom si připravili lodní doklady. Žádné takové doklady jsme na Petrovi neměli. Bespojsk jim začal něco vysvětlovat do hlásné trouby. Z loď odpověděli nadávkami, ale už ne francouzsky. A když se Holanďané přiblížili ještě víc, vpadl k nám Chruščov a zařval:

„Palte jim do plachet! Jinak nás zajmou do otroctví.“

Naše děla vystřelila. Holanďan asi nečekal doklady takového druhu. Výstřely mu strhly několik plachet a ráhno. Wynblath vykřikl:

„Teď palte kartáči po palubě!“

Ale nestačili jsme děla nabít kartáči. Naše loď se zachvěla. Holandská koule nám zasáhla příď. Shora se ozvalo volání:

„Všichni na palubu! Připravit se k boji!“

Nějaká žena zakvílela:

„Ubohý naše dušičky!“

Nechali jsme děla a vyběhli na palubu se sekýrami a puškami.

Ale na holandské lodi si všimli, že máme spoustu lidí a že se chceme bít. Přešla je chuť na naše doklady. Byla to obyčejná obchodní loď, a patrně už je samotné mrzelo, že se takhle zapletli.

Nepřipluli až k nám, projeli podél boku naší lodě a za chvíli jsme viděli, že se vzdalují.

Ale jako památka na ten den zůstala v naší přídi, ve výši čáry ponoru, díra. Voda se řinula do podpalubí tak, že bylo slyšet její hlasité zurčení. Lapin s námořníky díru zacpali plachtami, ale to vodu nezastavilo, jen na chvíli zadrželo. Bespojsk dal rozkaz pumpovat, ale než jsme začali, bylo v předním podpalubí už přes

aršín vody. Všecky naše kožešiny plavaly. Když se to Bespojsk dověděl, zbledl a jen mávl rukou.

„Všecko je v pekle!“ řekl. „Co teď v Makau budeme prodávat? Jsme žebráci.“

Ale na to jsme myslet nemohli. Museli jsme zachraňovat holé životy a čerpat vodu. V tom hrozném vedru to bylo těžké. Zatímco jsme pumpovali vodu, Bespojsk nařídil vytáhnout na palubu část kožešin. Jenže ani na palubě nebylo vhodné místo – všichni po nich běhali.

Pravda, Makao už nebylo daleko. Hned příští den po bitvě jsme začali potkávat čínské džunky. A večer připluly dvě loďky až těsně k naší lodi a dva Číňané vystoupili na palubu. Jeden z nich mluvil španělsky. Za deset stříbrných rublů byl ochoten dovést nás nejkratší cestou do Makaa. Když se však dověděl, že naše loď má průstřel, žádal dvacet rublů.

Zatímco jsme se s ním domlouvali a smlouvali, obklopily nás ze všech stran čínské loďky. Výměnou jsme získali od Číňanů hodně menších kulatých rybek, které měly uvnitř černou tekutinu jako inkoust.

Čínský lodivod, který na nás vymámil dvacet rublů, řekl, že moře je v těchto místech mělké a že je větší nebezpečí, že uvízneme na mělčině, než že se potopíme. A skutečně, měření ukázalo, že tu není větší hloubka než čtyři sáhy. To nás poněkud uklidnilo.

Avšak vodu jsme čerpali stále, poněvadž jsme se mohli potopit i na hloubce čtyř sáhů. Dvacátého září nás minulo ohromné čínské lodstvo, skládající se ze sta baňatých lodí s nachovými plachtami. Lodě měly na stěžni místo velitelských vlajek zlaté rybky se zvednutými ocásky.

A k večeru jsme uviděli na břehu baterii a lodivod nás zavedl do přístavu Makao. Při vplutí do přístavu dal Bespojsk rozkaz vypálit dvanáct dělových salv. Z pevnosti nám odpověděli sedmi výstřely. V přístavu Makao bylo nejméně dvacet lodí: francouzské, anglické, portugalské a holandské. Spustili jsme kotvu, ale vodu jsme čerpali dál. Bespojsk a Wynblath se okamžitě vypravili v loďce na břeh, aby navštívili portugalského guvernéra a informovali ho o naší svízelné situaci.

Město, postavené z bílých kamenů, bylo docela blízko přístavu. Z paluby jsme pozorovali, jak Bespojsk a Wynblath vystoupili na břeh a stoupali příkrou cestou. Za takové dvě hodiny se Wynblath vrátil s nosatým portugalským důstojníkem. Bylo nám dovoleno nechat loď na mělčině nedaleko břehu a pak vyložit na břeh náklad a kanóny. Potom nám důstojník sdělil, že nám bude přidělena místnost ve městě.

Ve dvou nejbližších dnech jsme vyložili na břeh všecko, co jsme mohli. Ale veškeré naše pokusy zachránit kožešiny byly marné: kožešiny byly mokré a scvrklé. Rozložili jsme je na břehu jednu vedle druhé. Všecko kolem bylo pokryto soboly a bobry.

Žebráci po nás chtěli hranostaje a urozené dámy a obchodníci se přijížděli podívat na naše soboly. Obchodníci kroutili hlavami a litovali stejně jako my, že se kožešiny promočily. Bespojsk byl zoufalý. Bral vlastníma rukama každou kožešinku a přesvědčil se, že jen pětina kožešin nebyla promočena. Teď nebylo na milión piastrů ani pomyšlení. Naděje vrátit se na Formosu s oddílem a zbraněmi vzala za své spolu se soboly.

Nedaleko místa, kde se na břehu sušily mokré kožešiny, stál náš Petr, zbaven plachet a lanoví. Teď se jeho boky sotva zvedaly nad vodou a jen za odlivu si byl podobný. S těžkým srdcem jsme se rozloučili s naší lodí, která nás zachránila od věznění na Kamčatce a dostala ze všech bouří a neštěstí.

V Makau jsme se ubytovali v jednoposchodovém kamenném domě se silnými stěnami a okenicemi na oknech. Za domem byla zahrada, ohrazená vysokou kamennou zdí. V zahradě rostly pomeranče a tu a tam malé banánovníky. Dům nás všecky překvapil tím, že nikde nebyla kamna. Ostatně, jak jsme se později přesvědčili, kamen nebylo v Makau zapotřebí.

Několik dní po našem příjezdu do Makaa se o nás začaly šířit neuvěřitelné zvěsti. Mezi jiným se taky povídalo, že Bespojsk má papíry na celý ostrov Formosu, že jsme všichni boháči a že jsme přijeli s tajnými úmysly. Na ulici se k nám chovali všichni velice uctivě a kolem našeho domu se celý den shlukovali lidé.

Nikdy předtím jsme neměli tušení, že cár papíru, podepsaný barevným princem, může mít takový význam.

Všecka ta jednání skončila tím, že čtyři angličtí obchodníci, Jackson, Hoare, Hume a Heyses, přišli k Bespojskovi s návrhem, aby jim prodal smlouvu s Chuapem za velké peníze. Obchodníci měli bílé paruky, rudé obličejy a nehledě na vedro měli dlouhé postavy zahaleny do černých obleků. Od Bespojska přišli obchodníci za námi s návrhem, abychom vstoupili do jejich služeb a jeli na Formosu a tam skupovali čaj, rýži a tabák od domorodců.

Bespojsk jim řekl, že dáme odpověď až příští den. K projednání této otázky jsme se sešli všichni v zahradě za domem.

Bespojsk nám vyprávěl, že obchodníci chtějí zahájit na Formose obchod a nabízejí nám za smlouvu pět tisíc guineí. Kromě toho že budou každému z nás platit měsíčně sto rublů ve zlatě.

Ale že to zlato nás nijak zvlášť lákat nemusí. Stejně peníze nám nabízí francouzská firma Robin. Svou řeč zakončil Bespojsk takto:

„Teď se, hoši, musíme rozhodnout, co dělat dál. Po ztrátě kožešin a lodě už samozřejmě nemůžeme vybavit expedici na Formosu na vlastní účet. Ale já si myslím, že ani na nabídku kupců přistupovat nemusíme. Co bychom z toho měli, dělat příručí Angličanům? Kromě toho, když nám tady dávají takové peníze, pak nám jinde dají ještě víc...“

„Kde jinde? Kde nám dají víc?“ volali všichni.

Bespojsk se zamyslel, než odpověděl. Ale pak řekl rozhodně:

„Jsem přesvědčen, že v Evropě bychom Formosu prodali draž.“

Začalo dohadování. Plout do Evropy a prodat smlouvu pokládali všichni za nezbytné. A Bespojsk vysvětlil, že máme dost peněz, abychom dojeli do Evropy. Za kožešiny se přece jen něco stržit dá. Všechny evropské státy mají zájem o kolonie v tropech. Jestli nabídneme Formosu s hotovým plánem kolonie, tak nám dokonce sám francouzský král může dát lodě, vojáky i zbraně. A sloužit králi Francie je výhodnější a důstojnější než skupovat rýži pro Jacksona a spol.

Otázka byla natolik složitá a nečekaná, že jsme ji toho večera nevyřešili. Rozhodnutí jsme odložili na příští den ráno. Já osobně jsem se vůbec nezajímal, jak to skončí. My s Vaňkou jsme si jen přáli dostat svůj podíl peněz za kožešiny, abychom dali sbohem partě a pluli dál pod rovník.

Ale na druhý den se věci měly tak, že jsme nemohli zůstat lhostejní. Časně ráno, ještě před příchodem Bespojska, se do naší ložnice dostavil Štěpánov s nějakým neznámým člověkem. Štěpánov svolal všechny do kroužku a řekl:

„Kamarádi, jedná se o tohle. Musíme se zmocnit papíru, který Bespojsk podepsal na Formose. Angličané za něj teď chtějí vyplatit čtyřicet tisíc rublů. Přitom si kladou podmínku – buď nám ten papír prodáte, nebo vás všechny svážeme a vydáme carevně Kateřině jako vzbouřence. A určitě by to udělali. Tuhle ten chlapík vám to může potvrdit.“

Neznámý muž, ačkoliv asi ničemu z toho, co řekl Štěpánov, nerozuměl, přikývl. Naši dostali strach a ani honem nevěděli, co mají odpovědět. Skončilo to tím, že námořníci souhlasili, že půjdou se Štěpánovem k Bespojskovi a vyžádají si od něho papíry.

Ale v tom okamžiku se otevřely dveře a do místnosti vešel Bespojsk. Štěpánov nepřišel do rozpaků, běžel rovnou k němu a vykřikl:

„Dej sem okamžitě smlouvu s Chuapem! Nebo pojeděš zpátky na Kamčatku.“

Bespojsk plivl Štěpanovovi do tváře. Štěpánov vystřelil z pistole, ale rána šla vedle. Začala pranice.

Zpočátku se nevědělo, s kým se prát a kdo za kým stojí. Ale pak se všichni vrhli na Štěpánova a na neznámého muže i na všechny, kdo se stavěli za Štěpánova. Bespojsk v tom okamžiku vyskočil na okno a zvolal:

„Všecko je to lež! Nikdo nás zpátky poslat nemůže.“

Přívrženci Štěpánova se přestali prát. A Štěpánova jsme zahnali do zahrady. Nemohl přelézt zeď, tak tam proseděl celý den a živil se pomeranči. Kvečeru začalo lít jako z konve. Štěpánov vykřikl, že se vzdává, a hodil přes zeď pistolí a kord.

Spoutali jsme ho a Bespojsk uprosil portugalského guvernéra, aby ho vsadil do žaláře za pokus o vraždu. Štěpánova posadili do samovazby a my jsme si oddechli. Sporům a různicím mezi námi byl konec. Naše veškeré snažení bylo teď zaměřeno na to, abychom co nejdřív ukončili veškeré záležitosti.

Za kožešiny jsme stěží stržili devadesát tisíc piastrů. Opravit Petra se nám rovněž nepodařilo. Prohlédli ho cizí kapitáni a shledali, že by nestál za opravu. A tak zůstal ve vodách, kam doplul.

Prožili jsme v Makau několik měsíců. A tady, už na pevnině, jsme zažili spoustu trápení. Ve městě řádila malárie. Nevěděli jsme, jak si počínat v teplých krajinách, pili jsme nesvařenou vodu a jedli hodně ovoce. Za dobu našeho pobytu v Makau zemřelo pětadvacet Rusů. Z důstojníků zemřel Baturin a Turčaninov, z námořníků Kudrin, Lisicyn, Meškov a mnoho jiných, jejichž jména jsem už zapomněl. Sám jsem jen taktak vyvázl životem, proležel jsem v posteli celý měsíc, a spolu se mnou Vaňka a Rinzo. Pečoval o nás Andrejanov, který nestonal.

První se uzdravil Rinzo a odjel do Evropy anglickou lodí. Pak jsem se uzdravil já a Vaňka; začali jsme uvažovat o tom, že máme taky načase odjet. A potřebovali jsme se jen dovědět, kde přesně leží Taprobana.

Pohovořit si o tom s některým kapitánem jsme nemohli, neznali jsme řeči. Plout neznámo kam také nešlo. Dlouho jsme přemýšleli, s kým bychom si vyměnili pár slov. A tak nakonec jsem řekl Vaňkovi:

„Víš co? Pojď, promluvíme si přímo s Bespojskem.“

Vaňka na to odpověděl:

„A máš dost odvahy?“

„Mám.“

„Tak jdi.“

A tak jsem šel za Bespojskem. Byl předtím nemocný jako my a odstěhoval se do domu guvernéra markýze Seldanha. Chodili jsme k němu i dřív vyřizovat různé věci, proto jsem ho našel snadno. Měl v pokoji před horkem zavřené okenice, takže jsem ho hned neviděl. Seděl u stolu v krajkové košili a něco psal. Uslyšel, že jsem vešel, nechal psaní a zeptal se:

„Co mi neseš, Ljoňko?“

„Jdu k vám, kapitáne, v důležité věci.“

Bespojsk si povzdechl:

„Od dnešního dne už nejsem kapitán. Prodal jsem Petra za deset tisíc piastrů. Nikdo nechtěl dát víc. Teď už mám jen pozemní oddíl. Proto mi říkej generále.“

„Rozkaz, generále.“

„Co máš na srdci?“

„Chci odjet z Makaa.“

„A kam?“

V jednom okamžiku jsem cítil, že nebudu mít dost odvahy vyslovit slovo Taprobana. Ale jen okamžik. Uplynulo půl roku od doby, kdy důstojníci prohlásili, že Taprobana je pohádka. Za tu dobu moje oči ledacos viděly, poznal jsem víc než za celý svůj život. Moje víra v Říši slunce jen zesílila.

Uviděl jsem na vlastní oči země, kde slunce pracuje za lidi, a jedl jsem plody těchto pozeňnaných zemí. Proto jsem měl dost odvahy Bespojskovi odpovédět:

„Chci odjet do Říše slunce, generále.“

Teď se zas zamyslel Bespojsk. Po dlouhém mlčení mi řekl:

„Ty jsi ale paličák. Vždyť jsme ti vysvětlili, že žádná Říše slunce neexistuje. Tu báčorku jsme si vymysleli na Kamčatce, aby se nám odtamtud snadněji utíkalo.“

Odpověděl jsem, aniž jsem mrkl okem:

„To není pravda. Říše slunce existuje. Leží pod rovníkem, nedaleko Indie.“

„Máš o tom nějaké důkazy?“

„Ano, mám.“

A podal jsem mu Chruščovovu knihu, kterou jsem pro všechno vzal s sebou.

Bespojsk se podíval na titulní list knihy a řekl výsměšně:

„Tak proto ses tak horlivě učil francouzsky! Tak si zapamatuj: aby se v životě člověk vyznal, znalost franštiny mu nestačí. Musí být celkově vzdělaný. Všecko v téhle knize je pohádka. Vymyslel si ji učený mnich Campanella před dvěma sty lety.“

„Tak jak to přijde, že jsem v Japonsku na mapě viděl Taprobanu? Je tam na modrém oceáně zakreslený ostrov přetáý rovníkem. A napsáno Taprobana.“

„O tom je škoda řečí! Japonské mapy jsou nejhorší na světě...“

Teď se zhroutily moje poslední naděje. Neměl jsem se čeho chytit. Klesly mi ruce a z očí vytryskly slzy. Připadal jsem si jako

strašný hlupák! Bespojskovi mě bylo líto. Přistoupil blízko ke mně a zeptal se:

„Tak tys tedy uvěřil doopravdy v Říši slunce?“

„Ano.“

Vzal ze stolu Campanellovu knihu a začal v ní listovat.

„Víš co?“ zeptal se najednou. „Nebřeč. Všecko, co jsi říkal, není vůbec tak hloupé... Ta kniha mi vnukla určitou myšlenku. Říkám ti, nebreč! Říše slunce sice neexistuje... ale bude existovat.“

A najednou se dal do hlasitého smíchu. Pak začal mluvit zaníceně jako tenkrát ve stanu potulného Korjaka:

„Tys mě, Ljoňko, přivedl na skvělý nápad. Právě než jsi přišel, jsem si kreslil plán kolonie na Formose. A pořád se mi to nedařilo.

Hlavně jsem nemohl přijít na to, proč se právě já, August Bespojsk, mám pouštět do věci, která by byla vhodná spíš pro obchodníka Jacksona. Přišel jsi v pravou chvíli. Teď už vím, proč stojí za to pracovat v tropech. My nevytvoříme jen kolonii, ale samotnou Říši slunce. Ano, ano,“ pokračoval s novým zaujetím.

„Zapřáhneme slunce a donutíme je pracovat podle našich pokynů.

Viděls domorodce? Jsou chudí a utlačení. Ale my je sjednotíme, vzděláme, vyučíme řemeslům a umění. Teď jsou chudí jen proto, že jsou nevzdělaní. A to mají na dosah slunce, nevyčerpatelný zdroj energie. Evropa už nemůže žít bez kávy, bez čaje, čokolády a koření. Za to všecko dostaneme z Evropy zboží. Dávám ti slovo, že se naše říše stane příkladem celému světu. Celý tropický pás se pokryje sítí takových států a pak se všechny spojí do jednoho. A barevní lidé, kteří jsou teď divoši, po nás nebudou střílet šípy jako po Panovovi, ale budou nám blahorečit. Všem lidem se chce žít dobře – barevným i bílým. My se budeme věnovat barevným... Kvůli tobě, kvůli tvému šťastnému příchodu nazvu náš budoucí stát Říši slunce. Už pro ten název nám v Evropě dají všecko, oč požádáme. Rozumíš?“

„Rozumím, generále.“

„Věříš?“

„Věřím, generále.“

„Vrať se ke svým kamarádům a řekni jim, aby se připravovali na velkou věc. Nikdo by neměl odmítnout. Ostatně, promluví si s nimi sám...“

Co jsem na to mohl namítnout? A tak jsem se odevzdal do jeho vůle bez řečí, navždycky. Vrátil jsem se k Vaňkovi celý jako rozmlácený, ale překypoval jsem novými nadějemi. Město Slunce neexistuje, ale my sije vybudujeme sami. I když bude třeba převrátit hory a přivést do pohybu tisíce lidí. Ale bude to stát za to.

Na zeměkouli vznikne Říše slunce, příklad pro všechny. A bude krásná už jen proto, že jsme si ji vytvořili sami.

Když mě Vaňka vyslechl, bylo mu do pláče. Nepočítal s tím, že se dostaneme do Říše slunce, teprve až si ji vytvoříme. Ale pak mi dal za pravdu, že to bude tak lepší. Vždycky nakonec souhlasil. Co je ale mnohem překvapivější – celá naše parta přijala Bespojskovu výzvu. Lidé nechali rozumování a pevně se rozhodli pro cestu do Evropy s tím, že se odtamtud vrátí zpátky. V Makau nebyla zima. V prosinci byl ve městě prach, v zahrádkách kvetly květiny a dozrávaly pomeranče. Po ulicích chodili katoličtí kněží a mezi nimi Číňané a černoši v bílých kutnách. My sami jsme za celou zimu neodložili slaměné klobouky.

Nový rok jsme slavili všichni společně jako v Bolšerecku.

A začátkem ledna k nám do kasáren přišel Bespojsk a dal rozkaz, abychom se chystali na cestu. Vyjednal pro nás místa na francouzských lodích plujících do Evropy.

Čtrnáctého ledna roku 1772 jsme se všichni se svými svršky nalodili na tři kryté, dvoupalubní čínské lodě. A na těch jsme se vlekli směrem ke Kantonu. Asi deset verst před městem jsme zakotvili.

Příští den k nám připluly dvě francouzské fregaty, Dauphin a Liverdy, plující z Kantonu do Francie s nákladem čaje. Zakotvily blízko nás a my jsme na ně bez nejmenších průtahů přestoupili.

Já jsem se octl na Dauphinu spolu s Bespojskem, Chruščovem, Mederem a Wynblathem. Víc důstojníků už jsme neměli. Štěpánova jsme s sebou nevzali a Panov, Baturin a Turčaninov nebyli naživu. Vaňka byl na Dauphinu taky. Usadili jsme se ve společné kajutě, v pravých houpacích sítích.

Když nás lodě vzaly na palubu, rozvinuly svoje ohromné plachty a pustily se na dalekou cestu. Zamířily na jih, ačkoliv Evropa ležela od nás na západ.

10 Evropa

Naše cesta kolem Afriky do Evropy trvala šest měsíců. Čtvrtého února jsme přepluli rovník. Každého, kdo přeplouvá rovník poprvé v životě, namazali námořníci barvou a hodili do vody.

V březnu jsme připluli k francouzskému ostrovu Bourbonu. Kotvili jsme tam tři týdny a doplnili si zásoby. Pak jsme ještě zastavili na mysu Dobré naděje. A potom jsme se už pustili na dalekou plavbu podél Afriky.

Ted, když Bespojsk nebyl kapitánem a my nebyli námořníky, plulo se daleko nudněji. Dostávali jsme včas oběd a večeři, podrobovali jsme se lodnímu řádu a na naší cestě nemohlo dojít k ničemu nečekanému. Dokonce ani bouře nás nelekaly. Kapitán měl na stole obrovské mapy a velmi dobře věděl, kde se máme zastavit a jaký vítr duje v tom kterém místě. Kromě toho byly obě naše lodě velké a důkladné. Na Dauphinu bylo šedesát čtyři děl, tři stěžně a dvě stě námořníků, takže se veškeré naše cestování obešlo bez dobrodružství. Jen jednou jsme přistáli u ostrova, už se nepamatuju, jak se jmenoval, chytali jsme želvy a nabírali vodu. Želvy jsme nachytali velikánské, skoro jako malé loďky. U toho ostrova kotvila ještě anglická loď a my jsme se poprali s anglickými námořníky. Pak jsme naplnili sudy, usušili želví maso a pluli dál.

Cestou jsme potkávali moc málo ptáků, velryb nebo lodí. Skoro celou dobu byla kolem jen voda a voda. Dívat se na moře mě omrzelo, a proto jsem většinu času věnoval studiu francouzštiny.

Teď jsem nepotřeboval luštit knihu. Učil jsem se proto, abych se mohl ve Francii domluvit. Všichni námořníci na naší lodi byli Francouzi a povely se dávaly ve francouzské řeči. A to vše mi hodně pomáhalo. Vaňka a Kuzněcov se učili slovíčka se mnou.

A Chruščov se dokonce pokoušel se mnou mluvit. Kromě toho mě Bespojsk učil všechno možné. Ukazoval mi na mapě různá města a země a hodně mi o těch zemích vyprávěl.

On mě seznámil s dějinami Evropy a s životy významných lidí. Ale ze všeho nejvíc jsme mluvili o Říši slunce.

Každý den jsem se mu zmínil o nějakých pochybnostech v naší věci a on mi vysvětloval, že všechno bude v pořádku. Například jsem pochyboval o tom, že dokážeme vystavět město z tesaných kamenů a zavést vodu do vodotrysků. Ale Bespojsk řekl, že to je to nejlehčí.

„Hlava je velká věc!“ říkal. „A jestli bude na ostrově aspoň jedna moudrá hlava, všechno půjde dobře. Moudré zákony dělají z blbců chytré lidi. To všechno uvidíš na příkladě. Neměj strach, Ljoňko,“ říkal někdy. „Já se do Polska nevrátím. Na zemi jsou národy ještě nešťastnější než Poláci. A ty mají větší právo na štěstí.“

Procházeli jsme se spolu po palubě několik hodin denně. Během naší plavby si mě oblíbil a často mi svěřoval svoje tajné myšlenky. Já jsem ho zas pokládal za nejmoudřejšího člověka na světě. Věřil jsem každému jeho slovu. Tenkrát jsem nevěděl, že za chyby moudrých lidí se platí dráž než za chyby hlupáků.

Tehdy jsem ještě vůbec nic nevěděl. Byl bych pro něho udělal cokoli, dokonce i svého života jsem si cenil méně než jeho plánů.

Tou dobou jsme se už blížili k Evropě. Minuli jsme Madeiru, zelený ostrov s horou uprostřed. Stále častěji a častěji jsme potkávali evropské lodě. Byl už červenec, letní měsíc v Evropě.

Ten rok jsem zimu vůbec nezažil.

Do francouzského přístavu Saint Louis jsme připluli osmnáctého července časně ráno. Město nám připadalo po slunečných městech tropů ponuré. Loď zakotvila a Bespojsk s Chruščovem se okamžitě vypravili na břeh. Večer se Chruščov vrátil a řekl, že máme najatý samostatný dům a že se můžeme do něho nastěhovat.

Přelpli jsme záliv na loďkách a dali se se svými zavazadly klikatými uličkami. Chruščov nám ukázal dům, kde jsme měli bydlet. Byl jednoposchodový jako v Makau, ale byla tam kamna, krb, na oknech nebyly okenice. Lehli jsme si jeden vedle druhého na podlaze jako na Petru. Bespojsk s důstojníky se ubytoval v hotelu.

Druhý den k nám přiběhl francouzský chlapec v dřevákách. Přinesl mi dopis od Bespojska. Bespojsk mi psal, abych okamžitě přišel do hotelu.

Šel jsem s chlapcem a ten se mě začal cestou vyptávat, co jsem zač. Řekl jsem mu, že jsem Rus z Kamčatky. Ale on o Kamčatce nikdy neslyšel, ale o Rusku ano. Bylo mi strašně divné mluvit s člověkem, který nic nevěděl o Kamčatce.

V hotelu jsem u Bespojska zastihl krejčího, který mu zkoušel nový modrý oblek. Neměl ještě rukávy, ale i tak jsem viděl, že to bude oblečení přepychové.

Jak mě Bespojsk uviděl, zvolal:

„Ljoňko, chceš se mnou jet do Paříže?“

„Chci, generále.“

„Nech si to,“ řekl s úšklebkem. „Už nejsem generál. Můj oddíl zůstane tady. Říkej mi prostě... barone.“

Obrátil se ke krejčímu a řekl:

„Tomuhle mládenci musíte ušít oblek tabákové barvy.“

Krejčí mi změřil ramena, ruce, pas a odešel. Bespojsk si mě prohlédl a řekl:

„Teď už se nedávej stříhat a dej si upravit; účes. Zajdi k holiči a on tě naučí natáčet si vlasy. A pak, tady máš peníze, dvě stě liber. Jdi do obchodu, kup si dvě košile, kalhoty, punčochy a šest kapesníků. Jestli budeš smrkat na zem, tak ti napráskám. Pak si kup ještě klobouk. Řekni, že jedeš do Paříže, ať ti dají to nejmodernější.“

„Rozkaz, barone.“

„Teď už neříkej – rozkaz. Dávej dobrý pozor, jak se chovají Francouzi. Tady si potrpí na dobré vystupování.“

„Dobře. Já mám v truhle knihu Mladosti ctnostné zrcadlo. Je v ní psáno, jak se má člověk chovat. Přečtu si ji znovu.“

„Dělej, jak rozumíš. Uvědom si, že za tři dny spolu odjíždíme.

Budeš za mnou nosit moje papíry a vzorky zboží. Udělám z tebe Francouze. Ale dřív než si oblékneš nové kalhoty, vykoupej se v moři.“

Šel jsem do obchodů, a především jsem si koupil tašku, a teprve pak všechno ostatní. Dal jsem si věci do tašky a šel se koupat do moře. Jaksepatří jsem se vydrbal a pak jsem si natáhl nové kalhoty a obul nové boty. Vlasy jsem měl dost dlouhé. Zašel jsem k holiči, ten mě naonduloval, dokázal mi dokonce uplést malý copánek. Do našeho domu jsem se vrátil k nepoznání změněný.

Tam se mi všichni vysmáli, obzvlášť si mě dobíral Jerofejev a Andrejanov. Zatímco se všichni chechtali a dobírali si mě, Vaňka plakal. Bylo mu líto, že se se mnou musí rozloučit.

Za tři dny jsem se rozloučil s celou naší partou. Vaňkovi jsem předal do úschovy mou nepostradatelnou truhlu a Nesta. Poprosil jsem Vaňku, aby ho dobře krmil a byl na něj hodný.

Slíbil jsem, že mu budu psát. Domlouval jsem mu, aby nebyl smutný, že přece nejedeme do Paříže za zábavou, ale ve věci Říše slunce. Těsně před odjezdem se přišel i Bespojsk s lovci a námořníky rozloučit. Řekl jim, že se brzy vrátíme s příjemnými zprávami. Nechal Sibajevovi peníze na stravu pro mužstvo a přikázal dokonce, aby kupoval denně láhev vína na osobu.

Potom jsme přivázali Bespojskovu truhlu ke kočáru, do něhož byly zapraženy dva páry koní. Usadili jsme se v kočáře jako páni. Vozka křikl francouzsky na koně. Koně tomu rozuměli a přímo z místa vyrazili klusem.

S koňmi jsem jel poprvé v životě. Bylo to mnohem pohodlnější než se psím spřežením. Člověk se nemusí stále dívat dopředu a taky tak snadno v zatáčce nemůže vypadnout. V kočáře se dalo mluvit, jíst a spát. Já se stále díval z okna a ptal se Bespojska na to, čemu jsem nerozuměl. Neznámého bylo pro mne hodně.

Nikdy v životě jsem neviděl tak velká pole pšenice, vinice, zámky s kulatými kopulemi a červenými střechami. Několikrát denně jsme se zastavovali a měnili koně. A přitom jsem se nejednou přesvědčil, že ve Francii je kromě bohatství i plno bídy. Na zastávkách nás obklopovaly celé houfy žebráků. Žadonili, abychom jim dali aspoň kůrku chleba. Polonahé špinavé děti běžely za naším kočárem, plakaly a domáhaly se, abychom jim dali něco na zub.

Sedmý den cesty jsme vyjeli na silnici, po jejíchž obou stranách se táhly sady a zelinářské zahrady. Bespojsk řekl, že brzy budeme v Paříži. V poledne jsme dojeli k bráně, kde nás zastavila stráž. Bespojsk ukázal papíry, které nám vydal guvernér v Saint Louisu. Důstojník ve strašně vysokých botách se podíval na papíry a zeptal se:

„Je slunce opravdu jen kousek od rovníku?“

„Ano!“ vykřikl Bespojsk. „V poledne se dotýká korun palem. Jedeme do Paříže, abychom je nabídli králi...“

Byli jsme propuštěni a vjeli jsme do předměstí.

Především mě překvapila spousta lidí v ulicích. Potom samy ulice vydlážděné tesanými kameny. Pak domy, které stály po obou stranách ulic. Byly vysoké a šedivé. Na jednom z náměstí jsem uviděl vodotrysk.

„Snad už to není Říše slunce?“ zeptal jsem se žertem.

„Ne,“ odpověděl Bespojsk. „Viděl jsi, co je tady žebráků?“

Nicméně to nebožtíkovi králi Francie nevadilo a dával si říkat král Slunce.“

Náš krytý kočár se zastavil před velkým domem, ve kterém byl hotel. Nějakých pět sluhů nám běželo vstříc. Bespojsk se zeptal, jestli můžeme dostat pěkný pokoj. Sluhové odpověděli, že ano.

Vystoupili jsme po širokém schodišti a za námi nesli truhlu a mou tašku. Dali nám tři pokoje. Byly tam koberce, krby a svícny, v každém dvanáct svíček.

Když jsme osaměli, řekl mi Bespojsk:

„Tak jsme se, Ljoňko, z Bolšerecka dostali až do Paříže.

A právě tady se rozhodne, bude-li Říše slunce vybudována na zemi. Budeme na to muset jít od lesa a dělat podfuky, a tak se nediv, ať říkám, co říkám. Tady jsou lidi strašně lakomí, ale já nepochybuju, že nakonec dostaneme všechno, co potřebujeme. Ale budeme se muset mít na pozoru. Nežvaň žádné zbytečnosti. Budu tě vydávat za... sibiřské knížátko. Zítra ti koupím kord a rukavice. A dneska se musíme pořádně vyspat.“

Umyli jsme se, pojedli a já jsem si lehl do postele, která byla větší než celá naše světnice v Bolšerecku. O takové posteli se mi nikdy ani nesnilo. A zdálo se mi tu noc o tundře, o Bolšerecku, Parančinovi, o jednom sobu a celém houfu lumíků.

11 Nejtěžší věc

Září, říjen a listopad roku 1772 jsme prožili v Paříži. Bespojsk poslal do Polska kurýra pro svou ženu, a ta přijela i s jeho tříletým synem. Několik dní plakala radostí, že se její muž tak zázračně dokázal dostat ze Sibiře. Bespojsk se od ní několik dní nevzdálil ani na krok a mazlil se s děckem. Už jsem začínal mít strach, že zapomene na Říši slunce. Ale uplynul týden a Bespojsk zapomněl na svoji rodinu; veškeré jeho myšlenky znovu upoutala Říše slunce.

Měl jednání v různých kancelářích a hodně přednášel. O našem cestování a útěku se psalo v mnoha novinách, dokonce i v anglických. O Bespojska byl všude zájem. Získal hodně známých, mezi nimi i vévodu d'Aiguillon. K nám do hotelu často přijížděli urození lidé a Bespojsk jim ukazoval smlouvu s princem Ghuapem. Obtěžovali nás různí obchodníci a protřelí chlapi s prosbou, abychom jim prodali Formosu, nebo je aspoň přijali do služeb v kolonii. Ale Bespojsk nevedl s nikým žádná soukromá jednání. Říkal, že jenom král Francie nám může poskytnout potřebnou pomoc. Ale král Francie se k tomu pořádku neměl.

Plán na vybudování Říše slunce si v Paříži nikoho nezískal. Mnozí jej dokonce shledávali nebezpečným a škodlivým. Tak

Bespojsk obrátil celou věc naruby. Mluvil o výhodách, které může Francii poskytnout obrovská tropická kolonie. S tím souhlasili, avšak naše věc se téměř nehýbala. Na francouzských úřadech seděli stejní Sudějkinové, jenomže mluvili francouzsky.

Na naše otázky pokaždé odpovídali, že zpráva ještě není prozkoumána a že musíme počkat. Bespojsk byl nucen prodat část diamantů od Chuapa, aby mohl dávat úplatky. Ale i to příliš nepomohlo. Musel by patrně prodat všecko. Bespojsk byl nervózní, vztekal se a celé noci nespál. Žena ho neustále prosila, aby toho všeho nechal a aby odjeli do Polska. Bespojsk se místo odpovědi jen smál. Často mi říkal:

„Když z toho nic nebude ve Francii, pojedeme do Anglie“.

Angličané jsou chamtivější a spíš budou souhlasit. Za měsíc budeme v Londýně. A zatím se jen tak procházej a odpočívej.“

A tak jsem se procházel po velkém městě, ve kterém jsem neměl ani příbuzné, ani známé. Zpočátku mě bavilo všecko, a hlavně to, že jsem mohl mluvit francouzsky. Toulal jsem se ulicemi, prohlížel si paláce a kostely s barevnými okny, řeku a mosty ozdobené sochami. Prohlédl jsem si i Bastilu, žalář, v kterém král Francie věznil svoje nepřátele. Několikrát jsem přešel náměstí Grève, kde lili horký olej do hrdla zločincům a pak je upalovali na hranicích. Jednou jsem přešel celé město křížem krážem a trvalo mi to tři hodiny. Díval jsem se na kočáry s červenými koly, na čilé vojáky a bosé mnichy, kteří voněli voňavkou. Nejdřív se mi to všecko líbilo, ale pak mě to omrzelo.

Město mě začalo tísnit, chtělo se mi jít na hon nebo aspoň jen tak do lesa.

Stýskalo se mi po tundře, po sobech a psech. Poněvadž jsem chápal, že je to všecko daleko a navždy ztraceno, začalo se mi stýskat po lovcích, s kterými by se dalo mluvit o psech. Psal jsem několikrát Vaňkovi, ale od něho jsem dostal jen jediný dopis. Psal mi na špinavém cáru papíru, že jemu se taky moc stýská a že by se steskem nejradši zabil. Pak mi vypsál novinky: lovci i námořníci se prý začínají rozutíkávat. Někteří odpluli na francouzských lodích. Chruščov a Kuzněcov nastoupili vojenskou službu a odjeli. Wynblath se vrátil do Švédska a Meder do Pruska. Ale kolem

Sibajeva a Lapina se shromáždili lidé, kteří se chtějí vrátit na Formosu. Čekají jen na Bespojskův návrat.

A to byl jediný dopis od Vaňky. Pak už nikdy nepsal.

Mezitím nastala v Paříži zima. Nebyla zdaleka tak tuhá jako kamčatská – sníh se držel jen nějakou chvíli a mrazy nebyly skoro vůbec. Pravda, Bespojsk si dal ušít kožich ze sobolů, kterých mu pár zbylo. Ale to udělal spíš proto, aby vypadal důležitě.

Francouzi mu ten kožich záviděli. Říkali, že druhý takový kožich měl jen spisovatel Voltaire; a tomu poslala soboly z Ruska sama carevna Kateřina. A já jsem celou zimu prochodil v tlustém soukenném plášti a nebyla mi vůbec zima.

Přešel Nový rok a já už tušil, že prožijeme v Paříži i druhou polovinu zimy. Ale všechno má svůj konec. Jednou se Bespojsk vrátil pozdě večer, probudil mě a řekl:

„Vyhráli jsme, Ljoňko! Pozítří spolu jedeme k ministrovi námořnictví do Versailles. Dal souhlas k mému slyšení. Vezmu si tě s sebou jako svědka. Zítra vyjedeme.“

Té noci šel velmi pozdě spát, pořád něco sepisoval. Druhý den jsem viděl, že svíčky na jeho stole jsou ohořelé. To mu však nebránilo vstát časně ráno. Stáhl mě z postele, rychle jsme se nasnídali a sešli dolů. Tam na nás čekal najatý kočár, který nás měl odvézt do Versailles.

Museli jsme jet úvozovou cestou. Ale byla pěkně uježděná, a přestože byl sníh, kola se točila docela volně. Mnoho kočárů a jezdců na koních nás předjíždělo. Přijeli jsme do Versailles k polednímu a zastavili jsme se v zájezdní hospodě. Spal jsem s Bespojskem v jednom pokoji. V noci jsem slyšel, jak mluvil nahlas, dokonce někoho i zdravil, ačkoli v pokoji nikdo nebyl. To připravoval zprávu pro ministra námořnictví.

Ráno si vzal nejlepší oblek, pak prohlédl mne, dokonce si ke mně přičichl a řekl:

„Ty jsi ještě teď cítit velrybím tukem. Nezapomínej, že jsi přece sibiřské knížátko. Pojď sem, já tě postříkám voňavkou.“

Nalil mi voňavku na ruce a na hlavu a pak dodal:

„Tak, jdem.“

Šli jsme malými uličkami plnými zděných domků řemeslníků a dodavatelů hostince. Pak se před námi objevila ulice, po jejíž jedné straně se táhla vysoká kamenná zeď. U vrátek stál hlouček lidí, kteří se pokoušeli vniknout do dvora. Bespojsk ukázal propustku vojákům s vyholenými tvářemi a vešli jsme do zahrady.

Zahrada zaujímalá ohromnou plochu, ale stromů v ní bylo málo. A ty, které tam rostly, byly sestříhané do kulatá nebo do čtverhranná. Mezi stromy, podél cestiček, se krčily zimou sochy nahých lidí. Všem jim ležel na ramenou sníh. Po široké cestě jsme zástupem jiných lidí došli k širokému, ale poměrně nízkému paláci.

Vystoupili jsme po širokém schodišti, prošli zrcadlovým sálem, a konečně jsme vešli do přijímací kanceláře ministra námořnictví. U stěn sedělo mnoho různých lidí V parukách a pestrých stejnokrojích. Vzduch tu byl prosycen vůní víc než na ostrově Formose. Bespojsk se všem uklonil a posadil se. Já jsem se postavil za něho, v ruce krabici, v které byly doklady a vzorky cizokrajného zboží. K ministrovi nás nezavolali hned. Uplynula možná hodina, než starý tlustý člověk vyslovil tiše Bespojskovo jméno. Bespojsk rychle vstal a řekl mi rusky:

„Teď se všechno rozhodne. Ale neboj se. Pojď.“

Hedvábným pokojem jsme prošli do šeré kanceláře. Na stěně tam visela ohromná mapa celého světa. Byla na ní dokonce Kamčatka. Před mapou stál zlatý stůl na tenounkých nožkách. Ale u stolku nikdo nebyl.

Ministr seděl na okně a díval se do zahrady. Bespojsk se uklonil a představil se.

Ministr řekl vlídně a laskavě:

„Ano, vévoda d'Aiguillon mi říkal o vašem návrhu. Projevil jsem zájem, avšak seznámit se s vaším návrhem jsem nestačil. V čem vlastně spočívá?“

Bespojsk začal velmi pěkně vyprávět o svém plánu založit na Formose kolonii. Hovořil o nespočetných výhodách, které přinese Francii toto podnikání. Ostrov je bohatý, domorodci jsou důvěřiví. Nevěřil jsem svým uším a vyjeveně zíral na Bespojska. A on už domluvil a žádal, aby mu Francie dala k dispozici dvě lodě a tři sta vojáků.

Ministr ho poslouchal pozorně, přestože se po celou dobu díval do zahrady. Bespojsk mi pokynul a já přistoupil s krabicí. Rychle jako obchodníci jsme rozložili na stůl kousky zlata, neprodané diamanty, japonské hedvábí, a nakonec smlouvu s Chuapem.

Ministr si pozorně prohlédl diamanty a smlouvu podržel v ruce jen okamžik. Pak se zeptal, pootočiv se k mapě: „Kde ta Formosa vlastně je?“

Bespojsk mu na mapě ukázal Formosu, podobnou malému oříšku.

„Ne,“ řekl ministr bez rozmyšlení. „Formosa nám nevyhovuje. Je pro nás příliš malá. A pak, je to daleko...“

Všiml jsem si, jak Bespojsk zbledl. Já asi taky. Aby ne! Po dlouhých měsících vláčení po světě, čekání a nadějí dostat jen jedinké slovo – ne.

Ministr mezitím ukazoval prstem s dlouhým růžovým nehem moře a oceány. Nakonec se jeho prst zastavil na velkém ostrově u Afriky.

„Tohle je Madagaskar,“ řekl a otočil se k nám, „to je něco jiného. Je desetkrát větší než Formosa a dvakrát tak blízko. Už o něj usilujeme téměř sto let. Ale nijak se to nedaří. Vévoda d’Aiguillon mi říkal, že jste podnikavý a statečný člověk. Pokuste se založit francouzskou kolonii na Madagaskaru.“

Bespojsk mu začal vykládat, že na Madagaskaru nikdy nebyl a že nemá žádnou smlouvu s tamějšími princí a že na Formose nechal člověka se dvěma kanóny.

„To není rozhodující,“ přerušil ho ministr s úsměvem. „My vám dáme všechno, co bude zapotřebí. Madagaskar nám to vrátí. Je to velmi bohatý ostrov. Zesnulý místodržitel Madagaskaru pan Flacourt nás ujišťoval, že se tam doposud dochovali před potopní ptáci velikosti větrných mlýnů. Víte, barone, říká se, že Madagaskar je starověká Taprobana.“

„Taprobana?“

Ustrnul jsem pokročil vpřed. K tomu, abychom našli ten zázračný ostrov, jsme museli objet skoro celý svět, ztratit naději, a teprve v Paříži nám chtivý růžový nehet bezpečně ukázal, kde vlastně ta Taprobana leží. Myslel jsem, že tu radost nepřezíju.

Bespojsk se na mě káravě podíval. Ministr si toho nevšiml a pokračoval:

„Tam je všechno, co potřebujeme: cukr, koření, káva a růžové dřevo. A mám dojem, že i zlato. Francouzský vojenský přístav na Ile de France je odtamtud blízko. Jeho veličenstvo bude nesmírně spokojeno, jestliže Taprobana přibude k jeho vlastnictví. Dauphin je proti koloniálním expedicím, ale to je bezvýznamné. Budete tedy zítra schopen udělat v námořní radě přednášku o kolonii na Madagaskaru?“

Bespojsk se uklonil. Ministr rovněž.

„Na shledanou zítra. Všecky potřebné informace můžete dostat v kanceláři mého náměstka. Právě on bude zítra předsedat radě. Před odjezdem na Madagaskar se u mne ještě zastavte. Mám nesmírný zájem o ty obrovité ptáky, přestože pochybuji, že zpívají...“

Opustili jsme ministrovu kancelář. Bespojsk se chodbou takřka vlek. Na schodišti mi řekl:

„Nevyšlo to. Musíme jet do Anglie.“

„Jak to?“ vykřikl jsem. „Vy říkáte, že to nevyšlo? Dávají nám přece Taprobanu, nejlepší ostrov na světě...“

„Už zas meleš svou,“ řekl Bespojsk. „Ostatně nejde o místo...“

Dlouho jsme ten den hovořili. Nakonec Bespojsk svou cestu do Anglie odložil. S klením začal psát nový návrh. Nicméně ani na druhý den, ani na třetí den nevystoupil v námořní radě – projednávaly se tam jiné záležitosti. Potom Bespojskovi navrhli, aby jel do Paříže a udělal přednášku tam. V Paříži jsme se zdrželi ještě celý měsíc. Konečně se jednoho dne Bespojsk vrátil pozdě večer z ministerstva a řekl takřka lhostejně:

„Můj plán prošel. Francouzský král nám dává lodě a všechno ostatní. Dnes mi dokonce poslal Řád svatého Ducha.“

A položil přede mne na stůl zlatou hvězdu na bílé stužce.

„Tak tedy brzy vyjedeme na Madagaskar?“

„Ne tak docela. Otázka ještě není vyřešena s konečnou platností. Budeme muset ještě týden počkat v Paříži...“

12 Na cestu

Týden podle úředního výpočtu se proměnil v měsíc. Opět se před námi táhly kanceláře, zas tytéž odpovědi, že ještě není všechno hotovo. A v Paříži zatím nastalo jaro.

Zelené pupeny začaly pučet na bulvárech přesně tak jako u nás na Kamčatce. Přiletěli nějací ptáci a vzduch voněl jarem.

Teď jsem se v Paříži cítil mnohem hůř. Vzpomínal jsem si na jaro na Kamčatce, jak jsme si s tatínkem připravovali sítě a spravovali loďku. Někdy jsem si v duchu představoval, že po řece Seině potáhnou hustá hejna stříbrných lososů, jako táhli u nás v řece. Ale nic podobného tu nebylo. Ryby v řece jsem vůbec neviděl, jen na trhu se objevila v prodeji placatá kambala. Kvůli Říši slunce jsem prožil hodně těžkých útrap, ale skličující jarní stesk v Paříži byl

nejtěžší ze všeho. Prosil jsem Bespojska, aby mě pustil k našim do Saint Louis, ale nepustil mě.

Tak jsem ho požádal, aby mi aspoň dovolil na celý den za město, ačkoliv jsem věděl, že ani tam nenajdu klid. Za město mě Bespojsk pustil.

Šel jsem nekonečnými ulicemi, odbočoval nazdařbůh, nebyl jsem si jist, přijdu-li za bránu. Soužil mě strašný, nevýslovný smutek. Neulevilo mi ani pomyšlení, že hodina, kdy opustíme břeh Francie, je už blízko. Měl jsem dojem, že naše plány se mohou kterýkoli den zhroutit, jestliže růžový nehet narazí v oceánu na nějakou novou zem, kde jsou ptáci ještě větší než na Madagaskaru. Šel jsem a slzy mi kapaly přímo na dláždění.

Ani jsem vlastně nevěděl, proč pláču. Nikdo mi neublížil, ani jsem neměl hlad.

Najednou se mi radostně rozbušilo srdce. Kousek před sebou jsem uviděl v otvoru pod vraty psa, podobného jako vejce vejci mému Nestovi. Hvízdal jsem. Pes se vrhl ke mně, a to jsem se už úplně přesvědčil, že je to skutečně Nest. Chytil jsem ho radostí za ocas a on zakňučel tak bujně, jako kňučí psi na Kamčatce, když se blíží k rodnému domu.

Ale první radost pominula a já jsem si položil otázku: kde se vzal můj pes tady v Paříži? Nemohl mě přece tady hledat. Jak jsem tak uvažoval, Nest začal jevit příznaky neklidu. Táhlo ho to někam dopředu a já hned pochopil, že chce, abych šel za ním.

Ani chvílku jsem neváhal a šel jsem. Následoval jsem Nesta rychlými kroky, málem jsem běžel. Nest se každou chvílku zastavoval, jestli jsem nezůstal pozadu. A konečně jsem uviděl, co mi chtěl ukázat. Ulicí svatého Martina se ploužil dlouhý zástup otrhaných lidí. Vpředu šli kormidelníci Zjablikov a Bočkarjov. Za nimi úředníci Rjumin a Sudějkin. Pak několik žen a lovců. A na samém konci se vlekl Vaňka, Nejdřív jsem nevěděl, mám-li se radovat, nebo být smutný. Kde si ti lidé tady v Paříži vzali?

„Váňo!“ vykřikl jsem na celou ulici. „Pojd' sem, ty šašku jeden!“

Vaňka se ohlédl. Dlouho si mě prohlížel, nemohl mě asi v městských šatech poznat. Pak začal bulit:

„Ljoňko! Seš to ty?“

Objali jsme se. Ostatní nás obklopili. Začali se mě vyptávat, ale já jsem chtěl, aby nejdřív odpovídali oni:

„Proč jste přivandrovali do Paříže?“

„Protloukáme se do Ruska,“ odpověděl za všechny Sudějkin.

„Nebudeme přece sedět v přístavu Saint Louis věčně a čekat, že nám něco spadne do klína. Po matičce Rusi se nám zastesklo.“

„A jak jste se sem dostali?“

„Pěšky. Šli jsme celý měsíc.“

„A kam máte namířeno teď?“

„To dá rozum, kam. Dobří lidi povídali, že v Paříži bydlí ruský rezident, pan Ghotinskij. A právě k jeho nohám jdeme padnout.“

„A kde jsou ostatní? Sibajev, Lapin a Andrejanov?“

„Zůstali v Saint Louis, čekají tam na Poláka. Do Ruska zpátky nemůžou, oddělali Nilova.“

Chvilí jsem přemýšlel a pak jsem prohlásil:

„Vy si můžete jít kam chcete, ale Vaňka půjde se mnou.“

„A kam?“

„Do hotelu. A Nest taky.“

Sudějkin se na mě osopil:

„Ty lotře ničemná! Tvůj táta byl lupič a ty budeš taky. Nač potřebuješ popova syna? Nech ho bejt, ať potěší starýho tátu.“

Ale Vaňka se už vzpamatoval. Popadl mě za ruku a vykřikl:

„Já půjdu s Ljoňkou. Mně je s nim veselejc.“

„Dělej, jak rozumíš,“ řekl Sudějkin. „Umři si daleko od domova. Pojd'te, hoši.“

A pustili se zas dál ulicí houpavou unavenou chůzí, sotva vláčeli nohy. Později jsem se dověděl, že Sudějkin vyškemral od ruského rezidenta peníze na zpáteční cestu a že s celou partou přijel lodí do Petrohradu. Carevna jim odpustila, ale ihned je poslala s vojenským doprovodem zpátky na Sibiř.

My s Vaňkou jsme běželi do hotelu. Měl jsem toho hodně, co jsem mu musel vyprávět a ukázat, a můj smutek brzy zmizel. Mluvili jsme několik dní v jednom kuse, a v noci taky.

Vaňkův příchod nám přinesl štěstí. Bespojsk zakrátko dostal od ministerstva námořnictví prostředky na nábor lidí a povolení použít dvě lodě kotvící v Saint Louis. Ty lodě nás měly dopravit na ostrov Ile de France. Tam nám měl guvernér přidělit dělostřelectvo, veškeré vybavení a loď. Potom poplujeme na Madagaskar.

Bespojsk byl objížďkou velmi nespokojen, počítal, že všechno potřebné dostaneme ve Francii. Ale náměstek ministra vojenského námořnictví mu řekl, že v Ile de France jsou obrovské zásoby a že to žádné zdržení neznamená. V dubnu jsme vyjeli do přístavu Saint Louis.

V našich ubytovnách jsme mnoho lidí nenašli. Čekal tu na nás Sibajev, Lápin, Pečinin, Andrejanov se ženou a Jerofejev. Ostatní se rozutekli nebo odjeli do Ruska se Sudějkinem. Kupec Čulošnikov pracoval ve městě při nasolování ryb. Když se dozvěděl o našem příjezdu, přišel za Bespojskem a projevil přání jet s námi na Madagaskar.

Teď se naše ubytovny proměnily v hotový úřad. Bespojsk celé dny jednal s kapitány, kupci a řemeslníky. A my s Vaňkou jsme lítali po městě a plnili jeho příkazy.

V Saint Louis byl vyhlášen nábor dobrovolníků a různých řemeslníků na Madagaskar. Bespojsk přijímal tesaře, kováře, řezníky, zbrojíře a vojáky. Kromě toho jako stavitel jel s námi inženýr Corby, vyzábly člověk, oddaný své práci. Dále byli přijati dva lékaři a hlídač skladu. Do čela oddílu dobrovolníků byl jmenován major Marigni a jeden poručík. Celkem Bespojsk za měsíc najal dvě stě lidí. První skupina dobrovolníků a řemeslníků pod vedením inženýra Corbyho byla vypravena z Saint Louisů začátkem května na lodi Diana. S Corbym odjeli i všichni Rusové kromě Vaňky a mne. My jsme se nalodili na fregatu Markýz de Marboef a vyjeli z přístavu koncem května. S námi jela Bespojskova rodina a zbývající vojáci.

Dalo se říci, že teď už jsme cestovali najisto. Měli jsme s sebou potřebné lidi a čekalo nás dostatečné vybavení. Mne přesto trápila jedna myšlenka: neudělali jsme chybu, že jsme od krále Francie přijali takovou pomoc? Nedonutí nás král upustit od vytvoření Říše slunce a nezvrtně se celý náš podnik na obyčejný obchod?

Svěřil jsem se se svou obavou Bespojskovi hned první den, jakmile jsme se octli na otevřeném moři. Ten se jen usmál a řekl:

„Ale nepovídej..“

A tato dvě slůvka mě donutila zapomenout na veškeré obavy a uvěřit, že všechno půjde dobře.

ČÁST TŘETÍ
ŘÍŠE SLUNCE

1 Ile de France

Dvacátého druhého září 1773 naše loď Markýz de Marboef po šťastné čtyřměsíční plavbě doplula k vyprahlému hornatému ostrovu Ile de France. Od tohoto ostrova k Madagaskaru byl všeho všudy týden plavby. Tady jsme, podle příkazu francouzského ministra námořnictví, měli dostat menší loď k vlastní dispozici a všechno ostatní, co nám ještě chybělo.

Zakotvili jsme v pěkném přístavu a všimli jsme si, že naše první loď Diana tu už byla. Loďka nás dopravila k přístavu, kde rostl ohromný mangový strom. Celý přístav byl zavalen pytlí rýže, které zakrývaly bělokamenné městečko jako stěny pevnosti. Všude panovalo hluboké ticho. Zdálo se, že ostrov spí hlubokým spánkem, poněvadž ho nezbudily ani výstřely našeho děla.

Bespojsk chtěl co nejdřív zahájit jednání, proto nevyhledal ani inženýra Corbyho a šel rovnou ke guvernérovi. Ukázali nám guvernérův palác, obklopený terasami a celý porostlý popínavými fialovými glycínii a červenou paprikou. U brány paláce spal bosý voják tmavé pleti v bílém soukenném stejnokroji, oblečeném rovnou na nahé tělo.

Zjistilo se, že guvernér na ostrově není. Přijal nás jeho zástupce, generál Maillard, opálený a strašně hubený Francouz s vpadlými tvářemi. Ležel v houpací síti a hlavu měl ovázanou ručníkem. Z toho jsme usoudili, že je nemocný.

Maillard vyslechl Bespojska velmi pozorně a pak řekl podrážděným tónem:

„Jsem nucen vám zopakovat to, co jsem už řekl inženýru Gorbymu, vašemu pomocníkovi. Jeho Jasnost ministr námořnictví není informován o naší situaci. Nemůžeme vám být ničím nápomocni. My sami máme velmi skrovné zásoby výstroje a potravin dostáváme z Madagaskaru.“

Bespojsk vylítl:

„Mně ale říkali v Paříži nejednou, že máte na ostrově obrovské sklady. Já vlastně toho ani tolik nepotřebuji: několik desítek stanů, dva skládací domky a léky a potravin alespoň na měsíc. Kromě toho menší loď a nějaké věci pro sebe. Pušky i střelný prach máme.“

Maillard se rozesmál:

„Právě střelným prachem bychom vás mohli jedině zásobit. Pak vám dáme loď. Ale nic jiného nemáme. Počkejte, až přijede guvernér, možná že vám něco poskytne z nedotknutelných zásob. Sám to udělat nemohu.“

„A kdy se guvernér vrátí?“

„Za tři měsíce. Odjel do Indie.“

„Ale do té doby všichni pomřeme hladu.“

„No jak myslíte. Ministr námořnictví se při plánování kolonie na Madagaskaru s námi neporadil. Kdyby tak učinil, napsali bychom mu plnou pravdu. Na tomhle ostrově se kolonie založit nedá. Obyvatelé Madagaskaru v sobě spojují lstivost Malajců a tupost negrů. Dělí se na tři velké ohavné skupiny: Gavaše, Malgaše a Sakalavy. Každá skupina je o něco horší než ty druhé.“

Ale všichni dohromady jsou zruční traviči a zákeřní vrazi. Kromě toho je tamější podnebí pro bělochy ubíjející. To všechno napíše Jeho Jasnosti panu ministrovi a odešlu nejbližší loď.“

„Je pozdě,“ řekl Bespojsk. „Ani mu nemusíte psát. Jeho Veličenstvo král Francie dal příkaz, aby bylo na Madagaskaru postaveno město.“

„Přál si to sám král?“ otázal se Maillard a sundal ručník z hlavy. „Pak si tedy musíme o vaší věci promluvit vážně. Jen nás neproste o to, co nemáme.“

„A co máte?“

„Přijďte za týden. Dám vám úplný seznam zboží uloženého v našich skladech.“

„Já ovšem nemohu celý týden čekat jen na seznam. Mám na lodích dvě stě lidí, kteří se nudí zahálkou.“

„Tak dobře, stavte se za tři dny.“

A znovu si omotal hlavu ručníkem a zavřel oči.

„Vidím, že je to tady jako v Paříži,“ konstatoval Bespojsk, když jsme vyšli ven. „Bojím se, že na tomhle mizerném ostrově budeme muset strávit takových čtrnáct dní. Což o to, my to vydržíme, ale pamatuj si, Ljoňko, tohle bude naše poslední utrpení.“

Jak se mýlil! Nebylo ani zdaleka poslední. Na Ile de France jsme strávili mnohem víc než čtrnáct dní. Inženýr Corby nám odhalil tajemství generála Maillarda. Ile de France obchodoval převážně s madagaskarskou rýží.

Místní obchodníci na vlastní riziko vedli velmi výhodný obchod s Madagaskarem, opíjeli pobřežní domorodce a pak je okrádali.

Nyní došli obchodníci k závěru, že je francouzská kolonie na ostrově přivede na mizinu. Dali Maillardovi ohromně velký úplatek a slíbili mu ještě větší, když tu kolonie nebude. Proto zmizely zásoby z guvernérových skladů. Mimo to Corby Bespojskovi sdělil, že se rekruti a řemeslníci, kteří připulili na Diané, začali rozbíhat. Každá projíždějící loď odvážela ve svém podpalubí do Evropy několik dobrovolníků. Corby říkal, že se lidé musí co nejdříve odeslat na Madagaskar, nebo že se rozutečou všichni. Bespojsk souhlasil. Ale nemohl přece poslat lidi s holýma rukama. A tak jsme vynaložili veškeré úsilí na to, abychom soukromou cestou zjistili obsah guvernérových skladů. Já jsem se skamarádil s černým klukem, který hlídal sklad zboží ne před zloději, ale před mravenci. Ohromných mravenců putovaly po ostrově celé milióny. Lezli do postelí, do

holínek, do rukávů a jedli všecko, co jim zachutnalo. Vyptal jsem se kluka nejdřív na mravence a pak na zboží. Řekl, že ve skladě jsou stany, sekery, filtry na vodu a hodně jiných věcí. Bespojsk se zapřísáhl, že to všecko od guvernéra dostane.

Ale guvernér se nevzdával. Dal Bespojskovi fingovaný seznam zboží, na kterém byla uvedena jen prkna, dříví, kamenné uhlí a maso. Bespojsk se rozzuřil a žádal maso. Naložili jsme desítky býků na loď Postilion, která nám byla dána k dispozici pod velením kapitána Sauniera. Pak jsme tam nalodili naše řemeslníky a dobrovolníky spolu s Corbym a poslali loď na Madagaskar.

Bespojsk dal Corbymu rozkaz vylodit se, vybrat nějaké místo k dočasnému pobytu a postavit nějaká obydlí. Sám zůstal v Ile de France se čtyřiceti dobrovolníky. Slíbil, že přijede okamžitě, jakmile od guvernéra dostane všecko potřebné. Vaňka a všichni Rusové kromě mne odjeli na Postilionu. Po vysazení první party se loď měla vrátit pro nás.

Postilion odplul na Madagaskar začátkem října a neměli jsme o něm dlouho žádné zprávy. Mezi dobrovolníky, kteří zůstali s námi, se začal šířit neklid. Několik jich uteklo. Jako jeden z prvních utekl náš skladník, který nedoufal, že na Ile de France něco seženeme, a dal přednost návratu do Francie. Na jeho místo nám guvernér nabídl svého uchazeče, Francouze Seneaua.

Podle získaných informací to byl dokonalý zloděj, Bespojsk protestoval u guvernéra, ale ten mu odpověděl:

„Já nemohu na Madagaskar posílat lepší lidi. Každý, kdo tam pojede, zemře.“

Bespojsk se od guvernéra vrátil rozzuřený, tlumočil mi jejich rozmluvu a závěrem řekl:

„A nakonec je možná lepší, že Seneau je zloděj. S jeho pomocí snad něco dostanem.“

A skutečně. Seneau jako vedoucí skladů měl zájem na tom, aby se ze skladu dalo krást. Jeho prostřednictvím jsme dostali z guvernéroových zásob plátno na stany, šest polních kanónů, střelný prach a koule. Tak vypadala situace, když se začátkem ledna roku 1774 Postilion vrátil na Ile de France. Kapitán Saunier nám přivezl dopisy. Mezi jinými byl jeden dopis od Vaňky.

Vaňka nepsal mnoho, ale já jsem pochopil všechno. Není to žádná Taprobana. Madagaskar je jedna nekonečná bažina. Není co jíst. Všichni dostali malárii. Pečinin a několik Francouzů zemřelo. Dopis končil nářkem: „Přijed', Ljoňko, honem. Uvidíš, co se tady děje, utečeme spolu do Ruska.“

Z Taprobany do Ruska... Tak se náš plán zvrátil.

„Vaňka píše, že je tam malárie a hlad,“ řekl jsem Bespojskovi, když jsem dočetl dopis.

„Ano,“ odpověděl Bespojsk. „Gorby mi sděluje, že s námi domorodci nechtějí mít nic společného a že se už párkrát střetli. Francouzové utíkají.“

„Nechme Madagaskar na pokoji,“ řekl jsem tiše. „Pojed'me na Formosu.“

„Ne. To nejde. Z těch dopisů mohu udělat jen jeden závěr.“

„Jaký?“

„Musíme okamžitě plout na Madagaskar.“

Nasadil si klobouk a vyběhl z našeho pokoje, který jsme obývali v mizerném hostinci. Myslel jsem, že běžel ke guvernérovi.

Ale najednou někde za městem zahřměl výstřel z kanónu. Potom následovala dunivá kanonáda.

Běžel jsem tam, kde se střílelo.

Bespojsk rozestavil naše kanóny na kamenech poblíž guvernérova domu a zrudnutí dobrovolníci je s prevelikou chutí zastřelovali na neviditelné cíle. Bespojsk se procházel kolem, mával hůlkou a velel.

V prvním okamžiku jsem si myslel, že ze všech těch kalamit pozbyl rozumu. Ale kdepak, velel rázně a jeho povely se vůbec nepodobaly blábolení blázna. Najednou mi začalo být líto střelného prachu, který jsem byl zvyklý šetřit už od časného dětství.

Prodral jsem se šedým dýmem ke svému nešťastnému kapitánovi, generálovi a baronovi a řekl jsem mu mezi výstřely:

„Co to provádíte? Proč střelíte?“

„Zkoušíme kanóny i střelný prach,“ odpověděl. „A budu je zkoušet každý den pod okny guvernéra, dokud mi nedá všechno, co potřebuju...“

Střelný prach nebyl vystřelen nadarmo. Kanóny zapůsobily. Guvernér patrně pochopil, že jednání s Bespojskem nebude žádná legrace. Ještě ten den večer nám poslal lístek, že nám dá několik balíků textilu a železné výrobky na výměnu s domorodci.

Slíbil dokonce i trošku léků z nedotknutelných zásob. Bespojsk žádal vodku, i tu nám přidělil. Zvítězili jsme. Postilion byl urychleně naložen za dozoru Seneaua. Odpluli jsme z Ile de France patnáctého ledna večer. Plavbu nám znesnadňoval protivítr. A teprve prvního února jsme dorazili k Madagaskaru.

2 Skutečná Taprobana

Samozřejmě že teď už jsem byl o něco chytřejší a nepočítal s tím, že najdu na Madagaskaru, i kdyby vypadal jako Taprobana, hotovou Říši slunce. Vaňkův dopis mě připravil na to, že tenhle ostrov je mnohem horší než Formosa. Ale to, co jsem uviděl v den našeho příjezdu, předčilo veškeré moje obavy.

Připluli jsme k Madagaskaru ráno. Měli jsme před sebou nízký zelený břeh, za ním se černal ponurý les, a ještě dál se tyčily obrovské masívy nepřístupných drsných hor. Zakotvili jsme v zálivu Antongil, vklíněném hluboko do ostrova. Bespojsk dal rozkaz vypálit dvakrát z děla, aby se všichni naši dověděli o připlutí Postilionu.

Zahřměly výstřely, ale k naší lodi nepřišel nikdo. Teprve po desátém výstřelu jsme uviděli tři muže, kteří nám z pevniny něčím mávali. Spustili jsme loďku a za chvíli jsme byli na břehu. Lapin, Sibajev a inženýr Corby stáli na poraženém stromu.

Nebyli skoro k poznání, tak zežloutli a zhubli. Byli ozbrojeni puškami, ale sotva je drželi v ruce.

„Jak se daří?“ zeptal jsem se Sibajeva.

„Špatně. Andrejanov včera pochoval ženu.“

Bespojsk požádal, aby nás doprovodili do tábora. Stoupali jsme do kopce k lesu, nad nímž rozestřely svá křídla vysoké palmy. Takovou verstu před lesem jsme narazili na něco jako plot z větví, kůlů a ztrouchnivělého dřeva. Na jednom místě byl plot dost nízký. Bylo nám řečeno, že jsou to vrata.

Přelezli jsme silný kmen a octli se v táboře. Nebyly tam žádné chaty, jen ubohé chýše, do kterých se mohlo vlézt po čtyřech. Před chatrčemi seděli dobrovolníci a řemeslníci s vyhaslým pohledem a jen stěží se pohybovali. Všichni onemocněli tropickou zimnicí. Několik spoutaných domorodců leželo pod ochranou nemocných vojáků na zemi uprostřed tábora. Hned vedle stál jeden jediný černý hrbatý býk.

„Kde je Vaňka?“ zeptal jsem se Lapina.

„Umírá. Leží tamhle v chatrči.“

Běžel jsem tam a vlezl dovnitř. Vaňka ležel na palmových listech. Oči měl zavřené. Zatřásl jsem jím a řekl, že jsme přijeli. Vaňka se na mě smutně podíval.

„Já stejně umřu, Ljoňko. Tady není život, jen samá malárie.“

„Nech toho, Vaňko. Ty už umíráš asi popátý. Proč jste nepostavili domky a spíte na zemi?“

„Copak se tady dá něco postavit? Tady je opic, že bys s nima řeku zastavil, jak začnou vřískat, jde po člověku mráz, ať je horko sebevětší. A za každým stromem černocho. Házejí oštěpy na velikou vzdálenost. Zabili tři Francouze. Nedovolí nám kácet stromy. A hlavně nemá kdo pracovat. Všichni leží jako lazaři.“

„S námi přijelo čtyřicet lidí. Přivezli jsme s sebou kanóny.“

„Co s nimi? Zimnici kanónem nevyženeš.“

„Přivezli jsme celý pytel chininové kůry a ocet.“

„Město stejně nepostavíme. Černoši nás neuznávají.“

„Ale vždyť přijel Bespojsk, Vaňko. To budeš koukat, jak všechno poběží!“

„Kdepak!“

Pak mi Vaňka vypravoval, že se s domorodci zneprátelili už od samého začátku. Dostali odněkud zprávu, že jim Bespojsk přijede brát dobytek a pálit rýži. Proto Malgašové odmítli obchodovat.

Přišli s oštěpy. Naši je nepustili do tábora. Tak Malgašové začali vrhat oštěpy a zabili tři Francouze. Dobrovolníci stříleli, sedm lidí ranili a tři zajali. Od té doby spolu válčíme. Černoši číhají u vody a v lese. Do lesa se musí chodit ve skupinách a se zbraněmi. Nemáme potraviny, býky i rýži jsme snědli.

Bylo mi chudáčka Vaňky líto. Dal jsem mu bílý suchar a pak jsem ho vytáhl z chatrče ven na sluníčko. Na světle byl teprv k nevíře žlutý.

Kousek od Vaňkovy chatrče už Bespojsk stál na nějaké bedně a křičel na celý tábor:

„Nic jste neudělali, hrom aby do vás! Proč jste se pohádali s Malgaši? A není vám hanba stonat? Copak jste děti? Nechci slyšet žádné řeči! Kdo může vláčet nohy, všichni vykládat!“

Inženýr Corby mu něco namítl, ale Bespojsk ho nechtěl ani vyslechnout. Všem nařídil jít na břeh. Dvě loďky začaly převážet z Postilionu naše zásoby: kanóny, střelný prach a sudy s vodou. Všecko se to snášelo do tábora za hlasitých výkřiků radosti. Dokonce i nemocní vylezli z chatrčí a taky se snažili nést aspoň maličkost. Francouzi začali ihned vtípkovat a Rusové se usmívali.

Bespojsk dal pro začátek vypálit z kanónu. Pak otevřel sud vodky a začal nalévat každému, kdo si přál. Předal lékařům pytlíky s

léky a ocet a přikázal začít s léčením. Ani na zajatce nezapomněl: přistoupil k nim, přešel provazy a zavolal tlumočníka.

Zajatci byli zdraví, poněkud šlachovití fešáci, měli hnědá lesklá těla a skvělé velké zuby. Patrně čekali, že je okamžitě pošlou na onen svět. Dívali se na nás zlověstně, jako by se chystali ke skoku.

Napadlo mi – tak to jsou lidé, kvůli kterým jsme přijeli na ostrov. Dovedou nás pochopit, podpoří naše plány? První dojem z nich byl nanejvýš neutěšený. Člověk měl dojem, že to jsou zvířata, která se octla v neštěstí.

„Oznam jim, že jsou volní,“ řekl Bespojsk tlumočnickovi.

Ten pronesl několik slov v jejich řeči. Ale zajatci stáli bez pohnutí jako předtím. Patrně se osvobození za takových okolností vymykalo jejich chápání.

„Vodku!“ vykřikl Bespojsk. „Myje hned rozveselíme!“

Přinesli plnou konvici vodky. Bespojsk nalil plný kalíšek a podal ho jednomu z Malgašů. Ten si myslel, že je to jed, a vyšplýchl vodku na zem. Potom Bespojsk nalil druhý kalíšek, obrátil ho do sebe a rozchechtal se. Pak nalil znovu Malgašovi. Ten ji vypil a vykřikl:

„Bo!“

Bespojsk dal Malgašům vypít celou konvici. A pak poručil tlumočnickovi, aby jim řekl:

„Budeme žít v přátelství. Kdo zítra přijde do tábora beze zbraně, dostane sklenici vodky. Ať jich přijde hodně. Budeme tady stavět dům. Kdo nám bude pomáhat, tomu budeme platit.

Přižňte sem býky a přineste rýži. Všecko okamžitě koupíme a neošidíme vás. A teď už jděte!“

Domorodce vyvedli za ohradu a ti uháněli úprkem jako vlci. Ani jednou se neohlédli. Les je zahalil svými listy. Vtom jsem pochopil, proč se naši bojí chodit do lesa jednotlivě.

Inženýr Corby dostal k ruce vhodný materiál a zdravé lidi, a mohl se proto projevit z nejlepší stránky. Za hodinu po našem příchodu do tábora už stačil z plátna postavit velký stan. Měl nám sloužit jako skladiště potravin. Tam jsme odkutáleli sudy se střelným prachem a vodkou, a kanóny jsme rozestavěli podél plotu, jak určil major Marigni, velitel dobrovolníků.

Když jsme byli se skladištěm hotovi a byla učiněna opatření na obranu tábora, poslal mě Bespojsk na Postilion k Seneauovi.

Bylo třeba přivést na břeh drobné zboží, určené k výměně. Ale když jsem to Seneauovi vyřídil, zatvářil se překvapeně a prohlásil, že na lodi už nic není. Nejdřív jsem si pomyslel, že ukradl všechno najednou a mně větší bulíky na nos. Sešel jsem do podpalubí, ale tam opravdu kromě nepotřebného harampádí nebylo nic. Tak jsem se k němu vrátil:

„A kde jsou ty věci, co nám slíbil guvernér?“

„Ponechal si je na Ile de France. Řekl, že nám stačí kanóny.“

„A čím budeme platit domorodcům za práci?“

„Jo, na to se zeptejte pana Bespojska..“ Spěchal jsem k Bespojskovi a sdělil mu zdrcující zprávu.

„To jsem si mohl myslet,“ řekl klidně. „Maillard nám přece musel provést na rozloučenou nějakou hanebnost.“

„Ale co budeme dávat Malgašům, barone?“

„Především mi už neříkej barone. Tady není Paříž. Říkej mi guvernére. Jsem přece guvernérem Madagaskaru. A co se týče zboží, budeme si muset něco vymyslet. Možná že někdo bude muset dojet na Île de France.“

Dal několik pokynů a odjel spát na Postilion, kde zůstala jeho žena a syn.

A já jsem se dal na obchůzku bez jakéhokoli cíle. U vrat přitloukal Andrejanov desku. Na ní bylo francouzsky a rusky napsáno:

„Z příkazu guvernéra se může chodit k řece jen se zbraní. Do lesa se nesmí chodit vůbec“. To jsme dorazili do pěkných končin! Vzpomněl jsem si na mučednickou smrt Panova i na střelu, která zanechala jizvy na mém rameni. Bylo mi ze všeho smutno.

Večer jsme se všichni sešli ve stanu, který dal Bespojsk pro každý případ postavit. Nastala černá noc Ohniví brouci svištěli vzduchem jako střely. Z lesa doléhaly podivné zvuky a nebylo poznat, zda to křičí zvířata, nebo lidé. Rozvážný Sibajev vykládal své názory na kolonii:

„Život tady nebude žádný med. Je to velice vlhká země. A les je tak hustý, že se jím nedá projít. Domorodci jsou zlí,“

„Moc to tady nechytneš,“ bědoval Čulošnikov, který ještě stále doufal, že zbohatne.

„No nic, hoši, nějak se protlučeme,“ snažil se zmírnit situaci Jerofejev. „My taky ledacos umíme.“

Ještě jsme si nějakou chvíli povídali a pak šli spát. Dlouho jsem nemohl usnout, a proto jsem se šel podívat na nebe. Nepodobalo se vůbec našemu kamčatskému. Hvězdy byly docela jiné. A to všechno na mě nepříjemně zapůsobilo. Jak budeme žít dál? Nemáme přece čím domorodcům platit za rýži. Nechtěl jsem na to ani myslet. Nezbyvalo než si jít lehnout. A tak jsem usnul potěšen vzpomínkou na přísloví – ráno moudřejší večera.

A ráno se ukázalo skutečně moudřejší večera. Probudil jsem se časně a šel se podívat na záliv. Kousínek od břehu jsem zahlédl nějakou jinou velkou loď, která se k nám pomaloučku přibližovala ve vleku loděk. Podíval jsem se líp a poznal jsem Dauphina, na kterém jsme jeli z Makaa do Francie. Rázem se mi ulevilo.

Hned mě napadlo, že z té lodě můžeme dostat zboží. Zatřásl jsem Lapinem a Sibajeve. Seběhli jsme ke břehu a nasedli na loďky domorodců, vydlabané z jednoho kmene. A na té loďce jsme připluli k Postilionu.

Vystoupil jsem na palubu a tiše zaklepal na Bespojskovu kabinu.

Vyšel ven s namydlenou tváří a břitvou v ruce.

„Co se stalo?“

„Míří sem Dauphin, guvernére.“

„Nepřeskočilo ti náhodou?“

„Vůbec ne, jsem v pořádku. Podívejte se sám.“

Nemohlo být nejmenších pochybností, že to byla loď Dauphin.

Bespojsk zatleskal rukama, utřel si tváře a vrátil se do své kajuty.

Za chvíli se vrátil s krabičkou.

„Počítej peníze. Ale dej pozor, aby ti je nerozvál vítr. To jsou moje vlastní.“

Začal jsem počítat peníze a viděl jsem, že peněz je hodně – tisíce livrů v bankovkách. Když jsem je spočítal, řekl jsem Bespojskovi:

„Je tady patnáct tisíc livrů.“

„Hned je dáme do oběhu.“

A vypravili jsme se na Dauphina, který právě v tu chvíli rachotil kotvou.

Kapitán Dauphina byl náš známý. Řekl, že měl menší havárii cestou z mysu Dobré naděje a zajel na Madagaskar, aby pokácel několik stromů a udělal si zásobu vody. Za patnáct tisíc livrů nám přenechal hodně látek, nití a kovových výrobků. Teď jsme mohli směle očekávat domorodce, jejich býky a rýži.

3 První kroky

Nebýt malárie, nebyla by naše situace na Madagaskaru tak nejhorší. Po všech úmrtích a dezercích nám přesto zbylo takových sto padesát kolonistů. Z toho počtu bylo sto vojáků. Ale podle najímací smlouvy byli povinni nejen bojovat, ale i chodit na průzkum, držet hlídky, a dokonce mít dozor i na pracovištích.

V čele tohoto oddílu byl major Marigni, vysloužilý voják velmi ušlechtilé povahy. Bylo nepochopitelné, že se mohl stát vojákem, a ještě nepochopitelnější, co ho přimělo jet na Madagaskar. Dost možná, že ho zlákal plat, který byl ve Francii vyplacen všem na rok dopředu. Jeho pomocníkem byl poručík Demarchais, který utekl z Francie před věřiteli a stále se strašně nudil.

Kromě toho s námi byli řemeslníci různých oborů. Je pravda, že nikdo z nich neměl ani zdání, v jakých podmínkách budou muset pracovat. Ale přece jen se každý z nich vyznal ve své práci.

Řemeslníky řídil Corby, o kterém jsem se už zmínil. Dále tu byli lékaři, několik úředníků a vedoucí skladů Seneau. Ale všichni ti lidé by pochopitelně nic neudělali a rozutekli by se, kdyby v jejich čele nestál Bespojsk. Tady na Madagaskaru se mohl projevit v celé šíři své osobnosti.

Byl schopen jak velkých, tak i malých činů. Bylo v něm spojeno několik lidí. Dnes to byl křikloun, zítra vychytralec, ale nikdy neznal ani únavu, ani strach. Hořel pro myšlenku, kterou byl nucen skrývat. Hrstka půldruhého sta kolonistů na břehu a jejich činnost ho zajímaly moc málo. Přijel sem kvůli statisícům domorodců, které před námi

skrývala stěna tropického lesa. On neznal je, oni neznali jeho, ale Bespojsk věřil, že nakonec pochopí, v čím zájmu se vylodil na tomhle vlhkém břehu, že ho pochopí, zapomenou na svou divošskou lenost a pustí se do práce podle plánu, který vypracoval v Paříži. Směřoval k tomu lstí, násilím, domluvami, ale neústupně. Konal malé věci a měl na zřeteli veliké. Nepřeložil by stéblo křížem, kdyby to nemělo význam pro jeho hlavní myšlenku. Jen on jediný z nás všech uměl vidět uprostřed strádání a bídy klíčky Říše slunce.

Pravda, Říše slunce byla ještě někde v hodně daleké budoucnosti.

Zatím byly naše záměry mnohem skromnější. Museli jsme si postavit domy, abychom zvládli nemoc, a nesměli jsme pomřít hladu. Ani jedno, ani druhé nedokázal udělat náš předvoj. A tak začal Bespojsk se sobě vlastní houževnatostí dohánět to, co nedokázal Corby.

Jeho pěkné chování k domorodcům se projevilo hned druhý den po našem příjezdu. Nestačili jsme ještě uložit do skladu nové zásoby z Dauphina, když jsme uviděli velký hlouček Malgašů, kteří pomalu postupovali od lesa k našemu táboru. Je sice pravda, že měli v rukou zbraně, ale zpívali nějakou mírumilovnou píseň.

Bespojsk dal rozkaz nabít kanóny kartáčovými náboji a v doprovodu tlumočnicka jim šel naproti. Za ním kutálel Lapin menší soudek vodky. A já jsem uzavíral průvod s půl tuctem hrnků v ruce.

Došli jsme k Malgašům docela blízko a oni přestali okamžitě zpívat. Slyšeli jsme jejich soustředěný dech a cítili jsme pach jejich těl. Domorodci, jako by se předem domluvili, začali si sedat do kroužku. My jsme se octli uprostřed. Teď už nám náboje v našich kanónech nebyly nic platné.

Bespojsk se usadil na soudek a poručil tlumočnickovi, aby jim přeložil:

„Přijel jsem na váš ostrov a chci s vámi žít v míru a klidu. Ale potřebuji, abyste ani vy neublížovali mým lidem.“

V odpověď na to Malgašové něco zavrňeli a jeden z nich, hodně vysoký, s bílým hadrem přes ramena, postoupil dopředu.

Vlasy měl zapletené do copánků a v jedné ruce držel malý bílý štít. Pronesl dlouhatánskou řeč, bil se při tom do prsou a ukazoval hned na les, hned na moře.

Tlumočník řekl:

„Malgašové mají radost z příjezdu bílých lidí. Ale strašně nemají rádi, když do nich běloši střílejí z pušek. Ať jim radši dají ten střelný prach a olovo do rukou jen tak bez pušek. Pak bude všechno v pořádku.“

Bespojsk odpověděl:

„Nikdo do vás střílet nebude a zboží od nás dostanete vždycky. Chceme tady postavit vesnici a vy nám s tím musíte pomoci. Za práci vám budeme platit látkou a nitěmi. Kromě toho k nám přiveďte co nejvíc býků.“

Malgaš odpověděl:

„Když nebudete střílet, býky dostanete. I domy vám postavíme, kde poručíte.“

Bespojsk se zeptal vyčouhlého náčelníka:

„Jak se jmenuješ?“

„Silulu, náčelník kmene Silulu.“

„Vodku!“ vykřikl Bespojsk a seskočil ze soudku.

Lapin vyrazil dno soudku a začal plnit hrnky. Ukázalo se, že Malgašové jsou báječní hoši. Vypili celý soudek až do dna a potom nám chvilku tancovali. Přátelství bylo navázáno. Ještě k večeru k nám přišlo přes sto domorodců stavět domy. Zabodli svoje oštěpy do země a chopili se seker.

Naši tesaři neměli na Madagaskaru co dělat. Byli zvyklí stavět z hotových klád a prken, a my nic takového neměli. A bylo to těžké připravit. Neznali jsme druhy zdejších stromů, a ty, které byly v nejbližším lese, nám nevyhovovaly. O jejich dřevinu se lámaly zuby našich pil.

Malgašové stavěli docela jinak. Dělali nám domky z větví a listí. Byla to jakási hnízda na nožkách. Ale pro první čas ani nic jiného nebylo třeba.

Inženýr Corby narýsoval plán nového města. Zatím to byly jen dvě křížící se ulice. Uprostřed bylo náměstí. Rozhodli jsme se, že

celé město ohradíme důkladnou zdí, ke které budou přiléhat výhony pro dobytek.

Viděl jsem už na Formose, jak rychle se stavějí tropické domky. Proto mě vůbec nepřekvapilo, že naše vesnice byla postavena za čtyři dny. Je pravda, že plot nebyl ještě kolem dokola, ale ulice už byly zastavěné domky. V domcích jsme pověsili houpací sítě a rozestavili truhly. Vesnici jsme pojmenovali Louisbourg k uctění francouzského krále. Na hlavním náměstí vlál francouzský prapor.

Bespojskovi Malgašové postavili také pletený dům, ale mnohem vyšší a větší než pro nás. Dům měl několik místností a v průčelí terasu. Na okna pověsili organtýn a Bespojskova žena se tam s chůvou a synkem přestěhovali z Postilionu.

Jakmile byli na lodi s vykládáním hotovi, Bespojsk dal kapitánu Saunierovi rozkaz plout na Fool Point, severní mys Madagaskaru. Tam měl kapitán vybudovat pevnůstku a obchod. Kapitán dostal

potřebné zboží a Postilion odplul. Tím jsme ztratili veškeré spojení se světem.

Ale ronit slzy nebyl čas. Práce běžela na plné obrátky. Naši tesaři s pomocí Malgašů už vybrali potřebné druhy stromů, káceli les a řezali prkna. Měli jsme v úmyslu postavit dřevěné skladiště a kancelář. Z kamenů jsme složili výheň. Tam vznikla kovárna, kde se spravovalo nářadí a brousily sekyry. Major trval na tom, aby se Louisbourg obehnal náspem, ale my měli málo lopat. V krátkém čase se začaly v kovárně dělat i lopaty.

Dokonce i nemocní se začali vůčihledě uzdravovat. Hořká chininová kúra postavila hodně lidí na nohy a ocet s vodkou to ještě uspíšily. A se stravou to taky nebylo nejhorší. V našem výhonu stálo dvanáct býků vyměněných za zboží. A kromě toho jsme ještě nějakých třicet očekávali.

Všecko se začalo urovnávat rychle, přímo jako na povel. Už se mohlo zdát, že pevný základ kolonie je položen. Bespojsk se chystal jet do středu ostrova a seznámit se s ostatními kmeny, jakmile val kolem města bude dokončen. Domníval se, že dobré vztahy s domorodci byly navázány a teď že už se musí jen rozvíjet.

Ale zmýlil se. Hlavní trampoty nás teprve čekaly.

4 Nepřátelé a přátelé

Všecko začalo maličností. V noci se z ohrady pro dobytek ztratil černý býk. Čulošnikov, který spravoval dobytčí dvůr a který měl toho býka zapsaného na zvláštní desce úhlem, se dostavil i s tou deskou k Bespojskovi a hlásil mu zmizení býka. Čulošnikov se dvěma dobrovolníky oběhl celý okraj lesa a křoviny u řeky, ale býka nenašel. Vrátil se a sdělil, že býka určitě odvedli domorodci. Řekl, že se vůbec nezúčastnili hledání a pořád se jen uculovali.

Bespojsk vydal rozkaz, aby se po západu slunce nikdo nepřibližoval k dobytčímu dvoru. Hlídky měly nařízeno po dvou varováních střílet. To všecko bylo Malgašům prostřednictvím tlumočnicka vysvětleno.

A přesto hned tu noc hlídky varovaly dva černochoy, ale ti varování neuposlechli. Hlídka vystřelily a jednoho z nich ranili.

Privlekli ho do tábora, nechali ho tam do rána, aby se zjistilo, proč se v noci procházel kolem dobytčího dvora. Ale ráno jsme ho marně hledali – nějakým záhadným způsobem zmizel.

Druhý den ráno k nám do tábora přišlo dvacet Malgašů se štíty a oštěpy. Přistoupili k Bespojskovu domu a požádali ho, aby vyšel ven. Hned na to Silulu, který byl v čele skupiny, pronesl dlouhou řeč.

Bespojsk se zeptal tlumočnicka, co povídá.

Tlumočnick odpovéděl:

„Prosil mě, abych vám „přeložil jeho řeč, až všichni jeho lidé opustí náš tábor.“

„Tak dobře, ať jdou.“

Malgašové odešli a tlumočnick řekl:

„Požádal mě, abych vám vyřídil, že za jednoho zabitého černocha zabijí pět bělochů.“

„Jenom?“

„Ano. Ten raněný byl bratr Silulu.“

Bespojsk dal příkaz zastavit okamžitě všechny práce v lese. Lidi převedli na pozemní práce v táboře. Několik dní uběhlo v klidu.

Ale domorodci jeden po druhém pod různými záminkami nechávali práce. Vytahovali ze země své oštěpy, vraceli nám naše lopaty a odcházeli do lesa. Ke konci týdne jsme už neměli jediného černého dělníka.

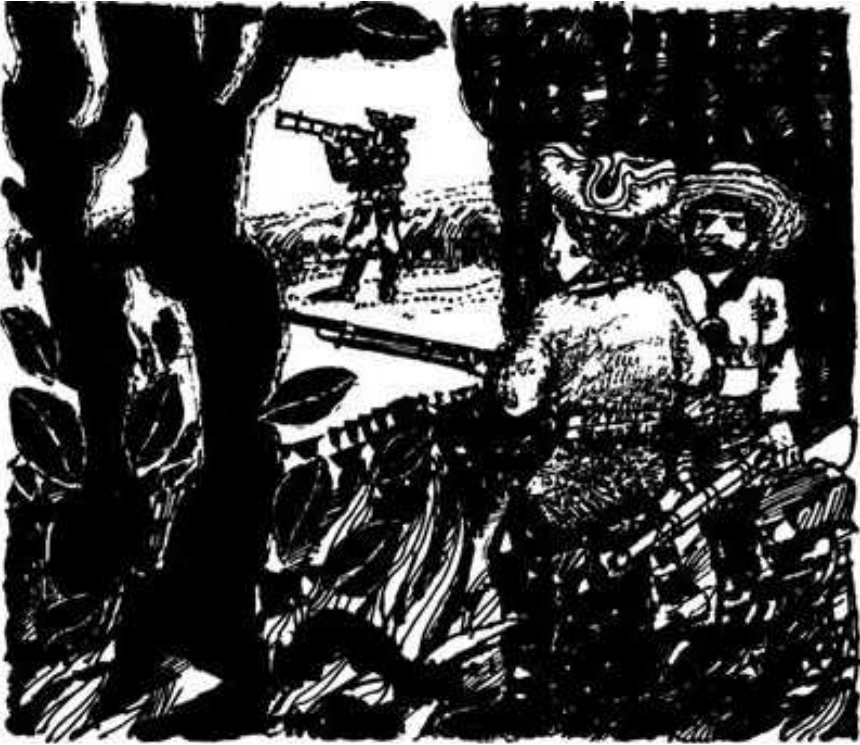
Zato jednoho krásného dne přišly do tábora ženy Malgašů.

Měly s sebou celé koše plodů mangovníků. Nabízely nám je ke koupi levně, celý koš za jedinou jehlu.

To se nám zdálo podezřelé. Ženy k nám do tábora nikdy předtím nechodily. Řekli jsme Malgaškám, aby samy ty plody ochutnaly, ale ony odhodily koše a rozutekly se. Náš lékař zjistil, že plody jsou otrávené.

Tak započal tajný boj lsti a vytrvalosti. V tomto boji domorodci užívali svých znalostí místních podmínek, a my zase svého důvtipu. Příští den potvrdil, že můžeme očekávat napadení odevšad.

Nedaleko tábora tekla říčka, kam jsme chodili pro vodu. Řeka tekla močálem a přes močál byla udělána hať z větví. A právě v tom

místě, kde hať vedla těsně k vodě, v noci někdo zatarasil řeku větvemi nějakého neznámého stromu. Větve měly malé tvrdé listy a dírkované plody zvíci velké hrušky. Náš doktor si dlouho ty plody prohlížel a nakonec řekl:

„To je tangen.“

Slovo tangen nám nic neříkalo. V blízkosti našeho tábora takové stromy nebyly. Ale doktor nám ihned sdělil, že tangen je strašný madagaskarský jed. Tímto jedem Malgašové od pradávna vyrovnávají své účty s nepřáteli. Vytáhli jsme všechny větve z řeky, ale vodu jsme se pít neodvážili, Bespojsk dal dva příkazy.

Jednak dal vykopat studnu v táboře, a pak nařídil jít vzhůru podle řeky, řezat a pálit všechny tangeny, na které narazíme.

Padesát dobrovolníků se zúčastnilo vojenské expedice proti tangenům. Mnoho stromů bylo vykáceno a spáleno v několika

nejbližších dnech. A uprostřed našeho tábora se objevila studna s dobrou pitnou vodou.

A tehdy, úplně nečekaně, se k nám dostavili poslové Silulu s návrhem uzavřít příměří. Prohlásili, že zvítězit nad bělochy není možné a že se musí boje vzdát. Poprosili Bespojska, ať příští den vyjde na planinu před les, aby uzavřeli smlouvu o přátelství.

Poslové Silulu měli v rukou místo oštěpů pistole, které jsme u nich předtím neviděli. Když Silulové pronášeli o nás chválu, tvářili se uštěpačně. A černý tlumočnick po jejich odchodu řekl:

„Žádné usmíření. Chtějí guvernéra zabít.“

Přesto se Bespojsk rozhodl, že k lesu půjde. Vzal s sebou poručíka Demarchaise a čtyřicet dobrovolníků. Místo sudu vodky nařídil přitáhnout menší kanón.

To všechno se kmenu Silulu nelíbilo. Nezačali ani vyjednávat a rovnou zaútočili. Dobrovolníci otočili kanón a vypálili kartáčem do lesa. Silulové se dali na útěk.

Bespojsk se vrátil do tábora rozzlobený. Počítal, že jednání bude mít dobrý výsledek. Ještě ten večer, aby uchránil před napadením svou rodinu, nemocné a stělný prach, rozkázal převézt několik lehkých chýší na ostrov, vzdálený od břehu asi verstu.

Převzli jsme na ostrov chýše, sudy se stělným prachem a dva kanóny. Rovněž jsme tam převezli naše nemocné. Lékaři shledali, že vzduch na ostrově je lepší než na břehu. Od té doby jsme tomu ostrovu říkali Špitál.

Za několik dní nám nečekané odhalení poněkud objasnilo příčinu nepřátelství barevných domorodců. Andrejanov s Jerofejevem odešli tajně do lesa, aby chytili živou opici. Chtěli ji poslat jako dárek na ostrov malému Bespojskovi. Opici se námořníkům chytit nepodařilo, ale spatřili něco mnohem zajímavějšího. Na okraji lesa zahlédli neznámého bělocha, jak si námořním dalekohledem prohlíží náš tábor. Jakmile neznámý zaslechl kroky námořníků, složil dalekohled a zmizel za stromy.

To všechno mi řekl Andrejanov velmi důvěrně. Mne hned napadlo, že ten člověk nemůže být nikdo jiný než špión z Ile de France. To určitě on přivezl pistole na Madagaskar a rozdal je

barevným. Bylo jasné, že generál Maillard se rozhodl v boji s námi pokračovat! Museli jsme to sdělit Bespojskovi, který odjel na ostrov.

Připluli jsme s Andrejanovem k ostrovu na loďce domorodců. Bespojsk měl z našeho sdělení velikou radost.

„To znamená, že domorodce štvou,“ řekl. „To je dobře.

Aspoň snadno poznají, na které straně jsou přátelé.“

„Ale jen jestli pochopí, že přátelé jsme my? Vždyť je častujeme palbou.“

„Střílíme do nich, to je pravda. Jenže my to děláme proto, abychom uhájili holý život, o který nám usilují. Za rok nás budou nosit na rukou. Nech toho fňukání! Za pět let Madagaskar nepoznáš.“

„Ale dnes v noci nás můžou zase přepadnout.“

„Tak je odrazíme. Jedu s vámi okamžitě na břeh.“

Vyšli jsme z úžlabiny mezi skalami, kde byly chýše ostrova Špitálu. Sestoupili jsme k moři a sedli do loďky. Andrejanov se opřel do vesel a pluli jsme k zálivu.

Trápilo mě svědomí. Měl jsem dojem, že náš vztah k domorodcům nás přivede do záhuby. Z nouze jsme se stali dobyvateli, ačkoli jsme jimi nikdy nechtěli být. Možná že zůstaneme naživu, ale Říši slunce nevybudujeme.

Bespojsk si všiml, že se tvářím smutně, a vesele zavolal:

„Podívej se radši na nebe! Copak jsi na Kamčatce viděl něco podobného?“

Zvedl jsem hlavu. Nebe bylo zvláštní, něco podobného jsem neviděl nikdy ani na Madagaskaru. Vypadalo, jako by na ně nějaký bláznivý malíř načmáral hrubými rudými a zelenými barvami pruhy. Daleko ve výši letěla zlatá nadýchaná oblaka, podobná nesčetnému hejnu rybek. Vyšli jsme na břeh a stále jsme nemohli odtrhnout pohled od těch nádherných červánků. Přistoupil k nám černý tlumočnick.

„Bude uragán,“ řekl.

„Kdy?“

„Zítra.“

„A jak to víš?“

„Nebe je moc krásné. A býci jsou neklidní. Musíme přivázat střechy provazy.“

Ale my jsme střechy nepřivázali, poněvadž jsme neznali zdejší uragány. A pak nastala noc. Nad táborem se vyhoupl měsíc a já jsem si všiml, že má kolem stříbrný kruh. Pak začali ve tmě od oceánu přilétat mořští ptáci. Dopadali na zem a byli okamžitě mrtví. Ale my jsme se připravovali na noční přepadení a tomuhle jsme nevěnovali zvláštní pozornost.

V noci však k žádnému přepadení nedošlo. Zato časně ráno přepadla náš tábor bouře. K čemu jsme mohli přivázat střechy, když i stěny našich domků vylítly do vzduchu?

Vysoké palmy na břehu se skláněly k zemi jako stébla trávy.

Les hučel a sténal. Vzduch byl stejně tvrdý jako voda, takže jsme museli v táboře chodit po čtyřech. Kdybychom byli pověřiví, mohli bychom si myslet, že neviditelní bozi barevných zaútočili na náš tábor místo kmene Silulu. Před rozbouřeným živlem jsme byli úplně bezmocní. Museli jsme zachránit aspoň holý život.

Poslední uletěla střecha z Bespojskova domu. Vběhl jsem k němu do pokoje, který už měl jen stěny. Seděl s hlavou v dlaních.

Nedovedl si představit, co se děje s jeho rodinou na ostrově.

„Odjedme odtud!“ vykřikl jsem ve snaze překřičet burácení větru. „Všecko, co jsme za tu dobu postavili, je zničeno.“

Bespojsk mávl rukou a zařval mi do ucha:

„Tys zapomněl, že v Říši slunce budou domy zděné? Těm vítr neuškodí.“

Uragán se ztišil teprve k večeru. Vystřídal ho strašlivý liják.

A ten liják odplavil všecko, co nezničil vítr. Z celého Louísbourgu zbyly jen kanóny, Bespojskův dům bez střechy, kovářské ohniště a čtvercový val, plný vody. Byli jsme v horší situaci než první den po našem příjezdu. Neměli jsme vůbec nic. Dokonce ani naši nepřátelé neměli chuť nás napadnout – tak jsme byli bezmocní.

Ráno dal Bespojsk povel, aby se všichni svlékli, sušili si šaty, spravovali ploty, hledali chýše a rozmetané věci. Když zorganizoval práci, odejel k rodině na ostrov.

Teď už jsme měli aspoň nějakou zkušenost se stavěním. Na okraji lesa jsme nacházeli celé chatrče odváte větrem a odnášeli je na jejich původní místo. Mou truhličku vítr neodnesl, ale houpací síť mi

odletěla daleko. Ale podařilo se mi najít i tu, stejně jako stěnu. Vaňka, který se už trochu dostal z malárie, mi pomohl se stavbou chatrče.

Ale dřív než jsme byli s prací hotovi, ozvaly se na pobřeží divoké výkřiky a víření bubnů. Nejdřív nás napadlo, že se Silulové rozhodli zaútočit z druhé strany. Nechali jsme práce, popadli pušky a nastoupili ke kanónům.

Ale připravili jsme se k obraně zbytečně. Po břehu kráčel velký zástup domorodců s očividně obchodními cíli. Mezi pochodujícími jsme uviděli i býky, které obyčejně domorodci při válečných operacích nepoužívají. Poháněči tloukli býky dlouhými tyčemi do boků v rytmu pochodu. V čele průvodu šel ramenatý Malgaš s dlouhým plnovousem a kudrnatými vlasy. Takové čtvrt versty před naším táborem se průvod zastavil.

Poslali jsme tlumočníka, aby vyzvěděl, co se děje. Tlumočník se vrátil a sdělil, že to přišli Angonové, největší nepřátelé Silulů.

Doslechli se o našem válčení a přišli nám nabídnout přátelství a obchod.

Už jsme věděli, že Bespojskova rodina na ostrově nijak neutrpěla. Proto jsme pro něho okamžitě poslali loďku. Ihned přijel a zahájil jednání s náčelníkem Angonů o ceně býků. Býky jsme koupili všechny. Kromě toho se Angonové zavázali, že nám pomohou při opravě tábora. Ale to není všechno. Bespojsk uzavřel s náčelníkem Angonů slavnostní smlouvu o přátelství – kabbar, zakládající se na krvi. K tomu si oba nařízli ruce a vyměnili si kapky krve. Nato Angonové prohlásili, že okamžitě pochodují na vesnice Silulů.

„Ljoňko!“ řekl Bespojsk. „Vidíš, co se děje? Prozatím zakládáme náš blahobyt na vzájemném nepřátelství domorodců. Ale kvůli tomu jsme sem nepřijeli. Možná že si to Silulové zaslouží, aby se jejich vesnice smetly z povrchu zemského, a my bychom to teď mohli učinit za pomoci Angonů. Jenže já to nedopustím. To si pamatuj.“

A hned oznámil Angonům, naším novým přátelům, že místo tažení budeme raději pít vodku a tancovat. A okamžitě jsme přinesli nezbytnou vodku, společníka radosti. Angonové se napili a zazpívali nám své písně o uragánu nad ostrovem. Uragán je zastihl v lese a

měli co dělat, aby se zachránili. Zpívali pěkně, napodobili vytí větru. Pak zazpívali Francouzové svoje písně o víně a děvčatech. Rusové se taky konečně rozhoupali a zazpívali píseň o neštěstí a labuti. Potom jsme všichni dohromady tancovali.

Tak jsme na ostrově získali přátele, kteří nás už nikdy nezradili. Jejich příchod nám přinesl štěstí. Angonové ještě ani nestačili spravit všechny naše chatrče a od Silulů už přišli poslové.

Doslechli se, že jsme uzavřeli přátelskou dohodu s Angony a přišli se smířovat. Silulové se báli, že nová dohoda přinese neštěstí jejich kmeni. Bespojsk přijal posly slušně, ale uzavřít přátelství odmítl. Požádal je, aby nám dřív vydali bílého člověka, který rozdává pistole. Silulové se tvářili, že o tom člověku nevědí, a tudíž ho nemohou vydat. Ale dali slovo, že začnou pracovat v lese i v táboře, a slíbili, že si dobrým chováním vyslouží naše odpuštění.

V té době se právě vrátil Postilion z Fool Pointu. Kapitán Saunier splnil všechna Bespojskova nařízení. Uzavřel smlouvu přátelství s kmenem Ghiavi a provedl žádanou výměnu. Postilion se vrátil vrchovatě naložený rýží. Přesypali jsme rýži do našich špižíren a měli jsme o potravu postaráno na dlouhou dobu.

Bespojsk využil příplutí lodě a dal povel Saunierovi, aby prozkoumal pobřeží zálivu Antongil. Naše trvalé nepřátelství s Malgaši nás nutilo sedět stále v táboře. Okolí jsme znali všeho všudy na takových pět verst. Dále jsme už v tom úzkém kruhu nemohli zůstat.

Spolu se Saunierem jel na průzkum Sibajev. Loď se plavila celkem čtyři dny. Po návratu Sibajev hlásil, že asi deset verst od Louisbourgu vtéká do zálivu splavná řeka, které domorodci říkají Tingbal. Po této řece by se dalo proniknout do nitra ostrova na loďkách.

Bespojsk okamžitě nařídil přípravu k expedici. Chtěl sám jet nahoru proti proudu řeky, aby uzavřel smlouvy přátelství s novými kmeny a získal nové spojence. Postilion odplul pro rýži do Fool Pointu.

Avšak Bespojskově expedici do nitra země nebylo tehdy souzeno se uskutečnit. Opět se na nás přivalila vlna neštěstí. A naše veškerá práce se zastavila.

5 Období dešťů

Strašlivý uragán, který se přehnal nad ostrovem, byl počátkem zdejší zimy. Samozřejmě že tahle zima nám byla k smíchu: vedro bylo jako předtím, ale začalo často a vydatně pršet. A hned nato začala znovu řídit v našich řadách malárie.

Tahle nemoc neskončila vždycky smrtí, ale strašně lidi vyčerpávala. My všichni, až na Bespojska, jsme jí onemocněli, někdo míň, někdo víc. A já si ustavičně s hrůzou představoval, že jednoho dne se složí i Bespojsk. V tom případě by se celá naše věc zastavila nebo úplně padla.

Bylo horko, ale nemocní se třásli zimou a halili se do plášťů. Hlídky usínaly na stráži s puškami v rukou a nebyly k probuzení. Hodně domorodců odešlo na začátku dešťů do nitra ostrova. Práce šla velmi pomalu. Louisbourg se podobal spícímu království.

Ale ze všeho nejhorší bylo to, že se v lese objevil zase neznámý běloch. Byl spatřen několikrát, ale vždycky různými lidmi. Proto se popis jeho zevnějšku různil. Ale všichni jsme tušili, že nepracuje v lese v našem zájmu a že se možná projeví tehdy, až nás všechny složí horečka.

V tu dobu jsem se právě dostal z nemoce. Poněvadž jsem byl slabý a nemohl chodit daleko, Bespojsk určil, abych dělal pomocníka Seneauovi, který právě onemocněl. Proto jsem byl stále ve skladu a bylo mi moc líto, že se nemohu zúčastnit odhalení tajemství neznámého člověka. Nicméně díky náhodě se mi podařilo ledacos v tom směru udělat. Vypozoroval jsem, že do chýše, v které leží Seneau, přicházejí dost často Francouzové a velice podezřele si něco šeptají. Naházel jsem rýžovou slámu ke stěně, kde ležel Seneau, a zahrabal jsem se do ní. Tak se mi podařilo vyslechnout velmi důležitý rozhovor Seneaua s dobrovolníkem.

„Jakmile mě přejde zimnice,“ říkal Seneau, „okamžitě z Madagaskaru vezmu roha. Jinak by tady člověk doopravdy zhebnul.“

Dobrovolník na to odpověděl:

„Samozřejmě je načase, abys odjel. Myslíš, že nevíme, že prodáváš Malgašům vodku za zlato?“

„S tím jsem dávno přestal. Teď po mně chtějí prach. Brzy budou mít pušky.“

„Odkud?“

„To není naše věc. Můžu ti říct jen jedno: všichni Francouzi by odtud měli utéct. Čím dřív, tím líp. Ta zatracená kolonie nemá budoucnost.“

„To se ti řekne, ale na čem?“

„Přijede loď. Ať tady zůstanou Rusové. Ty uspokojíš snadno.“

„Ale na čem máme odjet?“ zeptal se dobrovolník, patrně vylekaný.

„Pověz, na čem máme odjet?“

Ale Seneau neodpověděl. Jen zasténal, dostával záchvat horečky.

Voják jím začal cloumat.

„Tak mluv, kdy přijede loď? Slyšíš? Musím to říct našim.“

Avšak Seneau místo odpovědi jen cvakal zuby. Pochopil jsem, že v tomto stavu nemůže nic říct, a tak jsem tiše vylezl ze slámy a běžel vyhledat Bespojska. Bylo mi jasné, že Seneau má spojení s člověkem v lese.

Rozdíl mezi nimi byl nepatrný: jeden zásobil Malgaše zbraněmi, a druhý – střelným prachem.

Dlouho jsem hledal Bespojska v táboře, ale nikde jsem ho nemohl najít. U jeho domu mi řekli, že spí. Nikdy ve dne nespal, proto jsem se rozhodl, že ho nebudu budit a že počkám do večera. Ale večer chtěl Seneau guvernérovi povědět všecko sám.

Před západem slunce jsem se stavil u nemocného pro nějaké potvrzení. „Žádné potvrzení ti nedám,“ řekl tiše. „Já asi umírám. Je mi líp, ale nemohu se hýbat. Chtěl bych se vyzpovídat knězi, ale tady žádný není. Zavolej guvernéra. Všecko mu povím, jinak mě nepustí do ráje.“

Nejdřív mě napadlo, že podlý Francouz chce před smrtí Bespojska zastřelit. Stál jsem a uvažoval, jestli mám jít, nebo ne. Seneau vykřikl ze všech sil, co mu ještě zbývaly:

„Tak běž honem, nebo umřu bez pokání! Ty nemáš srdce!“

Běžel jsem pro Bespojska, jak jsem po prodělané horečce mohl nejrychleji. Ale v jeho domě mi řekli, že i on onemocněl zimnicí.

Vešel jsem do pokoje a uviděl ho, jak leží na posteli natažený se zamhouřenýma očima. Vzal jsem ho za ruku.

„Co je?“ zeptal se a posadil se na posteli.

„Guvernére, musíte jít se mnou. Seneau umírá. Chce vám před smrtí něco říct.“

„Ať umírá bez řečí. Já teď nemůžu.“

„Ale on něco ví o tom člověku v lese, guvernére.“

„To je něco jiného.“

Svěsil nohy z postele.

„Jít musím,“ zanaříkal. „Ale ptám se, jak? Horečka se nevyhnula ani mně.“

„Odneseme vás k němu na posteli.“

„To by bylo nejlepší.“

Ihned si lehl a okamžitě usnul. Čtyři silní dobrovolníci, bez ohledu na protesty Bespojskovy ženy, zvedli postel. Donesli jsme ho jako mrtvolu přes celý tábor k našim skladům. A dalo nám to velkou práci probudit ho před vchodem do Seneauova domu.

„Co je?“ zeptal se znovu a posadil se. „Já nemůžu jít. Odneste mě dovnitř i s postelí.“

Vnesli jsme ho dovnitř s postelí a postavili ji vedle Seneauova lůžka. Bespojsk nám pokynul, abychom se vzdálili. Já zůstal stát za dveřmi. Bespojsk natáhl ruku a začal Seneauem cloumat. Ten v hrůze vyskočil a převálil se do postele vedle něho.

„Nedivte se, Seneau,“ řekl Bespojsk tiše. „Taky jsem se rozstonal.“

Ale jsem připraven vás vyslechnout. Mluvte rychle, pokud jsem při vědomí.“

Seneau zasténal:

„Přišel jste příliš pozdě, guvernére. Život mě opouští...“

A padl naznak. Bespojsk vykřikl:

„Hej, kdo je tam?“

Vešel jsem.

„Zatřes jím.“

Začal jsem Seneauem třást ze všech sil, ale copak člověk vzbudí mrtvého?

Přišel doktor a řekl jen jediné slovo:

„Finis.“

„Zemřel, guvernére,“ řekl jsem, skloniv se nad Bespojskem.

„Ale nespěte ještě chvilku. Musíte určit, kdo teď bude skladníkem.“

„Ano, ovšem. Ale mně to nemyslí. Říkej mi za sebou všechna ruská jména.“

„Vaňka, Lapin, Andrejanov, Sibajev, Jerofejev, Culošnikov...“

„Počkej!“ přerušil mě Bespojsk. „To Čulošnikov obchodoval v Bolšerecku s rybami?“

„Ano.“

„Ten se vyzná ve zboží. Tak ať dělá skladníka. Ty a Vaňka mu budete pomáhat. Začněte prohlídkou skladiště a sepište veškeré zboží. Hlavně střelný prach...“

Bespojsk usnul. A tajemství bílého člověka zůstalo neodhaleno. Ale zato jsme teď měli nového vedoucího skladu, na kterého jsme se mohli spolehnout.

Na druhý den jsme přestěhovali nemocného Bespojska na ostrov. Naši lékaři doufali, že jeho silná povaha nad nemocí zvítězí.

A já jsem teď měl moc práce. Spolu s Čulošnikovem a Vaňkou jsme se pustili do dělání pořádku ve skladech.

Čulošnikov sice celý život toužil po bohatství, proto taky odjel z Kamčatky, ale člověk to byl čestný. Úplně se zhrozil nepořádku, který našel ve skladech. Kromě toho nebožtík Seneau hospodařil s naším majetkem, jako by to byl jeho vlastní. Zjistilo se, že část zboží chybí. Zato v bytě pod postelí Seneaua jsme našli pytlík zlata. Poněvadž Seneau přenechával Malgašům za toto zlato náš střelný prach a vodku, Culošnikov zanesl zlato do skladu jako společný majetek. Čulošnikov měl jen jednu chybu: uměl moc špatně francouzsky a ustavičně si pletl francouzštinu s malgaštinou, a francouzské míry s ruskými. V tom jsem mu s Vaňkou museli pomáhat, a dokonce ho učit. Ale byl to neschopný žák a nikdy si míry neosvojil.

Ode dne Bespojskova odjezdu na ostrov činnost naší kolonie úplně ustala. K dovršení všeho dostal major Marigni, kterého Bespojsk jmenoval velitelem tábora, rovněž zimnici. Zemřel, dřív

než jsme ho stačili převést na ostrov. Jeli jsme s Vaňkou loďkou k Bespojskovi, abychom mu zvěstovali tu smutnou novinu.

Když jsme vešli k němu do pokoje, ležel na posteli strašně žlutý a vyhublý. Zimnice ho ještě stále měla ve spárech.

Zeptal se tiše:

„Tak jak se daří Marignimu?“

„Špatně,“ odpověděl jsem, nechtěl jsem říct pravdu najednou.

„Tak proč jste ho nevzali s sebou?“

„Protože umřel,“ odpověděl Vaňka.

Bespojsk se zatvářil zoufale.

„Pomřeme tady v těch močálech všichni. Poslyš, Ljoňko, máme v táboře aspoň pět lidí, kteří jsou schopni chůze?“

Začal jsem počítat zdravé lidi na prstech a napočítal jsem jich mnohem víc než pět.

„Co Sibajev, žije?“

„Žije.“

„Ať se hned zítra vydá hledat nové místo k osídlení. Tady nedokážeme nic.“

Pomyslel jsem si, že Bespojsk blouzní a že je načase, abychom odešli. Ale on promluvil znovu:

„Je mi jasné, že zimnice řadí jenom tady, na břehu. Proto jsou domorodci neradi u nás na noc. Udělali jsme chybu, že jsme se usadili v bažinách. Musíme se prosekat lesem...“

„Jak prosekat?“ namítl jsem, když jsem viděl, že mluví vážně.

„Les se přece táhne na padesát verst.“

„To vím taky, ale přesto musíme hledat nové místo. Vyříd' Sibajevovi, že mu nařizuju, aby se hned zítra ráno vydal loďkou vzhůru proti proudu Tingbalu. Bylo by dobře, kdyby s ním jel i Corby. Ať vyhledají nějakou vyvýšenou planinku na břehu řeky, nejdál takových deset verst od moře. A tam potom postavíme nové město...“

Jeho hlas byl stále slabší a slabší. Vtom se najednou zvrátil na záda a začal zpívat polskou píseň. Jeho žena nám pokynula, abychom odešli. Ubohá žena byla úplně utrápená. Její čtyřletý syn taky onemocněl zdejší horečkou.

„Vaňko,“ řekl jsem, když už jsme seděli v loďce, „co myslíš, byl při smyslech, když dával rozkazy o novém městě?“

„Určitě mluvil z horečky,“ odpověděl Vaňkajistě. „Jak bychom mohli stavět nové město! Tohle sotva stojí.“

„Ale já si myslím, že se bez nového města neobejdeme. Pojedu sám, když Sibajev odmítne jet. Ale ty se mnou jet musíš...“

6 Průzkum do nitra ostrova

Sibajev a inženýr Corby neodmítli jet na průzkum. Pokládali myšlenku na nové město za zcela správnou. Já, Vaňka a Andrejanov jsme jeli s nimi. Vzali jsme s sebou ještě tři francouzské dobrovolníky.

Hned zvečera jsme si připravili plachetní člun a naložili do něho potraviny. A druhý den časně ráno jsme si vzali pušky a vypluli na

moře s plachtami. K ústí řeky jsme se dostali šťastně. A tam jsme svinuli plachty a pluli dál jen s vesly.

Tingbal byla široká řeka, docela jiná než naše močálovitá říčka, z které jsme brali vodu. Ale pluli jsme kupředu pomalu.

V cestě nám bránily stromy spadlé do vody. Některé byly pod vodou, jiné nad vodou, a abychom postupovali, museli jsme se buď sklánět, nebo plout od břehu ke břehu.

Právě tak jako na Formose jsme pluli zelenou jeskyní. Ale tady byla jeskyně daleko ponuřejší. Starý neprůchodný prales se tísnil po obou březích a větve stromů se jako ruce křížily kdesi vysoko nad vodou. Celá hejna papoušků, černých i šedých, jaké jsem na Formose neviděl, za námi pronikavě křičela. Spousta jiných ptáků se polekaně rozlétala, hned jak jsme se přiblížili.

Jen nohaté volavky nám nevěnovaly pozornost. Dívaly se dál klidně a pozorně do vody, třebaže jsme pluli docela blízko nich a mohli je klidně klepnout veslem do zobáku.

Vaňka najednou vykřikl:

„Tuleň!“

Ale nebyl to tuleň, byl to krokodýl. Vystrčil hlavu z vody a zíral na nás svýma skelnýma očima. Vaňka mu vpálil ránu do tlamy. Krokodýl se převrátil a zmizel ve vodě. Ale hned nato se z vody vynořilo několik krokodýlích hlav, podobných kládám.

Ujeli jsme kolem osmi verst, když les začal řídnout a před námi se objevila obrovská planina. Byla porostlá nízkými křovinami, nad kterými se tu a tam tyčily ostrůvky nevysokých palem.

Bylo to právě to, co jsme potřebovali. Corby dal povel přirazit ke břehu, „Tady jsme měli začít stavět,“ řekl, když jsme vystoupili na břeh. „Ručím za to, že tady není žádná horečka. A je tady i víc druhů rostlin. Těmhle palmám se říká stromy poutníků. U nás nejsou ani k spatření.“

Utábořili jsme se právě u těchto palem. Rozprostíraly své listy od severu k jihu, jako by jejich zasazení řídil sám kompas.

Kromě toho, mezi listy a kmenem se zdržovalo tolik dešťové vody, že stačila k napití. Voda a směr listů učinily právě z tohoto stromu přítele poutníků. Přenocovali jsme u úpatí těchto palem a ráno jsme si důkladně prohlédli planinu. Svažovala se z kopec a byla

tak veliká, že by se na ní dalo postavit sto takových městeček jako naše. Našli jsme několik houštin bambusů, nezbytných pro naše stavby. Vysoké baobaby, tlusté a důstojné, s listy v neuvěřitelné výšce, stály opodál. Nad křovinami poletovali tropičtí motýli. Byli větší než naši ptáčci na Kamčatce. Ani baobaby, ani palmy, ani motýly jsme na našem hnilobném pobřeží neviděli.

Do Louisbourgu jsme se vrátili večer. Ani jsme se nestavili v táboře, přistáli jsme přímo u ostrova Špitál, abychom podali Bespojskovi hlášení.

„Začněte se stavbou hned zítra,“ řekl, jakmile vyslechl Corbyho.

„Sežeňte sto, dvě stě, pět set lidí. Nejdřív postavte plot a několik domů. Teprve pak cestu k moři. Nové město pojmenujeme Město Zdraví. To nemocné posílí na duchu.“

Tak vzniklo naše nové město – Město Zdraví. Za několik dní stovky Malgašů vysekali křoviny a na jejich místě vyrostly domky.

Tentokrát je splétali z odnoží palem. A z listů dělali střechy. Takové chýše vypadaly jako koše. Kromě domků se stavěl velký dům pro Bespojska. Byl rovněž vystaven zdejším způsobem, ale Malgašové říkali, že v takových domech bydlí náčelníci. Dům lemovala kolem dokola terasa. Střecha byla tak vysoká, že zdálky vypadala jako věž. Město rostlo. Ale mnohem těžší bylo vybudovat cestu k moři. Musel se pro ni vymýtit les, který od svého vzniku nepoznal sekýru.

Některé stromy byly tak silné, že bylo výhodnější se jim vyhnout než je kácet. Jiné zas rostly šikmo, další, už mrtvé, zahrazovaly cestu a musela se v nich vyřezat vrátka. Bespojskův dům už byl hotov se všemi terasami, a cesta teprve sotva pronikla do houštin pralesa. Proto jsme byli s Vaňkou nuceni použít staré cesty – řeky, abychom dojeli k Bespojskovi a pozvali ho do nového obydlí. Inženýr Corby nám dal ještě jeden úkol: dovést co nejvíc zboží pro Malgaše jako odměnu za urychlenou práci.

Teď už jsme byli dobře obeznámeni s řekou a nepovažovali jsme krokodýly za tuleně. Po proudu jsme se rychle dostali k ústí a tam zvedli malou plachtu. Nedaleko Špitálu jsme zpozorovali loď. Byl to Bourbon z Ile de France.

„Možná že přivezl holínky,“ řekl Vaňka toužebně.

Poslední dobou jsme to měli s vysokými botami špatné. Ještě jsme si nezvykli chodit bosí po madagaskarské zemi. A svoje boty jsme měli rozbité nadranc.

Připluli jsme k ostrovu a hned jsme pádili do kopce k Bespojskovu domu. Seděl na zápraží ve vlastnoručně vyrobeném křesle.

„Dům pro vás je hotový, guvernére!“ vychrlil jsem. „Je překrásný...“

„Pozdě,“ řekl Bespojsk.

A vtom mu najednou vytryskly slzy, jako mně na jaře v Paříži.

„Pozdě,“ opakoval. „Já jsem se uzdravil a můj chlapeček před hodinou zemřel.“

Nic jsme na to neřekli. Nezmohli jsme se ani na slovo.

„Připlul Bourbon“ řekl Vaňka. „Možná že přivezl holínky.“

„Sotva. Spíš přijel pro býky. Ljoňko, jed' do skladu a vyříd' Čulošnikovovi, aby jim vyhověl ve všem, oč požádají.“

Když jsme se vzdalovali od Bespojskova domu, zaslechl jsem, jak se jeho žena hlasitě rozplakala.

„Vzpomeň si na mě, že odjedou na Bourbonu do Evropy,“ řekl najednou Vaňka. „Ten tady nezůstane.“

„Ba ne,“ namítl jsem. „Už je pozdě, aby odjel. Když mu umřel syn, zbývá mu už jen Říše slunce.“

7 Město Zdraví

Nebyl jsem už několik dní v Louisbourgu, proto jsem nevěděl, co je nového. Kdo umřel, kdo se uzdravil, a jak to vypadá s našimi býky. Běželi jsme od moře rovnou do skladu a narazili jsme na Jerofejeva. Jinak veselý mladík Jerofejev byl nějak zaražený. Zасыпали jsme ho otázkami:

„Co se děje?“

Jerofejev se rozhlédl kolem a tiše řekl:

„Ten bílý člověk, co chodil po lese...“

„Co je s ním?“

„Vyšel z lesa ven.“

„A kde je?“

„Pije čaj s Čulošnikovem.“

Řekli jsme si, že si z nás Jerofejev dělá jako obyčejně legraci, a běželi jsme do skladu. Čulošnikov skutečně pil čaj ve společnosti vysokého Francouze. Foukal do čaje, rozpačitě pronášel nějaká francouzská slova a myslel si, že mluví francouzsky. Ale podle všeho, jak se zdálo, si spolustolovníci nerozuměli.

„Kdo to je?“ zeptal jsem se Čulošnikova rusky.

„Ale přijel asi na Bourbonu z Ile de France. Něco mi vykládá, ale nevím co.“

Zeptal jsem se Francouze, oč mu jde.

„Jsem Assise,“ řekl. „Posílá mě guvernér z Ile de France, abych tady spravoval hospodářství místo Seneaua. Kde je?“

„Před třemi týdny umřel.“

„Tím lip. To znamená, že jsem přijel právě včas. Kde bych mohl vidět guvernéra?“

„Na ostrově. Stůně.“

„Tak, tak. Jestli zemře, budu tady guvernérem já. Slíbili mi to v Ile de France. Jsou tam s Bespojskem nespokojeni.“

„Ten neumře,“ skočil mu rozhodně do řeči Vaňka. „To dřív umřete vy. Přivezl jste nám holínky?“

„Ne, to jsem nepřivezl. Přivezl jsem dva pytle peněz. V bankovkách i ve stříbře.“

„Nač jsou nám peníze? Potřebujeme kalhoty a boty.“

„O tom nic nevím. Dostal jsem příkaz odevzdat peníze.“

Řekl jsem Vaňkovi, aby odvezl Assise na ostrov, ale aby zbytečně nežvanil. Bylo mi jasné, že nám v osobě tohoto Francouze poslali z Ile de France nového špióna. Vaňka s Assisem odešli a já se začal Čulošnikova vyptávat na noviny. Novinek bylo málo. Z Bourbonu požadují býky a rýži. Čtyři Francouzi uprchli ozbrojení.

„A kam mohli utéct?“

„To se neví. Odjedou asi na Bourbonu“

Zdálo se mi to pravděpodobné. Právě o Bourbonu přece mluvil Seneau před smrtí. Potom jsem se Čulošnikova zeptal, co může přenechat Městu Zdraví na výplatu Malgašům. Ukázalo se, že žádné zboží nemá.

„Jak tedy máme stavět cestu?“

„Nemám ponětí. Možná že Bespojsk na něco přijde.“

Došel jsem k Bespojskovi a pověděl mu o naší těžké situaci. Řekl mi: „Máme jen peníze, ale platit jimi Malgaše je směšné.“

Ostatně, v nejbližších dnech se podívám osobně do Města Zdraví a něco vymyslím. Přeneseme těžiště života tam. A v Louisbourgu ať si posedí pan Assise.“

Za několik dní se Bespojsk přestěhoval do nového města. Přijela s ním i jeho žena, velmi pohublá po smrti svého dítěte. Ubytovali jsme jev novém domě, který nám všem připadal jako zázrak stavebního umění.

Krátce po svém příjezdu Bespojsk prohlásil, že svolá shromáždění náčelníků všech kmenů z okolí. Všude rozeslal posly. A tak se k nám do Města Zdraví začali scházet náčelníci s menšími oddíly vojáků. Za krátkou dobu se sešlo kolem dvaceti náčelníků. Přišli dokonce i Hovasové ze středu ostrova.

Bylo to první velké mírové shromáždění. Bespojsk dal pro začátek péci býky a nabídl vodku – naši poslední vodku. Po obědě na hlavním náměstí rozestlali rohože a náčelníci si sedli do kroužku.

Bespojsk s nimi dlouho mluvil.

Mluvil o tom, že doba nedůvěry skončila a že je načase pustit se do společné práce. Že se musí společně rozhodnout, kde se mají postavit obchodní střediska a jaké stavět cesty.

Náčelníci už teď pocítili slast obchodování, když se černí býci měnili v láhve s vodkou a rýže ve střelný prach. Proto Bespojskova slova brali vážně. Prosili ho, aby obchodní střediska umístil do středu ostrova, a potvrdili, že stavba cest je neodkladná záležitost.

Černí býci často uvíznou v lese a po cestách dojdou pěkně až k moři. Rovněž je důležité udělat řeku Tingbal splavnou, aby se dala na loďkách dopravovat rýže.

Všechny blízké kmeny se ve svých rozhodnutích shodly. Dali Bespojskovi k dispozici dvě stě mužů na vyčištění řeky a dalších dvě stě na stavby cest. Pak bylo rozhodnuto zřídit stálý trh u nového města, kam by Malgašové mohli přihánět býky. Zároveň byly stanoveny za býky pevné ceny ve střelném prachu, vodce a textilu. Bespojsk rozdál náčelníkům stříbrné francouzské peníze, které

přivezl Assise, a vysvětlil jim, co to je. Peníze se náčelníkům velice líbily, každý si obdržžený peníz přitiskl k srdci.

Potom Bespojsk řekl, že chce založit vlastní rýžová pole na břehu řeky, a požádal o pomoc. Neodřekli mu ani to. Když byla všecka usnesení o obchodování přijata, přišla na shromáždění Bespojskova žena Irina. Vypadala jako pomatená.

Vlasy jí splývaly po ramenou a široké bílé šaty až na zem měly vzadu vlečku.

„Zemřelo mi dítě,“ řekla, „na vaši zimmnici, a já jsem teď sama. Chci být prospěšná vašim dětem a vašim matkám. Vyprávěli mi, že máte na ostrově obyčej položit novorozené děti na cestu a přehnat přes cestu stádo dobytka. Zůstává jich naživu velmi málo, jenom ty, které býci neušlapou. Vyříd'te svým ženám, že nadešel čas skoncovat s takovým obyčejem. Dám každé matce, která nepoloží svoje dítě na cestu, dárek. A vy musíte svým manželkám vysvětlit, že se to už nesmí dít.“

Náčelníci potvrdili, že u některých kmenů ten obyčej existuje. Někteří se ho zřekli. Je načase skoncovat s ním úplně. Dále Bespojskova žena slíbila, že bude učit francouzsky mladé Malgaše, kteří se budou moci stát tlumočnický a vydělávat slušné peníze. Náčelníci okamžitě určili dvacet chytrých dětí, z každé vesnice jedno. Shromáždění skončilo nočním hodováním a hrami. My jsme stříleli z pušek do terčů a pak jsme vypalovali rakety. Náčelníci se vraceli do svých vesnic velmi spokojeni.

Od toho dne jsme neměli nedostatek pracovních sil. Kolem našeho města na rovině vyrostlo v krátkém čase několik vesniček.

Malgašové a Hovasové se sem přestěhovali i se svými rodinami, slepicemi a ochočenými opicemi. Mohli v našem městě najít práci vždycky. Na nových rýžových polích jsme navrhli práci za polovinu výtěžku. A Malgašové s tím souhlasili. Madagaskarská půda téměř bez obdělání dávala velikou úrodu. Slunce tady poctivě plnilo svou povinnost.

Kromě osetí rýžových polí jsme měli i další práci. Bespojsk si usmyslel, že ve středu města vybuduje menší pevnůstku, a domorodým kopáčům se muselo platit. Ale to už jsme měli potřebné zboží.

Kapitán Saunier na zpáteční cestě z Fool Pintu zabral kupeckou loď, která se pokoušela obchodovat s Malgaši na vlastní pěst. Poněvadž bylo rozhodnuto, že veškeré obchody se budou uzavírat prostřednictvím naší kolonie, zavedl Saunier loď do Louisbourgu, téměř ji propašoval. Bespojsk byl kvůli té věci narychlo přivolán. Já, Vaňka a Andrejanov jsme ho vezli do Louisbourgu.

Kapitán kupecké lodě a zároveň majitel zboží strašně řval a zuřil. Říkal, že Madagaskar byl odjakživa volným ostrovem, a že má dokonce z Ile de France povolení k obchodování. Tento bouřlivý rozhovor skončil k všeobecné spokojenosti.

„Kolik jste zaplatil za to zboží?“ zeptal se ho Bespojsk.

„Pětatřicet tisíc livrů.“

„Dostanete čtyřicet a můžete plout, kam chcete.“

A vyplatil mu čtyřicet tisíc livrů z toho pytle, který Assise přivezl z Ile de France. Francouzské bankovky, poslané jako zlomyslný výsměch, se k tomu moc dobře hodily. A byli jsme rázem majiteli celé hory zboží.

Bespojsk okamžitě nařídil vylodit zásoby do obchodu. Poslal Andrejanova pro Assise. Andrejanov se vrátil s Francouzem, odvedl mě stranou a řekl:

„Jerofejev měl pravdu. Byl to Assise, kterého jsme viděli v lese.“

„Nepovídej! Přijel přece na Bourbonu“

„Povídám ti, že v lese byl on. Poznal jsem jeho pozorovací trubku. Nikdo jiný takovou nemá.“

Večer jsme měli o té věci s Bespojskem poradit. Nemohlo být nejmenší pochybnosti, že Assise je nastrčen guvernérem z Ile de France. Nejdřív chtěl proti nám vyzbrojit barevné, a když se mu to nepodařilo, přišel na nás s guvernérovým pověřením na místo vedoucího skladu. Časově přízpůsobil svůj příchod k příplutí Bourbonu, aby nás zmátl. Teď měl tento nebezpečný nepřítel ve své moci veškeré naše zásoby, střelný prach i zbraně. Bespojsk dlouho neuvažoval, jak vyřešit tento problém. Řekl:

„Ljoňko, ty budeš muset zase pracovat ve skladě. Počínaje dnešním dnem. Hlídej býky a střelný prach, ale ještě víc samotného Assise. Musím vědět o každém jeho hnutí. Rozumíš?“

„Rozumím, guvernére.“

„Dokážeš to?“

„Spolehněte se, guvernére.“

A od toho dne jsem začal pracovat u Assise jako špión. Bydlel jsem v Louisbourgu, ale srdcem jsem byl ve Městě Zdraví. Věděl jsem, že tam Bespojsk rozvíjí činnost, o které se nám tady na pobřeží ani nesnilo. Teď, když jsme měli zboží, vypravil dvě expedice do nitra ostrova. V čele jedné byl Francouz Démarchais, v čele druhé Sibajev. Měli za úkol vyměňovat si s kmeny dárky, uzavírat přátelské smlouvy a zvát obyvatele za obchodem do Města Zdraví. Bespojsk počítal, že to musí být právě obchod, který spojí kmeny a přivede je k myšlence sjednocení.

Do té doby obchodovali jen pobřežní kmeny. Bylo třeba rozhoupat celý ostrov, pohnout jeho středem a přiblížit ho ke břehům. Jenom tak mohou vzniknout cesty, čtyřkolové vozy, jenom tak dojde ke skutečné výměně zboží. A na tomto základě si svaz malých kmenů a vesnic uvědomí, že tvoří jediný celek.

Zatím však cesty na Madagaskaru nebyly. Putovat se dalo jen po řekách nebo pěšky po neschůdných pěšinách. A tak Bespojsk poslal Sibajeva na několika loďkách vzhůru po řece Tingbal.

A Démarchais se dal lesními pěšinami s padesáti Malgaši, z nichž každý nesl menší vak se zbožím.

Mně se strašně chtělo jet se Sibajevem, ale o tom nemohlo být ani řeči. Cítil jsem, že práce, kterou mi svěřili, má velký význam, a přestože mi byla nepříjemná, dělal jsem, co jsem mohl. Hned v prvních dnech jsem se přesvědčil, že Assise se při své špinavé práci neštítí ničeho. Shromažďoval kolem sebe loupeživé Malgaše, kteří se odtrhli od svých kmenů a jen tak se potloukali po pobřeží. Získával si jejich přátelství za naše zboží a nenechal si nikdy ujít příležitost, aby neprohlásil, že bude brzy guvernérem Madagaskaru místo Bespojska. Ve mně hned od prvního dne viděl špióna a choval se ke mně nedůvěřivě. Zavolal jsem si z Města Zdraví Vaňku a společně jsme ani na okamžik nespouštěli Assise z očí. Všecko nasvědčovalo tomu, že proti našemu novému městu chystá nějakou podlost. Například, když Bespojsk žádal čtyři kanóny, Assise dělal všecko možné, aby k

tomu nedošlo. Ale my s odkazem na guvernérův příkaz jsme poslali všechny kanóny jeden po druhém.

Nakonec už bylo Assisoyo chování víc než podezřelé. Z našeho skladu zmizelo v noci dvacet pušek a on neudělal nic, aby se našly. Dvacet pušek bylo na Madagaskar pořádné množství.

Rozhodl jsem se, že to okamžitě ohlásím Bespojskovi. Požádal jsem Assise, abych mohl dojet do Města Zdraví, ale on mě nepustil a nařídil, abych sušil střelný prach.

Odpověděl jsem mu, že se do toho hned pustím, a zatím jsem mrkl na Vaňku. Nenápadně jsme se vytratil z tábora.

8 Poslední střetnutí

Cesta z Louisbourgu do Města Zdraví ještě nebyla vybudována. Z obou stran průseku vedla nejvýš tak verstu do lesa. My jsme se však s Vaňkou pro urychlení rozhodli, že do Města Zdraví půjdeme po souši cestou, kterou jsme předtím nikdy nešli. Věděli jsme, že cesta je značkována zářezy na stromech, a počítali jsme, že pomocí těchto značek a kompasu se dostaneme do města rychleji než po řece Tingbal. Ale naše rozhodnutí nás mrzelo, když jsme se octli v lese.

Jednotlivá stěna kmenů a lián, kterou nemohl proniknout ani sluneční paprsek, nás dohnala k úplnému zoufalství. Hnilobný pach ztěžoval dýchání. Obrovské bledé cizopasně květiny bez jediného lístečku nás chytaly za nohy svými hadovitými šlahouny. Za malou chvíli jsme ztratili značky a šli jsme podle kompasu. Nad hlavami se nám několikrát přehnaly houfy maličkýchopic, podobných trpaslíkům. Doposud jsme se báli těch nestvůr a pokaždé jsme se schovávali, když k nám dolehlo jejich protivné mňoukání. Celý den nám trvalo, než jsme vyšli na průsek, který nás dovedl do Města Zdraví.

Byl už večer, když jsme se dostali na rovinu. Náš tábor, obehnaný kolem dokola plotem, se teď v době míru nehlídal. Přelezli jsme bambusy a šli ke guvernérovu domu. Život tábora i vesnice domorodců se už ztišily. Ale práce kolem guvernérova domu pokračovala.

Bespojsk a Corby seděli na terase a při světle svíčky studovali plánek stavby, která měla být obchodem, pevnůstkou a obytným stavením pro šest lidí zároveň. Z jejich řeči jsem vyrozuměl, že se takové stavby budou stavět ve středu ostrova.

Zatímco si prohlíželi plán, stáli jsme s Vaňkou tiše ve tmě.

Ale jakmile Corby svinul papír a vstal, vešli jsme na terasu.

„Kde se tady, hoši, berete?“ zeptal se Bespojsk překvapeně.

„Stalo se něco vážného?“

„Ano. Dnes v noci zmizelo ze skladu dvacet pušek a pytel střeliva.“

„A kam se to mohlo podít?“ zeptal se Corby.

V tu chvíli někde za plotem, u lesa, zazněl výstřel.

„Tady jsou,“ řekl Bespojsk a ukázal směrem výstřelu. „Bijte na poplach, hoši!“

Vaňka běžel k litinové desce, která visela na náměstí, a začal do ní tlouci pažbou. Rozlehly se výkřiky:

„Do zbraně!... Přepadení!“

V táboře se dělaly cvičné poplachy. Proto byli dobrovolníci na náměstí v okamžiku. Hned po nich se začali sbíhat Malgašové se svými oštěpy. My jsme od nich pomoc vůbec nepožadovali, a dokonce jsme je nejdříve nechtěli ani pustit do vrat, ale oni sami prohlásili, že nás jdou chránit, a v tom jsme jim nemohli zabraňovat.

Nemusím ani říkat, že jsme noční přepadení odrazili úspěšně, dokonce bez kanónů. Naši spojenci Malgašové, kteří si nemohli ani za nic zvyknout na dělostřeleckou palbu, navrhli, že zaženou protivníka oštěpy, jen abychom nezačínali palbu. Bespojsk jejich prosbě vyhověl. Lapin Malgaše seřadil a vyvedl je před ohradu. Malgašové vyrazili s hlasitými výkřiky tím směrem, odkud bylo slyšet výstřely.

Útočníci se dali na útěk. Jednoho zajali s puškou v ruce; byla ukradena z našeho skladu. Zajatec přiznal, že mu pušku dal Assise. Byl to poslední útok na nás a my jsme ho odrazili rukama našich barevných přátel. Měli jsme té noci jen jedinou ztrátu, ale ztrátu velice těžkou. V tomto střetnutí byl zabit Lapin, zamlklý námořník z lodě Alžběta, náš věrný kamarád a společník na cestách. Nepřátelská

střela ho zasáhla přímo do oka. A když ho Malgašové přinesli do tábora, byl už mrtev.

Ještě téže noci vydal Bespojsk rozkaz k zatčení Assise. Rozkaz jsme odnesli do Louisbourgu a odevzdali poručíku Vienovi, veliteli města. Vien Assise zatkl a povinnosti vedoucího skladu převzal znovu Culošnikov.

Assise zavřeli do kůlny z prken. Řval celý den, že umírá žízni a vedrem, vysvlékl se do naha a chtěl vodu. Podali mu vodu v půldruhá metru vysokém vědru místní výroby. V noci vědro rozkousal, úlomky podhrabal stěnu a utekl.

Znovu jsme šli ke guvernérovi, abychom mu o tom podali zprávu. Báli jsme se, že ten lump podpálí stavení v Městě Zdraví nebo vyhodí do povětří skladiště střelného prachu. Ale když jsme Bespojskovi o útěku pověděli, dal se do smíchu:

„Přišli jste moc pozdě,“ řekl. „Já vím nejen to, že Assise utekl, ale taky že ho chytili nahého.“

„Jak to, kdo ho chytil?“

„Silulové. Přivedli mi ho dnes dopoledne. Pošlu ho s nejbližší lodí na Ile de France s žádostí, aby ho odsoudili.“

Vedle v domku na podlaze skutečně ležel nahý dlouhý Assise. A u něho stál Malgaš s oštěpem.

Téhož večera se vrátil do Města Zdraví Sibajev ze své výpravy. Rozdal všechny dárky a uzavřel přátelské smlouvy s deseti kmeny. Spolu s ním přijeli Hovasové z vnitřních provincií. Přivezli s sebou vzorky rýže, kávy, cukrové třtiny a bavlníku.

Když Bespojsk vyslechl Sibajevo hlášení, dal mu rozkaz, aby se připravil na novou výpravu. Tentokrát s ním měli jet i tesaři, aby hned stavěli sklady podle nákresů inženýra Corbyho. Domorodci se zavázali, že tyto sklady mezi sebou propojí cestami.

Sibajev byl zdrcen Lapinovou smrtí. Teď už zbývalo na Madagaskaru jen šest Rusů. A tak jsme všichni společně pochovali na Rovině zdravý pod palmami smělého námořníka z Ochotska.

9 Po dvou letech

Měsíc od měsíce se počet našich přátel na ostrově stále zvětšoval a ke konci roku 1775, dva roky po vylodění našeho předvoje na Madagaskaru, jsme vůbec žádné nepřátele neměli. Dokonce i poslední nepřítel – malárie – byla zdolána. V Městě Zdraví jsme na ni úplně zapomněli.

Naše hmotné poměry se taky za tu dobu zlepšily. Stáda v Louisbourgu a na Rovině zdraví se odhadovala na tisíce kusů. Naše rýžová pole se táhla po celém pobřeží řeky Tingbal; dvakrát do roka jsme sklízeli velkou úrodu. Měli jsme teď hodně volné rýže, takže jsme jí prodávali kupcům celé lodní náklady. Kromě toho jsme zásobili rýží Ile de France a nežádali nic výměnou.

Zdá se, že ostrov nás konečně začal uznávat. Nedával to sice najevo, ale pikle a intriky už ustaly.

Kupci, kteří u nás nakupovali býky a rýži, nás zásobili různým zbožím a stříbrnými mincemi. To všechno nám samozřejmě nestačilo, ale na dřívější nouzi jsme zapomněli. Bespojsk ještě snil o tkalcovně, která by stačila plně zásobit Madagaskar látkami.

Měli jsme bavlňák a pracovní síly. Ale peníze na stavy jsme neměli. Z Města Zdraví do Louisbourgu teď vedla pěkná cesta, po které na Madagaskaru poprvé zaskřípaly vozy tažené býky.

Dokázali jsme navázat pevné přátelství téměř se všemi kmeny obývajícími Madagaskar, obeznámili jsme se s jejich zákony, zvyky a obyčejí. Oni nás taky poznali. Věděli dobře, že my Evropané umíme pracovat lépe než oni. A snažili se od nás převzít to nejlepší.

Hodně se nám toho na domorodcích nelíbilo. Věčně bezdůvodně válčili, podrobovali si zajatce, svoje bratry Malgaše. Mrzčili ženy a děti, byli pověřiví a sveřepí. Jenže my jsme věděli, že naráz nelze změnit staleté obyčejí všech madagaskarských kmenů. Chtěli jsme toho dosáhnout postupně.

Desítky mladých Malgašů už uměly francouzsky. Byli ochotni nám ve všem pomáhat. My jsme se naučili jejich řeči, a dokonce i Čulošnikov, který se zaboha nemohl naučit francouzsky, se dokázal domluvit s domorodci. Malgašové teď nosili široké klobouky z palmového listí a bílé košile jako my. Mohli jsme se na ně ve všem spolehnout, vedoucím dobytčí farmy byl dokonce Malgaš Raul. Domorodci si jen nemohli zvyknout na kanonádu a neuměli používat peněz. Místo toho, aby mince rozměnili, krájeli je na kousky nožem. Stejně tak trhali bankovky, a my jsme jim nedokázali vysvětlit, že se to nemá dělat.

Vztah Malgašů k nám byl natolik přátelský, že se Bespojsk nebál založit pěší rotu domorodců a ozbrojit ji puškami. Rota prodělala výcvik po evropském způsobu a barevní vojáci měli ke střelnému prachu a puškám velký respekt. Ale tento oddíl nebyl ani jednou v boji. Neválčili jsme, takže to byla spíš čestná stráž guvernéra než bojová jednotka.

Guvernér trávil většinu času na cestách. Pronikal do středu ostrova, zdolával bažiny, lesy a kopce, a zůstalo jen málo kmenů, s nimiž by neuzavřel kabbar – smlouvu o přátelství. Naučil se lépe než my všichni mluvit místními nářečími, takže nepotřeboval při svých

cestách tlumočnicka. Nežřídka se k němu obraceli i náčelníci se svými spory. Vyslechl je a dával jim správné a rozumné rady. Zúčastňoval se různých oslav jednotlivých kmenů a někdy s vážnou tváří plnil jejich prapodivné obyčeje.

Za to ho jak Malgašové, tak Hovasové měli upřímně rádi.

Naše sklady teď byly roztroušeny po celém ostrově a nové cesty protínaly půdu Madagaskaru. Mezi sklady byla zřízena pošta. Černí i snědí listonoši s taškami běhali úzkými lesními cestičkami a doručovali nám dopisy a žádosti z nejbzdálenějších osad.

Kromě toho existoval ještě rychlejší způsob spojení. Byla to signalizace bubny – tamtam, která přišla na Madagaskar z Afriky.

Dohodnuté bubnování jednoho bubnu se předávalo jiným, bližším, a takovým způsobem se dala poslat zpráva po celém ostrově.

Bespojsk přikládal tomuto způsobu spojení velkou důležitost, a když uzavíral smlouvu o přátelství, kladl si vždycky podmínku, aby nový přítel – náčelník měl signální buben a vyškolené bubeníky.

Náčelníci s tím ochotně souhlasili. Měli snahu se sjednotit a společně pracovat. Lidé malých a nejmenších kmenů se začínali cítit občany Madagaskaru. Válčení mezi kmeny ubývalo. Ohromný ostrov barevných se pomalu probouzel k uvědomělému životu.

Za ty dva roky jsem si na Madagaskar zvykl a Kamčatka se mi pozvolna vytrácela z paměti. Hodně jsme se s Vaňkou opálili a podobali jsme se Malgašům. Můj pes Nest vypelichal a naučil se snášet vedro. Já si zvykl na ohnivé brouky, kteří se objevovali, sotva nastala noc, na ohromné stromy, čnějící k nebi jako kříže, na neumlkající cvrkot cikád a na křik lemurů. Často jsem si myslel, že i když jsme nevytvořili Říši slunce, přesto nebyl náš život a naše práce na ostrově marné. Udělali jsme toho hodně, ale před sebou jsme měli ještě léta práce. Při tom pomyšlení jsem se však stejně necítil šťastný.

Nepřijeli jsme přece na ostrov kvůli obchodování, a zatím jsme jen kšeftovali. Moc málo jsme se přiblížili tomu, co bylo napsáno v knize o Taprobaně. A tak jsem čekal, že nějaká událost všechno zvrátí a přivede nás k novému boji, nebo Říši slunce nikdy nespatříme. Ale jaká to bude událost a jaký boj, jsem nevěděl, přestože jsem byl připraven na jakékoliv náhody.

Toho roku bylo mně i Vaňkovi devatenáct let. Velice jsme zmužněli, uklidnili jsme se a zmoudřeli.

Do našeho městečka na Rovině zdraví přišla odněkud z druhého konce ostrova domorodá stařena Malachar. Vypadala jako čarodějnice a nepřišla sama, ale v doprovodu Šakalů, kteří ji pokládali za jedinečnou věštkyni.

Stařena přistoupila k domu, ve kterém bydlel Bespojsk, a začala zpívat píseň. Bespojsk vyšel na terasu. Stařena začala zpívat ještě hlasitěji. Pokud jsem jí rozuměl, smysl písně byl asi takový:

Starci na ostrově říkají, že lidé nebudou stále nemocní a nebudou zabíjet jeden druhého. I rýže bude větší, z řek vymizí neviditelní červi, kteří hubí býky. Celá pole se budou černat býky,

říkají starci, a rýžová vodka bude silnější a chutnější. To všechno bude tehdy, až přijde ze severu bílý člověk a naučí nás, jak se má žít.

A stařena se dala najednou do tance a ukazovala na Bespojska svými křivými prsty. Její tanec a divoké pohyby působily na domorodce zvláště. Dali se taky pomalu do tance a zanotovali píseň, takže za chvíli tančil na náměstí ohromný zástup. A stařena zpívala:

„To je on, to je on, ten bílý člověk, který má zbavit lid utrpení.

Přijel k nám už dávno, ale my ho nevidíme. Vezměte ho do náruče a neste ho tam, kde je bída a nemoc. Nebo od nás odejde navždycky...“

Nic podobného se ve Městě Zdraví ještě nepříhodilo, a my jsme ani nevěděli, co si máme v takové chvíli počít. Aby se stařena trochu uklidnila, Bespojsk ji dal pohostit vodkou. Ale babka vodku vyplivla na zem a tancovala tak dlouho, až únavou padla.

Nakrmili jsme ji, trochu si ve stínu odpočinula a pak přišla k Bespojskovu domu znovu a pokračovala ve svém věštění.

Až pozdě večer přestala zpívat a tančit. A na druhý den z našeho města zmizela. Ale my jsme se dověděli, že chodila po sousedních kmenech a všude křičela, že Bespojsk brzy odejde, když ho náčelníci nezadrží. Za několik dní se do našeho města dostavili náčelníci v pruhovaných pláštích. Přinesli je na nejkrásnějších nosítkách. Jejich pohyby byly pomalé a slavnostní.

Předstoupili před Bespojskův dům a projevili přání uspořádat tajnou poradou. Bespojsk vyšel ven, aniž co tušil. Posadil se, jak sedával při shromáždění vždycky, ale nic neřkal, poněvadž podle obyčeje mluvil první ten, kdo poradou svolával. Mlčení porušil náčelník přátelského kmene Angonů:

„Kdy chceš, Auguste, opustit náš ostrov?“

„Nechci ho opustit,“ odpověděl Bespojsk.

„Tak! Poslouchej, co ti teď řeknu. Nikdys nám neublížil a my ti pomáháme ve všem. Je nám ale známo, že sloužíš francouzskému králi a bydlíš tady proto, abys pro něho nakupoval levně rýži a býky. Teď chceme, abys sloužil nám. Bydli tady na ostrově, abychom mohli prodávat býky draž a abychom za rýži dostávali víc jehel. O to

jsme tě přišli požádat. Odpověz nám hned teď, zdali jsi nás pochopil, a když ano, jak se zachováš?“

Bespojsk odpověděl:

„Přátelé náčelníci! Všecko, co váš ostrov potřebuje, dělám bez vašeho prošení. Já vím něco, co nevíte vy, a jestli jsem se někoho z vás dotkl, pak to bylo jen k vašemu užitku. Ale přestanu-li sloužit francouzskému králi, pak sem nebudou připlouvat lodě. Zůstaneme bez látek, bez vodky a bez střelného prachu. A jak se žije bez tohoto zboží, víte dobře sami...“

Znovu promluvil náčelník Angonů:

„Copak francouzský král sní všechnu tu rýži, kterou od nás odvázejí lodě? Rýži potřebují všichni lidé. Lodě k nám budou vždycky připlouvat pro rýži. A pak, ty umíš všecko dělat. Nauč nás tkát jemné látky a vyrábět střelný prach. Dáme ti za to hodně býků a rýže. Vystavíme ti dům z červeného dřeva chamamronu, z kterého se teď dělají jen ložnice náčelníkům. Řekni, že souhlasíš, a my svoláme shromáždění všech náčelníků ampansakab a zvolíme tě náčelníkem všech náčelníků, naším ampansakabem.“ Tento nečekaný návrh Bespojska překvapil a zaskočil. Zbledl a dlouho mlčel.

„Dejte mi den na rozmyšlenou,“ řekl konečně. „Tak najednou nemohu důležitou věc vyřešit.“

„Dobře,“ řekli náčelníci. „Jsme rádi, žeš nás pochopil. Přijdeme pozítří, jak jsi určil.“

Zahalili se do svých krátkých plášťů a opustili město. Za malou chvíli už nic nepřipomínalo důležitou a tajnou poradu v guvernérově domě. Jen Bespojskovo vzrušení nasvědčovalo tomu, že se stalo něco mimořádného. Přestože byl odvážný, zropačitel.

Nechtěl jsem Bespojska obtěžovat a vyptávat se ho, jakou odpověď dá náčelníkům. Ale trápil jsem se s ním. Bylo mi jasné, že řekne-li ne, pak sny o Říši slunce zůstanou jen sny. Pozoroval jsem ho celý den, ale ani večer jsem se ho nezeptal. Druhý den časně ráno jsem ho potkal za městem, kde rostly baobaby. Šel a pohvizdoval si. Když mě uviděl, zavolal:

„Ljoňko!“

Měl jsem radost, že mi sám dává možnost s ním promluvit.

„Rozhodl jste se, guvernére?“ zeptal jsem se.

„Ano, rozhodl.“

„Tak co povíte náčelníkům?“

„Řeknu jim, že ne.“

„Proč?“

„To je jednoduché. Madagaskar je příliš tučné sousto, než aby ho Evropané odepsali ze svého účtu. Francie nikdy nepřipustí sjednocení ostrova. Vylodí vojáky ve všech zálivech a vyhubí tisíce domorodců. Příliš brzy, příliš brzy si domorodci usmysleli vytvořit svůj stát.“

„Ale proto jsme sem přece přijeli.“

„Ano, máš pravdu. Ale copak nevidíš, co se tady děje? Domorodci jsou hotová nemluvňata. Možná že za deset let bych na to přistoupil. Ale teď to rozhodně odmítnu.“

Ale to krátké slovo ne tehdy neřekl, ačkoli by to asi bylo nejmoudřejší. Nestačili jsme ještě domluvit, když buben Louisbourgu ohlásil svůj signál: bum, bum! A hned na to rychle:

ta-ta-ta-ta-ta!...

Řekl jsem:

„Slyšíte, guvernére? Louisbourg hlásí, že u břehu zakotvila nějaká velká loď.“

Bespojsk odpověděl:

„Ano. Musíme náčelníkům oznámit, že se dnes schůze konat nebude. Sloužím králi Francie a musím uvítat jeho loď.“

Šel do města a poručil, aby mu přinesli nosítka. Malgašové ho rychle nesli po nové cestě. Popadl jsem svou pušku a šel za nosítky. Bespojsk se pohupoval vysoko nad hlavami nosičů. Bylo na něm vidět, že nespal celou noc. Šel jsem mlčky a snažil se nezůstat pozadu.

Prošli jsme temným lesem a vyšli na pobřeží. Oslnilo nás slunce a třpyt moře. Půl versty od břehu stála velká neznámá loď s černými plachtami.

Bespojsk z nosítek zavolal:

„Vidíš ty černé plachty na lodi?“

„Vidím. Co to znamená?“

„Nic zvláštního. To se nás netýká.“

Běžel jsem rychleji, nosiči taky zrychlili krok. Šli jsme rovnou ke břehu, aniž jsme se stavili ve městě.

Když jsme se zastavili u vody, odrazil od lodě člun.

10 Komisaři francouzského krále

Nečekali jsme na hosty dlouho. Člun připlul ke břehu a z něho vystoupili dva naprosto neznámí muži. Měli na sobě hedvábné pláště a třírohé klobouky, jaké jsem viděl jen v Paříži. Červené podpatky jejich jemných střevíců se bořily do našeho madagaskarského bláta. Vedle těchto šviháků vypadal Bespojsk v hrubé bílé košili a rozbitých botách jako žebrák. Přesto si připnul na košili Řád svatého Ducha, postoupil dopředu a směle se představil.

V tu chvíli jeden švihák smekl klobouk a zvolal pisklavě jako pták:

„Jeho Veličenstvo nejkřesťanštější král Francie a Navarry Ludvík Patnáctý z vůle boží skončil. Ať žije Ludvík Šestnáctý!“

„Ať žije!“ odpověděl Bespojsk.

„Na rozkaz Jeho Excellence krále Francie,“ pokračoval švihák, „musíme provést celkovou revizi vaší činnosti na Madagaskaru.“

Král shledává, že naše zámořské kolonie vyžadují příliš mnoho prostředků a přinášejí velmi málo zisku. Požádejte domorodce, aby poodešli stranou, a doved'te nás do své kanceláře. Já jsem rytíř Ghevreaux, a tohle je markýz Douasot.“

Ghevreaux a Douasot si prohlíželi lorňony všechno, kolem čeho procházeli, až došli do kanceláře, kde je uvítal Culošnikov. Chudák, i teď si popletl slova a začal mluvit holandsky; pak se vzpamatoval, přešel na franštinu, ale místo uvítání blábolil nějaké nesmysly. Revizoři si sedli ke stolu a požádali o veškeré naše doklady od vzniku kolonie.

Culošnikov přivlekl knihy a desky, kam zapisoval skot. Avšak revizoři to odmítli luštit. Požádali, aby jim byl předložen celkový seznam zboží, které jsme obdrželi zdarma z královské státní pokladny. Pak se pustili do Bespojska.

Bespojsk jim podrobně vyprávěl o svých cestách po ostrově, o smlouvách o přátelství s místními kmeny, o nutnosti vnést kulturu do země rozvrácené nešváry. Bohužel jeho slova nenašla žádnou odezvu. Chevreaux se každou chvilku obracel k Douasotovi se slovy:

„To není v pořádku! Nechápete správně své povinnosti. Vidíte, markýzi?“

„Naprosto s vámi souhlasím, rytíři. Potřebujeme levnou rýži, a nic víc!“

Bespojsk jim začal dokazovat, že jeho politika je pro Francii výhodná. Obchod potřebuje cesty. A stavět cesty je možno jen v zemi, kde vládne klid. Ale i na tyto důvody Chevreaux vrtěl hlavou:

„To není v pořádku, vůbec ne! Podle plánu jste se měl starat jen a jen o obchod.“

Konečně revizoři po dlouhém šuškáni oznámili své rozhodnutí.

„Vaše činnost na ostrově je tak složitá, pane Bespojsku,“ řekl Chevreaux, „že si to všechno nedokážem ani zapamatovat. Mimoto

nám v Paříži ani nebudou věřit, že se francouzský guvernér bratříčkuje s domorodci a staví pro ně cesty po celém ostrově.

Buďte tak laskav a obtěžujte se podat nám úplný přehled všeho, co jste tady za celé dva roky udělal.“

Bespojsk se poklonil.

„Do kdy to asi budete mít hotovo?“

„Nejdřív za takových pět dní,“

„Znamenitě! Za tu dobu si prohlédneme pozoruhodnosti ostrova. Především bychom si přáli vidět gigantického ptáka, který zde na ostrově žije.“

Bespojsk odpověděl:

„Procestoval jsem celý ostrov, ale nikde jsem takové ptáky neviděl. Myslím, že vyhynuli.“

Revizoři se na sebe podívali:

„Jak mohli takoví obři zmizet? To musíme zkontrolovat.“

Bespojsk pokrčil rameny. Pak řekl:

„Deníky o svém cestování nemám tady, ale v Městě Zdraví. Dovolíte mi, abych se na pár dní vzdálil a sestavil zprávu? S vámi tady zůstane můj zástupce inženýr Corby.“

„Prosím, nemáme námitek.“

Bespojsk mi dal znamení, a já jsem za ním vyšel z kanceláře.

Když jsme poodešli hezký kousek, řekl mi:

„Ljoňko, běž honem do Města Zdraví. Řekni tam náčelníkům, aby svolali ampansakab. Dřív než podám zprávu, chci se s nimi poradit. Stařena Malachar to předpověděla dobře – po téhle revizi mě odvolají z funkce guvernéra.“

Shrnul jsem:

„Za pět dní se musí svolat ampansakab. Je třeba, aby přišli všichni, kdo to stihnou.“

„Ano, správně. A už rychle běž!“

Bez pušky, dokonce i bez klobouku, jsem uháněl do Města Zdraví lesní cestou. Velmi dobře jsem si uvědomoval, že rozhodující hodina přišla, dřív než jsme očekávali. Budoucí ampansakab měl všechno rozhodnout. Čím bude Madagaskar? Francouzskou kolonií, nebo samostatným tropickým státem, jaký svět ještě neviděl? Cítil jsem, že nerozhodnost Bespojska přešla.

Muselo se jednat, a to co nejrychleji. Proto jsem pádil ze všech sil a nemyslel ani na vedro, ani na únavu. Potkával jsem naše barevné dělníky, kteří vezli na vozech do Louisbourgu rýži. Volal jsem na ně:

„Ampansakab! Ampansakab!“

Pochopili, oč jde. Nechali svoje rozvrzané vozy a býky stát a běželi za mnou, aby vyměnili bič za oštěp. Ampansakab bylo přece shromáždění náčelníků a vojáků celého okruhu, dokonce celého ostrova. A nesvolávalo se tak často, aby se dalo pokračovat v běžné práci.

Na Rovině zdraví byl naprostý klid. Býci si vlezli do vody a spokojeně přežvykovali, rýžová pole nehybně tonula v žáru a vodě. Nestavil jsem se ve městě, ale vřítíl jsem se rovnou do vesnice MalgaŠů. Běžel jsem a křičel jako v lese:

„Ampansakab! Ampansakab!“

Naproti mně z domků vylézali náčelníci, kteří tu čekali na guvernérovo rozhodnutí. Vycházeli starci i předáci. Když se všichni sešli, vykřikl jsem:

„Svolejte ampansakab! Chce s vámi mluvit guvernér.“

V tu chvíli se jeden z náčelníků, náš dřívější nepřítel a dnes nejlepší kamarád, Silulu, zeptal:

„Kdy bude ampansakab?“

„Za pět dní, večer.“

„Tak. Časuje dost a je potřeba, aby se to dozvěděli všichni.“

Velký signální buben stál na hlavním náměstí. Hnědý bubeník měl u něho stále službu. Teď vzal nové paličky a na okamžik se zamyslí. Ještě nikdy zprávu o ampansakabu nepodával.

Potom najednou s neuvěřitelnou horlivostí začal vyklepávat smlouvenou abecedu. Vyubnoval větu a zastavil se. Kdesi za řekou Tingbal jiný buben tytéž signály opakoval. Pak ještě další buben z druhé strany. Ostatní bubny, rozestavěné po celém ostrově, jsme už neslyšeli. Ale to nevadilo.

Zpráva o tom, že za pět dní bude v Městě Zdraví ampansakab, se nesla celým Madagaskarem.

11 Ampansakab

Nepamatuju se, že by se někdy předtím sešlo na jednom místě tolik náčelníků a stařešin. Hodně jich přišlo zdaleka a zblízka přišli všichni. Přicházeli náčelníci početných kmenů, ale i jednotlivých vesnic. Kromě jiných si pamatuju náčelníky kmene Tamatavy, nejbohatšího na Madagaskaru, a Mananchary, žijícího podél stejnojmenné řeky. Měli náhrdelníky z krokodýlích zubů a štíty z krokodýlí kůže. Byli tu představitelé pasteveckých kmenů Manazarů a Matatavy, se štíty z býčích lebek. Přišly kmeny z dalekého území Sakalavů, Mandici a Fariavové, Sambarivové a Siforobajové s celými prapory barevných vojáků. Náčelník lesního kmene Kanifalů se dostavil na starobylých nosítkách z věčně vonícího dřeva tateka. Nějakým zázrakem se stačil dostavit náčelník Ghiavi z Fool Pointu v třírohém klobouku námořní správy se zlatým žezlem v ruce. Nakonec přišli představitelé horského kmene Kimů, malí jako trpaslíci a zlí jako zvěř. Celkem se sešlo přes osmdesát náčelníků a několik tisíc vojáků, kteří se zbraněmi v ruce utvořili kolem shromáždění ohromný čtverec, poněvadž ampansakab byla veliká událost, dodávající všem obyvatelům Madagaskaru mimořádně slavnostního pocitu.

Náčelníci se usadili jako vždy do velkého půlkruhu a čekali na Bespojska. Běžel jsem mu oznámit, že je všecko připraveno. Když jsem vešel do jeho domu, seděl před Hovasem, který mu zaplétal vlasy do pevných copánků podle madagaskarského obyčeje. Pak si guvernér sundal košili a oblékl si bílou madagaskarskou lambu. Takto oblečen a bos vyšel na ampansakab. A vtom se stal zázrak. Když spatřili francouzského guvernéra oblečeného jako madagaskarského náčelníka, všichni povstali, což rituál nepřipouštěl. Rozlehly se výkřiky:

„Ať žije August, náš otec!“

K tomu volání se přidaly tisíce barevných vojáků a nad planinou dlouho zněl nekonečný šum hlasů. Když nastalo naprosté ticho, Bespojsk promluvil:

„Přátelé, možná že už víte, že sem francouzský král poslal mé představené, aby zkontrolovali mou činnost. Shledali, že věnuju

příliš mnoho pozornosti národům Madagaskaru. Pravděpodobně mě odvezou s sebou, aby mě postavili ve Francii před soud. A tak jsem se přišel s vámi poradit, co mám dělat.“

Náčelníci nějakou chvíli mlčeli a prohlíželi si Bespojska v novém oděvu. Potom vstal Silulu, náčelník kmene Silulu, a pravil:

„Už jsme ti nabízeli, abys odešel od Francouzů a sloužil nám. Víš, jak o tobě smýšlíme. Je dobře, že přijeli poslové francouzského krále. Teď musíš volit sám. Vždycky jsi říkal, že jsi především náš přítel. Dokaž to tedy skutkem. Máš slovo.“

Bespojsk neváhal s odpovědí. Zvolal:

„Už jsem si zvolil. Jsem váš!“

Náčelníci vstali jako jeden muž. Ale Bespojsk jim pokynem ruky naznačil, aby si znovu sedli. Začal mluvit hlasitě, aby ho i vojáci mohli slyšet:

„Zůstanu s vámi a zbytek svého života věnuji tomu, abych vám prokazoval dobro. Ale k tomu je třeba, abyste se spojili a vytvořili jeden stát. Existenci našeho ostrova může zajistit jen obchod a my musíme prodávat naše zboží celému světu. Ale my sami budeme určovat spravedlivé ceny za býky i rýži a nikdo je nebude moci snižovat. Žádný cizozemec nebude smět přicházet na náš ostrov bez našeho svolení a my budeme bránit naše břehy silou zbraní. Jen tehdy bude naše země vzkvétat a všechny země světa si nás budou vážit. Souhlasíte se mnou?“

Náčelníci odpověděli:

„Souhlasíme. Ať se tak stane.“

A Bespojsk pokračoval:

„Odejdu ze služeb francouzského krále a budu sloužit vám. Ale vezměte na vědomí, že všichni Francouzové, kteří byli dodnes v mých službách, odejdou. Já budu muset opustit toto město a odevzdat všechny zbraně, které tu jsou. Je možné, že se nám nějaký čas budou vyhýbat lodě a že zůstaneme bez veškerého zboží. Jste s tím srozuměni?“

„Jsme,“ odpověděli náčelníci.

„Já budu všechno řídit v souladu s vašimi radami, ale vy se musíte bezvýhradně podrobit mým příkazům. Všichni vaši vojáci

budou i mými vojáky, a to, co bude oznámeno všem vesnicím, nebude smět být porušeno. Souhlasíte s tím?“

„Souhlasíme,“ odpověděli náčelníci.

„Dobře,“ řekl Bespojsk. „O ostatních věcech si promluvíme jindy. A teď můžete péct býky a pít vodku na oslavu našeho nového státu.“

A Bespojsk nařídil vyhnat z ohrady největší býky a přivalit všechny sudy vodky, které jsme měli ve skladě. Sám ale na oslavě nezůstal. Ještě téže noci vzal s sebou všechny Rusy a vydal se do Louisbourgu. V Louisbourgu jsme se dověděli, že revizoři pokračovali ve svých prohlídkách a procházkách. Uspořádali dokonce i lov na opice. A každý večer se vraceli na loď.

V noci sepsal Bespojsk nějakou listinu. A když revizoři druhý den přijeli z lodě, přivítal je vlídně, ve francouzském oděvu, a vedl je do kanceláře. Ghevreaux cestou řekl:

„Dnes jste nám, pane Bespojsku, chtěl podat vaši podrobnou zprávu. Máte ji hotovou?“

„Jistě, pane.“

A podal mu papír, který v noci sepsal. Bylo na něm všeho všudy jen několik řádků.

„To přece není žádná zpráva,“ řekl Chevreaux, když se podíval na papír lorňonem. „Tomuhle se říká žádost o propuštění. Oč jde?“

„Rozhodl jsem se odejít ze služeb francouzského krále. Podle vašich slov moje činnost neodpovídá zájmům Francie.“

„Ovšem, ale k výpovědi je ještě daleko.“

„Rozhodl jsem se, že ji uspíším vlastními silami.“

Revizoři podešli stranou a začali si něco vystrašeně šeptat.

Potom Chevreaux řekl:

„Nečekaně jste nás překvapil, pane Bespojsku. Dnes v revizi nebudeme pokračovat. Odebereme se na loď k poradě. Večer od nás obdržíte vyrozumění o našem rozhodnutí.“

Otočili se a šli k moři, aby odjeli na loď.

Bespojsk do večera nečekal. Dal povel všem Francouzům v Louisbourgu, aby se shromáždili na hlavním náměstí. Dobrovolníci se postavili do řady. Poněvadž my, Rusové, jsme byli vedeni jako

dobrovolníci, nastoupili jsme také. Upřímně řečeno, naši vojáci skýkali dost ubohou podívanou.

Byli otrhaní a opálení, takže se podobali regulérní francouzské armádě moc málo. Na levém křídle se zvlášť postavili členové velitelského sboru a naši lékaři. Bespojsk prošel podél řad svižným krokem, jako by se nic zvláštního nestalo. Pak se na okamžik zastavil a zvolal:

„Přišel jsem se s vámi rozloučit, drazí přátelé. Dva roky jsme společně snášeli nemoce a různé útrapy, dva roky jsme spolu pracovali. Ale nyní jsem nucen z francouzských služeb odejít. Buďte sbohem!“

Francouzi mlčeli. Bespojska to nevyvedlo z míry a pokračoval:

„Je vám patrně známo, že komisaři francouzského krále shledali mou zdejší činnost neúčinnou a navrhli mi, abych ji změnil. Ale to už není v mých silách. Od dnešního dne budu sloužit národům Madagaskaru. Každého, kdo chce se mnou pracovat dál, přijmu s radostí. Práce bude stejná, ale podmínky lepší. Kdo s tím souhlasí, ať postoupí kupředu.“

Podíval se na naši řadu, ale řada byla rovná jako před jeho výzvou. Dopředu postoupil jen jeden člověk – inženýr Corby.

Přesný jako vždy, třebaže se mu hlas chvěl vzrušením, pronášel zřetelně každé slovo.

„Domnívám se, že odpovím za všechny. Francouzi nikdy nezradili svého krále, ani svou vlast. Sotva můžete počítat, že někdo z nás půjde pracovat s vámi. Já osobně jsem byl vždycky vašim poslušným pomocníkem, ovšem teď ve vás vidím nepřítele.“

A Corby se vrátil zpět do řady.

„Co se dá dělat,“ řekl Bespojsk, „čeká mě velká práce a tisíce domorodců mě podpoří. Promiňte, jestliže jsem se vás svou nabídkou dotkl. Buďte sbohem. Budu pracovat sám.“

„A co my?“ zařval najednou Jerofejev jako pominutý. „Kvůli tomu jsme na tu zatracenou Taprobanu přijeli! Hoši, já jdu sním!“

A tak jsme my Rusové: Sibajev, Andrejanov, Čulošnikov, Jerofejev, Vaňka a já vystoupili z francouzských řad. Vyrovnali jsme se do řady a postavili za Bespojska. Bylo by trapné nechat ho samotného, když jsme na ten okamžik čekali celé dva roky.

„Rusové!“ zvolal Bespojsk nadšeně, „Jste báječný národ!

V celém světě jsem se s podobným národem nesetkal. Vaše carevna udusila Polsko, vaši pokrevní sestru, a vy chcete položit svůj život za stát barevných na konci světa. Mám vás velice rád!“

Objal nás jednoho po druhém, a pak řekl:

„Odneste všechno svůj majetek do Města Zdraví. Prozatím budeme bydlet tam.“

Ještě jsme nestačili z Louisbourgu odejít, když Bespojskovi doručili z loď papír. Královští komisaři ho jménem zákona vybízeli, aby se dostavil na loď a zdůvodnil své jednání.

„Hrom aby do nich!“ řekl Bespojsk a odhodil papír. „Kdybych jel na loď, tak bych se taky nemusel vrátit zpátky. Takoví hlupáci na Madagaskaru nejsou.“

A poslal revizorům odpověď, že pokládá svou záležitost s Francií za skončenou, ale že je může přijmout kdykoli ve Městě Zdraví.

12 Říše Slunce

Příští dny jsme strávili ve Městě Zdraví. Všichni Francouzi opustili naše město, odehnali s sebou býky a odvezli všechno kromě kanónů. Rýžová pole zůstala nám. Malgašové nám nahradili ztrátu skotu a život na Rovině zdraví plynul jako dřív.

Bespojsk nevyšel několik dní ze svého domu. Sestavoval zákony, které měl předložit k potvrzení novému ampansakabu. Přišel jsem k němu hned první den, když si sedl ke stolu.

„Mám teď moc práce, Ljoňko,“ řekl. „Nevyrušuj mě.“

Ale já jsem se neměl k odchodu.

„Jdi pryč,“ řekl Bespojsk za chvíli. „Píšu zákony. V tom mi nemůžeš pomoci.“

„To určitě ne,“ odpověděl jsem. „Nemám žádné vzdělání.“

Ale mám jednu knihu, která by se vám možná hodila.“

„Jaká je to kniha?“

„Říše slunce, guvernére.“

„Už mi tak neříkej. Podal jsem demisi. Oslovuj mě prezidente.“

A tu knihu mi půjč. Právě jsem si vzpomněl, že jsem ti kdysi slíbil, že naši zemi nazveme Říší slunce. Trváš na tom ještě?“

„Ano, prezidente.“

„Dobře. Budu to mít na zřeteli. A teď už jdi!“

Nechal jsem mu knihu a odešel přesvědčen, že jsem jednal správně. Znal jsem teď knihu od první stránky do poslední. Domníval jsem se, že hodně toho, co je v ní napsáno, se nám může hodit. Zatímco Bespojsk psal své zákony, sešlo se do Města Zdraví přes tři sta náčelníků. Teď už byl zastoupen celý Madagaskar.

Nový ampansakab svým slavnostním rázem předčil všecko, co se kdy na ostrově dělo. Zasedalo se celý den, od východu do západu slunce. Bespojsk přečetl nové zákony, které pro Madagaskar sestavil.

Každé jeho slovo bylo přeloženo do všech nářečí našimi tlumočníky a několikrát opakováno. Nové zákony spočívaly na těchto zásadách:

Slunce, země, lesy, vnitřní vody i oceán pět mil od břehu – to všecko bylo prohlášeno majetkem celého státu Madagaskaru. Ve středu ostrova mělo být postaveno nové hlavní město, odkud povedou cesty k šesti přístavům na pobřeží. Okamžitě se budou otvírat zlaté, železné a měděné doly. Budou patřit celému státu a každý kmen musí přispět určitým počtem dělnických rukou.

Obchod s cizinci povede jen stát. Musí být vybudováno loďstvo, patřící státu, a tři závody: zbrojovka, prachárna a lihovar. Nové město uprostřed ostrova se bude jmenovat Město Slunce. A nad ním bude vlát nachový prapor se zlatým sluncem uprostřed.

Všecky tyto hlavní zákony byly přijaty. Potom přítomní náčelníci podepsali listinu, sepsanou ve francouzštině a madagaskarských jazycích.

„My, náčelníci, vojevůdci a stařešinové, prohlašujeme jménem národů Madagaskaru Augusta Bespojska náčelníkem všech náčelníků a ampansakabem ostrova. Zavazujeme se jménem svým a jménem svých dětí podrobovat se všem příkazům, které učiní v souhlasu se Stálou státní radou. Nechť je požehnaná naše země a všecky plody, které rodí. 10. února 1776.“

Potom se všechna vojska barevných seřadila na Rovině zdraví.

Bespojsk a náčelníci obešli ty nekonečné řady. Bespojsk každou chvíli volal:

„Velun ulun Malakassa!“

Což znamená: Ať žijí národy Madagaskaru!

A odpovídalo mu hromové burácení:

„Velun ampansakab. Ať žije náš prezident!“

Pak přes tři sta žen projevilo přání složit přísahu věrnosti novému zřízení. Obklopily Bespojskovu ženu a křičely, že už nikdy nebudou dodržovat obyčeje, které vyžadují mučení dětí. Na památku toho dne zasadila každá jeden strom u prezidentova domu.

Na druhý den Bespojsk po poradě se všemi náčelníky sestavil Státní radu, do které bylo jmenováno dvanáct nejmoudřejších náčelníků a starců. Hned na prvním zasedání Rady, kde jsem byl přítomen jako tajemník, řekl Bespojsk jejím členům:

„Drazí přátelé, teď si pohovoříme vážně. Všecko, co tu chceme vybudovat, vyžaduje především prostředky, které my, bohužel, nemáme. Potřebujeme náradí, zbraně a odborníky. V nejbližší době se kvůli tomu budu muset vydat do Evropy. Jedině Evropa nám bude moci dát to, čeho se nám nedostává, jinak budeme žít v nevědomosti a naše země bude na posledním místě na světě.“

Náčelníci, členové Rady, odpověděli:

„Je věru zatěžko rozloučit se s tebou hned druhý den nato, co jsme tě zvolili. Ale věříme, že mluvíš pravdu. Jed' do Evropy a udělej všecko, co je potřeba. Jakou dobu si vyžádá tvoje cestování?“

„Nejméně půl druhého roku.“

„Dobře, jed' a vrať se za dva roky. Ale určitě. Jinak se tvoje zákony promění v prach a naše říše se rozpadne, dřív než stačí rozkvést“.

Bespojsk zvedl ruku a řekl slavnostně:

„Přísahám vám, náčelníci, že se vrátím dřív než za dva roky. Za tu dobu budete muset vykonat všecko, co vám uložím. Francouze nechte na pokoji, prodávejte jim býky jako předtím a mlčte. Svět se musí dovědět o našem státě až potom, až budeme mít hlavní město a armádu. Abyste uvěřili, že se vrátím, a připravovali se na můj příjezd, nechám tu u vás všechny své přátele. Pomohou vám splnit moje příkazy a vždycky v nouzi vám budou oporou.“

Starý náčelník, Bespojskův zástupce v Radě, dal pozvat všechny Rusy. Zeptal se nás:

„Souhlasíte, že tady zůstanete bez něho a vyplníte jeho rozkazy?“

Odpověděli jsme všichni najednou:

„Souhlasíme!“

Bespojsk pokračoval:

„Teď poslouchajte, co musíte udělat za mé nepřítomnosti.“

Musíte vybudovat cesty podle plánu, který vám zde nechám.

To můžete udělat beze mne. Musíte vyčistit toky řek, aby byly splavné. Musíte zasít víc bavlny a kávy. Tam, kde se najde ruda, musíte udělat zásobu dříví, hodně dříví, a postavit tam stráže.

Je třeba, aby k tomu dni, až já se vrátím s mistry a náradím, práce běžela na plné obrátky po celém ostrově. Nechám vám přesný popis, kde a co budete muset udělat.“

Náčelníci odpověděli.

„Nech nám tady papír. Uděláme všechno, co jsi nám řekl.“

Pak svůj slib odpřisáhl.

Bespojsk zůstal na ostrově ještě tři týdny. Trávil hodně času na zasedáních Rady a vysvětloval náčelníkům, jak si mají počínat za jeho nepřítomnosti. Předal nám podrobné plány prací s poznámkami, v jaké lhůtě mají být vykonány. Pak jsme v noci zakopali do země čtyři francouzské kanóny, které byly ve Městě Zdraví. Bespojsk se domníval, že tyto zbraně za jeho nepřítomnosti nebudeme potřebovat. Nařídil, abychom je čas od času namazali a neprozradili nikomu, kde je máme schované. Dal nám ještě mnoho jiných příkazů a s každým si ještě promluvil zvlášť.

Měl velmi málo času. Chtěl odplout s první evropskou lodí, která přistane v Louisbourgu. Na břehu zátoky Antongil měl nepřetržitě hlídku strážný se signálním bubnem. A zakrátko nám bubnování oznámilo, že evropská loď zakotvila v zálivu a že se přiblížila hodina rozloučení.

Bespojska přišla vyprovodit spousta náčelníků a spousta lidí. Zástup se táhl několik verst. V čele na nosítkách nesli ampansakaba a jeho ženu, pak náčelníky, a nakonec vzorky zboží, které jsme posílali do Evropy.

Byly tu různé druhy barvicích stromů a mezi nimi i nachový rupak, barva naší vlajky! Druhy smolnatých stromů a strom rara, který dává červenou pružnou pryskyřici, nazývanou „dračí krev“. Pak ještě vzorky vzácných růžových, červených, žlutých a černých stromů. Plody ravenšáry, kořenité bobulky, v Evropě ještě neznámé, plody tamarindu, z kterých se vyrábí projímadlo, a jedovatá zrna tangerem. Přepevné provazy ze stromu afuputsu, pak kožešiny lemurů, žijících na Madagaskaru. Maki, babakut, simenum a aji-aji, dosud všude neznámé. Vzorky naší rýže, tabáku, kávy a zlata. Dokonce několik obrovských vajec zmizelého ptáka rok, nalezených v písku, ptáka, který tak zajímal ministra námořnictví a revizory, a mnoho jiného zboží, které jsem už zapomněl.

Před odplutím se na břehu konalo poslední shromáždění na rozloučenou. Bespojsk, už v třírohém klobouku a s copánkem, pronesl poslední slova:

„V tomto zálivu za dva roky přistane má loď. Ať tady stojí signální buben stejně jako na celém ostrově. Přeji si, aby se zpráva o mém návratu rozšířila po celém Madagaskaru ještě v tutéž hodinu, kdy se má kotva dotkne zálivu Antongil. Prvních tisíc mužů, kteří mě přivítají na tomto břehu, dostane pušky.

K zálivu Antongil z nitra ostrova vybudujte cestu nejdřív.“

Pak řekl nám Rusům se smutným úsměvem:

„Na shledanou, přátelé. Buďte na domorodce hodní a udržujte v nich víru v naši věc.“

Pak jsme ho doprovodili na loď Bel Artur, která ho měla dopravit k mysu Dobré naděje. Přes dvě stě domorodých loďek vyplulo za lodí na moře a rozdělil nás až večerní soumrak.

Všichni jsme byli přesvědčeni, že se vrátí dřív než za dva roky.

13 Sami

A začaly se táhnout dlouhé měsíce čekání. Teprv teď jsem si uvědomil, co Bespojsk znamená pro naši věc. Přestože nám na ostrově nechal přesný pracovní plán, přece se řada věcí nedařila.

Stařec, zastupující Bespojska ve Státní radě, hodinu po odjezdu ampansakaba zemřel. Ke konci šestého měsíce nastal v Radě rozkol kvůli pracovnímu plánu. Jižní kmeny se oddělily od severních, které zůstaly věrné myšlence Říše slunce v našem, ruském pojetí. Ale pak se i severní náčelníci začali přít a odpírali nám pracovní síly. Cestu k zálivu Antongil jsme budovali jen tak tak, s bídou, stromy z řek jsme neodstraňovali a zásobu dříví jsme taky nedělali. K nám Rusům se domorodci chovali dobře. Vážili si nás proto, že jsme Bespojskovi přátelé, že máme kávové konvice a že víme, kde jsou na Rovině zdraví zakopány kanóny. Avšak naše požadavky na pracovní síly neplnili. Tak jsme s několika věrnými Malgaši začali, pokud to šlo,

průzkumnou práci. Na plány jsme zakreslovali naleziště, ústí řek a zálivy. Ale i tato práce nám šla každým týdnem hůř a hůř.

A to všecko proto, že jsme se začali obávat, že se Bespojsk nevrátí.

Vaňka neděli co neděli na kokosové palmě poctivě značil každý uplynulý týden. Když měl takových zářezů dvaapadesát, udělal velký zářez na vedlejší palmě. Naděje na Bespojskův návrat nás začala opouštět od toho dne, kdy Vaňka zasekl třetí roční zářez.

První nás zradil Čulošnikov a Jerofejev. Když Čulošnikov dospěl k názoru, že se Bespojsk nevrátí, vypravil se na mys Dobré naděje, aby si tam zařídil obchod. Zlákal s sebou i Jerofejevaf přislíbil mu účast na svém podnikání. Opustili nás v noci, poněvadž jsme je nechtěli pustit.

Vaňka, který už měl plnovous, mě často přemlouval, abychom následovali jejich příkladu. Ale já jsem mu obyčejně odpovídal:

„Počkej, Vaňko, ještě týden. Už jsme čekali delší dobu.“

A Vaňka souhlasil, poněvadž se mnou souhlasil vždycky.

Jakmile Bespojsk odjel, Francouzi podstatně omezili svou činnost na ostrově. Proměnili Louisbourg v malou pevnůstku, v které bylo asi dvacet vojáků, věčně nemocných malárií. Město na Rovině zdraví opustili. Občas k pevnůstce připlouvaly lodě z Ile de France. Dovážely vodku a střelný prach a odvážely rýži a býky. Jednou na takové lodi přijel Assise, který prohlásil, že byl jmenován guvernérem Madagaskaru. A zůstal jako velitel v Louisbourgu. Hrozně jsem litoval, že jsme toho lumpa svého času nezastřelili. Doposud se na Bespojska pamatoval a vykládal o něm Malgašům všelijaké báchorky. My jsme do francouzské pevnůstky nechodili a všechny zprávy jsme dostávali od našich přátel Malgašů.

Právě z pevnůstky, čtvrtý rok po odjezdu ampansakaba, přišla zpráva, že Bespojsk v Evropě zemřel. Tu zprávu si zcela určitě Assise vymyslel, ale Malgašové jí uvěřili. Poněvadž jen smrt mohla vysvětlit tak dlouhou nepřítomnost atnpansakaba. Zpráva o Bespojskově smrti se rychle rozšířila po Madagaskaru, a to naši situaci ještě znesnadnilo. Už jsme neměli domorodé pomocníky, a cesta zbudovaná k zálivu Antongil začala zarůstat.

Jenom náčelník kmene Silulu, v jehož vesnici jsme bydleli, stále

věřil, že se Bespojsk vrátí. Říkal nám:

„Nevěřím, že by ampansakab umřel. Ten může umřít jen tady. Uplyne možná dvacet let, ale vrátí se.“

A udržoval v pohotovosti signální buben v zálivu Antongil, který byl už pátý rok němý, a sám to kontroloval.

Ta naivní víra náčelníkovy se přenášela i na mne. Vaňka, který vždycky hned klesal na duchu, už dávno pokládal náš pobyt na Madagaskaru za zbytečný. Neodcházel z ostrova jen proto, že neměl s kým. Celý pátý rok jsem v něm udržoval víru vyprávěním o průtazích a papírování, které vládne v evropských kancelářích. Vysvětloval jsem mu, že záležitost, kterou na sebe Bespojsk vzal, je nesmírně těžká věc. Ale nakonec jsem byl se svým vyprávěním v koncích. Když jsem otevřel ústa, Vaňka hned křičel:

„Já vím! Ale za pět let se dá udolat každá kancelář.“

Týdenních záseků bylo na palmě tolik, že si Vaňka vždycky musel vylézt Sibajevovi na ramena, když chtěl zaznamenat další týden. Přesto jsme v tom každý týden pokračovali, jenže víc ze zvyku, poněvadž i Sibajev už přestal věřit, že se Bespojsk vrátí.

Celou tu dobu jsme my Rusové bydleli ve vesnici Silulu, takových dvě stě verst od zálivu Antongil. Ve vesnici bylo plno krys, pavouků a ještěrek. Poznali jsme zblízka život Malgašů, jejich lehkovážnost, nečistotnost a krutost. Čím dál víc se mi zdálo, že si Bespojsk vytkl úkol nad své síly, když si usmyslel udělat z těchto polodivochů občany Říše slunce. Přestávali jsme věřit v zázrak, se kterým jsme dříve počítali.

My Rusové jsme měli střelný prach a živili jsme se lovem. Stříleli jsme opice, kance, dikobrazy, jejichž maso mělo podobnou chuť jako maso selete. Jednoho dne se Andrejanov oženil s Malgaškou a začal obdělávat zem. Nejdřív měl dva býky, později dvě děti. Jeho žena chytala kobylinky, sušila je, roztírala na mouku a dělala z ní placky. Těmi plackami nás Andrejanov hostil. Za to jsme mu přinášeli zvěřinu a trošku pomáhali v hospodářství. Stále si chtěl postavit domek po ruském způsobu, ale zůstávalo jen při slovech.

Já bydlel v jedné chýši s Vaňkou. Už jsme přestali označovat týdny na palmách, jak si to Bespojsk přál, ale chodili jsme dvakrát do roka do Města Zdraví. Vykopali jsme pokaždé kanóny a namazali je hovězím lojem. Naše město celé zarostlo křovinami a tři sta stromů kolem Bespojskova domu se proměnilo v opravdový les. Ve městě nežil nikdo, jen žlutí hadi, ještěrky a jedovatí pavouci lezli po zchátralých chýších.

Můj pes Nest už pošel. Z celého kamčatského majetku mi zbyla jen okovaná truhlice. Na dně truhly, tam, kde dřív byl uschován střelný prach a pak kniha Říše slunce, teď ležely nákresy a plán prací na Madagaskaru, napsaný úhledným a čitelným rukopisem Bespojskovým. Jednou jsem si všiml, že papír vlhkem utrpěl a že začas z toho nezbude nic. Řekl jsem to Vaňkovi, ale ten tomu nevěnoval nejmenší pozornost. Tak se přiblížil rok 1785.

Dobře si pamatuju tu dlouhou noc, když jsem se probudil, aniž jsem věděl proč. Seděl jsem dlouho ve své houpací síti a naslouchal

hlasům noci. Všecko bylo jako obyčejně: křičeli lemurové a skřehotaly kobylky. Nemohl jsem si vysvětlit, proč jsem se probudil.

Ale pak jsem uslyšel v dálce: bum! bumí Ticho, a pak rychleji po sobě: ta-ta-ta-ta-ta!

Vytryskly mi slzy a stékaly mi až na plnovous. Vykřikl jsem:

„Vaňko!... Vaňko!... Slyšíš?“

Vaňka se probudil.

„Jdi do háje! Co je?“

„Slyšíš?“

„Ne.“

V tom okamžiku buben začal znovu dávat signály. Ztlumeny lesem připomínaly bublání vody.

„Tak co, Vaňko?“ zvolal jsem cizím hlasem. „Neříkal jsem ti, že se vrátí? Vzbuď Sibajeva, běž pro Andrejanova a jdem!“

„Třeba je to omyl. Asi připlula nějaká loď.“

„Moc nemluv a jdem.“

Zatím se probudila vesnice. Malgašové také uslyšeli bubnování. Před domem Silulu už připravovali nosítka. Nečekali jsme, až vyjde náčelník. Všichni čtyři jsme se dali zarostlou cestou, která byla ještě schůdná. Potřebovali jsme se dostat co nejrychleji na pobřeží zálivu Antongil.

Nešli jsme, ale pádili, a přece tyhle hodiny běhu byly delší než celých devět let čekání na ostrově. Přidávaly se k nám hloučky běžících Malgašů, kteří křičeli:

„Ampansakab! Ampansakab se vrátil! Přivezl nám zbraně. Honem, honem!“

Té noci lidi pořádně prošlapali zarostlou cestu. Les hučel hlasy. Šli jsme, nikde se nezastavovali a skoro nemluvili. Nastalo rychle planoucí svítání. Zrychlili jsme krok a vyběhli na poslední vrch před mořem. Zastavili jsme se, jen abychom popadli dech.

Daleko od břehu se na oranžovém moři rýsovala velká třístěžňová loď. Na jejím předním stěžni se třepotala nachová vlajka barvy rupaku, se zlatým sluncem uprostřed.

Byla to vlajka státu Madagaskar, schválená zákony Ampansakabu.

14 Setkání

Kolik set a tisíc domorodců se tehdy sešlo na břehu zálivu Antongil, nevím. Tím spíš, že se jejich počet zvětšoval každou minutu. Nové zástupy se sbíhaly z hor a náčelníci, kteří se opozdili, se vysoko pohupovali nad hlavami vojínů ve svých nosítkách.

V mžiku bylo na pobřeží jako na jarmarku. Ale tato sešlost lidí byla prodchnuta jedinou myšlenkou. Oči všech se upíraly jedním směrem – k lodi, skrývající v sobě tolik dobra a nadějí.

Když jsme dorazili na břeh, nikdo ještě z lodě nevystupoval.

Lod' se tiše nořila do lehkého jitřního oparu. Chtělo se mi veslovat k lodi, nebo prostě skočit do vody a plavat. Ale náčelníci řekli, že ampansakab musí vyjít k lidu první.

A tak když dav zaplnil celý břeh, když se mezi rozpálenými těly skoro nedalo dýchat, zaduněl nad vodou výstřel, a v tom okamžiku od lodě odrazil člun.

Člun se rychle blížil ke břehu. Nastalo takové ticho, že bylo slyšet rovnoměrný pleskot vesel. A vtom se na přídi člunu vztyčila známá postava Bespojska. Stoupl si na lavičku a natáhl ruce dopředu.

Po celém břehu se okamžitě ozvalo volání:

„Velun ampansakab!“

A on odpovídal z člunu:

„Velun ulun Malakassa!“

Břeh se otrásal křikem a řevem. Ale Bespojskovi bylo jasné, že se nemusí toho křiku bát. Lehce jako vždy, napadaje trošku na jednu nohu, seskočil na břeh. A rázem se octl v mé náruči.

Hned mě asi nepoznal – hodně jsem se za ta léta změnil. Ale vycítil, že se octl v přátelském objetí, a na okamžik mě k sobě přitiskl. Pak ho popadl Vaňka, Sibajev i barevní přátelé, kteří na něho za ta léta zapomněli. Ostatní zatím křičeli a tancovali jako praví divoši. Ale i my, běloši, jsme se tentokrát s radostí účastnili tance.

Když byl obřad prvního vítání splněn, dal Bespojsk pokyn všem náčelníkům, kteří byli na břehu, aby si sedli do kroužku.

Okamžitě, bez chvilky oddechu, prohlásil, že udělá přednášku o svém cestování. Avšak řekl jen několik slov a odmlčel se. Za devět

let zapomněl zdejší řeč. Začal mluvit francouzsky, ale francouštinu jsme zapomněli my. Tak jsem mu navrhl, aby mluvil rusky, a začal jsem překládat větu po větě do místní řeči.

Řekl nám tehdy toto:

„Přátelé, nezapomněl jsem na vás ani na okamžik a celou tu dobu jsem myslel na naši společnou věc. Ale ta věc, bohužel, byla nad mé síly. Francouzi nejenže mi odmítli další pomoc, ale zakázali mi jednou provždy ukázat se na ostrově. Tak jsem jel do Anglie. Ale Angličané si nechtěli rozhněvat Francouze kvůli Madagaskaru a taky mě odmítli. Vypravil jsem se do Rakouska, Španělska a Portugalska, a všude jsem ukazoval vzorky našeho zboží. Jenže tyto státy byly příliš chudé a bázlivé. Ani tam jsem neuspěl. Měl jsem už za to, že je vše prohrané, a chtěl jsem se vrátit na ostrov s prázdnýma rukama. Ale vtom skončila válka mezi Amerikou a Anglií, a tak jsem si řekl, že Američané nám mohou být užiteční. Uzavřeli prostřednictvím Francie mír s Angličany ve Versailles, dozvěděl jsem se o tom a rozjel se do Ameriky.

Avšak Amerika byla příliš zaneprázdněna svými vnitřními záležitostmi. Mluvil jsem s Franklinem, jejich ampansakabem, ale ani on mi nemohl pomoci. Teprve po dlouhých starostech a jednání se mi podařilo uzavřít smlouvu s obchodní firmou v Baltimoru. Ta vybavila na vlastní náklad loď, kterou před sebou vidíte. Jsou na ní dva tisíce starších pušek a dvacet kanónů, které zbyly z války, tři tuny střelného prachu, tkalcovské stavy, destilační aparáty na líh a veškeré přístroje nutné pro určování a zjišťování nalezišť rud. Na lodi je dvacet amerických mistrů, tkalců, puškařů, co dělají střelný prach, lodníků, dva horníci a jeden mlynář. Za to, co nám dali Američané, máme naložit tuto loď až po okraje rýží a stejně tak další tři lodě, až sem přijedou. Svůj slib splníme, poněvadž nám Američané za toto zboží budou posílat další a další. Tady v zálivu postavíme kancelář, prostřednictvím které budeme od Ameriky dostávat všechno, co potřebujeme.

Tím svou řeč zakončil a pak se začal vyptávat nás. K naší hanbě jsme se nemohli ničím pochlubit. Bespojsk to hned pochopil a řekl:

„Vy jste se provinili zahálkou a já zas tím, že jsem se dlouho nevracel. Teď se pustíme všichni do práce a dohoníme, co jsme promeškali.“

A hned vyslal posly na různé strany pro rýži. Chtěl Američany překvapit svou důsledností a žádal, aby během týdne bylo svezeno na pobřeží čtyři sta tun rýže. Pak dal připravit nosítka pro námořníky, aby byli okamžitě dopraveni do nitra ostrova. Řekl:

„Zakázal jsem jim vystoupit na břeh, aby nedostali malárii. Ti lidé mě přišli draho.“

Nařídil náčelníkům, aby vyčlenili dva tisíce vojáků pro pěchotu a čtyři sta mužů pro dělostřelectvo. Pak dal okamžitě stavět prozatímní sklady pro přivezené zboží, které se později dopraví na ostrov. Naši staří dělníci z Města Zdraví se okamžitě pustili do práce.

Potom, když byl s pokyny hotov, pozval nás, Rusy, a promluvil si s námi ještě zvlášť. Hodně za ta léta zestárl, třebaže mu bylo všeho všudy čtyřiačtyřicet let. Paměť měl stále výbornou. Ptal se na všechny podrobnosti, jako by odjel včera. Pak nám vyprávěl o svém putování. Hodně toho vytrpěl. Neměl peníze na cestu do Ameriky a neměl ani co prodat. Tak na návrh vydavatele Magellana napsal svůj životopis, ve kterém však zaretušoval svůj pravý cíl a úmysl. Za tisícistránkový rukopis dostal slušný obnos a za ty peníze jel do Ameriky. V Baltimoru, na základě tajného souhlasu obchodní firmy, zanechal svou ženu s tím, že splní závazky vyplývající ze smlouvy. Cestou z Ameriky měl smůlu.

Loď prostála několik měsíců v Brazílii v očekávání příznivého větru. Přesto svůj slib daný národům Madagaskaru splnil. Vrátil se jako vítěz.

Nastal večer. Bespojsk chtěl několikrát jet na loď, ale pokaždé kladl novou otázku, nebo zas začínal o něčem hovořit a nebyl s to se odtrhnout.

Naposled, když už stál ve člunu, se zasmál a zvolal:

„Ljoňko! Víš že Parancin a Izmajlov jsou naživu? Kapitán Cook o nich píše ve své knize. Máme tu knihu na lodi.“

A dal se znovu do vyprávění a zapomněl, že chtěl odjet. Nakonec nechal člun odjet a prosil, aby vyřídili kapitánovi, že

zůstane spát na břehu. V okamžiku jsme postavili chýši na místě, kam ukázal.

Malgašové zatím pálili na břehu smolné větve, aby zahnali malárii. Křik a zpěv se protáhl dlouho přes půlnoc. Až k ránu jsme si konečně šli trochu zdřímnout.

Usínal jsem s pocitem, že je škoda spát, tak mi připadal život krásný. Ale byl jsem za ten den strašně unavený a spánek mě zmožil. Pamatuju se, že jsem ve spaní plakal, soužil se a přál si, abych se co nejdřív vzbudil.

Časně ráno nás vzbudil náčelník Silulu. Byl strašně vyděšený a křičel:

„Ampansakabe, tvá loď je pryč! To byl přízrak!“

Nevěřili jsme mu. Vyběhli jsme z chýše a přesvědčili se, že loď je skutečně pryč, jako by ji vody zálivu Antongil pohltily. Měli jsme před sebou naprosto klidnou hladinu zálivu.

Malgašové začali hned vykládat, že loď byla začarovaná, a začali se rozbíhat od břehu. Ale Bespojsk, který měl v kapse smlouvu s americkou firmou, viděl věc jinak.

„To je zrada,“ řekl. „Proč mě jen nenapadlo, že by se to mohlo stát?“

Až mnohem později, za několik let, vyšlo najevo, že na lodi došlo skutečně ke zradě. Není vyloučena ani možnost, že v noci byl na lodi Assise. Je jisté, že zástupce kapitána loď, Francouz, dokázal kapitána přesvědčit, že ten křik, který k nim v noci doléhal ze břehu, svědčil o tom, že Bespojska zabili. Přemluvil ho, aby odpluli do nějakého jiného přístavu a tam náklad rozprodali.

A mistři, polekaní pohledem na ostrov a na jeho obyvatele, dali přednost návratu do Ameriky.

Bespojsk si dlouho nezoufal. Zavolal si mě k sobě a zeptal se:

„Jsou ty kanóny, co jsme zakopali na Rovině zdraví, ještě na světě?“

„Ano, jsou. Ale nemáme střelný prach.“

„Ten se sežene,“ odpověděl Bespojsk. „Jestli ho mají v Louisbourgu.“

15 Poslední kapitola

Za několik dní začalo dvě stě Malgašů s vojenským výcvikem těsně před francouzskou pevností. Assise uložil tlumočnickovi, aby jim řekl, že mají svoje cvičení přesunout na jiné místo. Velitel oddílu, Malgaš, odpověděl, že ostrov Madagaskar patří jim, a jestli se tady Francouzům nelíbí, že mohou odjet do Francie. Nato dal Assise do Malgašů střilet. Malgašové ustoupili do lesa a odnesli s sebou raněné. A k ránu příštího dne už byl Louisbourg náš.

Obsadili jsme ho takřka holýma rukama. V noci, když střely svištěly nad hlavami a kanóny nebylo vidět, Malgašové chrabře bojovali. Na naší straně bylo hodně mrtvých. Francouzi padli všichni. A pevnost se svými kanóny, puškami, střelným prachem a výzbrojí přešla do našich rukou.

„A tak jsme doma!“ prohlásil Bespojsk, usedaje ke stolu v našem skladě. „A tohle můžeme považovat za vyhlášení války Madagaskarem Francií.“

„Ale oni nás přece zničí!“ řekl bázlivě Vaňka.

„Kdepak. To se musí rozumět vojenské strategii. K pokoření Madagaskaru je zapotřebí nejméně deseti tisíc vojáků. My ustoupíme do středu ostrova. A tam nás budou bránit dva generálové – prales a malárie.“

V Louisbourgu jsme ukořistili padesát pušek a čtyři kanóny, a čtyři jsme měli vlastní. Bespojsk začal formovat z Malgašů střeleckou rotu a podařilo se mu to. Ale s kanóny si Malgašové nevěděli rady. Po každém výstřelu padli k zemi. Zbytečně jsme plýtvali střelným prachem. Pokaždé se opakovala stejná historie.

„Však oni si zvyknou!“ říkal Bespojsk.

„Jo, ale kdy? Až už nebudeme mít střelný prach,“ říkal jsem.

A tak jsme z domorodců dělostřelectvo nevytvořili.

Bespojsk dal povel k budování nového hlavního města v nitru ostrova a tam byly přesunuty naše hlavní síly. Současně jsme opevňovali Louisbourg. Museli jsme ho rozšířit, abychom tam umístili velkou posádku. Bespojsk říkal, že záliv Antongil si v žádném případě nesmíme nechat vzít.

Dlouho jsme se netěšili. Nějakou záhadnou cestou došla do Ile de France zpráva o tom, že jsme se zmocnili Louisbourgu. Jednoho rána jsme spatřili dvě fregaty těsně u naší pevnůstky.

Navrhl jsem, abychom ustoupili od břehu a vzdali pevnůstku Francouzům, ale Bespojsk se mnou nesouhlasil.

„Já mám jiné plány,“ řekl. „Musíme riskovat.“

„Jaké plány?“

„Zmocníme se obou těchto lodí. Pak se vypravíme na Ile de France, zajmeme jejich guvernéra a zmocníme se nedotknutelných zásob. Nenecháme kámen na kameni, a vůbec, odnaučíme Francouze ukazovat se v těchto místech. Jasně?“

A vyslal posly vzhůru po řece Tingbal s požadavkem, aby loďky domorodců byly v pohotovosti a staženy k moři. Za několik dní se chtěl v noci pomocí člunů zmocnit lodí. Slyšel, že se to tak dělalo za starých časů.

Ale Francouzové právě v ten den začali s vylodováním. První pokus se nezdařil. Zahnali jsme je do vody, že se jen tak tak zachránili.

Pak se na jedné lodi přiblížili ke břehu a pod její palbou nechali vystoupit sto vojáků s jediným kanónem.

Avšak i tento jejich uskok by byl neúspěšný, kdyby se Malgašové nebáli kanónů. Když Bespojsk uviděl Francouze na břehu, dal rozkaz okamžitě je pobít. Malgašové se vzepřeli. Bespojsk to nevydržel a vyrazil sám se svou střeleckou rotou. Vedle něho jsme se postavili my, Rusové, a vrhli se na francouzský oddíl.

Hned první kartáčová salva vyřadila z našich řad Sibajeva a Andrejanova. Ale Malgašové necouvli.

„Ti jsou zvyklí na kartáče!“ vykřikl Bespojsk. „Kupředu!“

A v tom okamžiku padl, zasažen střelou. Měl na košili jen malou skvrnku krve. Sklonil jsem se k němu a zeptal se ho:

„Jste vážně raněn, prezident?“

Odpověděl mi sotva slyšitelně:

„Neříkej mi prezidente, ale hlupáku. Prohrál jsem takovou věc. Myslím, že umírám.“

Slovo umírám vykřikl hlasitě v okamžiku, když jsem si ho přehodil přes rameno. Naši Malgašové se zatím všichni rozutekli.

Běžel jsem za nimi do lesa s raněným ampansakabem na zádech. Přímo mi stydl v ruku. A když jsem ho položil na kraji lesa u kořene uvirandy, stromu s krajkovými listy, byl už mrtev.

Bitvu jsme prohráli, Francouzové obsadili pevnůstku a ostřelovali kraj lesa kartáčovou palbou. Snažili jsme se s Vaňkou zachránit co nejrychleji. Ani Bespojskovo tělo jsme nemohli vzít s sebou, bránil nám v tom les. Ale než jsem se s ampansakabem rozloučil navždy, prohledal jsem mu kapsy. V jedné měl knížku Říše slunce a v ní smlouvu s americkou firmou. V druhé – Řád svatého Ducha a dva piastry. Vzal jsem si jen knihu.

Ráno nám Malgašové řekli, že Francouzi Bespojska pochovali za pevností a že u jeho hrobu stojí stráž. Vedle něho pochovali Sibajeva a Andrejanova. Mrtvolu domorodců neodklidili.

V tu chvíli nás všichni Malgašové a s nimi i naše naděje opustili. Já už jsem nechtěl zůstat na Madagaskaru. Francouzi na nás vypsalí odměnu, ale s pomocí náčelníka Silulu jsme se přepravili na západní pobřeží ostrova, do země Šakalů, a později jsme našli cestu, jak odplout do Afriky.

Měli jsme s Vaňkou dohromady osminku zlata, kterou nám kdysi dal darem princ na Formose. Tehdy jsme si to zlato uschovali, abychom se dostali do Říše slunce. A teď jsme s jeho pomocí z Taprobany utíkali. Na arabské plachetnici jsme přepluli Mozambický průliv a podle ukazatelů pro pěší jsme se dostali k mysu Dobré naděje. Tam jsme nenašli ani Culošnikova, ani Jerofejeva, Ale i bez nich jsme se dali najmout jako námořníci na anglickou loď, plující do Evropy. Strašně jsem se chtěl podívat do Paříže. Vaňku to ale táhlo do Ruska. Rozloučili jsme se v jednom španělském přístavu a pak jsem jeho stopu ztratil.

V Paříži se mi podařilo vyhledat nakladatele Magellana, který kdysi koupil Bespojskovy zápisky. Zašel jsem k němu a řekl, že jsem schválně přijel z Madagaskaru, abych mu vyprávěl o Bespojskově konci. Sdělil jsem mu podrobnosti o Bespojskově smrti a požádal ho, aby napsal poslední kapitolu.

Magellan Bespojska politoval a zároveň prohlásil, že o vydání jeho zápisků, zvláště o poslední kapitole, nemůže být ani řeči – cenzura to nikdy nedovolí. Ale v tom se mýlil.

V Paříži jsem byl svědkem velkých událostí. Před mýma očima byla uťata hlava Ludvíka XVI., toho, který shledal, že činnost Bespojska na Madagaskaru stojí Francii příliš mnoho. Ale dřív než byl sťat, vyšly v Paříži u vydavatele Bussona vzpomínky Augusta Beňovského.

„Říkej mi hlupáku,“ řekl Bespojsk umíraje.

Ale i kdyby byl chytrý jako Šalamoun, nemohl by zvládnout věc, kterou si předsevzal! Přijeli jsme na Madagaskar příliš brzy! Každý, kdo si přečte Bespojskovy zápisky, musí uznat, že to byl mimořádný člověk, který uměl organizovat, přesvědčovat a nadchnout lidi pro velké činy.

Za svého života se často mýlil, a přece za ním lidé šli.

Ve svých zápiscích, určených k tisku, Bespojsk nechtěl uvést svůj pravý záměr, plány a naděje. Stejných chyb se nevyvarovali ani jiní autoři, kteří popisovali život tohoto odvážného muže. Chtěl jsem jejich chyby napravit, a proto jsem shromáždil svoje vzpomínky a napsal tuto knihu.

KNIHY ODVAHY A DOBRODRUŽSTVÍ

Řídí Eva Dolejšová

Svazek 140

Nikolaj Smirnov

ŘÍŠE SLUNCE

Ilustroval Radim Malát. Graficky upravil Jan Žbánek. Z původního ruského vydání Gosudarstvo solnca, vydaného nakladatelstvím Dětskaja literatura v Moskvě roku 1972, přeložila Olga Ptáčková-Macháčková. Vydal jako svou 5025. publikaci Albatros, nakladatelství pro děti a mládež, v Praze roku 1976. Odpovědná redaktorka Eva Dolejšová. Výtvarný redaktor Zdeněk Kudělka. Technický redaktor Karel Krch.

Ze sazby písma Baskerville vytiskl Tisk, knižní výroba, n. p., Brno, závod 3, Český Těšín. 14,92 AA (text 13,38, ilustrace 1,54), 15,00 VA. Náklad 38 000 výtisků. 2. vydání (1. v Albatrosu).

13-793-76 14/64 Vázaný výtisk 20,— Kčs